

॥ श्री विजयकमलसूरि गुरुभ्यो नमः ॥

साध्वीलु श्री उत्तमश्रीलु महाराजे तथा
भाणीश्रीलु महाराजे करेव वरसीतपना
पारणा प्रस गे ले.

पुष्प ७ सु

प्रश्नोत्तरी बोधमाला.

लेखिका અને પ્રકાશિકા—

श्रीमती सौ० श्राविका हरकोट.

शा मोहनलाल गोविंदलुना धर्मपत्नी
पाळीताणु.

गुरुणीलु महाराज श्री गुलाबश्रीलु महाराजना
प्रशिष्या गुरुणीलु श्री उत्तमश्रीलुना सङ्ग
द्वेषधी भणेल आर्थिक सहायताधी लेट

वीरसवत २४४६] नकल १००० [विक्रमसवत १९७८

પાલીતાણા શ્રી બહાદુરસિંહજી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં
૨૥ અમરવદ બહેચરદાસે છાપી

અર્પણ પત્રિકા.

પૂજ્યપાદ, પ્રાત સ્મરણીય, શાતાત્મા, પરમોપકારી,
પૂજ્ય ગુરુશીલ મહારાજ શ્રી શ્રી શ્રી ગુલાબશીલ મહારાજ
સાહેબની પરમ પવિત્ર સેવામાં—

આપ બાલબ્રહ્મચારી પવિત્રાત્મા આચાર્યશ્રી મહારાજ
શ્રી વિજયકમલ સૂરીશ્વરશ્રીના પ્રવર્તિની છે, આપનો સ્વભાવ
પરમ શાત છે, આપ તે તાલીશ વર્ષના લાળી દીક્ષા પર્યાય
વાળા છે, બહોળી શિષ્યાઓના પરિવાર સુકત છે, આપના
પવિત્ર પ્રતાપથી અને કૃપાથી મેં આ પુસ્તકનો સ્કન્ધ
કરેલ છે, અને આપ ૧૯૭૮ ની સાલમાં પાલીતાણામાં એ
મામુ પધારેલ તે વખતે આપની સાથે આપના પ્રશિષ્યા
સાધ્વીશ્રી શ્રી ઉત્તમશ્રીશ્રી તથા મણિશ્રીશ્રીના વરસીતપની
યાદગીરીરૂપે આ પુસ્તક લખેલ છે, આપ મારા તથા તેઓ ના
ઉપકારી છે, અને તે ઉપકારનો ગદ્યો ૬ ના નર

શકેત હીએ આપના ઉપકારનો બદલો અમો બાળક રી
રીતે વાળી શકીએ ? કારણ કે શુર વિગેરેના ઉપકારનો બદલો
વાળવો ઘણો કઠણ છે, આપે આપની 'લાળી હીક્ષા પર્યાયમા
આપના શાત સ્વભાવના શુણ્ણને લીધે તથા આપના મધુર
સ્વરથી સફુપદેશ આપી આપે ઘણી આવિકા બહોનોને હીક્ષા
આપેલ છે, આવા પ્રકારના આપના અનેક ઉત્તમ શુભોથી
પ્રેરાઇ આ બાળક આપના પવિત્ર ચગ્ગુકમળમા આપની
પ્રશિધ્યાના તપની યાદગીરી રૂપે આ લઘુ પુસ્તક અર્પણ
કરે છે

લી૦ આપના ઉપકારની આભારી—

હરકેાર ચત્રભુજની ૧૦૦૮ વાર વહણા

પ્રસ્તાવના.

જેમ જેમ જમાનો ફરતો જાય છે તેમ તેમ મનુષ્યોના વિચાર બુદ્ધિ વિગેરે ફરતા જાય છે, તેઓના માટે તેઓને અનુસરની લખાણુ શૈલી થાય તો તેવા મનુષ્યો જ્ઞાન મેળવી શકે તેમા વળી જાતિ અનુભવવાળાની લખાણુ શૈલી હોય તો સ્વજાતિનો ઉપકાર વધારે થઈ શકે; કાગળ કે, કેટલાએક વિષયો એવા છે કે પરજાતિનાણીજ ન શકે, જેમ મોટામા મોટો સરજન જવો દાકતર હોય, નો પણ તેને સ્ત્રી જાતિના ફર દી ખાત્રી કરવી હોય ત્યારે નસ ને પાસે રાખવી પડે છે, તેવીજ રીતે આ કલિકાલમા સ્ત્રી જાતિના સાવરોગની ખાત્રી કરવામા સ્ત્રી જાતિ વધારે અનુભવી હોય છે એટલે કેટલીક વાતો એવી હોય છે કે, મુનિમહારાજ પણ જાણી ન શકે. જો કે કેવલી મહારાજ તો સર્વ જાણે છે, તથા મુનિમહારાજોના જ્ઞાન પાસે સ્ત્રી જાતિનું જ્ઞાન કાઈ હિસાબમા નથી, પણ મારી બુદ્ધિ અદ્વ્ય અને ઉત્સાહ ધણો, તેથી આ પુસ્તકની મે યોજના કરી છે.

આ પુસ્તકની અદર આગ પાદ છે પ્રથમ પાદમાં ૬
 ર્શન સળધી વિધિ સરોપમાં બતાવેલ છે બીજા પાદમાં
 સામાયિક સળધી વિધિ બતાવેલ છે, એટલે સામાયિક
 એટલે શું ? સામાયિક કેટલા પ્રકારે ? કેમ વિરતિ સામા
 યિકમાં આવકના એકવીશ ગુણ, બાર મત, વિગેરે બતાવેલ
 છે સર્વ વિરતિ સામાયિકની અદર સાધુના આહાર સળધી
 બેતાલીશ રોપ, વસ્ત્ર સળધી, તથા બીજા કેટલાએક પ્ર
 નોત્તર લખેલ છે ત્રીજા પાદમાં પ્રતિક્રમણ સળધી પ્રનો
 ત્તર લખેલ છે, તેમાં સરસ રીતે શાવિકાએ પ્રનો પૂછેલા
 છે, અને સાધ્વીજીએ સતોષકારક ઉત્તર આપ્યા છે પ્રતિ
 ક્રમણ શું ? પ્રતિક્રમણ કરનારાએ દિવસે દિવસે ઠેવું થવું
 જોઈએ ? વિગેરે ધણુ ચર્ચવામાં આવ્યું છે ચોથા પાદમાં
 સેનપ્રજ તથા લોક પ્રકાશ વિગેરે શયોમાયી પ્રનોત્તરે
 લીધેલા છે આ પુસ્તક પ્રથમથી તે છેલ્લે સુધી વાંચી જ
 વાંચી લાભ થશે, અને એમાં શું શું વિષયો છે તેની પણ
 ખબર પડશે વળી આ લઘુ પુસ્તક કેટલું ઉપયોગી છે તેની
 મહુ કિંમત જાણવામાં આવશે આ પુસ્તક સાધ્વીજી તથા
 આવકા જેઓ થોડું જાણેલા હશે તેઓને ઉપયોગી થશે.

પણ જેઓ ઘણા વિદ્વાન છે તેઓએ તો આ ગ્રન્થમાં શાખ-
રૂપ આપેલા પુસ્તકો તથા બીજા પુસ્તકો વાચવા મુનિમહારાજો
તથા બાઈઓને માટે તો આ પુસ્તક હું નિરૂપયોગી
સમજું છું, કારણ કે સ આહક તરીકે હું અદ્યપણુદિવાળી
સ્ત્રી ભતિ છું, વળી પ્રશ્નો તથા ઉત્તરો એવા છે કે સા
ધ્વીઓ અને આવિકાઓને ઉપયોગી થાય માટે સ્ત્રી
ભતિમાં બાળ છવેના હિતને માટે આ પુસ્તક બનાવેલ
છે તેમાં જે કાંઈ આગમવિરુદ્ધ લખાયું હોય, પ્રમાદને
લખીને દૂષિરોપ રહી ગયો હોય, તથા પ્રેસને લીધે કાંઈ પણ અ
શુદ્ધિ રહી ગઈ હોય, તો સન્નનો પ્રત્યે સુધારીને વાચવા
મારી વિનંતિ છે અને છનેશ્વરના વચનથી વિરુદ્ધ લખાણ
હોય તો હું મિચ્છામિ કુક્કડ દઉં છું

લી૦ સઘ સેવિકા.

સૌ૦ આવિકા હાટેર,

સા મોહનલાલ ગોવિ દલની ધર્મપત્ની.

પાલીતાણા.

અમારા નરકથી બહાર પડેલા પુસ્તકો

૧. ભાવ વૈરાગ્ય શતક, ભાષાતર સહિત
૨. જ્ઞાન પચ્ચીશી, પરમાનંદ પચ્ચીશી, ભાષાતર સહિત
૩. પ્રવચન સાંગેદાગ, ભાગ ૧ હો તથા ૨ જે, ભાષાતર સહિત
૪. પદ્મિ શતક, ભાષાતર નહિત
૫. સવાસો ગાથાનું શ્રીસ્તીમધર સ્વામીનું સ્તવન, વિવેચન સહિત
૬. લેખમાલા
૭. પ્રશ્નોત્તરી બે ધમાલા

હાલ તુરંતમાજ બહાર પડશે

૮. પીરસ્તુતિ રૂપ દોહસો ગાથાનું હુંડીનું સ્તવન, વિવેચન સહિત, તથા સવાસો ગાથાનું સ્તવન વિવેચન સહિત, આ બન્ને ગ્રંથો એકજ પુસ્તકમા બહાર પડશે, જે એમા દરેક સુત્રોની શાખ આપવામા આવેલ છે, વળી સૂત્રોના પાઠ અર્થ સહિત આપવામા આવ્યા છે, વળી

તે પાઠ કર્યા સૂત્રમાં ફેટલાએ પાને છે તે ખેલુ બતાવ
વવામાં આવ્યું છે

ઉપરના પુસ્તકોમાંથી ફક્ત પ્રવચન સારોદ્ધારના બેભાગ
રૂપિયા ૭૫૦ કિમતથી મળશે, સાતમા તથા આઠમા ન બરનું
પુસ્તક મળી શકશે, બાકીના તમામ પુસ્તકો બેઠમા ખલાસ
થઈ ગયેલ છે

પ્રવચન સારોદ્ધારનો પહેલો ભાગ જેને મળ્યો હોય
અને બીજો ભાગ ન મળ્યો હોય, તેણે કિમતથી બીજો
ભાગ મંગાવી લાભ લેવા ચુકવું નહિ

ઠેકાણું—શેઠ મોતીયાની ધર્મશાલામાં
શા. મોહનલાલ ગોવિંદજીને ત્યાં આર્થિક,
હરકોરને પહોંચે
સુ૦ પાલીતાણા.

આ ગ્રન્થ બનાવવાનો હેતુ. -

મારા મનમાં જોવો વિચાર આવ્યો કે, અન્યાર મુખીમાં જુદી જુદી પદ્ધતિમાં ઘણા પુસ્તકો બહાર પડ્યા છે, પરંતુ એક પણ પુસ્તક શાવિકા અને સાધ્વીજીના પ્રશ્ન-ઉત્તર રૂપે બહાર પડેલ નથી, અને જો એ રૂપે બહાર પડે તો ઘણું ઉપયોગી થાય, કારણ કે શાવિકા અને સાધ્વીજીની અદ્વૈત જ્ઞાન હોય તો ઘણું જ ફળદાયક થાય. જેમકે બાલક અને બાલિકાની અદ્વૈતી યત્નાર માવક શાવિકા સાધુ અને સાધ્વી છે, તેમની જીવજીવોદારી અને ઉત્તમ પ્રકારના સંસ્કાર આપવાની કમાન શાવિકાના હાથમાં છે જો શાવિકાક્ષેત્ર સુધરે તોજ બીજા ક્ષેત્ર સુધરી શકે તે શાવિકાની ભાવમાતા સાધ્વીજી છે, અને શાવિકાને સુધારીને ઉત્તમ રસ્તે લાવનાર સાધ્વીજી મહારાજ છે તેથીજ સાધ્વીજી મહારાજની અદ્વૈત ઉત્તમ પ્રકારનું જ્ઞાન હોય તોજ શાવિકાને સુધારી શકે મોટે જન્મેને સામાન્ય લોધ યર્થ શકે તેવા વિષયો જે આ પુસ્તકમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા છે તેટલું જો જન્મેની અદ્વૈત જ્ઞાન આવે તો પણ પ્રમાણનું તથા ધર્મનું હિત ઘણું કરી શકે એમ મારા વિચાર પ્રમાણે મારા હૃદયમાં આવ્યું તેથી સાધ્વીજી અને શાવિકાના પ્રશ્નોત્તર રૂપ

મારી અલ્પ બુદ્ધિ પ્રમાણે આ ચોપડી બનાવવામાં આવેલ છે જે મુજબ આ પુસ્તકમાં શ્રાવિકાએ સાધ્વીજીને પ્રશ્નો પૂછ્યા છે, અને સાધ્વીજીએ સંતોષકારક ઉત્તર આપ્યા છે, તે પ્રમાણે હરેક શ્રાવિકાએ સાધ્વીજી પાસે ફક્ત ધર્મ સંબંધીજ પ્રશ્નો પૂછવા જોઈએ, અને ધર્મની વાત સિવાય બીજી વાતો ન કરવી જોઈએ, તે આ પુસ્તક વાચનાર સાધ્વીજી તથા શ્રાવિકા પ્રત્યે મારી ખાસ બલામણુ છે

અહીંયા મારે હર્ષ સાથે જણાવવું જોઈએ કે, જેવી રીતે આ પુસ્તકની સંપ્રદિકા જોઈએ લેખિકા હું સી બનિ છું, તેવીજ રીતે આ પુસ્તક બહાર પાડવામાં તેનો તમામ ખર્ચ પણ સાધ્વીજી મહારાજના ઉપદેશથીજ છે બાલપ્રદાચારી પ્રાત કમરણીય પૂજ્યપાદ આચાર્ય મહારાજ શ્રી વિજયકમલ સૂરીશ્વરજી પણ મારા ઉપકારી છે, તેમના ઉપદેશથી મેં અહાર વરસની ઉમ્મરે ઉપધાન વહેલ હતું, અને તેમના પવિત્ર હાથે માલ પહેરી હતી તેમના પ્રવતિની શુરણીજી સાહેબ શ્રી શુભાબશ્રીજી પણ મારા ઉપકારી છે તેમના પ્રશિષ્યા શુરણીજી શ્રી ઉત્તમશ્રીજી તથા મણીશ્રીજી શુરણીજી શ્રી શુભાબશ્રીજીની સાથે પાલીતાણામાં સવત્ ૧૯૭૮માં ચે.મામુ રક્ષા, અને શુરણીજી શ્રી ઉત્તમશ્રીજી તથા તેમના શિષ્યા મણીશ્રીજી વરસીતપ કરતા હતાં, ત્યારે મેં તેમને કહ્યું કે, મહારાજ ! વરસીતપના પારણામાં આપના નિમિત્તે મહોત્સવ

ન કરતા સાધ્વીજી અને શ્રાવિકાઓને ઉપકાર થાય અને આપના વરમીતની લાગે વખત યાદગીરી રહે તે માટે એક પુસ્તક બહાર પાડીએ, અને તેનો ખર્ચ આપના ઉપદેશથી મળે તો હું નોવેલના રૂપમાં એક પુસ્તક લખુ તે વખતે તેઓએ મારી માગણી કબુલ રાખી, અને પોતે પણ મોતીશા શેઠની મેડીમાં ચોમાસુ રહેલા હતા, અને આ પુસ્તક લખાણ હું શુરણીજી શ્રી ઉત્તમશ્રીજી તથા મણીશ્રીજીનો અત કરણ પૂર્વક ઉપકાર માનુ છું, કે જેઓએ આ પુસ્તકને માટે ઘણા પરિશ્રમ લીધેલ છે શુરણીજી શ્રી ઉત્તમશ્રીજીનું અનુકરણ બીજા પણ સાધ્વીજીઓને કરવા લાયક છે પોતાની તપસ્યા નિમિત્તે બીજે રસ્તે પૈસા ન ખરચાવતા આવા જ્ઞાનમાર્ગમાં ખરચાવવા મને વધારે ઉત્તમ લાગે છે શુરણીજી શ્રી ઉત્તમશ્રીજીનો તથા તેમના ઉપદેશથી પૈસા આપનાર શ્રવકશ્રાવિકાનો પણ ઉપકાર માનું છું

ઉપકારીઓનો આભાર

હું ગારીયાધાર જેવા નાના ગામડામાં જન્મી હતી, તે ગામમાં તે વખતે એટલે મારી બાદચાવસ્યા હતી ત્યારે કન્યાશાલા કે પાઠશાલા નહોતી મારી માતાજી કે જેનું નામ મોઘીગાઇ હતું તેને પાંચ દીકરા અને ત્રણ દીકરી

હતી, જેમાં અત્યારે ત્રણ લાઈઓ અને ત્રણ બહેનો છીએ
એક મગન અને બીજો જેને લઈ કહીને બેસાવતા હતા તે
બન્ને બાઈઓ ઉગતી ઉમ્મરમાં આ ફાની હનીયાનો ત્યાગ
કરી ગયા. ધરમા વસ્ત્રારી હોવાના કાન્છુથી તથા ગામમાં
પાઠશાલા કે કન્યાશાલા નહિ હોવાથી હું બાળપણમાં સર્ધ
પણ જ્ઞાન મેળવી શકી નહિ માફ લગ્ન પદર વરસ પૂરા
થતા અને સોળસુ વરસ શરૂ થતા થયું હું પરણીને
જ્યારે ખાલીતાણામાં આવી ત્યારે મને સાધ્વીજી શ્રી ઉમે
દશ્રીજીનો મેળાપ થયો મેં ગારીયાધારમાં ફક્ત ફક્કા
બારખડી કરેલા, એટલા ઉપરથી મને સાધ્વીજી શ્રી ઉમેદશ્રી
જીએ સામાયિક રીખવવાનું શરૂ કરેલ મારા માતાજી
દક્ષાજ વૈરાગી ધર્મિષ્ઠ અને શાતશુણી હતા, તેઓ તરફથી
મને વારસામાં ધર્મની પ્રિયતા અને સાધ્વીજીનો સગ
વહાલો હતો, તેથી મેં અભ્યાસ શરૂ કર્યો. પણ ગામડામાં
ઉછરેલી હોવાથી શુદ્ધિ તદ્દન અસ્પષ્ટ હતી, તેથી ત્રણ મામે
ધરિયાવહિય પૂરા કર્યા કમસર થોડું બહુતા શુભાખચીજી
મહારાજ આવ્યા, અને તેમની પાસે પચપ્રતિક્રમણમાં કાઈક
એણું કર્યું ત્યારબાદ સાધ્વીજી લાવણ્યથીજી તથા લુણા
વાડાવાળા પરમ જ્ઞાન આનંદથીજીનો મેળાપ થયો, અને
તેઓની પાસે અર્થની શરૂઆત કરી અર્થ સાથે પચપ્ર
તિક્રમણ, નવસ્મરણ, જીવવિચારથી માંડીને ૬૬૬ લઘુ સંપ્રહણી,

ઉપદેશમાલા વિગેરે પ્રકરણો તેમની પાસે અર્થ સાથે પૂરા
 કર્યા, તે ગુરુછીજનો મારા ઉપર થયેા ઉપકાર છે ત્યાર
 બાદ હું વીરનાથ પાઠશાલામા દાખલ થઈ, ત્યાં સંસ્કૃત બે
 જોપડી, હથુ કોમુદી, ચુવચ વિગેરે કાવ્યો, તથા કેટલાક
 ચરિત્રો વાંચ્યા, એમ મેં તે પાઠશાલામા સાત વરસ અભ્યાસ
 કર્યો ત્યારબાદ ગાળુ સાહેબનો મેળાપ થયો, કે જેઓને
 દ્રવ્યાનુયોગનું ઘણું જ સારું જ્ઞાન છે, તેમની પાસે વિ
 સ્તારથી છ કર્મમંથ કર્યા, તથા પદ્મવ્યવિચાર, નયચક્રસાર,
 આગમસાર, દ્રવ્યશુષ્કપર્યાયનો રાસ, આ બધા અર્થ સહિત
 કર્યા ત્યાર બાદ શ્રેયન્કર મહલ તરફથી ચાલતી પાઠશાલામા
 હું સરાજશાઈ પાસે મોટી સંખ્યાની, ક્ષેત્રસમાસ, નિગોદ છત્રી
 શી, લોગનાલિકા, સ્યાદ્વાદમજરી, સીમધર સ્વામીનું સવાસો
 ગાથાનું સ્તવન, દોહસો ગાથાનું સ્તવન, સાડા ત્રણસો ગાથાનું
 સ્તવન, આ બધા અર્થ સાથે કર્યા, તથા પ્રવચન સારોદ્ધાર
 પણ તેમની પાસે બધી ત્યાર બાદ હેમચંદ્રાચાર્ય પાઠશાલા
 મા પતિત અમૃતલાલનાથ કે જેઓએ બનારસમા સારો
 અભ્યાસ કરેલો છે, જેઓ મને પુસ્તક છપાવવામા રસ્તો
 બતાવે છે, જેઓએ પ્રવચનસારોદ્ધારના પ્રથમના દસ
 ફાગાનું કામ, જાવૈરાગ્યશતક, જ્ઞાન પચ્ચીશી પદ્માનંદ
 પચ્ચીશી, સવાસો ગાથાનું સ્તવન, તથા હુડીનું સ્તવન
 સુધારા ન્ધ । જે કરી આપેલ છે, તેમની પાસે શરૂ

જીજી શ્રી દર્શનશ્રીજી સાથે પ્રાપ્ત વ્યાકરણ, પરદર્શન
 સમુચ્ચય, આવર્યકસૂત્ર તથા નદીસૂત્ર બાળી આ પ્રત્યેકતરી
 જોધમાલાની પ્રેસકોપી પ્રથમ પડિત કાલીદાસ સુધારા વધારા
 સાથે વર્તા હતા, તેઓએ અગીયાર ફારમ સુધી લખ્યું,
 તે વખતે તેઓને અકસ્માત રોગનો સપાટો લાગવાથી આ
 ક્ષણભણુર દેહનો ત્યાગ કરી આલ્યા ગયા પડિત કાલીદાસ
 ઘણા વિદ્વાન, શાસ્ત્ર સ્વભાવી, અને દાક્ષિણ્યતા વિગેરે શુ
 થોએ કરીને અલકૃત હતા તેઓ ને વધારે જીવ્યા હોત
 તો ઘણા સારા કામો કરત, પણ દીલગીર છુ કે, તેઓ
 પોતાની ભરબુવાનીએ આલ્યા ગયા તેઓના આત્માને શાંતિ
 ઈશ્વર હું બાકીની રહેલ પ્રેસકોપી પડિત અમૃતલાલભાઈએ
 પુરી કરી છે જેઓ મારા વિદ્યારૂઝો છે તેઓના પ્રતાપ
 શીજ આ મને સ ગ્રહ કરવાની શક્તિ આવેલી છે, તથા
 કમ્મપયદી પચસ ગ્રહ અને બીજા ગ્રન્થો ભણાવવાની શક્તિ
 આવેલી છે માટે મારા ઉપકારીઓનો હું અંત કરણ પુર્વક
 આભાર માનુ છું, અને જે કાંઈ હું કરુ છું તે બધાના પ્રતાપ-
 થીજ કરી શકુ છું તથા પ્રવત ઠ શ્રી મંગલવિજયજીમહારા
 જનો ઉપકાર માનુ છું, તેઓની પાસે તત્ત્વાર્થ બાળી હતી,
 અને આચારાગ સૂત્ર તથા દશવૈકલિક સાણગી સારો જોધ
 મેળવ્યો હતો. આ બધું લખવાનું કારણ ઉપકારીઓના
 ઉપકારને ન ભૂલી જવાની ખાતર, વળી આચાર્ય શ્રી આ,

નદસાગર સુગિ, મુનિ મહારાજ ગુવાળવિજયજી, પન્થાસજી
 જ્ઞાનવિજયજી, મુનિ મહારાજ હસવિજયજી, પરમ ઉપકારી
 ઠપુરવિજયજી, તથા પન્થાસજી મેઘવિજયજી વિગેરેની
 હુ આભારી છું, કારણ કે તેઓએ મને પૂછેલ પ્રશ્નોનો
 ઉત્તર આપીને બોધ કરેલો છે વળી પન્થાસજી મેઘવિજય
 જીએ મારા ઉપર બીજો પણ મહાન્ ઉપકાર કરેલો છે
 એા તે પાલીતાણે આચાર્ય મહારાજ શ્રી સિદ્ધિવિજય
 સુરિજી સાથે પધારેલા, ત્યારે તેમનો વૈરા
 ગ્યમય ઉપદેશ-પૌદ્ગલિક વાસનાથી અનાદિ કાલની આ
 જીવને પડેલ કુટેવો, તેથી જાણવા છતાં પણ ન છુટી શકે
 એવી વિષય તૃષ્ણા, તેનાથી દુર કરવામા અદ્વિતીય એવો
 ઉપદેશ હું અને મારા પતિ સાબળતા હતા. તેથી મારી
 જોગણુત્રીશ વરસની ઉંમરે હું અને માસ પતિ તેઓની
 ખાસે ચતુર્થાંશ ઉચરવાને જામ્યશાલી થયા. વળી આ ઉપ
 કારીઓના ઉપકારના વિષયમા મારે મારા પતિશ્રીનો અત
 ઠરણપૂર્વક ઉપકાર માનવો તે અયોગ્ય નથી, કારણ કે તેઓ
 શ્રીએ મને લગ્ન થયાને આઠ માસ થયા હતા તે વખતે
 મારી સોળ વરસનીજ ઉંમર હતી, માત્ર અબ્યાસમા સાત
 લાખ ચાલતા હતા ત્યારે પરમ પૂજ્ય આચાર્ય મહારાજ
 શ્રી વિજયકમલ સુરીશ્વરજીના સદુપદેશથી મને મહાન્ ઉ
 પધાન જેવી તપસ્યાની આજ્ઞા આપી હતી વળી અત્યાર

સુધી હું બહુ સેવા ચોતે ચોતાનો સ્વાર્થ-ત્યાગીને, મારા
 અભ્યાસમા સહાય કરેલ છે, તેમજ જોટલાં સાધનો જોઈએ
 તેટલા તેજોશ્રીએ પુસ્તકપાડી આપેલ છે. જોટલા મેં પુસ્તક
 છપાવ્યા તેમા જ્ઞાનજાતાના રૂપિયા-મેરા 'પાનાચક' ગાંધાની
 હુકાને શખતા, તેનો હિસાબ તથા પ્રેસનો હિસાબ મારા
 પતિએ કરેલ છે. મોટેદુ તેમનો તથા મારા તમામ
 ઉપકારીઓનો ઉપકાર માનું છું આ પુસ્તક મેં 'મારી જો-
 ત્રીશ વસતી ઉમરે લખ્યું છે તે મારા ઉપકારીઓના
 પ્રતાપથીજ લખ્યું છે.

લી. ઉપકારીઓની આભારી
 સૌ. હરકોર, પાલીતાણા.

આ પુસ્તક નીચેના મનોમાંથી સમર્થ કરવામા
 આવેલું છે
 ૧. સ્વતંત્રતા સંઘ
 ૨. પ્રચલન સંઘ
 ૩. પ્રકરણ રત્નાકર, ભાગીની
 ૪. મમરતન પ્રકરણ
 ૫. પ્રકરણ રત્નાકર, ભાગપહેલાં
 ૬. હૃદય પ્રદીપ

૧૩ પચપસ્તુ ગ્રંથ	૧૮ પચમશ્લોક
૧૪ શ્રીમધર સ્વામીનું સાહ્ય	૧૯ સેનમંજી
ત્રણસો ગાથાનું સ્તવન	૨૦ દ્વ્યલોક પ્રકાશ
૧૫ શ્રીમધર સ્વામીનું સ-	૨૧ ભાવલોક પ્રકાશ
વાસો ગાથાનું સ્તવન	૨૨ સ્થાનમ સૂત્ર
૧૬ પ્રશ્નોત્તર ચિંતામણી	૨૩ પ્રતિકમલ અર્ચિત
૧૭ હીર પ્રનાવલી	૨૪ હર્મ્યન્ય

આટલા નાના પુસ્તકની અદર આવિકા અને સાધ્વી
 હજોને ઉપયોગી ઉપર લખેલા ચોવીશ ગ્રંથો વાચવાની
 શક્તિ ન હોય તવા બાગલોને માટેજ આટલા ગ્રંથોમાથી
 મારી અટપબુદ્ધિ પ્રમાણે એ સંગ્રહ કરેલ છે પડિત ન
 નોને માટે આ મારી મહેનત નથી, કારણ કે તેવા બુદ્ધિ
 સાધીઓને આ પુસ્તક ઉપકારક થઈ શકે નહિ. પણ
 અલપ બુદ્ધિવાળાનેજ ઉપકારી થઈ શકે તેમ જ જેવી રીતે
 કોરોડો-અબજોપતિ પાસે સો રૂપિયાની ભેટ કાઢી દિસા
 બમા નથી, અને સો રૂપિયાવાળો ગરીબ માણસ હોય તેને
 હસ રૂપિયાની ભેટ ઉપકાર રૂપે થઈ પડે છે, તેવીજ રીતે
 ખંડિતો પાસે આ પુસ્તક નિરૂપયોગી સમજાય, અને બાળ
 છોકરાને ઉપયોગી થશે જેવી આશા રાખું છું.

વિષયાનુક્રમેણિકા

વિષય

પ્રથમ પાદ

પૃષ્ઠ

મગસાચરણ

૧

આધીનનો ઉપદેશ

૨

આવિકાના પ્રશ્ન, ધર્મ એટલે શું ?

૩

વીતરાગના દર્શન કરવાની રીતિ

૪

મહાશિષ્યા કેવી રીતે રૂપી ?

૫

સાથીઓ કરવાનું પ્રયોજન

૬

ચાર નિરોધાનો અર્થ

૭

અષ્ટપ્રકારી પૂજનો વિધિ

૧૦

દ્વિતીય પાદ

સામાયિકનો અર્થ

૧૩

સામાયિકના ચાર પ્રકાર,

૧૪

અમકિતના દસ લેહ

૧૫

શ્રુતસામાયિકનો અર્થ

૧૬

દેશવિરતિ સામાયિક એટલે શું ?

૧૬

આવકના ચાર મત

૧૬

પહેલું મત પ્રાણાતિપાત વિરમણ

૧૬

બીજું મત મૃધાવાદ વિરમણ

૩૬

ત્રીજી મત અદલાદલન વિરમણ	૩૬
ચોથા મત ગેયન વિરમણ	૪૦
પાંચમું મત પરિશ્રદ વિરમણ	૪૮
છઠ્ઠું મત દિક્ પરિમાણ	૫૧
સાતમું ઉપલોગ પરિલોગ મત	૫૩
આઠમું અનર્થ હક વિરમણ મત	૫૭
નવમું સામાયિક મત	૬૦
દસમું દેશાવકાશિક મત	૬૫
અગીયારમું પૌષધ મત	૬૬
બારમું અતિવિસર્જિમાન મત	૬૬
ત્રીવકના એકવીશ ગુણ	૭૭-૧૨૮
ત્રીવકના એકવીશ ગુણનો ગરબો	૧૨૮
બાવ આવકનું સ્વરૂપ	૧૩૩
હિપદેશ કેને આપવો અને કેને ન આપવો ?	૧૩૫
શુક પાસે કેવી વિધિથી બણવું ?	૧૪૦
સર્વવિરતિનું સ્વરૂપ	૧૬૧
આહારના બેતાલીશ દોષોનું વર્ણન	૧૬૨-૨૧૬
મુકપત્તિ રાખવાનું પ્રયોજન	૨૧૬
સંગોહરણ રાખવાનું પ્રયોજન	૨૨૦
સામ્વીજીએ કેટલા વસ્ત્ર રાખવા, જોઈએ ?	૨૨૨
દીદા કયું કઈ તીથિએ અપાયા ?	૨૩૩

ખહુવેલ-સદિઆહુનો-અર્થ ૧૧ ૨૩૪
 ત્સવારનુ પડિલેહણુ ક્યારે કરવુ ? ૨૩૫
 ત્સાનનુ પડિલેહણુ ક્યારે કરવુ ? ૨૩૭

ત્રીતીય પાદ

પ્રતિક્રમણનો અર્થ ૨૩૮

પ્રતિક્રમણ કરનારે આમ કરવા જોઈતા શુભો ૨૪૧

આવશ્યકનો અર્થ ૨૪૨

કરુ આવશ્યક ૨૪૩

કરુ આવશ્યકનો પરસ્પર સંબંધ ૨૪૪

આવશ્યકથી થતી આચારની શુદ્ધિ ૨૪૬

પ્રતિક્રમણ ક્યારે કરવુ ? ૨૪૬

તપ ચિત્રાવણીનો, કાલિસર્ગ કરવાની વિધિ ૨૪૯

સિન્ધામિ કુક્રાંતનો અર્થ ૨૫૭

આવશ્યક કોણે કરવા ? ૨૬૧

સીઓએ ચરવળાની દાડી કેવી રાખવી ? ૨૬૧

મદિત અને પગમસીનકાપ કહેતી વખતે કેવા ૨૬૨

આસને બેસવુ ? ૨૬૧

પ્રતિક્રમણ બેઠા બેઠા કરવુ જોઈએ કે ઉભા ઉભા ? ૨૬૪

પાચા/પકારની નિદ્રાતે સ્વરૂપ ૨૬૬

ચતુર્થ પાદ

પાચ વેળાએ સ્વાધ્યાય થઈ શકે કે કેમ ? ૨૬૬

- પૌષધવાળા માવકે ત્રણ દેવવદના કરવા જોઈએ. ૨૬૬
- સ અડી જોડેલે શુ ? ૨૭૦
- માધુએ સ ખડીમા બિદ્યા લેવા બાથ કે કેમ ? ૨૭૦
- મદિરા મધ અને માજણમા ચતા જીવો કેટલી ઈદિય
વાળા હોય છે ? ૨૭૧
- દેવધૂળ માટે ક્ષનાન કરનાર માવક-માવિકાએ માધુ
પલાગવુ જ જોઈએ કે કેમ ? ૨૭૨
- બબ્બ અબબ્બનો નિર્ણય ૨૭૨
- નવકારાદિ સૂત્રોને માવકો ક્યારે જાણી શકે ? ૨૭૩
- મુઠ કેવલીનુ સ્વરૂપ - ૨૭૩
- પૌષધ ક્યારે લેવાય ? ૨૭૪
- અધારામાં લોજન કરનારને શત્રિલોજનનો હોય હામે
કે કેમ ? ૨૭૪
- પૌષધવાળા માવક માવિકા દ્રવ્યસ્તવ કરે કે કેમ ? ૨૭૫
- સાધુ ગૃહસ્થને ઘેર આહાર વાપરે કે કેમ ? ૨૭૫
- નવકારશીનુ પચ્ચકખાણુ ક્યારે પારવુ ? ૨૭૫
- ભરતદોષમા અત્યારે મનુષ્યો તથા તિર્યચોને ભતિશ્મરણ
જ્ઞાન હોય કે નહિ ? ૨૭૬
- જોળીના અસ્વાધ્યાયમાં કરેલો તપ આલોચણમા ગણાય
કે નહિ ? ૨૭૭
- મૂલકવાળાને ઘેર મુનિરાજ વહોરવા બાથ કે કેમ ? ૨૭૭

- ચોવિહાગના પચ્ચકળાલુવાળાને સીસેવનથી તે પચ્ચકળાલુગા લાગે છે નહિ ? ૨૩૮
 રેસાનમ સિકનો, વિધિ ૨૩૮
 સૂક્ષ્મનિગોદથી નીકળેલો છવ ફરીથી સૂક્ષ્મનિગોદમાં જાય છે નહિ ? ૨૩૯
 ભગવાનહં એ શબ્દનો અર્થ શું ? ૨૪૦
 નિદ્રા સમયે તાબુડાદિનો ત્યાગ કરવાના કારણો ૨૪૦
 એક શબ્દમાં સી-પુરે સુવાથી ચતા ગેરકાયદા ૨૪૧
 કેવલવ્યને આવકો, બ્યાજે શીથી શકે છે કેમ ? ૨૪૨
 અવધિશાની અને મન પર્યવશાની કેટલા ભવ કરે ? ૨૪૩
 દિશાના પરિભ્રમણો આવક ધર્મને માટે પ્રધાને જમું ૨૪૪
 શકે છે કેમ ? ૨૪૫
 ગોત્રદેવીની પૂજા આવકે કરવી કે કેમ ? ૨૪૬
 જિનેશ્વરની મૂર્તિ યથાલક્ષ્ય પૂજા-અવિઘ્ન કરે કે કેમ ? ૨૪૭
 પૈલધમાદિના દેવો કેટલેકે નહિ ? ૨૪૮
 સોધુ વસને થીગડું કે કે નહિ ? ૨૪૯
 આરિત્ર નાહ પાળતા સિખને માટે શ્રદ્ધા કેટલેકે નહિ ? ૨૫૦
 ગર્ભગા છવ રી રીને ઉપજે છે અને વધે છે ? ૨૫૧
 છવને ઉત્તાન થવાના ચોદ સ્થાનો ૨૫૨
 પાચ ધીન્દ્રયોનો ઉત્કૃષ્ટ વિષય ૨૫૩

અણવને કેટલા ભાઈ લાગે ?	૨૨૬
અણવને નીકળવાના સ્થાનો	૨૨૭
કયા કથાનથી નીકળેલો અણવ કઈ ગતિમાં જાય ?	૨૨૭
આયુધ્ય પાધાવોના પ્રકાર	૨૨૮
આયુધ્ય ઘટવાના પ્રકાર	૩૦૦
કામની દસ દશા	૩૦૨
ખાસ આવિકાને ઉપયોગી અને કાર્યમાં મૂકવા લાયક વિષયો	૩૦૩
સમાજના મહાદે તથા મરણ સમયે રાખવી જોઈતી સમયસૂચકતા	૩૦૪
રહવા-કુટમનો રીવાજ બધ કરવાની જરૂર	૩૦૬
મરણ પાછળ જમણવારનો રીવાજ બધ કરવાની જરૂર	૩૧૦
જાહેરાત વખતે પુસ્તક મધ્યાહ્ન કે કેમ ?	૩૧૧
અટકાવ નિવર્તનના સાળાની જરૂર	૩૧૩
આરોગ્ય માટે કેટલાએક આસા પાળવા યોગ્ય મિથ્યા	૩૧૮
બાર મનો ગરબો	૩૨૧
વીર બાલાને શિક્ષા	૩૨૮
મદદ આપનાર ગૃહસ્થોના નામ	૩૩૦-૩૩૨

श्री शान्तिनाथाय नमो नमः श्री महावीरस्वामीने
नमो नमः
सद्गुणानुरागि श्रीमन्मुनि महाराज श्रीकपूरविजय
शुरुभ्यो नमः

प्रश्नोत्तरी बोधमाला.

लेखिका,
श्रीमती सौ. श्रीविद्या हरदेकर.
(पाण्डीताष्टुवाक्षा.)

अज्ञानतिमिरान्धाना, ज्ञानाञ्जनशलाकया,
चक्षुरुन्मीलितं येन, तस्मै श्रीगुरवे नमः

महावीरस्वामी परम उपकारी जगतना,
महाशांता दाता सकल अयकारी भविक्ता,
व्यताव्यो मुक्तिनो सरल पथ न्या गूढ यतना,
मुधार्य अद्धाथी समस्त परते सिद्धि परता

પ્રથમ પાઠઃ

શ્રાવિકા એનો ધર્મ સર્વોત્કૃષ્ટ મંગલ છે સર્વ સમૃદ્ધિને દેવાવાળો ધર્મ છે નાના પ્રકારના સુખની પ્રાપ્તિ ધર્મથીજ થાય છે સત્તાનને તારનાર, પૂર્વજોને પવિત્ર કરનાર, અપકીર્તિને હરનાર, અને કીર્તિની વૃદ્ધિ કરનાર પણ ધર્મજ છે ધનની ઇચ્છાવાળાઓને ધન આપનાર, કામના અર્થિઓને કામ આપનાર, સૌભાગ્યના અર્થિઓને સૌભાગ્ય આપનાર, પુત્રાર્થિઓને પુત્ર આપનાર, રાજ્યાર્થિઓને રાજ્ય આપનાર, પણ ધર્મજ છે વધારે શું કહેવું ? દુનીયામા એવી એક વસ્તુ કે એવો એકપણ પદાર્થ નથી કે ધર્મ કરનારને તે પ્રાપ્ત ન થાય દુકામા કહીએ તો સ્વર્ગ અને મોક્ષની પ્રાપ્તિ પણ ધર્મથીજ થાય ॥

આ ધર્મનું મહાત્મ્ય કયેન માત્રથીજ છે એમ નથી, વિચારશીલ શ્રાવિકા એનો વિચાર કરશે તો તરતજ તમોને નિર્ણય થશે કે, દુનિયામા એક માણસ સુખી અને ખીજો દુખી, એક શાન્તી અને ખીજો સુખ, એક નિરોગી ખીજો રોગી, એક ધનવાન ખીજો નિર્ધન, એક દાતા ખીજો બિશ્વાસી, એક લાખો મનુષ્યોને પૂજ્ય અને ખીજો લાખો

મનુષ્યના તિરસ્કારને પાત્ર, ઇત્યાદિ વિવિધ પ્રકારની વિચિત્ર
વ્રતાનો અનુભવ થામાટે થાય છે ? મનુષ્યપણ સરખું
છતા આ તફાવત શા કારણને લઈને ?

એકજ કાર્યને માટે સર્વ જાતનાં સાધનો એકઠાં કરી
સરખી રીતે પ્રયત્ન કરવો છતાં એકનો તે કાર્યમાં વિજય
અને બીજાની નિષ્ફલતા જણાય છે આ વિજય અને નિષ્ફ
ળતાનું કારણ શું ?

આ વિષમતા કારણની શોધ માટે વિચારવ તો ગમે
તેટલાં વિતર્કો ઉઠાવે, પણ છેવટે તેના મુખ્ય કારણરૂપ ધર્મનો
સ્વીકાર કર્યા સિવાય ચાલવાનું નથીજ

ઉપર પ્રમાણે સાધ્વીજી મહારાજ શ્રાવિકા જોનાને
ધર્મનું મહાત્મ્ય સમજાવી રહ્યા છે તે વખતે એક છંદાસુ
શ્રાવિકા સાધ્વીજી મહારાજને પુછે છે કે,—
શ્રાવિકાનો પ્રશ્ન—હે સાધ્વીજી મહારાજ ! ધર્મ એટલે શું તે
કૃપા કરીને સમજાવશોજી.

સાધ્વીજી મહારાજનો ઉત્તર—હે સુશીલ શ્રાવિકા ! તમારી
આવી આવી ઉત્તમ પ્રકારની 'પુછવાની' છંદોસા
જાણી હું ઘણી ખુશી થાઉં છું કારણ કે આજકાલ
ડેટલીક શ્રાવિકાઓ પોતાના ઘરની વિકલાઓ અમારી
પાને આવીને કરે છે, જેથી અમારા અભ્યાસમાં ખામી

આવે છે, અને અમારા પાસેથી ઉપદેશ નહિ લેતા
અમારો તેમજ તે આવિકા બેનાનો એટલે બન્નેનો
દાઇમ નકામો જાય છે અમારું કર્તવ્ય એજ છે કે,
આવિકાઓને ઉપદેશ આપી ઉત્તમ રસ્તો બતાવવો,
અને ધર્મમાં ભેડવી હે સુશીલ આવિકા ! ધર્મ એટલે
દુર્ગતિમાં પડતા આત્માઓને ધારણ કરી રાખનાર, બદ
કાવનાર અને સદ્ગતિમાં લઈ જનાર, અથવા જન્મ
મરણના કિલ્લે દુ ખથી મુક્ત કરનાર તેજ એક પુર
વાર્થ કહેવાય છે

પ્રશ્ન-આવિકા-હે સાધ્વીજી મહારાજ ! ધર્મ એટલે શું ?
તે હું આપની કૃપાથી સારી રીતે સમજી, પરંતુ આ
પામર જીવો અનાદિ કાળથી મોહમાં ફસાયેલા છે
તેઓને ધર્મમાં ભેડવા માટે પ્રથમ કયું પગથીયું છે
તે કૃપા કરી આપની અમૃતમય વાણીથી ઉપદેશ
આપી સમજાવવા કૃપા કર્યોજી

જિજ્ઞાસુ-સાધ્વીજી-પ્રથમ ગૃહસ્થોએ હમેશા પ્તિતરાગ દેવના
દર્શન કરવાજી જોઈએ

અન્ય-આવિકા-દર્શન કરવાની રીતી શું છે તે બતાવવા
કૃપા કર્યોજી

ઉત્તર-સાધ્વીજી-વિતરાગ પ્રભુના દર્શન કરવા જતા પ્રથમે દેહશુદ્ધિ કરી પવિત્ર વસ્ત્ર પહેરી, દર્શન કરવા ઘરેથી મીઝળવુ ત્યારબાદ દેરાસર સુધી જતા વચ્ચે કાંઈ પણ કાર્ય આવે તો તે કાર્યમાં ચિત્ત જોડવુ નહિ. અને તે કામ માટે પાંડુ વગવુ મહિ એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવુ. પ્રથમે દેગસરને ખારણે પહોંચતા ત્યાં આગળ નિ સહી કહેવી એટલે પ્રથમ જ ખારણે ઘર સળધી તમામ કામનો મમ, વચન અને કાયાથી ત્યાગ કરવો. એટલે કે પ્રદક્ષિણા દેતા કાંઈ પણ માંથસં સંજો તો ઘરની કાંઈપણ પ્રકારની વાતચીત કરવી નહિ. એટલે જોન તમો કયાંયે આવ્યા કેમ દેખાતા નહતા, વિગેરે તેવા પ્રકારની વ્યવહારીક વાતોને તજવી તે વાતોને તજીએ ત્યારેજ પ્રથમ ખારણે કહેલી પહેલી નિ સહી પાળી કહેવાય, બીજી ની સહી પ્રદક્ષિણા લીધા બાદ બીજે ખારણે પેસતા કહેવી.

પ્રશ્ન-શ્રાવિકા—પ્રદક્ષિણા દેતા શુ કરવુ ?

ઉત્તર-સાધ્વીજી-પ્રદક્ષિણા દેતા દેરાસરની અંદરે સર્વ જગોએ કાંઈપણ કલેવર એટલે કાંઈપણ જનાવરનુ મુઠક અથવા કાંઈપણ પ્રકારની ગૂદકી હોય તે દુર કરાવવી ત્યારબાદ બીજી નિ સહી કહેવી ત્યારબાદ દર્શન કરવા યા પુજા કરવી ત્યારબાદ ચોખાનો સાચીઓ કંગી ઉડીને ત્રીજી

નિસહી કહેવી પછી કોઈ આપણો કરેલો સાથીઓ
બગાડી નાખે અથવા સાથીઓ ઉપર મુકેલ કૃષ્ણ મા
નૈવેદ્ય લઈ જાય તો લડવું નહિ. તથા મનની અંદર
તે સજ્જન મા કોઈ દ્વેષ મુક્ત ચિત્તવત્તુ નહિ કારણકે
નિસહીનો અર્થ ત્યાગ કરવું એવો થાય છે

મન-ધાવિકા—મહારાજ ! સાથીઓ શા માટે કરવો તે કૃપા
કરી સમજાવશો

ઉત્તર—સાધીશુ—સાથીઓ ચાર ગતીને ભુરવા માટે કરવો
અને જે નવું શિખાની દમલીયો કરવામાં આવે છે તે
જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રની શુદ્ધિને માટે છે અને તેના
ઉપર બીજના ચદ્મ જેવો આકાર કરીએ છીએ તે
સિદ્ધરીલાનો આકાર સમજવો ત્યારમાઠ ભૂમીને
દમાલ દયા સા-લાના છેડથી ત્રણવાર મુત્તવી પછી
વિધિ પુર્વક ત્રણ અમાસમણા કઈને પગના ચિંતુ ટેલો
ભૂમિ ઉપર સ્થાપી ચૈત્યવદન કરવા બેસવું ચૈત્યવદન
કરતી વખતે બે હાથ બેઝીને (હથે આગળીઓ મારો
માહે લગાડ્યા પુર્વક) બેસવું તે વખતે અને નમુચ્છુ
કહેડી વખતે પોતાની જાને કોણીઓ બિદર ઉપર
લગાડવી બિપરાત પુર્વાચાર્યાદિ મહામુનિયે જ્ઞાનાવેલ
જેમા પ્રજુના શુચ્છ વર્ણન હોય તેવું સ્તવન મધુર

સ્વરથી કહેવું સુશીલે ! આપણા જીનશાસનમાં પ્રવચને
સારોધારની અદર નિચે મુજબ ચાર નિદેષા કહેવા
છે ૧ નામ ૨ સ્થાપના, ૩ દ્રવ્ય, ૪ અને જાવ યત ॥
નિલુનામા નામનિલુ, કેવલિલુ, સિવગયાપ જાવનિલુ,
કવલુનિલુ નિલુપદિમા, હવ્વનિલુ જાવનિલુજવા
॥ ૧ ॥ તે ચાર નિદેષમાંથી જાવ નિદેષાવાળું સ્તવન
વધારે ઉત્તમ કહેવાય છે

મન-શાવિકા—હે ગુરૂણીજી મહારાજ ! આપે મહારા ઉપર
આજે ધણેજ ઉપકાર કર્યો પણ હે કૃપાળુ ગુરૂ ! આપે
જે ચાર નિદેષા કહી બનાવ્યા તેનો અર્થ શું તે
કૃપા કરી સમજાવડોજી

ઉત્તર-માધવીજી—હે જાગમશાળી શાવિકા ! તમારા ઉત્તમ
પ્રકારના વિચાર બાળીને હું તમોને ધન્યવાદ આપુ
છું અને જિનેશ્વર ઉપર તે ઉતારી જતાવુ છું
એક મહાવીર એવી રીતે જાણવુ તે નામ નિદેષ
કહીએ અને મહાવીર પરમાત્મા તથા જીવ તીર્થંકર
મહારાજની પ્રતિમાનુ સ્થાપન કરવુ તે સ્થાપના
નિદેષ કહીએ

જિનેશ્વના જીવને દ્રવ્ય નિદેષ કહીએ જેમકે મેષિક
મહારાજનો જીવ હાલમાં દ્રવ્ય જીવ કહેવાય, સમવ

સરજુમા બિરાજમાન કેવળશાનિ અને સિદ્ધ મહારાજ
તે બાવ નિરોપ કહેવાય

હે વહાવી આવિકા ! આજ કાલ દેરાસરની અદ્વ
પાચમ આઠમ વીગેરે તીથિઓની ઢાળેા જે કહેવામા
આવેછે તે પ્રભુના ગુણ અર્ચન હોય તો કહેવી પણ તે
શિવાયની કહેવી ન જોઈએ કારણ કે ઢાળોની અદ્વ
ધણ કરીને પ્રભુએ સવ્ય જીવોને આપેલ ઉપદેશનું
વર્ણન હોય છે તો મહાનુભાવ ? પ્રભુને ઉપદેશ પ્ર
ભુની પાસે આપણે કહેવો તે તદ્દન નિર્થક છે માટે
તે રીવાજ બધ કરવો જોઈએ. વળી મારે તમે નિ
વર્યે કહેવાનું છે કે પ્રભુને કેળતી વખતેજ જે હાથ
જોડી મસ્તકે લગાડી નમસ્કાર કરવો અને સ્તુતિ કર
તી વખતે અને ચૈત્યવદન કરતી વખતે પ્રભુના સા
મીજ જોડામ મન કરીને દ્રષ્ટી રાખવી, આડુ અવળુ
જોવું નહિ, આડુ અવળુ જોવાથી ચૈત્યવદનની અદ્વર
આનંદ ન આવે તેમજ અનાદર કર્યો કહેવાય. વળી
ખમામમણ જે દીવ્યજુ જે હાથ તથા મસ્તક એ પાચ
અગ ભૂમિ ઉપર લગાડીને દેવુ હે આવિકા જન !
આ ઉપયોગી વાત હોવાથી વધે કહી જતાવી. હવે
તમે ને મુજ વાત કહી જતાવુ છુ કે જયવીયરાય
કહેવી વખતે જે હાથ કમળના ડોડા પેઠે સરખા રા

ખીને એટલે કે બે હથેળીયુ માહોમાહે અડકે નહિ
તેવી રીતે કપાળે લગાડી જયવીયસય કહેવા જેમા
“ આશ્વમખડા ” મુખી ઉંચા હાથ ગણવા પછી
થોડા નીચા હાથ સખી જયવીયસય પુગ કગવા ત્યા
રળાદ કાઉસગ્ગ કગ્ની વખતે બે પગ આગળથી ચાર
અશુભ પહોળા અને પાછળથી ચાર અશુભમા કાઈક
ઓછા સખી ઉભા રહેવુ આ પ્રમાણે ઉપયોગ થતુ
ઓછા જીવોમા દેખાય છે તેથી મારે અહીંયા તમારી
પાસે આ વાતની ઉપસ્થીતિ કરવાની જરૂર પડી છે
માટે પગ જેમતેમ ન રાખતા ઉપર કહેવા પ્રમાણે
ઉપયોગથી રાખતા મીખવુ કારણ કે ચૈત્યવદન ભાખ્ય
મા ત્રણ મુદ્રા કહેલી છે ૧ જીનમુદ્રા ૨ યોગમુદ્રા
૩ મુક્તામુક્તિમુદ્રા એ પ્રમાણે ત્રણ મુદ્રા કહેવી છે
જેમા નમુશ્યુષ્ સ્તવન યોગમુદ્રા વડે થાય છે, આરિ
હ ત ચૈષઆણ્ જીનમુદ્રા વડે થાય છે અને જયવીયસય
વિગેરે મુક્તા મુક્તિ મુદ્રાવડે થાય છે

દેરાસરમાથી બહાર નીકળતી વખતે પ્રભુને પુઠ ન
આવે એવા પઠખાને ખાસણેથી બહાર નીકળવાનુ પુરેપુર
ધ્યાન રાખવુ જેથી અવિનય કે આશાનના ન થાય

હે મારી પહાલી આવિકા બેનો ! અહીંઆ માટે ત-
મેને ઘણું જ કહેવાનુ છે પણ દર્શન કેવી રીતે કરવા દેરાસ

રમા કેવી રીતે વર્તેલુ એ વિગેરે વિસ્તાર પુર્વક ચૈત્યવદન સાધ્યમા કહેલ છે તો હવે બાકીનું ચૈત્યવદન સાધ્યમાથી જાણી હેશે કારણ કે મે ચૈત્યવદન સાધ્યની અદરથી ખાસ ઉપયોગી સાર એથી બાળશોના વર્તન માટે અને સસે પથી કહેલ છે

હે આવિકા બેનો ! હું તમોને જાર દઇને કહું છું કે ઉપર પ્રમાણે જતાવેન આચાર જરૂર વર્તનમા લાવશે એવી સુ આશા રાખુ છું અને મે તમોને આપેલ ઉપદેશની મા કન્યા ગણાય તેમ કરશે.

આવિકા—હે પુત્ર્યપાદ ગુરુજી આપે મારા ઉપર ઘણું ઉપકાર કરી કર્શન સભધી વિધિ કહી બતાવી તે મે બરાબર અહણ કરી છે હવે અદ્ય પ્રકારી પુત્ર સભધી વિધિ દયા લાવી બતાવશેજી

સાધ્વીજી—હે આવિકા તમારા જન્મને સફળ માનુ છું કે મારા સામાન્ય ઉપદેશથી તમોને વિશેષ લાભવાની જણાસા થઇ બેથી અદ્ય પ્રકારી પુત્રનો વિધિ શાસ્ત્ર કાર કહે છે તે તમે ચિત્તદર્ષ સાધજો.

જો પ્રતિમાજીની પખાજ થઇ ન હોય ને આપણાજ હાથથી કંપાની હોય તો પહેલા પીછીથી કુલ વીગેરે

દર કરવા ત્યારબાદ પ્રાથમિક રીતિ કરતા આધુનિક
રીતિ પ્રમાણે પહેલી જળપૂજા થીજ ચંદનપુત્ર ત્રીજી
પુષ્પપુત્ર ચોથી કુપપુત્ર પાંચમી દીપકપુત્ર છઠી
અક્ષતપુત્ર, સાતમી નેવેણપુત્ર અને આઠમી કુંજ-
પુત્ર કરવી

પુત્ર મૃતિ અને ચૈત્યવદન કરતાં બેનોએ પ્રભુની
હાથી બાળુએ રહેવું અને પુરણોએ પ્રભુની જમણી
બાળુએ રહેવું

પુષ્પપુત્ર કરતી વખતે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાતું એ
છે કે વિધિમાં પ્રભુને ચઢાવવા નહિ પરંતુ
અખડ અને તાજાં પુષ્પોથી પ્રભુની પુજા કરવાતું
ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું જરૂરી સમજવું છું

શ્રાવિત-હે શુરભ ! પરંપરા આપ જેવા સારી શુરભીજીઓ
જોઈએ, આજઠાલ મોંઘ દરી ફેટલીક શુરભીજીઓ
અમારા ઘર સંબંધી તથા અમારા કુટુંબ સંબંધી
સમાચાર પુછે, કેમ તમાગ છોકરાઓતો મનમાછેને !
અને સાથે દેરાણી જેઠાણીની વાર્તાઓ મુછે પણ તેવી
વાર્તાઓથી આપનું તથા અમારું બન્નેનું હિત થતું
નથી ઉવડું અહિંત થાય છે માટે આપ જેવા વિ

દુરી માણીએ જોયતો ખરેખર અમરો લેવી અનન
 શાનિકાઓને નહુપડેશદ્વારા મનિજામ કરે તેથી તેઓ
 દિનાતિનનુ જાન મમજી શકે અને પોતે મુખે તથા
 બીજી કાલિકા બેભાને મુખાદે માટે કાળીજીએએ
 ધમની વાન સિવાય બીજી કાળપણ નિકાલે કરી
 નહુ લેઈએ આપ પ્રકરે માણીએથી મદિત
 સમાજ મારી રીતે સુધરી શકે એ નિમદેશ વળી

પ્રથમ પાઠ મપૂર્ણ.

દ્વિતીય પાઠ:

પ્રશ્ન-શ્રાવિકા—

પરોપકારી ગુરુમહારાજ ! આપ સાહેબની આવા પ્રકારની વિદ્વતા બહુ, આપ સાહેબ પાસેથી ધર્મ સળધીની બાબતો બહુવાની પ્રબળ ઇચ્છા થઈ છે, તો મહારાજ ! સામાયિક એટલે શું ? તે કૃપા કરી સમજાવશો.

ઉત્તર—સાધ્વીજી—હે સુશીલ શ્રાવિકા ! અમારો ઉપદેશ દેવાનો ધર્મ જ તેથી તમારા પુણેલ પ્રશ્નનો ઉત્તર સામકાર કહે છે તે જ્ઞાનલો સમ એટલે સમ્યક્ પ્રકારે જ્ઞાનદિકનો આય એટલે લાભ જેનાથી થાય તેનું નામ સામાયિક એટલે કે જેમા આશ્રવનો રોધ અને કષાય વિગેરેનો જય થાય તેને સામાયિક કહેવાય છે. યત સામાયિક કરતી વખતે વિકયા એટલે ધર-સળધીઆરણ વાળા કામો અને ખટપટ સળધી કયાઓ કરવી નહીં, તેમજ ધર સળધી આદરો કરવા નહીં તે ખાસ શ્રાવિક જેનોએ ધ્યાનમા રાખવાનું છે. કારણકે જ્ઞાનકાલ પ્રાપ્ત કરી ધણી બેનો.

તે બાળતમા લક્ષ આપતી નથી માટે આવિકા બેનાએ
સામાયિક કરતી વખતે ધર્મ સંબંધી કથાઓમાં
ચિત્ત જોડવું, ઘર તથા વ્યવહારિકામમાં ચિત્ત રાખવું
નહી, એટલે કે તે વખતે મન વચન બંને કાયાથી
બર સંબંધી તમામ કામને સર્વથા ત્યાગ કરવો,

પ્રશ્ન-આવિકા—મહારાજ ! સામાયિક કેટલા પ્રકારનું છે તે
સમજાવશો,

ઉત્તર-સાધવીજી—સામાયિક ચાર પ્રકારનું છે, ૧ સમકોત
સામાયિક ૨ ક્રુત સામાયિક ૩ દેશવિરતિ સામાયિક
૪ સર્વવિરતિ સામાયિક એવી રીતે સામાયિક ચાર
પ્રકારના છે

પ્રશ્ન-આવિકા—હે શુરજી મહારાજ ! સામાયિકના ચાર પ્રકાર
મેં જાણ્યા, પણ મારા જેવી મૂઠ આવિકા અર્થ વિના
સમજી શકે નહીં માટે તેના અર્થ મહેરબાની કરી
સમજાવશો

ઉત્તર-સાધવીજી—ચાર પ્રકારના સામાયિકના અર્થ શાસ્ત્ર
કાર કહે છે તે સાવધાન પછે સામ્યો શ્રી પ્રવચન
સારોદ્ધાર ચોપડાના પૃષ્ઠ ૩૩૫ મેં નિચ મુજબ ■
૧ પ્રથમ સમ્યક્ત્વ સામાયિક સદ્દેશ (અર્હારૂપ છે)

૨ બીજી શ્રુત સામાયિક તે સમસ્ત સિદ્ધાંતના પકન

રૂપ તત્ત્વજ્ઞાન લક્ષણ બાબતુ

૩ ત્રીજી આવકના બાર મત રૂપ તે દેશવિરતિ સામ
યિક કહેવાય છે

૪ ચોથું સર્વવિરતિ સામાયિક તે સાવધ યોગવિગ્નબાધ
સાધુ ધર્મરૂપ બાબતુ

પ્રશ્ન-આવિકા—હે ગુરુજી! મહારાજ ! આપે સામાયિકના
સામાન્ય રીતે અર્થ કહ્યા, જે અર્થ હું બરાબર મ
મજી શકી નથી તો મારા જેવી અજ્ઞાન આવિકા તે
વિસ્તારથી સામાયિકના પ્રકારના અર્થ સમજાવવા
કૃપા કરશે.

ઉત્તર-સાધ્વીજી—હે સુત્ર આવિકા ! તમારી વિશેષ પ્રકારે
પુછવાની ઈચ્છા બાળી મને ઘણોજ આનંદ થાય છે
તો હે ધર્માત્મા તમે સાવધાન પછે સાંભળો
હે સુશીલશ્રમણો પાસિકે ! સમક્રિતનો વિષય ઘણો
ઉંડો અને બહીર શાસ્ત્રમાં કહેલો છે છતાં સાધારણ
અર્થ શાસકાર કહે છે તે સાંભળો

અમ્યકત્વના બેઠક દશ પ્રકારે છે ૧ ક્ષાયિક સમ્યકત્વ
૨ ઉપશમ સમ્યકત્વ ૩ વેદક સમ્યકત્વ ૪ ક્ષયોપશમીક
અમ્યકત્વ ૫ કારક સમ્યકત્વ ૬ રોચક અમ્યકત્વ ૭

દીપક સમ્યક્ત્વ ૮ વ્યવહાર સમ્યક્ત્વ ૯ નિશ્ચય સમ્યક્ત્વ ૧૦ સાર્વાદન સમ્યક્ત્વ એવી રીતે સમ્યક્ત્વ ના દશ ભેદ છે તેનો સામાન્ય રીતે અર્થ કંદુ છુ તે ધ્યાન દઇ સાબળો

- ૧ અનતાનુભવી કપાયની ચોકડી, સમક્રિત મોહની, મીઠમોહની અને મિથ્યાત્વ મોહની એ માતેનો મુળમાથી ક્ષય તેનુ નામ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે
- ૨ ઉપર મમાણે સાતે પ્રકૃતિને ઉપશમાવે તેનુ નામ ઉપશમ સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે
- ૩ ક્ષય ઉપશમ સમ્યક્ત્વના ચરમ, પુરુષસ્તુ શુદ્ધ સમયે વેદુ તેને વેદક સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે
- ૪ ઉદય આવેલા મિથ્યાત્વના દસને ક્ષય કરવા અને ઉદય નહિ આવેલા મિથ્યાત્વના દસને ઉપશમાવવા તેનુ નામ ક્ષાયો પશમિક સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે પ્રદેશ ઉદય તો ઇહા મલ્લ હોય
- ૫ આગમોક્ત ચૈલી પુર્વક યથાશક્તિ જ્ઞાન પુજા મત નિયમાદિ કરવા તેનુ નામ કારક સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે જેમકે હે નાથ જે જેમ યથાર્થ ભાવે વિધિમાર્ગ તમે પ્રકાશ્યો છે તે તેમજ આજ્ઞાને અનુત્તિ ક્રમતો થકો એટલે તમારી આજ્ઞા સહિત

આગમોક્ત શૈલી પુર્વક યથાશક્તિ દાન પૂર્ણ વ્રતે
નિયમાદિ ભાવનાપૂર્વક કરવા તે કારક સમ્યક્ત્વ
ઠહીએ

- ૬ ધર્મને વિષે રૂચિ માત્ર કરે, શ્રી જીનોક્ત ધર્મ
કરવાની ઇચ્છા રહે, શુદ્ધ શ્રદ્ધા રાખે, કેાઇને ધર્મ-
પ્રવૃત્તિ કરતો દેખી રૂડુ માને, પરંતુ પોતે ક્રિયા
નુષ્ઠાનાદિક ભારે કર્મો હોવાથી કરી શકે નહિ
તેવા સમકિતને વાચક સમ્યક્ત્વ કહે છે
- ૭ સ્વયં પોતે તો મિથ્યાદૃષ્ટિ અભવ્ય દુર્ભવ્ય હોય,
પણ અગારમર્દક આચાર્યની પેઠે ધર્મકથાદિકે
કરી બીજા ભવ્ય ભદ્રિક જીવેને ઉપદેશ આપી
ધર્મ દીપાવે, પરંતુ પોતાનામાં અતરંગ શ્રદ્ધા ન
હોય, તેવા પુરૂષોને દીપક સમકિતી કહે છે, એવું
દીપક સમ્યક્ત્વનું સ્વરૂપ છે
- ૮ સંસારના સુખોની વાસનાને છોડી દઇને આત્માના
મૂળગુણને જ્ઞાનદર્શન અને ચારિત્રમા (સ્વસ્વરૂપમા)
રમવું તેને નિશ્ચય સમ્યક્ત્વ કહે છે
- ૯ મિથ્યાત્વીના ગુણોના વર્ણનનો ત્યાગ કરી શુદ્ધ દેવ,
શુદ્ધ ગુરૂ અને શુદ્ધ ધર્મને વખાણે, તથા શ્રી સુધની
સેવા કરવી, શાસનની ઉન્નતિ કરવી, અને આગમમા

કદા અમાણે, નિશ્ચિત્યાર સમ્યક્ પ્રવૃત્તિ આદરે તેને
વ્યવહાર સમ્યક્ત્વ કહે છે

૧૭ ઉપરામ સમ્યક્ત્વથી પડતા અને મિશ્યાત્વે પહોંચતા
જે વચલા કાળમા સમકિતનો કાઈક સ્વાદ હોય
છે, તેને સાસ્વાદન સમ્યક્ત્વ કહે ॥

હો આવિકા જન ! શાસમા એકવિધ, બેવિધ, ત્રણવિધ,
ચારવિધ, પાંચવિધ તથા દ્રવ્ય અને જાવ એમ અનેક
રીતે સમકિતના પ્રકારો જતાવેલા છે એ તમોને
આ કેકાણે સમકિત પચ્ચીરીમાથી સહેજ સાર જેવી
સફોપથી કહી જતાવેલા છે વધારે વિસ્તારપૂર્વક
જાણવા ઇચ્છા થાય તો પ્રક ભરતનાકરના બીજા
ભાગમા સમકિત પચ્ચીરી તથા સમ્યક્ત્વના દત્તવમાથી
જાણી લેયો.

આનિકા કહે—હો વિહરી ગુરૂણી મહારાજ ! આપે ખરેખર
મને સમ્યક્ત્વનું સ્વરૂપ સમજાવી મિશ્યાત્વરૂપી અ ॥
કારમાથી ઉદ્ધાર કર્યો હો અત્યાર સુધી મને ધર્મ
સબંધી જ્ઞાન નહોતું, જેથી મેં કુદેવ કુચુર અને
કુધર્મને સેવવાથી અને સાસારિક સુખોની ઇચ્છાથી
અનેક કુકર્મો જામ્યા છે, તે આપ જેવા ગુરૂજના સમા
ગમથી દૂર થયો

સાધ્વીજી કહે—હે ભારી ચતુર આવિકા ! તમેને પણ ધન્ય છે કે મારા સામાન્ય ઉપદેશથી તમેએ ઘણા સાર મહુણ કર્યો. અમારો તો ઉપદેશ દેવાનો ધર્મ છેજ, અષ્ટમવચન માતાના જ્ઞાનથી સર્વ સિદ્ધાંતના બાણપણાને ક્ષતસામાયિક કહેવામા આવે છે

પ્રશ્ન—આવિકા—હે પરમોપકારી શુરજી ! હવે મને દેશવિરતિ સામાયિકનો અર્થ સમજાવવા કૃપા કર્યોજી

ઉત્તર—સાધ્વીજી—હે આવિકા બેન ! દેશવિરતિ આવકના ધર્મનું સ્વરૂપ સંક્ષેપથી સાચકાર કહે છે તે સામગ્રી આચરણમા મુકવું

પાસ અણુમત, તણુ શુભવ્રત તથા ચાર શિક્ષાવત એવી રીતે આવકના બાર વ્રત છે

પ્રશ્ન—આવિકા—હે શુરજી ! આપે આવકના બારવ્રતના નામ કહ્યા, પણ તેનો અર્થ આ અજ્ઞાની આવિકાને સમજાવવા કૃપા કર્યોજી

ઉત્તર—સાધ્વીજી—હે ભરણુ આવિકા ! આવકના સર્વ વ્રતોમા પાસ અણુવ્રત મુખ્ય છે અણુવ્રત એટલે સાધુના મહા વ્રતની અપેક્ષાએ નાના વ્રત, આવકો સર્વથા દયા ન પાળી શકે, એટલે કે પ્રાણાતપિત વિરમણ જે હિ સાથી વિરમણ એટલે હિ સા ન કરની તે સર્વથા ન પાળી

શકે માટે ત્રસ લીધેની રક્ષા ઉપરાત સ્થાવર જીવોની
 ચતના કહે તે પ્રથમ અલુપ્ત છે સુશીલે ! હિંમ
 દ્રવ્યથી અને સાવચૂકી થાય છે જેમા દ્રવ્યથી હિં
 સારો સર્વથા ત્યાગ કરવો તે દ્રવ્યદયા કહેવાય
 એટલે પોતાના દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ રક્ષણ કરવું તે સ્વદ્રવ્યદયા
 છે દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ દશ છે પાત્ર ઇન્દ્રિય, મનબળ, વચનબળ,
 કાયબળ આસોઅવાસ અને આયુષ્ય એ રીતે દશ
 દ્રવ્યપ્રાપ્તિ તેમાથી જે જીવોને જોડલા દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ
 હોય તે પ્રાપ્તિ રક્ષણ કરવું એટલે કે ધરતી અંદર
 કે બહાર કોઈપણ રીતે હિંસા ન થાય તે પ્રમાણે
 તર્જણ તે પરદ્રવ્યદયા કહેવાય છે

દાખલા તરીકે આપણે જે વામણથી પાણી પીધું
 હોય, તે એક વાસણ ગોળામા ફરીથી માફ કર્યા વિના
 નાખવું નહિ કારણ કે તે એકા પાણીમા બે ધડીની
 અંદર અસખ્યાતા સમુર્ધિમ જીવો એટલે માત્ર
 આઠ પ્રાણુના ધણી એવા જીવો ઉત્પન્ન થાય છે,
 અને તે એકા વાસણથી બેથી શેગની ઉત્પત્તિ થાય
 છે એટલું જ નહીં, જાડે ત્યાવા પ્રકારનો એકવાડનો
 ખરાબ રીવાજ મિથ્યાત્વી લોકો દેખી પવિત્ર જૈન
 મર્મની નિંદા કરે છે, તો હે વહાની આવિકાઓ !

આવા પ્રકારના ઝોડવાડનો ખરાબ રીવાજ રાખવાથી
જીવની હિંસા થાય જેથી પ્રાણાતિપાત વિરમણ
નામના પહેલા ત્રતમાં ખામી આવે તેમજ રોગની
ઉત્પત્તિ થવાથી પીડા લોગવવી પડે, અને પવિત્ર
જૈન ધર્મની નિંદા કરાવવાથી પાપ બધાય,

ઝોડા લોજનથી રોગની ઉત્પત્તિ થાય છે તેડુ દ્રષ્ટાત
સાબળો આ બનાવ હમણાં મુબઈમાં તાજે બનેલો
છે તે જુવો મુબઈમાં એક દસ વરસની ઉમરના
છોકરાને ગરમીનો રોગ થયો, તે છોકરાને જ્યાં
ડોક્ટરને બતાવ્યો ત્યારે ડોક્ટરે વિચાર કર્યો કે
આટલી નાની ઉમરના છોકરાને આ રોગ કોઈપણ
રીતે થાય તેવું સંભવતું નથી એમ વિચાર કરી
ડોક્ટરે પૂછ્યું કે અહ્યા તું હોટલમાં જાય છે, ત્યારે
તે છોકરાએ કહ્યું કે હા હું અમુક હોટલમાં જાઉં
છું ત્યારે તે હોટલમાં તપાસ કરતાં જણાયું કે કોઈ
ગરમીના રોગવાળો માણસ આ પીધને ગયેલો છે,
અને તરતજ તે પીધેલા ખાલામાં આ છોકરાએ આ
પીધી જેથી આ છોકરાને ગરમીનો એવી રોગ થયો
છે જુવો એક ખાવાથી કેવી નુકશાની થાય છે

પહેલા બુદ્ધિની હાણી અને આ દ્રષ્ટાંતથી સગીરની

હાણી થઈ તો હે વહાલી આવિકાઓ ! બુદ્ધિ તથા શરીરને નુકસાન કરનાર જોડવાડથી દુર રહેવું, અને પાણીનો ગોળો જોડે યવા દેવો નહીં કારણ કે પાણીનો અવાડો તો જોડવાડીએ સાફ થાય છે પરંતુ ગોળો કુટે ત્યારેજ આફ થાય. જો કેવી સુખર્ષી માટે ગોળો જોડે યવા દેવો નહિ તેમ સાફ કરવા માટે સપનેલી રાખવી અહિંસાને પાળનાર એવા આપણે જૈનેશ્વર પાણીયારામાં બરાબર જોખાઈ રાખવી જોઈએ તેમજ પાણીયારામાં સ્વચ્છ પાણીથી ગોળા બરી રાખેલાં દેવ તે ઉપર પાણીનો ઘડો રાખવો જોઈએ અને તે ઘડાને વાકે વાળી વાસણમાં પાણી લેવું અથવા પાણી લેવા માટે ખાસ ડાચો જુદો રાખવો, અને રસોઈના પાણી માટે એક જુદું વાસણ રાખવું તે રસોઈનું પાણી જુદું રાખવા માટે ખાસ એક પંચાણ રાખવું અને બનતા સુધી ગોળાના પાણીથી રસોઈ ન કરતા શુદ્ધ બેઠાના પાણીથી રસોઈ કરવાની ટેવ રાખવી તેમજ ઠણીક હાથ ધોઈ એટલે સાફ કરી બાધવી તેના પરસેવો ન ટપકે તેનું ખાસ ધ્યાન રાખવું, આફ યા મોજુ ભેંવા માટે શાક યા દાળ અંધારાની અદર આગળ નાખી નહિ ચાખના ખાસ જુદી વાટકીમાં

લઈ શાક યા દાળ ચાખવાની ટેવ ગળવી, ચાખીને
 પાણી તપેલીમા કાર્ષપણ નાખવું નહિ એકજ ચાખીમા
 બે ત્રણ સાથે જમવા બેસવાનો ખરાબ રીવાજ દુર
 કરવો કે જેથી ઉપર કહેલા દ્રવ્યોત પ્રમાણે ખુદિ યા
 શરીરની હાની ન થાય, વળી લોભ દયાથી રાખી
 મુકેલું જે પકવાન બગડી ગયું હોય અગર કાળ પ-
 હોથી ગયો હોય તેવા પકવાનનો ત્યાગ કરવો કારણકે
 તેવા પકવાનમા જીવની ઉત્પત્તિ થાય છે જેથી હિંસા
 દોષ લાગે છે અને શરીર બગડવાનો ભય રહે છે માટે
 તેવી વસ્તુઓનો અવગ્રહ ત્યાગ કરવો તેમજ આટો
 ઘણું દિવસ સુખી રાખવો નહિ કારણકે ઘણા દિવસ
 રાખવાથી આટામા જીવડા પડે છે તે માટે ઘણી
 સાવચેતી રાખવી દરેક ચીજોમાં કાળનું ખાસ ધ્યાન
 રાખવાનું છે કાળનું માપ કેવી રીતે છે તે તમોને
 કહી જતાવું છું તે સાબળો શીયાળામા એક માસનું
 ઉનાળામા વીસ દીવસનું તથા ચોમાસામા પદર
 દીવસનું કાળનું માપ છે. માટે દરેક આવિકા બેનોએ
 સાવચેતી રાખી જુદી જુદી વસ્તુઓના જુદાજુદા
 કાળના માપમા એક દીવસ એટલો હોય તે પહેલા
 પકવાન, સુખડી લોટ વિગેરે ખાલાય રાખવા નહી
 કારણકે કાલ પહોંચ્યા ખાઈ તે ચીજો અસદ્ય

ગણાય છે અને અમલ ચીજોનો આપણે સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઈએ

હે સુમ શ્રાવિકા જોનો ! ચોમાસાના કાળની અદર છરે મેથી રાઈ વીગેરે વસ્તુઓ ચારણીથી આગી વાપરવા ની ટેવ રાખવી કારણકે ચોમાસામા તેવી વસ્તુઓમા કુચુવા અને છુરા પ્રમુખમા જોગેા જહુ થાય છે, માટે ઉપયોગ રાખ્યા સિવાય તેવી વસ્તુઓ વાપરવી નહી નહિતર હિસાનો હોષ પ્રાપ્ત થાય ■

જમતા છાકવાનો રીવાજ રાખવો નહી કારણકે તે છાકેલી વસ્તુઓમા જે ઘડી જોટલે અડતાલીસ મીનિટની અદર અસખ્યાતા સમુર્ધિમ પરિશ્રમ સાતઆઠ માથેના ધણી મરે છે અને જ્યાં જોડુ નાખવામા આવે ત્યાં સેકડો કીડીઓ તથા મકોડા પ્રમુખને મરવાનો સભવ છે જેથી હિસા હોષની પ્રાપ્તિ થાય છે માટે જમતા છાકવું નહિ તેમજ આગી ધોઈને પીવી આને વગર પૈસાનો ધર્મ તમારા જેવી સુચિવ શ્રાવિકાઓએ અવશ્ય કરવો જોઈએ આવી રીતે ને દરરોજ ક્રિયામા મુકાય તો ઘણું સારું હશે તોમ ન જનેતો નનકારસી અને સ્વામીવાત્સલ્ય પ્રમુખ જમણુ વારમા રીકાળી ચએલ આગી વાડકાદિ ને ગરમ કરી કે દાળથી

માફ ડગી અનરૂં પોઇને પીવાનો અભ્યાસ રાખતો એ
 ઠવાડ છાડવો નહીં જમાડનારે પણ ધ્યાન રાખવું કે
 લોકોને જમીને ઉઠ્યા પછી એ ઘડીવાર પહેલાં થા
 ખીનો કે વાસણકુસણનો એઠવાડ પાઞ્ચપોજ કે ગો
 ગાળામા પહોચડાવી દેવો જોઇએ એકું એ ઘડીવાર
 પછી વધારે રહેતો તેમા અસખ્યાતા જીવોની હિમા
 સમજવી કારણકે જે પહેલું મત પાળે તેજ ખીલુ
 મત પાળવાને અધિકારી થઈ શકે માટે પહેલું મત
 જે હિસાથી વિરમવું તેનો સવિસ્તર અર્થ નીચેમુ
 જમ કહી બતાવું છું તે ધ્યાન દઇને સામળો

૧ જે કાર્યમા પોતાના દ્રવ્યપ્રાણની હિસા થાય તે
 અદ્રવ્ય હિસા કહેવાય

૨ જે કાર્યમા બીજાના દ્રવ્યપ્રાણની હિસા થાય તે
 પરદ્રવ્ય હિસા કહેવાય

૩ ત્રીજા ભાગમા એ સેદ સમજવા—જે કાર્યમા
 પોતાના તથા પરના દ્રવ્યપ્રાણની રક્ષા થાય તે
 સ્વ તથા પરદ્રવ્ય અહિસા કહેવાય

૪ પોતાના ભાવપ્રાણ જે જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રની
 પ્રાપ્તિ કરવા માટે પ્રયત્ન ન કરવો અથવા પ્રાપ્ત

થયેલા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રને શુભાવી દેવા એવે
આવશ્યક વધારણુ તેનું નામ સ્વભાવ હિંસા કહેવાય

૫ પારખના જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર છુટાવવા એટલે ભ
ણતા અતરાય કરવી બીજાને ભણાવવું નહિ ખોગ
હાપદેશ દર્શને બીજાને શુદ્ધ ધર્મથી પતિત કરવા
તેમજ નાગકાલ કેટલાક શુદ્ધ જ્ઞાનીઓ બોલે છે
તે હવે ચારિત્રમાં કાંઈ રહ્યું નથી આવું બોલવાને
હલ મગી દુર્લભ છે તેના આવા ખોટા બોલ
સાચાની છવો ચારિત્રથી પતિત થાય. તે હિંસાને
પરભાવ હિંસા કહેવાય.

૬ પોતે ભણે તેથી જ્ઞાનાવશ્યક કર્મનું આવશ્યક
બોધુ થવાથી જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય તથા શુદ્ધ
સમ્યક્ત્વની અદર દૃઢ થાય તથા શુદ્ધ ચારિત્રની
પ્રાપ્તિ કરવી. તે સ્વભાવ અહિંસા કહેવાય

૭ બીજા છવોને ભણાવવું બીજા છવોને જ્ઞાનની
પ્રાપ્તિ થાય તે માટે ભણવાના સાધનો વિગેરે
તન મન ધનથી મેળવી આપવા કુહેવ, કુચુર અને
કુધર્મીની વાસનામાં પડેલા મોહી છવોને સમ્ય
ક્ત્વમાં દૃઢ કરવા ચારિત્ર લેવાને તૈયાર થયેલા
છવોને બનની સહાય કરવી. અથવા પુર્વ કમના

સોગે ચારિત્રથી બ્રહ્મ થના છવેને ઉપદેશ આપી
સમ્યક્ત્વ ધર્મમાં સ્થિર કરવા, એવા આચરણને
પરભાવ અહિં સા કહે છે

આવિકા—હે પરમોપકારી શુરૂણીજી મહારાજ ! ખરેખર
આપ જ્ઞાનીને ધન્યવાદ થટે છે અત્યાર સુધી હું
અજ્ઞાન રૂપી અધકારમાં હોવાથી મેં સ્વદ્રવ્યહિંસા
પરદ્રવ્યહિંસા, સ્વભાવહિંસા અને પરભાવહિંસા
થણીજ કરેલી છે તો હે કૃપાળુ શુરૂ ! મારી શુ દશા
થશે ! તમારે ભાવ દયામાં વરપુર શુરૂણીજી મહારાજ
કહે છે કે—

હે સુરૂ આવિકા ! દ્રવ્ય અને ભાવ હિંસાનું સ્વરૂપ
જાણી તે હિંસાથી દુર રહેશો અને સ્વપર દ્રવ્યઅ
હિંસા અને સ્વપર ભાવઅહિંસાને સેવશો તો તમે
સદ્ગતિને પ્રાપ્ત કરશો, કર્મની નિર્મલ કરવાથી
શાશ્વત સુખની પ્રાપ્તિ થશે પણ હે જન ! વાચવા
માત્રથી તમારૂં કલ્યાણ નથી પણ સંસારનો બંધ હટ
કાઢવા માટે કરી પહેલું ક્રત્ત પાળજો

પ્રાણાતિપાત વિરમણ ક્રત્ત તે પરછવને આપણા શ્રવ
સરખો જાણી સર્વ છવની રક્ષા કરવી તે બ્યવહાર દયા
યર્મ, માટે તે બ્યવહાર પ્રાણાતિપાત વિરમણ ક્રત્ત કહેવાય

જે આપણા જીવ કર્મવશ પડ્યો હુખી થાય છે તે આપણા જીવને કર્મજનનથી મુક્ત કરવો, અને આત્મશુદ્ધિ ની રક્ષા કરી વૃદ્ધિ કરવી સ્વદયા બંધહેતુ અને પરિવૃત્તિને નિવારી સ્વરૂપ શુદ્ધને પ્રગટ કરવા અને જ્ઞાને કરી મિત્ર તથા દાગી આપણા જીવને નિર્મળ કરવો તે નિશ્ચયી પ્રાણાતિપાત વિરમણુ મત ઠહેવાય

હે પાપથી બીડુ હૃદયવાળી બેન ! પહેલાં જાતની રક્ષા માટે બતાવેલા પાપ અતિથારથી દુર રહેવું

પાપ અતિથારના નામ—૧ બધ, ૨ વધ, ૩ છવીછેદ, ૪ અતિમાર આરોપણ, ૫ ભક્તપાન બ્યવરોદે અને પ્રમાણે પાપ અતિથાર બલુવા, જેનો સામાન્ય પહેલો અર્થ નીચે સુચન બાદી હોવો.

- ૧ કોઈ જીવને બધન કરવું તે “બધ” અતિથાર ઠહેવાય છે
- ૨ કોઈ જીવને લાકડી વીગેરેથી માર મારવો તે “વધ” અતિથાર ઠહેવાય છે
- ૩ કોઈ જીવના હાથ, પગ, કાન, નાક, ગળ, મુઠ વીગેરે અંગરવોને નિર્દય પછે કપાવવા તે “છવીછેદ” અતિથાર ઠહેવાય છે

૪ બગદ વીગેરે પશુઓ તથા મનુષ્યો પાસે વહન ન કરી શકે તેટલો બાર વહન કરાવવો તે " અતિ ભાર આરોપણ " અતિચાર કહેવાય

૫ પશુ અગર મનુષ્યોને અપાતા લોજનપાનમા અતિચાર કરવી તે " ભક્તપાન વ્યવચ્છેદ " અતિચાર કહેવાય છે

હે મુક્ત શ્રાવિકા ! આ પાંચ અતિચારનો વિચાર કરી, હૃદય દયામય બનાવી પાપ અનિચારના પાપથી દુર રહેજો

બીજા મૃધાવાદવિરમણ મતમા પ્રથમ આવક શ્રાવિકાઓએ પાપ જુઠા જરૂર તજવા કારણ કે, તે પાપ જુઠાથી આ ભવની અંદર અપજન થાય છે અને પરભવની અંદર દુર્ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે તે પાપ જુઠા નીચે પ્રમાણે બાણી લેવા

૧ કન્યા સબધી જુકું, ૨ ટોર સબધી જુકું, ૩ ભૂમિ સબધી જુકું, ૪ ચાપણ જોળવવી ૫ ખોટી સાક્ષી પુરવી

૧ કન્યા નાની હોય અને મોટી કહેવી, તે પ્રમાણે 'સમજી લેવું, એટલે કે વરને ઘણા વરસ થયા હોય, તે સમજી કરવા તૈયાર થયો હોય, જેમકે એક વરને પચાસ

વગર થયા હોય, અને કન્યાવાળા પૂછે ત્યારે કહે કે પાત્રીમાં
 વરસ થયા હશે, આ શુ જોઈ પાપ છે ? પણ સ્વાર્થમાં
 અથ જાનેલા છવો આવુ જુકુ જોલના જરાએ મનમાં
 પાપનો ભય રાખના નથી આ ઉમર સજાધી જુકુ કહ્યું
 વગી ગુણ સજાધી જુકુ જોલવામાં બીકકુસ આચરે ખાતા
 નથી જેમકે વર કે કન્યામાં કાંઈ પણ ગુણ ન હોય
 અથવા જોછા ગુણ હોય અને વધારે ગુણ
 વર્ણન કરવુ અને આ કન્યા જાણેલી જાણેલી છે અથવા
 આ વર જાણેલ જાણેલ છે આની રીતે તેનામાં તે બાબતની
 ખાતરી હોય. છતાં તેના જાણના અને જાણના વખાણ
 કરવા મડી નાય. શુ આ વિશ્વાસપાત્ર ન કહેવાય ? અથ
 રથ વિશ્વાસપાત્ર કહેવાય એક વર સાધારણ પૈસાવાળો
 હોય, અથવા થોડું કમાતો હોય, છતાં ધણો ધનવાન છે,
 અથવા ઘણું કમાય છે, એ રીતેજ કન્યાના તથા વગ જાણ
 તમા જુકુ જોલવુ તે મહાપાપ સમજવુ

૨ કોઈ દોર જોખુ ફ્રમ કાઢતુ હોય અને વધારે કહેવુ
 આ દોર બહુ ઉત્તમ લક્ષણવાળુ છે આવી રીતે તે દોરમાં
 ગુણ ન હોય છતાં વધારે પૈસા ઉપજાવવા જુકુ જોલી પરને
 ન કગતા પેશના આત્માનેજ કહે છે, તે દોર સજાધી જુકુ
 જાણવુ,

- ૩ ભૂમિ સંબંધી—પારકી જમીન પોતાની કહેવી અથવા દ્રવ્યાદિક કોઈપણ વસ્તુ પારકી હોય, છતાં પોતાની કહેવી, પાસે ઘર હોય અને તે ઘરની ચોડી જગ્યા માટે પાટોશી યા પેતાના કુટુંબી સાથે લડવાનું કરે છે, તે પણ ભૂમિના મોહને લીધે થાય છે તે પણ ન કરવું જોઈએ
- ૪ થાપણુ ઓળવવી—આપણે ઘરે પૈસા ફાગીના અથવા કોઈપણ ચીજ કોઈપણ મુકી જાય, અને લેવા આવે તે વખતે કોઈપણ ઉપાયથી ના કબુલ થાય તેને થાપણુ ઓળવી કહેવાય જેમકે—થાપણુ વસ્તુ માટે લેનાર અને દેનાર બે જણ જણુતા હોય, આપેલ વસ્તુને ધણે વખત થઈ જાય, ત્યારે લેનાર ધણીની મહાન લોભના ઉદયથી ભુલિ ફરે, અને મનમાં એવું ચિંતવે કે—આ થાપણુ ચીજની ત્રીજા જણને કયા ખજાર છે ? માટે આ વસ્તુ હવે તે દેનારને ફેરી નથી લેવા આવશે ત્યારે એણે કહીશું કે શું કોઈને પાસે રાખી મને આપેલ છે ? અથવા આ જાળતનું કાર્જ લખાણુ કરેલ છે ? આના પ્રીતને માથે જુઠા આજ નાખે છે ? શું સારા માણસની આખરું લેવા તૈયાર થયો છે ? જરા શરમ તો રાખ પ્રભુનો ઠર છે કે નહિ ?

આપા અનેક જુઠા વચનો કહે છે દેનાર માણસે
 ફક્ત તેના વિશ્વાસ ઉપર આપેલ હોય ત્યાં લખાણ
 કે સાક્ષી કયાથી હોય ? પણ લેનારે તે ખરેખર
 વિશ્વાસઘાતરૂપી મહાન પાપ બાધ્યુ, ને દેનારની
 સાથે વેગ બાધ્યુ. જે વેર વિપેત્ર દ્રષ્ટાત નીચે
 પ્રમાણે છે તે ધ્યાન દઇ અવણ કરશે. આ કથા
 જૈન મતને અર્ઠસરીને નથી, અન્ય પુસ્તક નોવેલ
 માથી છે બોધના ખાતર લખેલ છે

એક મોટા શહેરમાં ચાર શેઠીઆ રહેતા હતા, તે ચારે
 શેઠીઆ મહાન ધનવાન અને માહિમાહિ મૈત્રીભાવવાતા
 હતા એક દિવસ ચારે શેઠીઆ મળીને વિચાર કરે છે કે-
 અરે ! આપણા જેવા અધમ ડોણ હશે કે અત્યાર સુધી
 આપણે ઘણા પૈસા કમાણા અને સર્વ પ્રકારની સાનુકુળતા
 હોવા છતાં કાંઈ ધર્મ સાધન કર્યું નહિ, માટે હવે
 ધર્મ સાધન કરવા કાશીએ જઈએ એમ વિચાર કરી ચારે
 જણાએ એક એક કિમતી રત્ન સાથે લઈ સાધુનો વેપ
 ધારણ કરી એટલે કંઈની પહેરી લીધી, અને સાથે લીધેલ
 રત્ન પોતપોતાની જોળીમાં મુકી કાશી તરફ પ્રયાણ કર્યું
 ચાલતા ચાલતા વિશ્રામ માટે કોઈ એક ગામમાં સુતારને
 ઘરે ઉતારો કર્યો. ચારમાંથી એક જણે સુતારને ઘરે જોડી

મુઠ્ઠી ચારે જણુ ગામમા ગયા જે કામ હતુ તે ઠરીને
 પાછા સુતારને ઘરે આવ્યા, અને મુકેલ જોળી તપામ્યા વિના
 લઇ ચાલના થયા. હવે જોળીમાવી એક રત્ન સુતારની
 સ્ત્રીએ લઇ લીધુ હતુ આ ચારે શેડીયા કાશીએ પહોચ્યા,
 અને ધર્મ કરવાને અવસરે પૈસાની જરૂરી પડી, ત્યારે જો
 ળીમા તપાસ કરતા તેમાથી ત્રણ રત્ન નીકળ્યા, અને ચોથુ
 રત્ન દેખ્યુ નહિ, જેથી જેનુ રત્ન ગયુ છે તેને એકદમ
 ક્રોધ થઇયો હાથ ! હવે હું પૈસા વિના શેનાથી ધર્મ કરૂં ?
 વિગેરે કટપાત ઠગવા લાગ્યો, અને માડ રત્ન કેાણુ લઇ
 ગયુ હશે ? તે સજાધમા વિચાર કરતા જણાયુ કે—મે
 જોળી ફક્ત સુતારને ઘરે મુઠ્ઠી હતી નહીં મુતારની વાહુએ
 લીધુ છે, માટે ધર્મમા અતરાય કરનાર અને માગ રત્નની
 ચોરી કરનાર તે મુતારણીનુ બરાબર વેર લઉં, આ પ્રમાણે
 વિચાર કરી પોતાના મિત્રોને કહે છે કે—હે ભાઇઓ !
 હું અહીં ઢાલીમા એ ઇરાદાથી કવત મુકાવુ કે, હું મરીને
 તે મુતારનોજ પુત્ર થાઉ તેને પુત્ર નથી એટલે મારા
 મોહમા પૂર્ણ સપડાગે બાર વરસ મુધી તેના ઘરે રહીશ,
 પરણીશ, અને બારમે વગ્ને તમેા ત્રણ જણુ સુતારને ઘેર
 આવજો, અને માહોમાહે રત્ન સગાંધી વાત કરજો, અને
 તેજ વખતે મને તાવ આવશે અને હું મરી જઇશ જે
 વખતે માની મા ઘટી રહવા કુટવા માટે ત્યારે તમારે

કહેવું કે હે બાઈ ! હવે શું રહે છે ! રત્ન લેવી વળતે
 શું પાપનો ભય ન હતો ? હજી તો પાપ કયા ઉદય આપ્યું
 છે, હજી ઘણું લોગવવું પડ્યું, માટે શાન્તિ રાખજો ધર્મ
 માર્ગે વાપરવા લીધેલું રત્ન તમોએ ચોરી લીધું હતું,
 જેથી તે રત્નનો ઘણી જે સાધુનો જીવ તમારૂં વેર લેવાને
 છોકરાડૂંપે અવતાર લીધો હતો, માટે હજી જો તે રત્નનો
 ત્યાગ કરશો નહિ તો ઘણું લોગવવું પડ્યું. પછી તે બાઈ
 ક્રોધથી રત્ન ફેંકી દેશે, પછી તે રત્ન તમો લઈ કાશીમા
 ધર્મમાર્ગે વાપરી દેજો. આ પ્રમાણે કહીને તેણે કાશીમા
 કરવત મુકાવી મરીને મુતારને ઘરે છોડ્યો થયો તે બાર
 વરખનો થયો, ચરણ્યો, ઘણું ભણ્યો, અને પોતાની માને
 ઘણો વહાલો થયો બાર વરસ પુરા થયા પૂર્વના
 સંકેત પ્રમાણે પેલા ત્રણે મિત્રો આવ્યા છોકરાને તાવ
 આપ્યો, અને ત્રણે જણ માછેમાછે વાળ કરે છે, તે સાલ
 જતા તે છોકરાને ક્રોધ થયો. તે ક્રોધના ઉદયથી તાત્કાલ
 મરણ પામ્યો તેના મરણથી તેની માને હું ખનો પાર રહ્યો
 નહિ પોતાને ઘણા લાભા સમયે દિકરા થયો, ઘણો હુશી
 આર થયો, સારી રીતે લાજીને ડાહ્યો થયો, ઘણા ઉત્સાહથી
 પગલાવ્યો, અને તે પુત્રનો વિયોગ થયો આવા સદશુણી
 પુત્રના વિયોગથી તેની માતાને હુંખમા ખામી રહી નહતી.
 પોતે કુટે છે, રહે છે, બીજાને પણ રડાવે છે, તે હું ખનું

અહીં 'શુ' વર્ણન કરીએ ? જેને આવા હુ.જો પ્રાપ્ત થયાં હોય તેજ તે હુ ખ જાણી શકે આવા પ્રકારના અનહુઠ કટપાતને જોઇ પૂર્વેના ત્રણે મિત્રોએ પૂર્વ જનેલી તમામ હકીકત તે સુતારણ બાઇને કહી સલામતી, જેથી તે બાઇને મનમા વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો, અને સાથે જોડ થણ થયો કે—મને રત્ન લેતી વખતે જોડલો હર્ષ પેલા થયો હતો, તેના કરતા તે નિમિત્તનુ હુ ખ ઘણુ પ્રાપ્ત થયું માટે આવા ચોરીના કામ કરનારને ધિક્કાર છે, મને તો તેમા હજારો વાર ધિક્કાર છે એમ કરીને તે ચોરી લીધેલ રત્નને તે સુતારણીએ ફેંકી દીધું એટલે પેલા ત્રણે જણા તે રત્નને લઇ કાશી તરફ ચાલતા થયા હે શ્રાવિકા જેન ! આ પૈસાની ચોરીથી વૈર બંધન થયું, અને હુ ખ પ્રાપ્ત થયું માટે આ હુટાત સાલગીને સાર એ લેવાનો છે કે, કોઈએ થાપતુ ઓગવવી નહિ, કારણ કે પૈસો અગીઆરગો પ્રાણ છે

જોટી સાક્ષી—અહુ કારને લીધે અથવા પૈસાની આશાને લીધે જે જોટી જોટી જાણ્યા વગર સાક્ષી આપવી તેનું નામ જોટી સાક્ષી કહેવાય છે

હે શ્રાવિકા જેન ! ઉપર જતાવેલ પાચ મોટા જુઠાનો તમો અવશ્ય ત્યાગ કરશો, કેમકે કેટલીએક જોનોને વાત

વાતમા તથા મશ્કરીમા જીલ્લો જોલવાની દેવ હોય છે, તે દેવને પણ તમારે અવશ્ય હોડી દેવી

વ્યવહાર મૂધાવાદ વિરમણ્યત તથા નિશ્ચય મૂધાવાદ વિરમણ્યત એમ બે પ્રકારના છે

જીલ્લો વચન બીલકુલ જોલવું નહિ તે મૂધાવાદ વિરમણ્યત કહીએ,

વ્યવહાર મૂધાવાદ વિરમણ્યત.

જે પર પુદ્ગલાદિઠ એટલે આત્માના જ્ઞાન દર્શન ને ચારિત્ર સિવાયની ખાવાની પહેરવાની ઓદનાની વીગેરે એટલી વસ્તુઓ કુનીયામા નજરે દેખાય છે તે તમામ પૈદ નલિક વસ્તુઓને આપણી કરીને કહેવી, તે મૂધાવાદ વચન છે તેથી વિરમણ્ય તેને વ્યવહાર મૂધાવાદ વિરમણ્યત કહીએ

નિશ્ચય મૂધાવાદ વિરમણ્યત—જીલ્લો અજીવ કહેવો, અને અજીવને જીવ કહેવો ઇત્યાદિક અજ્ઞાનભાવથી જીલ્લો જોલવું, સિદ્ધાંતના અર્થ જોડા કહેના, પોતાની મન કટપ નાએ કહેવું, વીગેરે નિશ્ચય મૂધાવાદથી વિરમણ્ય તે નિશ્ચય મૂધાવાદ વિરમણ્યત કહીએ

જે મનુષ્યો અદનાદનાદિઠ બીજા મનોનો જાગ કરે તે મનુષ્યોનું માત્ર ચારિત્ર જાગ થાય છે, અને મૂધાવાદ

વિરમણવ્રતનો ભગ કરે તે મનુષ્યોનું સમર્કિત, જ્ઞાન તથા ચારિત્ર એ ત્રણેનો ભગ થાય છે

આગમમા પણ કહ્યું છે કે, જેણે ચોથાવ્રતનો ભગ કર્યો હોય, તે મનુષ્ય આલોચણ લઈ શુદ્ધ થઈ શકે છે, પણ જેણે સિદ્ધાતના અર્થનો મૃપા (જોટો) ઉપદેશ આપી બીજા વ્રતનો ભગ કર્યો હોય, તે આલોચણ લેવા છતાં શુદ્ધ થઈ શકે નહિ માટે નિશ્ચય મૃપાવાદથી સર્વથા વિરમવું

બીજા વ્રતના પાંચ અતિચાર—૧ મહુસાબ્યાખ્યાન, ૨ રહુસાબ્યાખ્યાન, ૩ સ્વદારા મત્ર લેઈ ૪ મૃયોપદેશ, ૫ કુટલેખ્યકરણ આ પ્રમાણે બીજા વ્રતના પાંચ અતિચાર છે, જેનો નીચે પ્રમાણે સંક્ષેપથી અર્થ કહું છું તે મનન પૂર્વક સાંભળશો

૧ મહુસાબ્યાખ્યાન—વગર વિચારે આજ ચલાવવું તે મહુસાબ્યાખ્યાન કહેવાય જેમકે તું ચાર છે, તું વ્યસિયારી છે, તું દુર્ગુણી છે, તું પાપી છે, વીગેરે એકદમ વગર વિચારે કહેવું તે

૨ રહુસાબ્યાખ્યાન—એકાતના કારણે જે કહેવું તે રહુ-સાબ્યાખ્યાન કહેવાય જેમકે કોઈને છાની સલાહ કરતા જોઈને કહેવું કે, આ મત્ર મેં જાણી લીધો

જે પાત્ર ઈદ્રિયના ત્રેવિસ વિષય આઠ કર્મ વર્ગણ
ઈત્યાદિક પરવસ્તુ લેવી નહિ તથા તેની વાછા કમ્પી
નહિ તે આત્માને અગ્રહ છે તે નિશ્ચયથી અદત્તાદાન
વિરમણુ મત જાણુવુ

આ ઠેકાણે કોઈ પ્રશ્ન કરે કે, વિષયની અને કર્મની
વાછા કોણ કરે તેનો ઉત્તર એ છે કે જે પુરુષને
લેજો લેવા ચોગ્ય છે, તે હવ કર્મની વાછા કરે છે
જે પુરુષના બેતાલીશ લેઈ છે, તે ચાર કર્મની શુભ
પ્રકૃતિઓ છે જે વ્યવહાર અદત્તાદાન નથી લેતા, પણ
અતરંગ પુરુષાદિકની વાછા છે, તેને નિશ્ચય અદત્તા
દાન લાગે છે માટે હે શાવિકા બેન ! આ પ્રમાણે
વ્યવહારથી તથા નિશ્ચયથી અદત્તાદાનનું સ્વરૂપ જાણી,
પરદ્રવ્યને લોહવત્ ગણજો.

ત્રીજા મતના પાત્ર અતિચાર—૧ સ્તેનાહૃત, ૨ ત
સ્કર પ્રયોગ, ૩ વિરૂદ્ધ રાજ્ય ગમન, ૪ કુટતુલા
કુટમાનકગ્ણુ, ૫ તત્પ્રતિરૂપ વ્યવહાર આ પ્રમાણે ત્રીજા
મતના પાત્ર અતિચાર છે, જેના નિચે પ્રમાણે સ હેપથી
અર્થ કહું છું, તે મનનપૂર્વક માનવાયો

૧ સ્તેનાહૃત—ચોરે ચોરી કરીને આણેલી વસ્તુઓ લે

ભના દોષે ઝોછી કીંમતે ચો પાસેથી લેવી, તે સ્તોનાહૃત કહેવાય

૭ તસ્કર પ્રયોગ—ચોરોને ચોરી કરાવવા ઉત્કેરવા તે તસ્કર પ્રયોગ કહેવાય જેમકે તમે હમણા નકામા કેમ બેઠા છો શાતુ (પૈસાનો સંજોગ) ન હોય, તે તમેને આપુ, તમારા માણનો વેચનાર કાંઈ ન હોય તો હું વેચી આપીશ તમે ચોરી કરો એમ બોલી ચોરી કરાવવી તે

૮ વિરૂદ્ધ રાજ્યગમન—પોતાના દેશના સ્વામીના દુશ્મનના રાજ્યમાં પોતાના સ્વામીના નિષેધ કરેલા વચનને નહિ પાળતા દાખલ થવું તે વિરૂદ્ધ રાજ્ય ગમન કહેવાય વળી વિરૂદ્ધ રાજ્યમાં જનારને ચોરીનો દંડ કરાય છે તેથી તે અદસાદાન કહેવાય છતાં આતો હું વેપાર કરૂં છું ચોરી નથી કરતો એવી ભાવના ટાંવાથી તે વ્રત નિરૂપેક્ષ નહિ ગણાય તેમજ લોકમાં આ ચોર છે તેમ કહેવાતું નહિ હોવાથી એણે અતિચાર પણ ધારવું

૯ કુટતુલા કુટમાન કરણ—કુડાતોલા કુડામાન એટલે કે કરાવ કરતાં ઓછું તથા અધિક દેવું લેવું એટલે લેવા વળતે મોટું માપ રાખે અને દેવા વળતે ઓછા તોલા નાખે તેને કુટતુલા કુટમાન કરણ કહીએ

આ અતિચારનો સાર જોટલો કે બીજાને કમીને વધારે
લેવું અને પોતે બીજાને લીધેલ કરતાં ઓછું આપે તે
૫ તત્પ્રતિરૂપ વ્યવહાર—સારી વસ્તુમાં ખરાબ વસ્તુ
લેખવી (સેગલેખકરી) વેચવી તે તત્પ્રતિરૂપ વ્ય
વહાર કહેવાય

કુટલુલા કુટમાન કરણ તણા તત્પ્રતિરૂપ વ્યવહાર ધનના
લોભથી થાય છે આ વણિક કળા છે જેનો પણ અતિ
ચાર હાગે છે

इति तृतीयादस्तादान चिरमणव्रतविचारः समाप्तः

હવે ચોથા મૈથુન વિરમણવ્રતનું સ્વરૂપ સ ક્ષેપથી કહું
છું તે ધ્યાન દર્શ સામળશે

હો મુરુ આધિકા ! સર્વ નતોની અદ્ધર શીશમણી,
રેવતાઓને વહનિય થાય મનધારી છવો જેનાથી ઓછું
આ મહાન દુર્લભ જે પ્રદાયર્થ થત છે તેનું જરૂર સેવન
કવું તેમાં પુરૂષોએ પરસ્પરીને પોતાથી ઓટી ઉમરની સીઓ
ટાય તેઓને માતા બરાબર ગણવી સરખી ઉમરની સીઓને
જેન બરાબર ગણવી અને નાની ઉમરની સીઓને પોતાની
પુત્રી બરાબર લેખવી તેવીજ રીતે બેનોએ પોતાથી ઓટી
ઉમરના પુરૂષોને પિતા તુ ય ગણવા સરખી ઉમરના પુરૂષોને

બધુ સમાન ગણવા અને નાની વયના યુવકોને પુત્ર તુલ્ય ગણવા અથવા તો પત્ની શાખે જેનો હાથ ગ્રહણ કર્યો છે તે પુરુષ સિવાય અન્ય પુરુષ ગમે તો ઈન્દ્ર જેવો હોય અથવા ચંદ્ર જેવો હોય અથવા રાજા જેવો હોય તો પણ પોતાને મન તો સ્વર્ગ કરતા પોતાના ઘણીને રૂપમા તથા શુભમા અધિક ગણીને બીજા ધનવાન પુરુષોની વાછા ન કરતા પોતાના પરણેલ પતિની અદર સતોષ માનીને તેની આજ્ઞા શિર ચડાવીને તેની માથેજ આનંદમા રહેવું

સ્વદારા સતોષ મતનું પાલણુ કર્યું ત્યારેજ ઠહેવાય કે પુરુષોએ પોતાની પરણેલ સ્ત્રીની અદર સતોષ રાખવો, એનોએ પોતાના પતિની અદર સતોષ રાખવો પણ સ્ત્રી પુરુષનો સંયોગ કાઈ વિષય વાસનાને પ્રબળ કરવા માટે નથી પણ ધણાજ જા કેાચથી એટલે કે પોતાની માન સિક ધૃત્તિ ન બગડે તથા શરીર ન બગડે તે પ્રમાણે વર્તવાનું છે

જુઓ પૂર્વ થઈ ગયેલ મહાન્ સતીઓ સીતા દમયતી વીગેરના દ્રષ્ટાતો અરે ! એનો ઉત્તમ જાતીને માટેતો આ મત હોય પણ એક જીલ જેવી જાતિમા ઉત્પન્ન થયેલ સ્ત્રીએ પણ આ મતનું મન વચનને કાયાથી સેવન કરેલ છે કે જેણે નામ જસમા ઝોડણુ છે જેને આખા સુરના

ગભ સિદ્ધરાજે પોતાની તમામ લક્ષ્મીની લાલચો બતાવી,
 તે રાજ્ય લક્ષ્મીને એક પોતાના પ્રદાયર્થ મન કરતા તુરંત
 મા તુરંત ગતી સિદ્ધરાજની નીચ માગણીનો તીરસ્કાર કર્યો
 જેથી કોઈન સિદ્ધરાજે તેના કુટુંબનો તથા તેના પ્રાણુવંશ
 પતિનો નાશ કર્યો છેવટે જસમા ઓડણે પોતાનો પ્રાણ
 ત્યાગ કર્યો છતાં આવુ ઉત્તમ મત જેણે ન છોડ્યું માટે
 તેને ધન્ય છે આ હલ કયા મારા માલગવામા આવેલ
 દોનાથી અત્રે ઉપસ્થિત કરી છે કોઈ સૂરના આધારથી આ
 દ્રષ્ટાત લખેલ નથી માટે છે પહેન ! આ મત વિષે જેટલું
 કહ્યું છે તે હું ઓણુજ છે આ મતનું સેવન કરવાથી શરીર
 તથા પુદ્ગિ બાવાન યાય છે પરચોકમા પશુ સફાતિને
 આપનાર છે માટે પશુવૃત્તિનો ત્યાગ કરજો

આ મતનું વ્યવહારથી તથા નિશ્ચયથી સ્વરૂપ નીચે
 પ્રમાણે કહેલું છે

જે પુરૂષ પરણીનો ત્યાગ કરે અને જે સ્ત્રી પરપુરૂષ
 નો ત્યાગ કરે આ ઠેકાણે સાધુને સ્ત્રીનો સર્વથા ત્યાગ છે
 અને ગૃહસ્થે પરણેલી સ્ત્રીની છૂટ છે એટલે પરણીનું પ
 અચખખાણુ છે તે વ્યવહારથી મૈથુન વિરમણુ મન કહીએ

જેને બાહ્યવિષય અને અતરંગ લાલચ છુટી નથી તે
 તેને મૈથુનના કર્મ લાગે છે

હું શ્રાવિકા જોન ! હું મેથા મહાન્ મતિઓનું સ્મરણ
રાખીને આ મતને પ્રાણીતે ત્યાગ્યો નહિ આ મન વિના
તમામ ધર્મ કરણી જોઈએ તેવા કૃષ્ણને આપનારી ન ડહેવાય

ચાથાવતના પાચ અતિચાર—૧ ઇત્વર પરિગૃહિતાગ
મન ૨ અપરિગૃહિતાગમન ૩ અનગકીડા ૪ પરવિવાહ-
કરણ ૫ કામતિવાલિલાય આ પ્રમાણે ચાથાવતના પાચ અ-
તિચાર છે જેમા પરદારા વર્જકને પાચ અતિચાર હોય અને
સ્વદારા સતોષીને ત્રણ અતિચાર હોય તેમજ સાને પણ
પાચ અને ત્રણ સમજ લેવા

૧ ઇત્વર પરિગૃહિતાગમન—કોઈ વખત કોઈએ રાખેલી
વેશ્યાની સાથે ગમન કરવું તે ઇત્વર પરિગૃહિતાગમન
કહેવાય, આ અતિચાર પરદારા વર્જકને લાગે છે
કારણ કે ને તેટલા વખત સુધી બીજાએ પગાર બાધી
રાખેલ હોવાથી પરસીએ અને હું તો વેશ્યાને સેવું છું
પગલીને નથી સેવતો એમ સેવનારની કલ્પના પ્રમાણે
વેશ્યા છે તેથી આ અતિચાર પગદાગવર્જકને મ જાવે છે

૨ અપરિગૃહિતાગમન—કોઈએ નહિ ત્રહણ કહેલી સ્ત્રી
પાડે જવું તે અપરિગૃહિતાગમન કહેવાય અને આ
અતિચાર પરદારા વર્જકને લાગે છે કેમકે લોકમા તે
પારકી સ્ત્રી ગણાય છે સેવનારના વિચારમા તેનો ધણી
ન હોવાથી તે પારકી સ્ત્રી નથી તેમ જાણે છે

આ જે અતિચારો સ્વહારા સતોપીને સભવે નહિ
કારણ કે પોતાની સ્ત્રી સિવાય બીજી સ્ત્રીઓનો ત્યાગ
કરેલ છે માટે તેઓને સ્ત્રી સ્ત્રીઓ સાથે મેલન
કરતા નતજ ભાગે છે એટલે તેના મતોનો ભગ
શયો સમજવો

૩ અનગ ક્રીડા—કામને જગાડનાર ક્રીડા કે જે હોઠકચરવા
આર્તિગન કરવું મ્તન દબાવવા વીગેરે ક્રીડા કરવી તે
અનગ ક્રીડા કહેવાય આવા કામને મે કયા ત્યાગ
કરેલો છે એમ વિચારી ખરસીમા તે પ્રમાણે વર્તન
કરતા પરહારાવર્જકને તથા સ્વહારા સતોપીને એટલે
કે પોતાનીજ સ્ત્રી ખપે એવા નિયમવાળા બંનેને અ
તિચાર લાગે છે આ વિચારથી પરપુરુષના ત્યાગવાળી
અને પોતાના પતિને વિષે સતોષ વાળી એ બંને
પ્રજાગ્રવાળી સ્ત્રીઓએ પરપુરુષને કામ ઉત્પન્ન થાય
એવી એટાઓ કરવી ન જોઈએ અને કરે તો અતિ
ચાર લાગે છે

૪ પરવિવાહ કરવું—પોતાના છોકરા છોકરી સિવાય પારકા
છોકરાઓને કન્યા અપાવવી અને પારકી છોકરીઓને વર
અપાવવો અથવા પોતાના સ્વાર્થે અગર સ્નેહના લીધે
પરણાવવા તે પરવિવાહ કરવું કહેવાય

આ પરવિવાહ કબ્જુ ચોથા મતધારીને ત્યાગ કરવાનું છે આ અતિચાર ત્રણેને સભવે છે કાસ્તુકે ત્યારે પ્રસ્ત્રીની માથે મૈથુન નહિ કરે નહિ કરાવુ એમ નિયમ લીધો છે ત્યારે પારકાના વિવાહ કરતા ખરી રીતે મૈથુનજ કરાવ્યુ થયું કેમકે તે વર કન્યા ના લગ્ન થયા ત્યારથીજ તેનો ગૃહસ્થાશ્રમ સરૂ થયો માટે ભગ થયો મન લેનાર પોતે એમ વિચારશે કે આતો હું વિવાહજ કરું છું મૈથુન કયા કરાવુ છું એવા વિચારથી વૃત્તની અપેક્ષા રહે છે તેથી અતિ ચાર થયો

૫ કામ તીવ્રાભિવાય—મૈથુનમા પોતાની સ્ત્રી સાથે પુર પોએ તથા બહેનોએ પોતાના પતિ સાથે અતિ તીવ્ર કામની ઇચ્છા ગખરી નહિ. કારણ કે ભવે તેઓને પોતાના પુરુષ પ્રત્યે સ્ત્રીને તથા પુરુષને સ્ત્રી પ્રત્યે નિયમ નથી, તેમજ પશુઓની પેઠે હું મેળા વિષય એવવા તે ચોખ્ખ નવી કેમકે છત્રવચનને જાણનાર શ્રાવક કે શ્રાવિક અત્યંત પાપથી ભયવાળા હોઈને બ્રહ્મચર્યને પાળવા ઈચ્છે અથવા હું મેળા બ્રહ્મચર્ય પાળવાની ઇચ્છા છે, છતાં નિરૂપાયે વેદનો ઉદય નહિ સહન કરી શકવાથી માત્ર તે વેદના ઉદયની શાંતિ કરવા માટે ક્વચ્છી સતોષ વીજેરે મત ગ્રહણ કરે છે

આમ હોવા છતાં તિમ્ર અભિલાષા કરે, પણ પોતાના
મનમાં મતની અપેક્ષા રહે છે માટે અતિચાર સમજવો.

હે સુરા બંદિનો ! આ ચોથામતના અતિચારનું સ્વરૂપ

જાણીને તે અતિચારો તમને ન લાગે તે પ્રમાણે વર્તશો,
અને તે અતિચારોથી દુર રહેજો

વળી હે વહાલી આધિકારી! પરમોપકારી વીતરાગ દેવના
આગમમાં પણ કહેવ છે કે, એક જ વખત સ્ત્રી પુરુષના સ
યોગથી નવલાખ જીવો પચેદ્રીય હણાય છે તેની નિષ્ણાએ
ખીજી જીવો પણ હણાય છે તેની ગણતરી બહુશ્રુતો જાણે
હે પાપભીરુ બેનો ! તમો ઘડીકના તથા તુચ્છ મુખની ઇચ્છા
માટે ખીજી જીવોના પ્રાણ લેતા વીતરાગ દેવની આધિકારી
ઓને અથવા પુત્રીઓને કેમ આનંદ આપવો જોઈએ, નજ
આવવો જોઈએ, માટે ચેતજો આ તુચ્છ વાસનાથી

इति चतुर्थं मैथुन विरमणव्रतविचार समाप्त,

હવે પાંચમા મતનું વર્ણન કરે છે, તે બ્રાહ્મપૂર્વક
સાજાગી મુચ્છીનો ત્યાગ કર્યો, અને દુદ્ધનું ગદાર રાખ્યો
કારણ કે લોભકૃતિ સર્વ જીવોને હાનિારી છે, માટે પાંચમું
વ્રત બ્રાહ્મ પાળવું

પશ્ચિદ્ધ પરિમાણવ્રત વ્યવહારથી તથા નિઃશ્વરથી

કહે છે, પરિશ્રદ્ધ એટલે ધન ધાન્ય દાસ દાસી ચૌપદ એટલે ઘોડા, ગાય, ભેસ વીગેરે, જમીન વસ્ત્ર આભરણનો ત્યાગ કરવો તેમા સાધુને તો સર્વથા પરિશ્રદ્ધનો ત્યાગ છે તથા આવકને ઈન્દ્રિય પરિમાણ છે જેટલી ઇચ્છા હોય તેટલો પરિશ્રદ્ધ મોકળો રાખે, ખીજનો નિયમ કરે, એ વ્યવહારથી પરિશ્રદ્ધ પરિમાણ વિરમણ મત કહીએ

જે કર્મ રાગ દ્વેષ અજ્ઞાન દ્રવ્ય જ્ઞાનાવરણીય પ્રમુખ, આઠ કર્મ, અને શરીર ઇન્દ્રિયનો પરિહાર એટલે કર્મને પર જાણી છાડવો, તે નિશ્ચયથી પરિશ્રદ્ધનો ત્યાગ જાણવો

પરવસ્તુ એટલે આત્માના જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર સિ વાયની તમામ વસ્તુઓની મુચ્છા છાડવી જેણે મૂછા છોડી તેણે પરિશ્રદ્ધ છોડ્યો જાણવો માટે હું અને માફ અથવા આ મળેલી વસ્તુનો ત્યાગ થવાનોજ નથી, એવો મમત્વ ભાવ છોડશો

પાચમા મતના પાચ અતિચાર—૧ ક્ષેત્ર વાસ્તુ પ્રમાણાતિક્રમ, ૨ હિરણ્ય સુવર્ણ પ્રમાણાતિક્રમ, ૩ ધનધાન્ય પ્રમાણાતિક્રમ, ૪ દ્વિપદ ચતુષ્પદ પ્રમાણાતિક્રમ, ૫ કુચ્ય પ્રમાણાતિક્રમ, આ પ્રમાણે પાચ અતિચાર છે

૧ ક્ષેત્ર વાસ્તુ પ્રમાણાતિક્રમ—ક્ષેત્ર એટલે પાક ઉત્પન્ન કરવાની જમીન, તે શેતુ કેતુ અને દિવ્ય ભેદે કરી

ત્રણ પ્રકારની છે રેટીથી અથવા અરઘટથી જેમા પાક તૈયાર કરાય તે સેતુ કહેવાય, આકાશના પાણીથી જ્યાં પાક થાય તે કેતુક્ષેત્ર કહેવાય, અને બન્નેના સંયોગથી જ્યાં પાક થાય, તે ઉભય ક્ષેત્ર કહેવાય વાસ્તુ એટલે ઘર ગામ નગર વિગેરેનું છે તે ક્ષેત્ર તથા વાસ્તુ બન્નેનો અતિક્રમ કરવો તે અતિચાર છે જેમકે મારે એક ક્ષેત્ર કે એક વાસ્તુ અપે, એવા નિયમવાળાને તેનાથી વધુની અભિલાષા થતાં ત્રત જ જ થવાના બચે પ્રથમના ક્ષેત્રની કે જગ્યાની નજીકમા બીજું ક્ષેત્ર લઈ પ્રથમના ક્ષેત્ર સાથે એક કરવા સાફ વાઠ વીગેરે ફર કરી તે ક્ષેત્રની સાથે જોડવું ત્રતની અપેક્ષા રાખવાથી તથા ઠંઠક રીતે વીરતીને બાધ કરવાથી અતિચારપણું મારી લેવું

૨ હિરણ્ય સુવર્ણ પ્રમાણાતિક્રમ—સોના રૂપા વિગેરે ધાતુનો નિયમ લીધો હોય, અને તે પ્રમાણનો બીજાને દેવાવડે અતિક્રમ કરવો તે અતિચાર છે

૩ ધન ધાન્ય પ્રમાણાતિક્રમ—ધન ધાન્યનો નિયમ લીધો હોય, અને એ નિયમનો કાળ પુરો થયો ન હોય, તે વખતે ધન અથવા ધાન્યની નિયમથી વધારે ખાતી થઈ હોય, તો પોતાનો નિયમ પુરો થાય તેટલો વ-

ખત બીજા પાસે રખાવી સુકવુ તેથી અતિચાર લાગે છે

૪ દ્વિપદ ચતુષ્પદ પ્રમાણાતિક્રમ—દ્વિપદ તથા ચતુષ્પદનો નિયમ લીધો હોય, અને વધારે પ્રાપ્તી ચર્ધ હોય, અને નિયમ સુધીમા પોતાની વતી બીજા પાસે રખાવી સુકવા, તે પણ અતિચાર લાગે છે

૫ કુપ્ય પ્રમાણાતિક્રમ—કુવા વિગેરેના પ્રમાણનુ અતિક્રમ કરવુ તે પણ અતિચાર લાગે છે

इति पचम परिग्रह विरमणव्रतविचारः समाप्त,

હવે છકુ દિશિ પરિમાણ પ્રત ઠહે છે—એટલે તિરછી

ચાર દિશી એટલે પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર અને દક્ષિણ એ ચાર દિશિ પાચમી અથવા એટલે નીચે, અને છઠી ઉર્ધ્વ એટલે ઉચે એ છ દિશાના ક્ષેત્રનો માન કરીને મોકળ રાખે તે વ્યવહારથી દિશિ પરિમણ કહીએ.

ચાર ગતિમા ભટકવુ તે કર્મનુ ક્ષણ છે એમ જાણી તેથી ઉદાસીપણે અને સિદ્ધ અવસ્થા ઉપાદેયપણે તે નિશ્ચય દિશિ પરિમાણ પ્રત કહીએ

છઠ્ઠા વ્રતના પાચ અતિચાર—૧ ઉર્ધ્વદિક્ પ્રમાણાતિક્રમ, ૨ અધોદિક્ પ્રમાણાતિક્રમ, ૩ તિર્યક્દિક્ પ્રમાણાતિક્રમ ૪ ક્ષેત્રવૃદ્ધિ, ૫ સ્મૃત્યતર્ધન આ પ્રમાણે પાચ અતિચાર છે

- ૧ ઉચે આટલી દિશાએ જઇશ અને તેથી વધારે જાય તો ઉર્ધ્વદિક્ પ્રમાણાતિક્રમ અતિચાર લાગે
- ૨ નીચે આટલી દિશા સુધીમા જઇશ અને તેથી વધારે જાય તો અધોદિક્ પ્રમાણાતિક્રમ લાગે.
- ૩ પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશામા અમુક યોજન જઇશ, અને તેથી વધારે જાય તો તિર્થદિક્ પ્રમાણાતિક્રમ અતિચાર લાગે
- ૪ ક્ષેત્ર વૃદ્ધિ એટલે કોઈએ જમી દિશાઓના સો યો જનથી આગળ ન જવું એવો નિયમ કર્યો હોય, અને પૂર્વ દિશામા માલ લઇને ગયો હોય, અને સો યોજન ગયા પછી માલુમ પડ્યું કે હવે આગળ જતા માલની કિંમત વધારે આવશે અને સારો નફો થશે, માટે હવે હું પશ્ચિમમા નેવું યોજનજ જઇશ એમ મનમા ધારી પૂર્વદિશામા ક્ષેત્ર વૃદ્ધિ કરીને એકસો દશ યોજન સુધી જાય તો તેને જતના સાપેક્ષપણાથી ક્ષેત્ર વૃદ્ધિરૂપ અતિચાર લાગે
- ૫ સ્મૃતિ એટલે સ્મરણનું અતર્ધાન—જેમકે કોઈ માણસે પૂર્વદિશામા સો યોજન સુધી જવાનું પરિમાણ કર્યું હોય, અને જવાના વખતે તેને તે વાત પ્રમાણના હીધે સ્પષ્ટ યાદ ન આવે કે સો યોજનનું પરિમાણ

કરેલ છે, તેથી આવા ઉભય ભાગે રહેલા સ ગાયમા
ખચાસ યોજન જુવુ જોઈએ તેથી જો આગળ
ભય તો અતિચાર લાગે

इति षष्ठम दिक् परिमाणव्रत विचारः समाप्तः

હવે સાતમું ઉપલોગ પરિલોગ વ્રત કહે છે, તે લો
જનથી અને કર્મથી એમ બે પ્રકારે છે. આ ઠેઠાણે ઉપ
એટલે એકવાર અથવા અઠર વપરાય તે ઉપલોગ કહીએ
તે અન્ન પાણી વીગેરે જાણવા, પરિ એટલે વારવાર અથવા
ખહાર વપરાય તે પરિલોગ છે તે ધન વસ્તુ વીગેરે જાણવા.

ઉપલોગ પરિલોગ વ્રત એટલે નીચમ કરવો, જેમ
સાવધે જાની શકે તો પ્રાસુક અને એપણીય આહાર લેવો
તેમ ન બને તો અનેપણીય છતાં અચિત વાપરવું, તેમ ન
બને તો છેવટે ખહુ સાવધ અશન પાન વર્જવા.

સાવધ અશન પાન એટલે ખાવીશ અભક્ષ, બત્રીસ
અન તકાય, કંદમુળ તુચ્છફળ (જે ફળમાથી ખાવાનું થોડું
અને ઠાઠી નાખવાનું જાણુ જેમકે જાણુ, સીતાફળ બેર
વીગેરે) વીગેરે સાવધવાળી એટલે પાપવાળી વસ્તુઓનો
ઉપયોગ કરવો નહીં જે પાપવાળી વસ્તુઓ ખાધા વિના ચાતી
શકે તેમ છે આ પાપવાળી વસ્તુઓને નહીં વાપરવાથી ર-

સેન્દ્રિયનો જ્ય થાય છે તેમ શરીરની આરોગ્યતા રહે છે માટે પાપ યુક્ત વસ્તુઓનો હે શ્રાવિકો બેન જરૂર ત્યાગ કરશે. આ મનનો વિસ્તાર ઘણો છે પણ અહીં આ અથ વધી જવાના કાયથી વધારે કહેલી નથી, પણ અભક્ષ અનતકાયનો વિચાર અભક્ષ અનતકાયની ચોખ્ખીથી બાણી લેશે, તેમજ આખા આ મનનો વિસ્તાર ધર્મરત્ન પ્રકરણ અથથી બાણી લેશે.

હવે આ મનના પાપ અતિચાર જો છે, તે અતિચાર સામળીને હે વહાવી શ્રાવિકા તમો દુર રહેશે, અતિચારો વાચવા તેમ સામળવા માત્રથી તમારૂં કંઠ્યાણુ થવાનું નથી કાર્યમા શુકવાથી તમારૂં કંઠ્યાણુ થવાનું છે.

અતિચારોના નામ—૧ સચિતાહાર ૨ સચિતપ્રતિબદ્ધાહાર ૩ અપકવૌષધીભક્ષણતા ૪ હ પકવૌષધીભક્ષણતા ૫ તુષ્ટૌષધીભક્ષણના એ પ્રમાણે સાતમા મતના પાપ અતિચાર બાણવા.

જે સચિતનો ત્યાગી અને અચિતનો લોગી હોય તેને આ અતિચાર બાણવા.

વળી સચિત એટલે આખાની ગોઠણી વીગેરેમા વળ ગેલી પડખાની છાલ મોમા નાળીને પડખાની અચિત છાલજ ખાઉં છું અને સચિત ગોટલું છોલી દર્શક એવી બુદ્ધિએ

સચિત પ્રતિબદ્ધનો આહાર કરવો તે અતિચાર છે, કેમકે ત્યાં મતની અપેક્ષા કાયમ છે સચિત પ્રતિબદ્ધનો સાર એ છે કે, જેમકે એક ફેરી હોય તેની છાલ ગોટલુ સાથે હોય ને ખાચ તેા સચિતના ત્યાગીઓને અતિચાર લાગે છે

અપકવ એટલે રાખ્યા વગરની ઝાવધી એટલે ઘડ વિગેરે ધાન્ય હોય તેનું બક્ષણ કરવું તે અતિચાર લાગે છે મતલબ કે લોટ ફરેલો હોવાથી અચેતન ધારીને સચિત હાથ વાળુ વગર રાધેલું ખાવાથી અતિચાર લાગે છે

હુ પકવ એટલે કાઠી પાકી રાધેલ ઝાવધી એટલે શાક વીગેરે અથવા મહુવા વીગેરે ખાવા તે અતિચાર છે

તુચ્છ એટલે પુરી તૃપ્તિ નહિ કરનાર મગની શીશુ વીગેરે હલદી ચીજો ખાવી તે અતિચાર છે

એવી રીતે શત્રી લોજન અને માસાદિકના મતમા તથા વચ્ચાદિ પરિલોગ મતમા અનાલોગ એટલે ઉપયોગ નહિ રહેવાથી અને લીધેલા નિયમથી વધારે લેવડાવવું એટલે અતિ કમાદિકે કરી અતિચાર જાણી લેવા

હવે સાતમું મત વ્યવહાર તથા નિશ્ચયથી કહે છે — જે એકવાર લોગવવું તે લોગ અને જે વારવાર લોગવવું તે ઉપલોગ, તેવી વસ્તુઓનો જે નિયમ કરવો તે વ્યવહાર

લોગ ઉપલોગ કહીએ અને જે વ્યવહાર નયે કર્મનો કર્તા તથા લોગતા હવ છે અને નિશ્ચય નયે તો કર્મનો કર્તા કર્મ છે આત્મા અનાદિનો પરભાવ લોગી થયો ॥ તેથી પરભાવ આહુક અને પરભાવ રક્ષક થયો એટલે આત્માનું જાણવાપણ અહણુ કરવા પણ લોગવવા પણ બગડે તેથી તે વારે આ આત્મા પરભાવ કર્તા થયો એટલે કે પોતાના આત્માના શુદ્ધ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રથી અકર્તા થયો તે પણ પરભાવ રંગીપણે એટલે પુદ્ગલિક વસ્તુમા રંગાઇ જવા પણા વડે કરીને આઠ કર્મનો કર્તા થયો છે પણ સત્તાએ તો પોતાના શુદ્ધનો કર્તા છે પણ ઉપકરણ અવરાણા તેથી પોતાનું કાર્ય કરી શકતો નથી અને વિભાવને કહે છે એટલે પોતાની દયાને છોડીને પુદ્ગલિક ક્રિયા કરે છે આ ઠંકણે કોઇક પૂછે કે આ બધું શાથી બને છે તો તે અજ્ઞાન પશ્ચાદ્ધી બને છે હવનો ઉપયોગ ભલ્યો છે પણ ન્યાયો છે પોતાના જ્ઞાનાદિ શુદ્ધનો કર્તા બોલતા છે એવું સ્વરૂપ આવું ચાલી પરિણામ એટલે પોતાના સ્વરૂપમા રમવાનો જે સ્વભાવ તે નિશ્ચય લોગોપલોગ મત ત્યાગ બાણવો

હવે આઠમા મતનું સ્વરૂપ કહે છે, તે સામળી ઘણા કાળથી તમારી પાસકા કામમા ડહાપણ કરવાની ટેવ પડી ૧ છે, એટલે બીજાના ઘરમા ડાહ્ય થવું, અને તેઓને

પાપનો ઉપદેશ આપવો તે તણ દેશો કારણ કે અર્થ એટલે
 પ્રયોજન, તે જ્યાં ન હોય તે અનર્થ અને દડ તે જેનાથી
 આત્મા દડાય અથવા પાપબંધાદિ નિશ્ચય તે દડ કહીએ
 એટલે પોતાને જેમા પ્રયોજન ન હોય અને આત્મા પાપથી
 દડાય તે અનર્થ દડ સમજવો અનર્થ દડ ચાર પ્રકારે છે
 ૧ અપધ્યાન, ૨ પ્રમાદચરિત, ૩ હિંસ્રપ્રદાન, ૪ પાપકર્મો
 પદેશ, એમ ચાર પ્રકારના અનર્થ દડથી વિરમણુ તે અનર્થ
 દડ વિરમણુ મત કહેવાય છે

અપધ્યાન એટલે કે આ જખા સાથે મળીને કયા જાય
 છે ? શુ માલ લઇ જાય છે ? કયા જાય છે ? કેટલા કેટલા
 છે ? લેવા દેવાનો કયો વખત છે ? કયા કયા કઈ ચીજ આવે
 છે ? કેણુ લાવે છે ? ઇત્યાદિક પોતાના પ્રયોજન વિના આજ
 પ'પાળ ચીંતવવી તે અપધ્યાન કહેવાય છે

પ્રમાદ એટલે મઘ વિષય કયાય નિદ્રા અને વિકધાનુ
 આચરણુ કરવુ તે પ્રમાદચરિત કહેવાય, ઉપર બતાવેલા
 પાચે પ્રમાદ સમજવા કેટલાએક સ્ત્રવો એમ સમજે છે કે
 ઉઘવુ તે પ્રમાદ, પણ પાચ પ્રજાર સરખા સમજવા, વિષયો
 સેવતો હોય વિકયા વરતો હોય કયાયને આધિન હોય તો
 જાગતા હતા પ્રમાદીજ સમજવો, અથવા આજસમા રહી
 કર્તવ્યને જૂની જવુ તે પ્રમાદચરિત બાણુ, તે પ્રમાદચર-

રિત બહુ જીવના નાશના કારણ બૂત છે તે એ છે કે ધી,
તેલ વીગેરે રાખવાના વાસલો ઉઘાડા રાખવા ઇત્યાદિ

હિ સપ્રદાન એટલે જેનાથી હિ સા થાય એવી ચીજો
અગ્નિ ઘટી ઘટલો કેાસ કુહાડી અગ્નિ વિષ વિગેરે જે આવી
ચીજો ખીતને આપવાથી હિ સા થાય છે માટે તેને હિ સ
પ્રદાન કહીએ

એક કચ્વી, મકાન બ ધાવવું, એ વીગેરે પામના હેતુ
હોવાથી તેવો ઉપદેશ ખીતને દેવો એટલે તમે એક કરે બગી
એ વાવો બગલો બ ધાવો વીગેરે પાપકર્મોપદેશ સમજવું

એ પ્રમાણે ચાર પ્રકારે અનર્થ દંડ છે તેથી વિરમણ
તે અનર્થ દંડ વિરમણ કહીએ. અનર્થદંડ વિરમણ મતના
પાત્ર અતિચાર — ૧ કંદર્પ ૨ કૈકુત્સ્ય ૩ મૌખર્થ ૪ સ
ચુકાધિકરણતા અને ૫ ઉપલોગ પરિભોગાતિરેક એ પ્રમાણે
પાત્ર અતિચાર બાણવા

કંદર્પ એટલે કામ તેને જગાડનારા હાસ્યવાળા વચન
બોલવા એટલે જેનાથી વિષય ઉત્પન્ન થાય એવા પ્રકારની
મસ્કરી કરવી તે કંદર્પ કહેવાય માટે હે આવિકા બેન, સરખી
બહેનપણીઓ મગીને આવા વચનો ન બોલવા, વારણકે
આવિકાના મુખમાં પાપ ભરેલા શબ્દો બોલે તેથી

મુખે અકવો કરનારને મુખર એટલે વાચાલ કહે છે તેનું કામ તે મૌખર્થ, એટલે કે બીજાને માફ લાગે એવું અસત્ય સજાધ વિનાનું બકવું તે મૌખર્થ કહેવાય છે આ અતિચાર પાપ કર્મ ઉપદેશનો છે કેમકે બીજાને બહુ લાગાડવા માટે જુદું બોલવું જેથી મને મારો કહેશે આવું મનમાં પારી પાવકાને રૂચે તેવું બોલવું તે પાપ કર્મનો ઉપદેશ સહજ છે

જેનાવડે આત્મા પાપનો અધિકારી થાય તેને અધિકરણ કહીએ કોણ કહાડી સામેલુ ધરધટી વીગેરે તૈયાર કરી રાખવા તે સંયુક્તાધિકરણ કહેવાયતો તે શ્રાવકને ન રાખવા, કેમકે તેવા તૈયાર અધિકરણને જોઈને બીજો પણ માગવા તૈયાર થાય આ હિંસા પ્રદાનનો અતિચાર છે

ઉપલોગ પરિલોગાતિરેક એટલે ઉપલોગ પરિલોગનું અધિકપણ તે ઉપલોગ પરિલોગાતિરેક કહીએ અહીંપણ એ બાણુવાનું છે કે પોતાને ઉપયોગમાં આવે તેથી વધારે તાણુવું એટલે સોપારી એલચી ખાન વીગેરે મોઢક એટલે લાડુપેડા મેસુર વીગેરે પકવાન બજારા દેકળા વીગેરે ઉપલોગના એટલે ખપના અંગે તળાવ વિગેરે સ્થળે નહીં લઈ જવા તેથી પોતાને નિર્સ્થક કર્મજનનો દોષ લાગે આપણા વિવેચક હોવાથી પ્રમાદાચરિતનો અતિચાર બાણુવો

અપદ્યાનવનમા અનાયોગાદિકે કરી એટલે અમણપણે પ્રવૃત્તી થાય તે અતિચાર છે એ રીતે કદર્ષ વિગેરેમા બાણી બોધને પ્રવૃત્તી કરે તો ભગ બાણવો

હે શ્રાવિકા બેન આ આઠમા મતમા અતિચારથી હંર રહેજો, નાહક પાપમા પડ્યો નહી

હવે આઠમુ મત વ્યવહાર તથા નિશ્ચયથી કહે છે, જે કામ વિના જીવનો વધ કરવો પારકા માટે આરભ પ્રમુખ કરવાની આજ્ઞા આપી એટલે પોતાની મોટાઈની ખાતર કંટલીએક બેનો આરભના કામો એટલે આટલુ અથાણું કર આ પ્રમાણે ધર બધાવો વીગેરે કામો માટે આજ્ઞા આપે છે તો તે વ્યવહારથી અનર્થ હંક કહેવાય

શુભ અશુભ કર્મ તે મિથ્યાત્વ અવિરતિ કપાયના યોગથી બધાય કે તેને જીવ આપણા કરી બાણે એને નિ શ્વરથી અનર્થ હંક ઠહીએ

હે શ્રાવિકા બેન આ અનર્થ હંક અતિચારથી તમો હંર રહેજો કારણ કે પોતાના ધરનુ તમ કર્યા વિના ન ચાલે પણ પારકાને ધરે હકાપણ કરી અતિચાર લગાડવો નહિ કારણ કે તે આપણુ કર્તવ્ય નથી

હે મુજ શ્રાવિકા ! હવે નવમુ સામાયિક મત કહે છે સમ એટલે રાગ દ્વેષ રહિત જીવનો આય એટલે લાભ તે

સામાયિક પુરૂષ પ્રતિક્ષણે ચિતામણી અને કલ્પવૃક્ષથી અધિક પ્રભાવવાળા અને નિરૂપમ સુખના હેતુભૂત અપુર્વ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રના પર્યાયથી જોડાય છે પ્રયોજન જે ક્રિયાનુદાનનું તે સામાયિક કહેવાય છે તે સાવધ પરિત્યાગ અને નિરવધનો સ્વીકારરૂપ વ્રત વિશેષરૂપ છે ગૃહવામ રૂપ મહાન સમુદ્રના નિર-તર ઉછળતા મોટા અનેક કામોના તરંગે ચાલતા હોવાથી પડતી ચક્રીઓ વડે થતી આકુલતાને તેમજ અતિ પ્રચંડ મોહરાજના જોરને તોડવા મહા યોદ્ધા સમાન આ સામાયિક સર્વ આરક્ષમા પ્રવર્તનાર ગૃહસ્થે દરરોજ ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે લાભ થાય તેવું અવશ્ય કરવું જોઈએ કારણ કે ટેટલીએક વખત આધુનિક સમયમા મોઢે મુહુર્ત રાખીને જોલવાનો રીવાજ ઘણોજ ઓછો જોવામા આવે છે પણ મુહુર્ત્ત એટલે મુખે રાખવાનું કપડું જેથી વાયુકાયના જીવોની રક્ષા થાય, ઉઘાડે મોઢે જોલાવાથી વાયુકાયના જીવોની હાની થાય, માટે સામાયિકમા તથા પૌષધમા મોઢે મુહુર્ત્ત રાખ્યા વિના જોલવું નહિ જે માટે પરમ મુનિઓએ કહ્યું છે કે સાવધ એટલે પાપના યોગને વર્જવા માટે કેવળીએ સામાયિક બતાવ્યું છે તે ગૃહસ્થનો ઉત્કૃષ્ટ ધર્મ છે એમ જાણી પડિત પુરૂષોએ ઉત્તમ અર્થ સાધવા માટે આત્મહિત કરવું

હૈ જૈન આત્મહિત માટે ગૃહસ્થને સામાયિક ખરેખર

ઉત્તમ આલેખન જે માટે એક રાત એક દિવસની અંદર પરભવના બાતારૂપ એક સામાયિક દરેક મનુષ્યોએ કરવું જોઈએ જેથી જ્ઞાનની પણ પ્રાપ્તિ કરી શકાય છે જેમ કે આપણે જે ઘડીનું કરેલીસતે ઉચરીને બેસીએ તો ત્યાં પછી ગમે તેવું કામ આવ્યું હોય અથવા ગમે તેવો સંગે મળી રહેલી અથવા શેઠ મળવા કે બોલાવવા આવ્યો હોય તો પણ તે જે ઘડીમા બણવામા તથા આનંદિતમા તેઓ અત્યંત પાડી શકે નહિ

જો સામાયિક ન ઉચર્યું હોય અને બણવાનો દ્રઢ નિશ્ચય કર્યો હોય કે મારે એક કલાક સુધી બણવું છે, પણ તે નિયમ સાચવી શકાય નહિ, કેાંઈ કામ આવ્યું હોય કે તરત ઉઠવું પડે, માટે આજ કાલ કેટલાએક શુષ્કજ્ઞાનીઓ ધ્યાનનું નામ લઈ સામાયિક નથી કરતા, પણ જો ઉપરનું રહસ્ય સમજે તો હું ધારૂ છું કે તેના પરિણામમા ફેર પડે, કારણ કે કહેવ છે કે સામાયિક કરે તે આવક સાધુના સમાન થાય છે

સામાયિક જાતના પાત્ર અતિચાર—મન વચન અને વાચના પ્રલિધાન રૂપ ત્રણ અતિચાર યોગ્ય સ્મૃતિ અકરણ પાત્રો અનવસ્થિત સામાયિક આ પ્રમાણે પાત્ર અતિચાર છે તે વર્જવા યોગ્ય છે

મન વીગેરેનું' હું ખ પ્રણિધાન તે અનુપણાદિદે કરી
માપવાળી ચિતાદિકમા પ્રવર્તવું' તે છે

સ્મૃતિ અકરણુ જોટલે કે અતિપ્રમાદથી જોટલું પણુ
ન સભારે કે આ વેળાએ સામાયિક કરવું છે અથવા કયું
છે કે નથી કયું મોક્ષ માટેના અનુદાનમા સમૃતિ ખાસ
રાખવી જોઈએ

અનવસ્થિત કરણુ જોટલે કે જે કરવા પછી તરત
સળે, અથવા જેમ તેમ અનાદરવાન થઈ તે કરે, તેનું તે
કામ અનવસ્થિત કરણુ કહેવાય. જે માટે કહેલું છે કે, સા
માયિક લઈને સામાયિકમા ઘરની ચિતા કરે, ધૂંધા મુજબ
બોલે, અને શરીરને પણ વશમા ન રાખે, તેનું સામાયિક
નિષ્ફળ થાય છે વળી હે બેન ! તમેને વ્યવહારથી તથા
નિશ્ચયથી સામાયિક મત કહું છું

જે મન વચન અને કાયાના આરભને ટાળી નિરારભ
પણે વરતે, તે વ્યવહારથી સામાયિક બાણુવું

જે જીવના જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ગુણ વિચારે, સર્વ
જીવના ગુણની સત્તા જોકે સરખી બાણી સર્વ જીવ સાથે
સમતા પરિણામે વરતે, તે નિશ્ચયથી સમતા રૂપ સામાયિક
કહીએ.

હે આવિકા બેન ! આ સામાયિકનું સ્વરૂપ જાણી તેના અતિચારોથી દૂર રહેજો, અને વ્યવહાર તથા નિશ્ચયના સ્વરૂપને જાણી આત્મહિત કરશો એવી હું આશા રાખુ છું તમારૂં સામાયિક દેખીને બીજી ભોગી આવીકાઓ પણ ઉત્તમ પ્રકારનું સામાયિક કરે એવું અનુકરણ કરવા લાપક સામાયિક કરશો એવી હું તમોને સાર દઈને સલામજી કરું છું

આવિકા—હે બુદ્ધિશાળી ભાવદયાવાન ગુરૂજીજી મહા રાજા ! આપે ખરેખર આજે મારો ઉદ્ધાર કર્યો છે તારણ કે અત્યાર સુધી હું સામાયિકના સ્વરૂપને જાણુની ન હતી, તેથી સામાયિકનો લાભ જોઈએ તેવો મેં જી શકી નથી પણ હવેથી હું આપના ઉપદેશ અનુસાર સામાયિક કરીશ હવે મને કસમું મત સમજાવવા કૃપા કરશોજી

સાધ્વીજી—હે જીજ્ઞાસુ આવિકા ! તમારી પુછનાની વધતી વધતી ઈચ્છા જાણી મને ઘણો સતોષ થાય છે બેન ! જો તમારી જેવી આવિકા હોય તો ખરેખર શાસનની ઉન્નતિ થાય, કારણ કે શાસનની ઉન્નતિનો આધાર તમારાજ હાથમાં છે કેમકે જો તમો નીતિ તથા ધાર્મિક જ્ઞાનવાળા હો તો તમારા પુત્ર પુત્રીઓ પણ ઉત્તમ પ્રકારના થાય, અને તેજ પુત્ર પુત્રીઓમાંથી આવક આવિકા સાધુ અને સાધ્વી પણ ઉત્તમ પ્રકારના થાય

હવે શાસ્ત્રકાર દસમું દેશાવકાશિક મત કહે છે—
રાખેલી દિશાઓના પરિમાણનો સ કોય કરવો તે દેશાવકાશિક
જાણવું આ મતને વિષે પાત્ર અતિચાર વર્જવાના છે તે આ
પ્રમાણે છે ૧ આનયનપ્રયોગ ૨ ગ્રેધ્યપ્રયોગ ૩ શબ્દાનુ-
પાત ૪ રૂપાનુપાત અને ૫ બહિષ્કુલ પ્રક્ષેપ

આનયન એટલે ઉપાશ્રય વીગેરે ચોક્કસ સ્થાને રહીને
દિશિ પરિમાણને સ કોમ્યા બાદ જ્યારે મતના જગના બચે
પોતે બહાર ન જતા બીજા મારકૂત મોડલાવી, જોઈતી
વસ્તુ આણવાનો પ્રયોગ કરે તે આનયન પ્રયોગ કહેવાય
ગ્રેધ્ય પ્રયોગ એટલે આકરને ધારેલા ક્ષેત્રથી બહાર
મોકલવો, તે ગ્રેધ્ય પ્રયોગ કહેવાય

ધારેલા ક્ષેત્રથી બહાર ઉભેલા કોઈને જોઈને મત ભા-
ગવાના બચે સીધું બોલાવી શકે નહીં, તેથી તેને બોલાવવા
ખાતર બોખારો કરે તે શબ્દાનુપાત કહેવાય અને કોઈ પક્ષ
એણે ચિન્હ કરે કે, સામો માણસ સમજી જાય એવા પ્રયોગને
રૂપાનુપાત પ્રયોગ કહે છે

અમુક માણસને બોલાવવા ખાતરજ ક્ષેત્રથી કાઢેા નાખે,
પરંતુ દેહે, એવા પ્રયોગને બહિષ્કુલ પ્રક્ષેપ કહે છે આ
રીતે પાત્ર પ્રકારે દેશાવકાશિક મતને અતિચાર લાગે
આ મત કરવાની મતાલબ એ છે કે, જતા આવતા છવધા

તાદિક આરબ લાગે, ત્યારે તે આરબ પોતે કરે અને બી
બંને કરાવે, તે પરમાર્થે કાઈ ફરક નથી, હવે પોતે ચાલે તો
ઈર્ષ્યાપદ શોધવાથી શુષ્ક છે, અને બીજો માણસ અભણ
હોય જેથી જેમ તેમ ચાલે, માટે વધારે મનને ડોષ લાગે.

હવે વ્યવહારથી તથા નિઃસ્વયથી દસમું મત કહે છે -
જે મન વચન અને કાયાના યોગને એકાગ્ર કરી એક સ્થાને
બેસીને ધર્મધ્યાન કરવું તે વ્યવહાર દેશાવકાશિક કહીએ
અને જે ક્રુતજ્ઞાને કરી છ દ્રવ્ય જોળખીને એટલે ધર્માસ્તિ
કાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય, પુદ્ગલાસ્તિકાય, કાળ
અને છવ એ છ દ્રવ્યમાથી છવ વિના પાચ દ્રવ્યનો ત્યાગ
કરે, અને જ્ઞાનવત્ છવને ધ્યાવે તે નિઃસ્વયથી દેશાવકાશિક
કહીએ.

હવે અગીયારમું પૌષધ મત કહે છે—પૌષ એટલે
પુષ્ટી, તે ધર્મની પુષ્ટી જાણવી, તેને જે ધરે એટલે કરે તે
પૌષધ મત કહેવાય, આ મત વિશેષ આઠમ ઐદશ પુનમ અને
અમાવાસ્યાને વિષે કરાય છે પૌષધ ચાર પ્રકારે છે ૧ આહારપૌષ
ધ ૨ શરીર સત્કાર પૌષધ, ૩ બ્રહ્મચર્ય પૌષધ, ૪ અન્યાપાર
પૌષધ, તે દરેક દેશથી તથા સર્વથી એમ બે પ્રકારે ■

પૌષધ લેતા આહાર અને શરીર સત્કારનો દેશથી તથા
સર્વથી ત્યાગ કરવાનો છે, અને બ્રહ્મચર્ય તથા અન્યાપારનું

દેશી તથા સર્વથી પાલણ કરવાનું છે, તેના પાત્ર અતિ-
 યાર ૧ અપ્રત્યુપેક્ષિત, ૨ હ પ્રત્યુપેક્ષિત, ૩ શય્યાસ-
 સ્તારક ૪ અપ્રમાર્જિત, ૫ હ પ્રમાર્જિત આ પાત્રે અતિયાર
 વર્જવાના છે

આખે નહિ જોએલું તે અપ્રત્યુપેક્ષિત કહેવાય પ્રમાદી
 બનીને આખવડે બરાબર નહિ જોએલું તે હ પ્રત્યુપેક્ષિત
 કહેવાય રજોહરણાદિકથી અણપડીલેલું તે અપ્રમાર્જિત અને
 રજોહરણાદિકથી નહિ પડીલેલું તે હ પ્રમાર્જિત જાણવું
 બીજા અર્થ સુગમ છે અહીંઆ કોઈ પુછે કે પૌષધવાળા
 આવકને જ રજોહરણ પણ હોય ? તો તેના ઉત્તરમાં કહે
 વાનું એ છે કે, હોય જે માટે આવકની સમાચારી જોલતા
 આવશ્યક ચૂર્ણિકારે કહ્યું છે કે, સાધુઓ પાસેથી રજોહરણ
 માગી લેવું અગર જો ઘરે સામાયિક કરે તો તેને ઉપચા-
 હીક રજોહરણ હોય છે.

શયન તે સુવાની શય્યા જાણવી. એટલે મથારો, તેના
 માટે સસ્તારડ તે શય્યા સસ્તારક કહેવાય.

પૌષધનું સમ્યક્ અપાલન એટલે નહિ ખાળવાપણું ત્યારે
 યાય કે જ્યારે ઉપવામી યદને પણ મન થકી આહાર ઈચ્છા
 કરે, અગર પારણામાં પોતા સાફ સારી રસોઈ કરાવે તથા
 શરીરમાં કૈશ રોમાદિકને શૂઝાર પુદ્ધિથી ઉચા નીચા સ્થાપે

એટલે પોસો કરવો હોય તે દિવસે એટલો વાળે અથવા
નાળ સારા દેખાય એમ જરાબર જોળીને ગોઠવે તે સમ
જવુ, મનથકી અવધ કે સાવધ વ્યાપાર સેવે.

શ્રાવિકા—હે શુરૂણીજી મહારાજ ! આપે ચાર પ્રકારનો
પૌષધ કહ્યો તે ચાર પ્રકારના પૌષધનો અર્થ સમ-
જાવવા કૃપા કરશોજી

સાધવીજી—આહાર પૌષધ બે પ્રકારે એટલે એકાસણ, આ-
યળીસ, નીવી કરવી તે દેશથી આહાર પૌષધ, અને
સર્વથા આહારનો ત્યાગ કરવો તે સર્વથી આહાર
પૌષધ કહેવાય

શરીર સત્કાર પૌષધ બે પ્રકારે છે એટલે આવકને
સર્વથા શરીર સત્કારનો ત્યાગ કઠીન પડે પણ હે
શ્રાવિકા ! જે દિવસે પૌષધ કરવો હોય, તે દિવસે
શરીર ચોભે તેવા કપડા નહિ પહેરના સાદા કપડા
પહેરવા, તેમજ તે દિવસે હમેશા કરતા વધારે આ-
ખૂણો પહેરવા નહિ અને પ્રદ્યાર્ધ સર્વથા પાગલુ
ઘર સળથી પાપવાળા વ્યાપારનો સવથા ત્યાગ
કરવો એટલે પૌષધની અદર ઘરની વાતચીતો તથા
આદેશ વિગેરે દેવા નહિ, તે અવ્યાપાર પૌષધ
સમજવો.

હવે હું તમોને વ્યવહાર તથા નિશ્ચયવી પૌષ્ઠમત
 કહું છું—જે ચાર પહોર એટલે એક દિવસ સુધી,
 અને આઠ પહોર એટલે એક દિવસ તથા એક રાત્રી
 સુધી સમતા પરિણામે એટલે ક્રોધ, માન, માયા લો
 જનો ત્યાગ કરી, પાપ છોડી આરભ વિના સંતોષ
 ધ્યાનમાં પ્રવર્તે, એટલે પૌષ્ઠની જરૂર પોતે પ્રમાણ
 કરે નહિ, ખીજાને કરતા અટકાવે, જ્ઞાન દર્શન તથા
 ચાતુર્યની વૃદ્ધિ થાય તેમ વરતે તે વ્યવહાર પૌષ્ઠ
 મત કહીએ,

પોતાના જીવને જ્ઞાનધ્યાનથી પોષીને પુષ્ટ કરે, તે
 નિશ્ચયથી પૌષ્ઠમત કહીએ

જીવને પોતાના શુભો વડે એટલે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર વડે
 પોષીએ એટલે પુષ્ટ કરીએ તેને પૌષ્ઠ કહીએ

હે શ્રાવિષ્ઠા જન ! આ પૌષ્ઠમત મેં કહ્યું તે પ્રમાણે
 કાર્યમાં મુકશો, ત્યારે તમારા આત્માનું કલ્યાણ થશે,
 અને મારો પરિશ્રમ પણ ત્યારેજ સફળ થશે

હવે હું તમોને જારમુ અતિથિ સ વિભાગમત કહું છું—
 તે ધ્યાનપૂર્વક સામળયો.

તીથિ એટલે પર્વ, એટલે અમુક તીથિ આવી, અમુક
 પર્વ આવ્યું, વિગેરે લોકિક વ્યવહાર છોડીને એટલે

અથા દિવસ સરખા બાણીને વર્તનાર તેને અતીથિ
કહીએ તે અવકાને ત્યા હોગત વેળાએ આવેલો સહુ
બાણવે જે માટે કહ્યું છે કે, જે મહાત્માએ તીથિ
પર્વના સર્વ ઉત્સવ ત્યાગ કર્યા હોય, તેને અતીથિ
બાણવે એટલે સહુ મુનિ મહારાજ બાણવા, અને
બ્રાહ્મીનાને અસ્થાગત બાણવા તે અતીથિને સબત
એટલે નિર્દોષ, એટલે ન્યાયાર્જિત, એટલે ન્યાયથી
પેદા કરેલી લક્ષ્મી હોવી એમ એટલે તથા કર્મનીય એટલે
બેતાલીય દોષ રહિત અથવા સાધુના માટે નહિ
બનાવેલી પણ પેતાને માટે એટલે આવક આવિકા
માટે બનાવેલી જે વસ્તુ દોષ તે વસ્તુ થકા અને
સત્કાર પૂર્વક ભાગ એટલે અથ આપવો, તે અતીથિ
શ્રવિભાગ કહેવાય આ ઠેકાણે ભાગ આપવાનું એ
કામનું છે કે જેથી પત્યાત કર્મ કરવું ન પડે એટલે
સાધુ વધારે વહોરી બાળ, અને આવકને ઘટી પડે,
જેથી પાછગથી રતોર્ષ કળવી પડે, તેવી રીતે ન
બનવું એમ એટલે

અર્થ—દે શુકલ ! આ ઠેકાણે મને એક શકા થાય છે,
તો એ આપની અન્ના દોષ તો પુરુ

સાધ્વીજી—હે શ્રાવિકા ! સુખેથી જે શક્તિ હોય તે પુછો,
તમારા પુછવાથી અને ઘણોજ આનંદ થાય છે

શ્રાવિકા—હે ગુરૂણીજી મહારાજ ! આપે કહ્યું કે શ્રાવકની
માટે જનાવેલી વસ્તુ સાધુઓએ લેવી તે કલ્પનીય
કહેવાય તો અમે આપની ભક્તિ નિમિત્તે આપના
માટે ઉત્તમ પ્રકારની વસ્તુ કે પકવાન વીગેરે જનાવીએ
તો તે આપને કલ્પે કે કેમ ? તે કૃપા કરો સમ
જાવશોજી

સાધ્વીજી—હે સુર શ્રાવિકા ! અમારી ભક્તિ નિમિત્તે અમારા
માટે કહેલો, અને જેમા અમારી ખાસ મુખ્યતા હોય,
તેવા પ્રકારનો આધાકર્મી આહાર ત્યા સુધી અમેને
પવિત્ર આહાર મળે ત્યા સુધી તો અમેને બીલકુલ
ખપે નહિ કારણ કે મહાવીર પરમાત્માએ આધા-
કર્મી આહારને વિષ સમાન કહેલ છે વિષ તો સાઈ,
કે એકજ ભવના દ્રવ્યપ્રાણને લે છે, પણ આધા
કર્મી આહારરૂપ વિષ તો અમારા રત્નચિતામણીથી
અધિક પવ્યમહાગ્રવ તથા અમારા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર-
રૂપ ભાવપ્રાણને હણે છે માટે અમારી ભક્તિ નિમિત્તે
ખાસ અમારા માટે જનાવેલ ઉત્તમ પ્રકારના પકવાન
રતેન્દ્રિયને આધીન થઈ લેવા કરતા દોષ રહિત સુકો રા-

તેવો લેવો તે અમોને જોડે સાધુઓને કંપનીય છે તમો
 અશુદ્ધ આહાર કરો, જોડે અમાગ માટે ખાસ પકવાન
 વીજેરે બનાવો અને અમો વહોરી જઇએ તોજ તમો
 ફરીથી આ પ્રમાણે અશુદ્ધ આહાર બનાવો. પણ જો
 અમો તે આહાર ન લઇએ તો તમો ફરીથી કોઇ
 દિવસ અશુદ્ધ આહાર બનાવો નહિ કારણ કે ગૃહસ્થોને
 પંચા બહુ વહાલા હોય છે, માટે તમો બગાડ થાય,
 તે સહન કરી શકો નહિ માટે અમારે અશુદ્ધ
 આહાર લઇને તમે ને તે પ્રમાણે કરવાનું ઉત્તેજન
 આપવું નજા જોઇએ માટે હું ચતુર બેન ! તમો
 રાગને વશ થઇ કોઇ દિવસ અશુદ્ધ આહાર વહોરા
 વશો નહિ જે આહાર આપવાથી તમારૂં અને અમારૂં
 કષ્ટમાણ થાય તેવો પવિત્ર આહાર અમોને વહોરાવશો.

શાવિકા—હું પરમેશ્વરી મારા જેવા અસાનીનો ઉદ્ધાર
 કરનાર શુરવીર મહારાજ ! મેં અજ્ઞાનવશાત્ તથા
 રાગવશાત્ અશુદ્ધ આહાર આપેલ ■ પણ આજે
 આપનો અમૃતમય ઉપદેશ માલખ્યો, જેથી હવે પછી
 કોઇ દિવસ અપવિત્ર આહાર વહોરાવીશ નહિ, પણ
 પવિત્ર આહાર વહોરાવીશ હવે મને બારમું મત સ
 મનવવા કૃપા કરશો.

સાધ્વીજી—હવે હું આપની મુળ ત્રાત ઉપર આવું છું, તો
લક્ષ દઇ સામજો બારમા વ્રતને વિષે ખાત્ર અતિચાર
વર્તવાના છે તે નીચે પ્રમાણે જાણવા

૧ સચિત નીક્ષેપ ૨ સચિત પિધાન ૩ કાળાતિક્રમ
૪ પરવ્યપદેશ ૫ મત્સરીકતા આ પ્રમાણે બારમા વ્રતના
ખાત્ર અતિચાર જાણવા

સચિત પ્રથમ દ્રવ્યાદિક્રમ, સાધુને દેવાની વસ્તુ રાખી
મુકવી તે સચિત નીક્ષેપ કહીએ તેવીજ વસ્તુને સચિત ૨
પ્રથી દાદી રાખવી તે સચિત પિધાન કહીએ

તાળ એટલે સાધુને ઉચિત જીજ્ઞાના સમયનો અતિ
ક્રમ એટલે નહિ દેવાની ઇચ્છાથી આગળ અથવા પાછળ
ખાઈ લેવું એટલે સાધુના વહોરવાના વખત પહેલા અથવા
પછીથી રસોડું ચોખ્ખું કરી દેવું તે કાળાતિક્રમ કહીએ

પર એટલે જીજ્ઞાનું છે એમ વ્યવપદેશ કરવો એટલે
કે સાધુને દેવા ચોખ્ખ વસ્તુ પોતાની હોવા છતાં નહિ દેવાની
ઇચ્છાથી પારકી કહેવી તે પર વ્યવપદેશ કહીએ

મત્સર એટલે સાધુએ કાંઈ વસ્તુ માગી હોય તો તપી
જવું અથવા અમુક માણસ ગરીબ છતાં આપે છે તો શું
હું એનાથી હીન છું અથવા શું આપવાની મારામા શક્તિ
નથી? અરે તે કાણ ચકડો દેનાર, તે નિર્ધન છતાં આપે છે

તે હું શું ન આપી શકું આવી રીતે અહંકારની અંદર
 મરકાવ થવું એટલે અભિમાનથી રહાર થવું તે મત્સરવાળો
 હોય તે મત્સરીક અને મત્સરીકપણ તે મત્સરીકતા કહે
 ાય એ પ્રમાણે બારમા મતવા પાંચ અતિચારના અર્થ
 સમજી શકેજો.

હવે વ્યવહારથી તથા નિઃસ્વયથી બારમું મત કહે છે
 તે પોષધને પાવણે અથવા હ મેશા સાધુ તથા નૈનધર્મી
 માવકને પોતાની શક્તિ પ્રમાણે દાન દેવું, સાધુ ન હોય તો
 સ્વામીભાઈને જમાડવું તે વ્યવહારથી અલીયિસવિભાગ
 કહીએ અને પોતાના જીવને અથવા શિષ્યને જ્ઞાનનું દાન
 તે ભણવું ભણાવવું સાબળવું તથા સભળાવવું એટલે જેમ
 અને તેમ જ્ઞાનનો અભ્યાસ કરવો બીજાને કરાવવો બીજા
 જીવો ભણી શકે તેવા ન હોય તો તેવા જીવોને હેતુ દ્રષ્ટાત
 આપી જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરાવવી, કારણ કે જ્ઞાન વિના મનુષ્યો
 પણ પશુ સમાન બચવા કહ્યું ॥ ૬—

किं कुलेन विशालेन, विद्याहीनस्य जन्मना,
 सविद्य. पूज्यते लोके, निर्विद्य. पराभूयते,

અર્થ—

વિના સહિત માણસના વિશાળ કુળથી અને જન્મથી

શુ' ? કારણ કે વિદ્યાવાળો માણસ લોકમાં પૂજાય છે, અને વિદ્યારહિત પરાભવ પામે છે

વિદ્યા નામ નરસ્ય રૂપમધિક, પ્રચ્છન્નગુણ ધનં,
વિદ્યાભોગકરી યશઃસુખકરી વિદ્યાગુરૂર્ણાં ગુરુઃ
વિદ્યા વન્ધુજનો વિદેશગમને વિદ્યા પર દૈવત
વિદ્યા રાજસુ પૂજિતા નતુ ધનં વિદ્યાવિહીનઃ પશુઃ

અર્થ—વિદ્યા એ મનુષ્યનું અધિક રૂપ તથા ગુણ ભ
કાર છે ભોગને આપનારી અને યશ અને સુખ
કરનારી વિદ્યા છે, વિદ્યા ગુરૂઓનો ગુરૂ છે, વિદ્યા
પરદેશમાં બધું સમાન છે, વિદ્યા એ મોટો દેવ
છે, અને વિદ્યા રાજાઓમાં પૂજાએલી છે, પણ ધન
પૂજાએલું નથી, માટે વિદ્યા વગરનો મનુષ્ય પશુ
સમાન બાલુવો

ઉપર કથન મુજબ વિદ્યા એટલે જ્ઞાન શ્રેષ્ઠ કહેલું છે
માટે તેની ઉપાસના દરેક આવક શ્રાવિકાઓએ અવશ્ય કરવી
ઉપાસના એટલે શણવડ, શણવડ અને શણવડને સાધન
વિગેરે આપી અનુભવન કરવું, તે નિશ્ચયથી અસ્તિત્વ સુ વિ
ભાગ તત કહીએ.

જે આવક સમક્ષિત સહિત નિશ્ચયથી તથા વ્યવહારથી
બાર મત ધારણ કરે, તે જીવને પાચમે ગુણસ્થાને દેશ વિરતિ
આવક કહીએ

હે વહાલી આવિકા બેન આજે જે બાર મત તમોને
પણ વિસ્તાર પુર્વક કહ્યા ॥ તે માત્ર સાલગવાથી તમારૂં
કર્નાણુ થશે નહીં, પણ જે કાર્યમાં એટલે કિંદામાં મુકશે
તો તમારૂં શ્રેય થશે અને મારા પગિશ્રમની સફલતા થશે
આ બારમત શ્રીમાન્ દેવેન્દ્ર સૂરી વિરચિત શ્રી ધર્મરત્ન
પ્રકરણમાંથી કહ્યા છે તે ફરેક મતના પાચ પાચ અતિચાર
તથા આગમસારમાંથી વ્યવહારથી અને નિશ્ચયથી બારમત
પ્રત્યેક રત્નાકર ભાગ પહેલામાંથી કહ્યા છે તે બંને શ્રયોમાંથી
સંજેપ રીતે સાર બેચી કહ્યો છે, વધારે રચિવત જીવોએ
તે બંને શ્રયો પાચી જોવા

આવિકા—હે પૂજ્યપાદ ગુરૂણીજી મહારાજ ! આપે બારમત
તથા તેના અતિચાર તથા વ્યવહારથી અને નિશ્ચયથી
સમજાવી ખરેખર મારા ઉપર ભાવ દયા વરસાવી ઠે
અને મારો અજ્ઞાન રૂપી અધકારમાંથી ઉદ્ધાર કર્યો
છે જે ઉપકારનો બદલો હું વાળી શકનાર નથી પણ
હે ગુરૂજી હજી મને આગળ આવક સબધી ગુણ
સમજાવવા કૃપા કર્યોજી,

સાધવીજી—હે જીસાસુ શ્રાવિકા તમારી વધારે પુછવાની ઈ
 મજાથી આવકના એકવીશ ગુણુ શાસ્ત્રકાર કહે છે તે
 માલગીને આવકના ગુણુપ્રાપ્ત કરવા માટે હું મેશા પ્રયત્ન
 કરશે. કારણકે પ્રયત્ન કરવાથી મનોકામના પુર્ણ થાય છે
 જેથી તમોને જરૂર ગુણુની પ્રાપ્તિ થશે આ મારે
 ઉપદેશ તથા તમારૂં સાલગણુ ત્યારેજ સફળ થશે કે
 જ્યારે તમો તે ગુણુને મેળવવા પ્રયત્ન કરશે. તે,
 આવકના એકવીશ ગુણુ પામશે. તે ગુણુના નામ
 નીચે પ્રમાણે છે—૧ અક્ષુદ્ર ૨ રૂપવત્ ૩ પ્રકૃતિ
 સોમત્વ ૪ લોકપ્રિય ૫ અકુર ૬ ભીરૂત્વ ૭ અશક
 ૮ સુદાક્ષિણ્ય ૯ લાજગણુ ૧૦ કયાણુ ૧૧ મધ્યસ્થ
 સોમદ્રણિ ૧૨ ગુણુરાગી ૧૩ સત્કથા ૧૪ સુપક્ષયુક્તા
 ૧૫ દીર્ઘદર્શિત્વ ૧૬ વિશેષજ્ઞ ૧૭ વૃદ્ધાનુરાગ ૧૮ વિનય
 ૧૯ કૃતસતા ૨૦ પરહિતાર્થકારી અને ૨૧ લબ્ધલક્ષ્ય આ
 પ્રમાણે આવકના એકવીશ ગુણુના નામ જાણવા હવે તે
 દરેક ગુણુનો સંક્ષેપથી અર્થ કહું છું તે તમો ધ્યાન
 દઈને સાલગણો અને તે ગુણુની પ્રાપ્તિ કરવા સદૈવ
 પ્રયત્ન કરશે.

૧ અક્ષુદ્ર—ગુદ્ર એટલે અગભીર અર્થાત્ ઉદાછળી
 બુદ્ધિવાળો જે હોય તે ધર્મ સાધી શકે નહિ માટે
 જે રૂપરનો ઉપકાર કરના સમર્થ નહે એવો અક્ષુદ્ર

એટલે ગભીર માણસ સમજવો. કારણ કે ગભીર પુરૂષ સુદૃઢ વાતને સમજનાર અને જરોજર વિચારીને કામ કરનાર હોવાથી પોતાને અને પરને ઉપકાર કરવા સમર્થ થાય છે, માટે આવડોએ પ્રથમ ગભીર ગુણ ધારણ કરવો.

૨ રૂપવત્ એટલે રૂપવાળો. એટલે કે જ પૂર્ણ અંગો-
પાગવાળો એટલે મસ્તક પેટ, આગળીઓ વીંગેરે
સંપૂર્ણ હોય, તથા પાંચ ઇંદ્રિયોથી સુદૃઢ હોય,
એટલે કાણો, બેરો મુઠો, આંધળો ન હોય, પણ
સંપૂર્ણ ઇંદ્રિયોથી યોગિતો હોય, તથા ઉત્તમ પ્રકારના
સઘચણવાળો એટલે શરીરબળ જેનું સાફ હોય
તે ઉત્તમ પ્રકારના રૂપવાળો કહેવાય સારા રૂપવાળો
એટલે ઇંદ્રિયો તથા શરીરબળવાળો પુરૂષ ધર્મમા-
નોડાવાથી શાસનની ઉન્નતિ થાય છે, તેમજ ધર્મ
કરવામા સમર્થ થઈ શકે છે, માટે રૂપવાળાપણા રૂપ
બીજો ગુણ કહેવા છે

૨ પ્રકૃતિ સોમત્વ—પ્રકૃતિ એટલે સ્વભાવે સોમત્વ,
એટલે શાંત સ્વભાવવાળો હોય, એટલે જેનો આકાર
બરાબર ન હોવાથી તેનો વિશ્વાસ કરી શકાય તેવો
હોય અને દેખવાથી શાંતિ ઉત્પન્ન થાય તેવો હોય.

તે પુરૂષ પાપકર્મ એટલે મારફાડ વગેરે, અથવા હિંસા ચોરી વગેરે ક્રૂર કામોમા પ્રાપ્ત કરીને પ્રવૃત્તિ કરવાર નજ હોય પ્રાપ્ત કહેવાથી નિર્વાહ ન ચાલી શકતો હોય તો જુદી વાત છે, પણ વિના કારણે પાપ કરે નહિ, અને ણીજા જીવેને શાન્તિ પમાડે, તે સોમ-પણાદ્વય ત્રીજો ગુણ કહીએ

૪ લોકમિય—જે પુરૂષ છતાં વિજયવત અને સુશીલ એટલે દાતાર, ઉદાર દીલવાળો તથા વિજયને પામનારો, અને સાગ આચાર્યાળો થઈને આ લોક અને પરલોકથી વિરૂદ્ધ જે ન કરવા લાયક કામોને ન કરે તે મનુષ્ય લોકમા મિય થઈને લોકોને ધર્મમા બહુ માન કરાવે છે

આ લોક વિરૂદ્ધ એટલે સર્વ કોઈની નિંદા કરવી, અને વળી તેમા વિશેષે કરી ગુણવાન પુરૂષોની નિંદા કરવી ભોળે ભાવે ધર્મ કરનાર ઉપર હસવું, જનપૂજનીય પુરૂષોનું અપમાન કરવું, બહુ લોકથી જે વિરૂદ્ધ હોય તેની મોખત રાખવી, દેશ, કુળ, જાત વગેરેના જે આચાર હોય તેનું ઉલ્લંઘન કરવું, ઉદ્ભટ વેપ કે ભાપકો ગાખવો, ણીજા દેખે એમ દાન વિગેરે કરવું, સલા માણસને કષ્ટ થતા રાજ્ય થવું, પોતાનું સામર્થ્ય છતાં સલા માણસને પડતું કષ્ટ

બગલા બધાવુ, ગાડી ઘોડા વગેરે વસાવુ, પુત્ર પુત્રીને સારી રીતે પરણાવુ, તે ચિંતાને મોહચિંતા કહે છે

સીચિંતા એટલે કે સારા સારા પ્રકારની સીની આશા એા કરવી, તે આશાને આધીન થઈ કામ અને વિષયને વશ થવુ, અને તે વિષયવશથી પોતાની સીની અંદર શાન્તિ નહીં રાખતા પરસી સાથે વિષયાધીન થવુ એટલે પોતાની તથા પારકાની સીઓને વિષે વિષયની ચિંતા કરવી તે કામ ચિંતા કહેવાય

પરચિંતા એટલે અમુક માણસ આરો અને અમુક સી આવી છે, એમ કહીને તેઓના શુષ્ક ગાય તો એક પવુ, તેના હર્યુલો જનસમુદાયમા ઉઠાડા પાડવા, તેની સાથે વ હવુ, સંજ્જન જીવેને હલકા પાડવા, તેઓનુ લોકોમા અપમાન થાય તેમ આચરણ કરવુ, વિગેરે પાતકા જીવેની ખોટી ચિંતાને પરચિંતા કહે છે

આ ઉપર ગતાવેશી ચારે ચિંતામાથી પરચિંતાને અધમાધમ ચિંતા કહેવી છે તો હે સુસ શ્રાવિકા ! આ અધમાધમ એટલે હલકામા હલકી દયાએ જશે નહિ, નિદા મહાહુ ખનો હેતુ છે, એમ જાણી નિદાથી દુર રહેજો એ હુ તમેને બાર દર્ધને કહુ હું કારણ કે નિદા કરવાની દેવ ઘણા કાળથી પંડી છે, તો તેનો ત્યાગ ઉત્તમ પુરોષોથી

કઠણ પડે છે, પણ જ્યાં સુધી તે નિદાનો ત્યાગ નહિ થાયે ત્યાં સુધી આપણી ક્રિયાનું કૃણ સારી રીતે થનાર નથી. તેમ સ્વપરનું હિત જોઈએ તેવું આપણાથી થનાર નથી, માટે જે નિદાથી આપણને કાઢી કૃણ નથી, તે તેવી કૃણ વિનાની ક્રિયા સંજ્ઞન જીવોને કરતી સુક્ત નથી માટે હુદ્ધ ચિંતા રૂપ નિદાનો અવશ્ય ત્યાગ કરજો, અને ઉપર બતાવેલ લોક વિરૂદ્ધ કાર્યોથી દુર રહેજો, એટલે તે કાર્યમાં તત્પર રહેજો નહિ મરહોડ વિરૂદ્ધ તે ઘણા પ્રકારના ખરકર્મ જેવા કે જગત ખાતા ઉપર રહેવું, જે કામથી આલોક તથા પર લોકનું બગડે તે ઉભય લોક વિરૂદ્ધ બાપુનું જેમકે—

દ્યુત ચ માસં ચ સુરા ચ વેડ્યા,
પાપર્ધિચૌર્યે પરદારસેવા ।
एतानि सप्त व्यसनानि लोके,
पापाधिके पुंसि सदा भवन्ति ॥

અર્થ—જુગાર, મામ, દારૂ, વેસ્થા, શિકાર, ચોરી અને પરસ્ત્રીગમન, આ સાત વ્યસનો આ જગતમાં અતિ ખાપી પુરુષોમાં હમેશા રહ્યા કરે છે

વ્યસની માણસ આલોકમાં નિદાય છે, અને સારા પ્રાણીઓ તે વ્યસની માણસનો ત્યાગ કરે છે કારણ કે વ્યસ

સેની માણસની સોળતથી સોળત કરનાર પણ વ્યસનમાં
 જોડાય છે કારણ કે “ સોળત તેવી વ્યસન ” એ નિય
 માનુસાર વ્યસનની વ્યસન આવ્યા વિના રહે નહિ, જેથી
 વ્યસનથી દુર રહેનારા મનુષ્યો વ્યસનની માણસની સોળત ક
 રતા નથી ત્યારે તે વ્યસનની સજ્જનોની મહાન્ સોળતનો
 અમુક્ય લાભ મેળવી શકતો નથી જ્યાં સુધી સત્સંગથી
 અમુક્ય લાભ મળતો નથી, ત્યાં સુધી વ્યસનની માણસ
 પોતાના વ્યસનોનો ત્યાગ કરવાને સમર્થ થતો નથી ન
 ત્સંગ પાપી જીવોને પણ તારી શકે છે માટે હમેશા શુદ્ધ
 વાન જીવોની સોળત કરવી, અને વળી તે વ્યસનની માણસ
 મરે ત્યારે વગર અટકાવે દુર્ગતિએ પહોંચે છે, તેથી ઠહે
 વાની મતલબ એ ■ કે ઉપર જતાવેલ આલોક પર
 લોક અને ઉભયલોક વિદ્વદ્ધ ક્રમો કરવાથી લોકોની અપ્રી
 તિ થાય છે, માટે તેનો પરિહાર કરે તોજ સારા જનોને પ્રીય
 થાય છે, અને ધર્મ કરવાનો પણ તેજ અધિકારી ગણાય છે

હાન એટલે સખાવત કરનારો માણસ દરેક માણસને
 વશ કરી શકે છે, વિનય એટલે ચોખ્ખ સત્કાર વિનયથી
 માણસ લોકોને વહાલો લાગે છે, એટલે વિનયથી વેરી
 માણસ પણ વશ થાય છે વળી વિનય ધર્મનું મુળ છે
 શિયળ એટલે સારા આચારમાં તત્પર રહેવું જ્યાં સુધી
 પોતાનું વર્તન પવિત્ર નથી, ત્યાં સુધી તે માણસ કોઈ પણ

રીને આલોકમાં તથા પરલોકમાં પ્રિય થઈ શકતો નથી.
કારણ કે ગમે તેટલું ભણેલો હોય, તથા બીજા ગુણો હોય,
પણ જ્યાં સુધી વર્તનમાં મુકે નહિ ત્યાં સુધી તે માણસ
લોકોને પ્રીય થતો નથી કહ્યું છે કે—

“જહા સ્વરો ચંદણભારવાહી,
ભારસ્સ ભાગી ન હુ ચંદણસ્સ ।
એવ સુ નાળી ચરણેણ હીણો,
નાણસ્સ ભાગી ન હુ સો મર્ગેણ” ॥૧॥

અર્થ—જેમ ચંદનના ભારને વહન કરનાર ગધેડો
ભારનો ભાગી થાય છે, પણ ચંદનનો ભાગી થતો નથી,
તેમ ચારિત્ર વગરનો જ્ઞાની મનુષ્ય જ્ઞાનનો ભાગી છે, પણ
સફળતાનો ભાગી થતો નથી

જેથી પવિત્ર આચારવાળો મનુષ્ય આલોકમાં યેશદી-
ર્શિને પ્રાપ્ત કરે છે, અને સર્વ લોકોને વલ્લભ થાય છે,
તથા પરલોકમાં ઉત્તમ ગતિને પામે છે

ઉપર કથન મુજબ લોકપ્રિય મનુષ્ય બીજા લોકોને
ધર્મમાં જોડીને મહાન સમક્ષિતની પ્રાપ્તી કરાવે છે માટે
લોકપ્રિયપણું ખરા ધર્મની સિદ્ધિ કરવા માટે અક્ષિતવાન છે,
માટે દરેક મનુષ્યોએ લોકપ્રિયપણુરૂપ ગુણ પ્રાપ્ત કરવા
પ્રયત્ન કરવો

૫ અકૂર—કૂર એટલે કિલ્લ પરિણામી અથવા મ સ રાહિકથી કુપિત પરિણામવાળો મત્સર એટલે ઇર્ષ્યા, જેમકે બી જાનુ સાડ દેખી કુ ખી થવુ, બીજાના સારા ગુણો સાંભળી મનમાં બળવુ તે ઇર્ષ્યા ખરેખર પોતાના આત્માના ગુણોને હુટાવનારી જાણી બીજાનુ સાડ દેખી સુખી થવુ તેમાં જ લાભ છે ઇર્ષ્યાથી કુપિત પરિણામવાળો માણસ નિષ્કલ કપણે એટલે સારી રીતે ધર્મને આરાધના સમર્થ થઈ શકે નહિ માટે અકૂર અરિણામી એટલે મત્સરાહિક દાણથી રહિત જીવ ધર્મને આરાધવા સમર્થ થઈ શકે છે માટે ઇર્ષ્યા વિગેરે દુર્ગુણી હોવાને હૃદયમાંથી કાઢીને હે લલ્ય જીવો ! ધર્મ સાધવા માટે લાયક બનને આ અકૂરપણાનુપ પાચમાં શુભ જાણવો.

૬ ખીરુ--ખીરુ એટલે આવોક અને પરચોકના કુ જોના વિચાર કરીને આ લોકમાં રાજ્યાદિક સ કટો તથા સ સારના કુ ખો અરે આ સ સારમાં જરા પણ સુખ નથી માટે કુ સુખને માટે પાપ કર નહીં આખોટ કુ ખી થાય છે ! એમ વિચારી સુખની ઇચ્છાથી પાપના કાર્યો કરે નહિ તથા પરલોકમાં રખે મને દુર્ગતિ ન મળે એટલે શાસ્ત્રમાં બતાવેલા નરકાદિકના મહાન કુ ખથી માડ હૃદય કપે છે, તો તે મારાથી લોગવી કેમ શકાશે, એમ વિચારી પાપના

કામોથી હરે એટલે કરે નહિ, તેમજ અપજ્ઞાના કલ'કથી
 હરે કે- રખેને મારા કુળને કલક લાગે નહિ એટલે પોતાનો
 કુલાચાર જેમકે શ્રાવકના કુળમા જન્મ્યો હોય તેને કદમુળ,
 બ્યતાક, સાત બ્યસન, અને ઝોાછામા ઝોાછી પાચ તીથિઓ
 લીલોતરી વીગેરેનો ત્યાગ હોવો જોઈએ કેમકે વૈષ્ણવને ઘેર
 શ્રાવક જન્મવા ગયો હોય, અગર એવી કોઈ જગ્યાએ વૈ-
 ષ્ણવ તથા શ્રાવક સાથે જન્મવા બેઠા હોય, તે વખતે વૈષ્ણુ
 વની પેઠે પોતે કદમુલ ખાય પાચ તીથિઓએ લીલોતરી
 ખાય તો પડી ત્યા કેમ ઝોાળખાય ? કે આ શ્રાવકકુળના
 ધરેખર વૈષ્ણવ પેઠે વર્તનાર શ્રાવક શ્રાવિકાએ પોતાના
 પૂજ્ય પિતા મહાવીર પરમાત્માએ કહેલ ધર્મ સાચવ્યો
 કેમ કહેવાય કારણ કે પ્રભુના આગમમા કહેલ છે કે એક
 સોધના અગ્રમાગ ઉપર રહે તેટલા કદમુળમા અનતા જીવે
 છે તો પરમાત્મા મહાવીરના પુત્ર પુત્રીઓથી કુળ મર્યાદા
 કેમ છોડાય માટે હે શ્રાવિકા ! ધર્મ તથા કુળને ડાઘ ન
 લાગે એમ વિચારી પાપથી હરે તે માણસ ધર્મને લાયક
 ગણી શકાય માટે લીડુ એટલે પાપથી બીકણુ હોય તેજ
 ધર્મનો અધિકારી થઈ શકે, આ લીડુપણુરૂપ છોડા ગુણુ
 દરેક મનુષ્યોએ પ્રાપ્ત કરવો

૭ અઘાઠ—શક એટલે કપટી તેથી વિપરીત તે અશક એટલે નિઃકપટી પુરુષ બીજાને કમતો નથી તેથી તે વિશ્વ સનીય એટલે વિશ્વાસ કરવા લાયક થાય છે પણ કપટી પુરુષ કદાચ નહિ કમતો હોય તો પણ તેના કાંઈ વિશ્વાસ કરતું નથી કારણ કે એક વખત જેણે કપટ કર્યું હોય, એટલે વિશ્વાસઘાત રૂપી મહાપાપ કર્યું હોય, જેથી તેના ઉપર ફરી વિશ્વાસ આવવો કઠણ ॥ માટે ખરેખર વિશ્વાસ માગો માણસ વખાણવાને યોગ્ય થાય છે કહ્યું છે કે—

यथा चित्तं तथा वाचो यथा वाचस्तथा क्रिया
धन्यास्ते त्रितये चेपा विसवादो न विद्यते

જેવું ચિત્ત હોય તેવી વાણી હોય અને જેવી વાણી હોય તેવી ક્રિયા હોય એ રીતે ત્રણે બાબતમાં જે પુરુષોના અવિસવાદ હોય તેઓને ધન્ય છે વળી કપટ રહિત પુરુષ ધર્મક્રિયામાં સારા હોય પૂર્વક એટલે પોતાના આત્માને ખુશી કરવા માટે ઉદ્યમ કરે પણ બીજાના ચિત્તને રાજન કરવા માટે નહિ, એટલે લોકમાં સારૂ દેખાડવા માટે નહિ જેમકે હું સામાયિક પૂજા પ્રતિક્રિયા કરું અથવા દાન આપું જેથી લોકમાં મારૂ ઘણું સારૂ દેખાય, હું લોકોને વહાલો લાગુ અને લોકો મારા વખાણ કરે, આવા હંતુથી ધર્મક્રિયા કરે નહિ, પણ પોતાના આત્માના કલ્યાણ માટે કરે કારણ

કે લોકોના ચિત્તને રજન કરનારા બીજા ઘણા માણસો મળી આવે છે, પણ પોતાના ચિત્તને રજન કરનારા મનુષ્યો આ જગતમાં કોઈક વિરલા દેખાય છે બીજાને તો અનેક પ્રકારના બનાવટી આડબચેથી રાજી કરી શકાય છે પણ આ તમારો ખરેખરા સત્ય બનાવેથી સતોષ પામે છે તે કારણથી અશક પ્રરૂપ ખરેખર ધર્મને ચોચા હોય છે, માટે દરેક મનુષ્યોએ કપટનો ત્યાગ કરી આ ક્ષણભંગુ દેહથી પોતાનું હિત સાધી લેવું ધન્ય છે કે જેઓ પોતાનું હિત કરી ગયા તેઓને આ પ્રમાણે અશક નામનો સાતમો શુભ જાણવો.

૮ સુદાક્ષિણ્ય—સુદાક્ષિણ્ય એટલે સારા દાક્ષિણ્ય શુભવાળો કે જે પોતાનો કામ ધર્મો મુકીને બીજાનો ઉપકાર કરે, પરલોકમાં ઉપકાર કરનાર પ્રયોજન હોય તેવા ઉપકાર કરે, સારા કાર્યમાં ભાગ લે પણ પાપ ભરેલા કામમાં ભાગ લઈને ઉપકાર કરે નહિ ઘણા મનુષ્યો પાપ ભરેલા કામોમાં ભાગ લઈ મનમાં એમ ચિંતવે છે કે મેં બીજાનો ઉપકાર કર્યો જેમકે આરણના કામો ખેતીવાડી ઘર બંધાવી દેવા છોકરા છોકરીને પરણાવી દેવા બીજાને ત્યાં રહવા કુટવામાં પૂર્ણ ભાગ લેવો, શાંતિને બદલે ઉલટી ત્યાં જઈને અશાંતિ આપવી આ બધા કાર્યો ધર્મ દ્રષ્ટિથી ઉપકારના હોઈ શક નહિ માટે એવા પાપ ભરેલા કાર્યોમાં દાક્ષિણ્યતાં

સાચવશે નહિ, જેથી આ ઠેકાણે દાક્ષિણ્યતારૂપ ગુણ
 પાળેા મનુષ્ય ધર્મનો અધિકારી હોઈ શકે, તે મનુષ્યેા ધર્મ
 જનોને વશ કરે છે અને તેને લીધે લોકો ધર્મમા ભેડાય છે
 માટે હે બેન સત્ય કાર્યમા દાક્ષિણ્યતા હોયશે નહિ અને
 ખોટા કટપીત મહેતારની દાક્ષિણ્યતા—એટલે કે જે દાક્ષિણ્યતા
 થી ધર્મને ધક્કો લાગતો હોય, તો હે સુર શ્રાવિષ્ઠા ને તમારા
 હૃદયમા પ્રભુ મહાવીરનો ધર્મ વસ્યેા હોય, તો તમે હૃદયના
 નખાળા ધઇને લોકના બચથી પાપ ભરેલી દાક્ષિણ્યતા સાચ
 વશેા નહિ આજ કાલ બહેનોના હૃદયબાળ બહુ ઘટેલા
 હેખાય છે જેથી ધર્મમા તરતજ લીલા બને છે, વળી શું
 કરીએ ? વ્યવહાર અને નિશ્ચય બન્ને સાચવેા ભોંઇએ પડુ
 ને વ્યવહાર શું ? અને નિશ્ચય શું ? તે સમજેલ હોય તો
 આમ બને નહિ જે વ્યવહારથી નિશ્ચયમા અવાય, તેજ ન
 વહાર શાની પુરવાએ કહેલ છે.

શ્રાવિષ્ઠા—હે પૂજ્યપાદ ગુરૂલીલા મહારાજ ! અત્યાર સુધી
 હું ખરી દાક્ષિણ્યતા શું કહેવાય. અને ખરો વ્યવહાર
 શું કહેવાય તે બાબતી ન હતી જેથી જ્યા કાંઈ
 દુરના સગપણ વાળાને ત્યા મરણ લગ વિગેરે સાચા
 રિક કામ આવે કે ધર્મને બાબુમા મુદ્દી મારા હૃદયની
 ખોટુ બાલુ છતા લોકોના બચથી ઘણા પાપમય કાર્યો

કરીને એટલે કે સત્ય દાક્ષિણ્યતા ત્યાગી ખોટી દાક્ષિ
ણ્યતામાં ભેડાણી છુ અત્યાર સુધી ખોટા વ્યવહારમાં
પડીને સ્વ તથા પરનું હિત કરી શકી નથી પણ હે
શુભ આપે આજે મારા ઉપર શાવદયા વરસાવી
સત્ય રસ્તો બતાવ્યો છે, તો તે હું નિષ્કુળ નહિ જવા
હઉં આજ પછી હૃદયબળ વધારીને સત્ય કામમાં તત્પર
રહીશ અને દાક્ષિણ્યતા શુભ સત્ય રૂપે પાળીશ હવે
મને બીજા શુભો વિસ્તારથી સમજાવવા કૃપા કરશે
સાધીશ— હે શ્રાવિકા બેન? તમોએ ઉપર મુજબ સત્ય
પ્રતિશ્ઠા કરી તે બધી મારા પરિશ્રમની સફળતા માની
મારા હૃદયમાં સંતોષ માનુ છુ આ સુદાક્ષિણ્યતા રૂપ
આક્રમે શુભ બધુવે.

૧ લજ્જાલુ— લજ્જાળુ એટલે લજ્જાવાળો મનુષ્ય
જરા પણ અકાર્ય કરતો નથી ખોટા કામથી દૂર રહે છે,
એટલે કેાઈ પણ હુ ખોટું કામ કરીશ તો મારા આત્મા
હુમિત થશે તેથી તે માઠા કામથી વેગળો રહે છે, જેથી
લજ્જાવાળો મનુષ્ય કેાઈ દિવસ અકાર્ય કરતો નથી
કહ્યું છે કે—

अवि गिरिवरगदुरतेण दुक्खभारेण जंति पंचतं ।
न उणो कुणाति कम सप्पुरिसा ज न कायव्व ॥

પર્વત જેટલા મોટા દુખથી જાત પારે તો પણ સંતુષ્ટો જે ન કરવાનું કાર્ય હોય તે કરતા નથી.

પણી સદાચાર જોટલે સારા વ્યવહારનું આચરણ કરે છે કેમકે તેવા સંતુષ્ટોને સદાચારના કામ કરવામાં શરમ લાગતી નથી અને પોતે અંગીકાર કરેલ પ્રતિજ્ઞા કોઈ પણ રીતે છોડતા નથી જોટલે સ્નેહથી અને બંધાત્કારથી પોતે લીધેલ નિયમનો ત્યાગ કરતા નથી કાળજી કે આર લેલા કામને છોડવું એ લલ્લનરૂપક ગણાય છે માટે હે આલિંગ બેન' સદા સત્ય લલ્લન પાળજો અને ખોટી લલ્લનને આધીન થઈ સત્ય કાર્ય તેમજ જન સમાજ સેવામાં બહાર પડતા અટકી જશો નહિ પણ કોઈ દિવસ પાપ ભરેલા કાર્ય ન કરવા તેવી સત્ય લલ્લન પાળજો.

આલિંગ—મહારાજ ! દીલગીર હું કે ખોટી લલ્લનને આધીન થઈ મારાથી કાંઈ પણ જન સમાજની સેવા અથવા સત્ય કાર્ય થઈ શક્યું નથી કોઈ જગ્યાએ સ્ત્રી સમાજ લેજો થતો હોય, તે સમાજમાં કેમ જવાય ? રખેને ઘરના વડીલો ઠપકો આપશે જોયો પોતાની જુદી પ્રમાણે સલામત બહેનોને સદ્બોધ આપવાનું તો કહેવું શું ? પણ ગઈ વાતનો શોક કરવો નકામો છે પણ હવેથી હું આવી ખોટી લલ્લન

નેા જરૂર ત્યાગ કરીશ. અને સત્ય લગ્નનો અગી
કાર કરીશ.

સાધ્વીજી— હે સુસ જોન તમારા જેવી શ્રાવિકાને ધન્ય છે
કે દિવસે દિવસે તમારી ભાવના ઉત્તમ વધતી જાય છે,
ઉપર પ્રમાણે લગ્નજીવણા રૂપ નવમો ગુણ દેહો
હવે ઈશ્વરો ગુણ કહું છું

૧૦ દયાળુ — દયા એટલે જીવોના દશ દ્રવ્યપ્રાણ
જે પાંચ ઇન્દ્રિય, મનબળ, વચનબળ, કાયબળ, આસોઆસ
અને આયુષ્ય એ દશ દ્રવ્યપ્રાણ તથા જ્ઞાન દર્શન આશ્રિત
રૂપી ભાવપ્રાણની રક્ષા કરવી તે દયા ધર્મનું મુળ છે
કારણ કે અર્હિસા પરમો ધર્મઃ શાસ્ત્રની અદર કહેલ છે
આચારાગ મુત્રને વિષે કહેલ છે કે—

‘ સે યેમિ જે અર્હિઆ જેય પટ્ટપ્પન્ના જે આગમિસ્તા
અરજ્જતા ભગવંતો, તે સબ્બે એવમાહકલ્લતિ એવ
ભાસતિ એવ પન્નલ્લતિ એવ પરલ્લતિ સબ્બે પાણા
સબ્બે મૂયા સબ્બે જીવા સબ્બે સત્તા ન હતન્વા
ન અજ્જાવેયન્વા ન પરિતાવેયન્વા ન ઉચ્ચેયન્વા
એસ ધમ્મે સુદ્ધે નિદ્દે સાસણ સમિચ્ચ લોચ લે-
યન્નેહિ પવેદ્દણ ॥

અર્થ—જે કહ્યું છું તે તીર્થ કર ભગવાન ધર્મ
ગયા જે હાલ વર્તે છે, અને આવતા કાળમા થશે તે બધા
આ રીતે કહે છે બોલે છે જણાવે છે તથા વર્ણવે છે કે
મર્વ પ્રાણ, સર્વ ભૂત, સર્વ જીવ, અને સર્વ સત્વને હણવું
નહિ, તેમના પર હકુમત ચલાવવી નહિ, તેમને કબજે
કરવા નહિ, તેઓને મારી નાખવા નહિ, અને તેઓને
હિરાન કરવા નહિ આગે પવિત્ર અને નિત્ય ધર્મ લોકના
હુ અને જાણનાર ભગવાને બતાવ્યો છે

સર્વ પ્રાણ એટલે બેઈદ્રિયાદિ જીવો, સર્વભૂત
એટલે પૃથ્વીઆદિ એકેન્દ્રિય જીવો, સર્વ જીવ એટલે મનુષ્યા
દિકે પચેન્દ્રિય જીવો, સર્વ સત્વ એટલે દેવાદિકે પચેન્દ્રિય
જીવો, આ બધાની દ્રવ્ય દયા તથા બાવદયા પાળવી એ-
ટલે સર્વ જગતના જીવોનું બહુ ચિતવી હિત કરવું મહા
મહાન ઉપકારી તીર્થ કર મહારાજે તથા ગણધર મહારાજે
એકેન્દ્રિયથી લઈને મનુષ્ય તિર્થસ્થ દેવ સુધી દયા બતાવીને
શુ સુચવે છે કે કોઈને હુઆ તથા તતાપ કરશો નહિ
પણ તે દયા ક્યારે પાળી શકાય કે જ્યારે આપણે
પાપવાળી ચીજો વાપરવી એાગી કરીશુ, જેમ બને
તેમ તેના પ્રત્યે ત્યાગ બાવ રાખીશુ ત્યારે કાળજી કે શ્રા-
વકને એની પવિત્ર ચીજો વાપરવી જોઈએ કે જેથી પોતાને

દયામય પવિત્ર ધર્મ મથવાય જો કે આપણાથી તો સ
 વ્વંથા દયા ન પળી શકે પણ પળે તેટલી પાળવા પ્રયત્ન કર
 રવો જોઈએ દાખલા તરીકે જેમ ઘરમા આગ ઉઠી હોય,
 તે વખતે આપણે છાનામાના નહિ બેઠી રહેતા ખારી ખાર
 છાથી જેટલી ચીજો બચી શકે તેટલી ચીજો બચાવના માટે
 દોડાદોડ કરીએ છીએ તેમ સસારરૂપી દાવાનગમા રહ્યા
 છતા જેટલું બચે તેટલું એટલે જેટલો અહિંસામય ધર્મ
 સચવાય તેટલો જરૂર પ્રભુ મહાવીરના પુત્ર પુત્રીએ સાચ
 વવે અને સાચવવા આગળ વિશેષ પ્રયત્ન કરવો, પણ જેમ
 ઘરમા આગ લાગે તે વખતે સમતાથી બેઠીને જોઈ રહેતા
 નથી તેમ અહિંસા પણ પ્રમાદમા બેસી રહીને અથવા પો
 તાના લાજા કાળના વ્યસનને આધીન થઈને તથા રસેન્દ્રિયને
 વશ થઈને દયા ન સાચવવી તે ટોઈ પણ રીતે બ્યાજખી કહેવાય
 નહિ માટે હે સુગ શ્રાવિડા ! સક્ષેપ રીતે કથન કરેલાને વિશેષ
 પ્રગરે જાણી ઠાર્યમા મુકજો દયાને રાખવા માટેજ બધા
 મતો છે ખાર મતોમા પહેલું મત દયાને પાળવા માટે જ
 કહેલું છે જ્યાં સુધી હૃદયમા દયા નથી ત્યાં સુધી તે બીજા
 મતોનો અધિકારી થઈ શકતો નથી દયા પોકારવા માટે હોતી
 નથી પણ જેટલું સુખ એટલે સારા સારા ભોજન ખાવા,
 સારા ડપડા પહેરવા, ઉત્તમ પ્રકારના બગવામા રહેવું, વિગેરે
 તમામ પ્રકારના સુખના સાધન મને જેટલા વહાલા છે, તેટલા

બધા જીવોને વહાવા સમજવા અને જીવ જીવોના ઉપકારના સાધનમાં તન મન ધનથી મદદ આપી, તોજ સારી દયા કહી શકાય

સ્વર્ગ અને મોક્ષને આપનારી અહિંસાજ મુખ્ય પદ્ધતિ મનાયેલી છે અને એનેજ રાખવા માટે જ સત્યાદિકનું પાલન બ્યારખી ગણાય છે એથી તેનાથીજ મળેલું અર્થાત્ જીવ દયા સાથે રહેલું બધું એટલે કે વિહાર, આહાર, તપ, તથા વૈરાગ્ય વગેરે સારૂ અનુદાન જીનેન્દ્ર આગમમાં એટલે સર્વજ્ઞ પ્રણીત સિદ્ધાંતમાં સિદ્ધ એટલે પ્રસિદ્ધ છે વળી સ્વયંમયુ સૂરિએ કહ્યું છે કે યતનાથી ચાલવું, યતનાથી ઉભા રહેવું, યતનાથી બેસવું, યતનાથી મૃત્યુ, તેમજ યતનાથી બોલવું એટલે મુહુર્તપતિનો બોલતી વખતે ઉપયોગ ગણવો મુહુર્તપતિ મુખ આગળ રાખ્યા વિના બોલવાથી વાયુકાયના જીવ હણાય છે, તે વાત પ્રસિદ્ધ છે જેથી યતના પૂર્વક ફરેક કામ કરવાથી પાપ કર્મ બધાતું નથી જીવજીવોના શાસ્ત્રમાં કહે છે કે ન સા દીક્ષા ન સા ભિક્ષા, ન તદ્ દાન ન તત્તપઃ ન તદ્ જ્ઞાનં ન તદ્ દ્યુષાન, દયા યત્ર ન વિચલે ।

એવી કોઈ દિક્ષા, ભિક્ષા, દાન, તપ, જ્ઞાન કે દ્યુષાન નથી કે જેમાં દયા નહિ હોય, તેથીજ અહિંસા ધર્મના અધિકારમાં દયાના સ્વભાવવાળો પુરૂષ ગવેધ્યો છે કારણ કે

તેવો પુત્ર ધર્મનો અધિકારી બને છે આ પુસ્તકમાં જાણે
મતની અદર પહેલા મતમાં દયાનુ સ્વરૂપ સારી રીતે બતા-
વેલ છે તો હે આવિકા બેન ! તે પ્રમાણે પાળજો કારણ કે
મહાવીર પ્રભુએ દયા એજ આપણો સાચો ધર્મ પ્રરૂપેલો છે

આવિકા— શુદ્ધ ! આપે કહ્યું તે સત્ય છે, અમારે સ્થુલ-
દયા અવશ્ય પાળવી જોઈએ

સાધ્વીજી— હે આવિકા બેન ! તમારૂં હૃદય કેમજા જોઈ
મને ઘણું જ આનંદ થાય છે

૧૧ મધ્યસ્થ સૌમદ્રદ્રિ—મધ્યસ્થ એટલે કોઈપણ
દર્શનમાં પક્ષપાત રહિત, અને કોઈ પણ દર્શનમાં પક્ષપાત નહિ
હોવાથી, સૌમ્ય એવી દ્રષ્ટી એટલે દેખવાની નજર જેની હોય,
એટલે પક્ષપાત વિના જોવાની જેની દ્રષ્ટી હોય તે મધ્યસ્થ
સૌમ્યદ્રષ્ટી કહેવાય અર્થાત્ જે સર્વ સ્થળે રાગ દ્વેષ રહીત
હોય, તે મધ્યસ્થ સૌમ્યદ્રષ્ટિવાળો મનુષ્ય જાણવો તેવો પુત્ર
ધર્મની ખરી પરીક્ષા કરવાને લાયક બને છે, પણ પાપ કીની
જાળમાં ફસાતો નથી એટલે કે અનેક પાપ કીઓની મડગીઓ
ના મડપમાં ઉપસ્થિત થએલ ધર્મરૂપી માલના સ્વરૂપને યથા
સ્થિતપણે એટલે કે સચુલને સચુલપણે, નિર્ગુણને નિર્ગુણપણે,
અપ્રગુણને અપ્રગુણપણે, અને બહુગુણને બહુગુણપણે—સૌ

તાની પરીક્ષામાં કુશળ હોઈ ખગ સોનાને ગ્રહણ કરનાર પુરુષની માફક મધ્યસ્થ દ્રષ્ટિવાળો પુરુષ ઓળખી કહાડે છે, તેથી કરીને તેવો પુરુષ જ્ઞાનદર્શન અને ચારિત્રરૂપી શુદ્ધોની સાથે સંબંધ કરે છે, અને તેના પ્રતિપક્ષભૂત દોષોને દુરથી પરિહરે છે માટે હે બેન! શુદ્ધવાન પુત્રોનો તથા શુદ્ધોનોજ સંગ કરજો, અને મધ્યસ્થપણારૂપ શુદ્ધને ધારણ કરી ભુશુદ્ધોની પ્રાપ્તિ કર્યો. એ પ્રમાણે મધ્યસ્થ સોમ દ્રષ્ટીપણારૂપ અગ્નીનારમો શુદ્ધ બાણવો

૧૨ ગુણરાગી—ધાર્મિક લોકમાં હોનારા શુદ્ધોમાં જે હુ મેળા ગણ રહેનો હોય તે ગુણરાગી કહેવાય આ ઠંઠાણો વાદી શકા કરે કે—શુ ત્યારે દુર્ગુણીની નિંદા કરવી? તો તેના ઉત્તરમાં ધર્મિષ્ઠ પુત્રે કાઈની નિંદા કરવી નહિ પણ એટલું ચિત્તવશ કે અનાદિ ગાળથી આ જીવોમાં દોષો વસેલા છે, પણ જો એકાદ શુદ્ધ મળે તો મહાન્ આ સ્વર્થ માનવો, એટલે વિચારવું કે સર્વશુદ્ધી વીતરાગ છે, એક બે કે અધિક શુદ્ધો જ્યાં જ્યાં દેખાય, તેવા જીવોનું ગહુમાન કરવું, શુદ્ધાનુરાગી શુદ્ધ એવો મહાન્ છે કે આ પછી અદર શુદ્ધ ન હોય તો શુદ્ધોની પ્રાપ્તિ કરાવે છે સત્સંગ પાપીમાં પાપી જીવોને તારનારો છે કારણ કે શાસ્ત્રમાં વાચવામાં આવે છે કે પરમાત્મા મહાવીરના અદ્વૈત

સગથી મહાન્ પાપી અર્જુનમાળી તથા ચક્રોશીયો સદ્
ગતિને પામ્યા છે કહો તેવા અધોગતિગામી જીવો મહા-
વીર પ્રભુના અદ્ય સમાગમથી તર્યા છે, તો શુભાનુરાગી શુભ
જ્ઞા જીવને હર્ષજ્ઞો હઠાવવામા તથા ઉચ્ચ શુભોની પ્રાપ્તી
કરવામા પ્રબળ આલ્સળન છે, માટે જરૂર શુભાનુરાગી મનુ-
ષ્યોનો સગ કરવો, તથા સગ ન મળે તો તેવા ઉત્તમ
પુરુષોના શુભ ગાવા અદ્યમા અદ્ય શુભ જે મનુષ્યમા
હોય તેનો શુભ ખેંચવો, પણ હર્ષજ્ઞ પ્રત્યે દ્રષ્ટિ દેવી નહિ
ધણા શુભવાળા મનુષ્યો જગતમા વીરલા હોય છે કહ્યું છે કે-

મૂરિગુણા વિરજ ચિય, ઇકગુણોવિહુ જળો ન સઘ્વત્થ
નિદોસાણ વિ મદ્, પસંસિમો થોવદોસે વિ ।

અર્થ—ધણા શુભવાળા તો વિરજાજ નીકળે, પણ એક
એક શુભવાળો પુરુષ પણ બધા સ્થળે મળી શકે નથી
છેવટે નિર્મુલ્કી છતાં પણ જે નિર્દોષ હોય તેનું બહુ થશે,
અને છેલ્લે જેઓ થોડા દોષવાળા છે તેમની પણ અમે
પ્રશંસા કરીએ છીએ

ઉપરની રીતે સમાર સ્વરૂપ વિચારતો થકો શુભાનુરાગી
પુરુષ નિર્મુલ્કોને પણ નિહતો નથી તે તરફ મધ્યસ્થ બાવે
રહે છે એટલે સમજાવે રહે છે શુભોને મેળવવામા તત્પર

રહે છે, અને સપ્રાપ્ત થએલા એટલે અગીકાર કરેલા સમ્ય
 કત્વ તથા પ્રતાદિકને મેલા કરતો નથી એટલે કે તેમા
 અતિચાર લગાડતો નથી માટે હે આવિકા બેન ! તમે
 હમેશા ઉત્તમ મનુષ્યોનો સગ કરી આત્મિક ગુણો ની
 પ્રાપ્તિ કરજો, જેથી તમારૂં અનુકંમે હિતજ થશે.

આવિકા—હે ઉપકાગી ગુરૂણી મહારાજ ! ગુણાત્
 રાગી ગુણુ સ્વરૂપ બધુજુ નહતુ, તેથી મોજશોખ મા
 રનારા અને જેને ઉત્તમ ગુણોનુ લાભ નથી તેવા મનુષ્યોની
 સોમત કરી, માણ આત્માને ઉત્તમ ગુણોથી પતિત કરેલ
 છે, પણ હવેથી હું આપના પરિશ્રમને જરૂર સફળ કરી
 તેવા મોજશોખ કરનારા મનુષ્યોની સોખન કરીશ નહિ
 તેમ જે મોજશોખના સાધનો એટલે નાટક જોવુ આવકને
 ન છાજે, તેવા સારા સાગ કપડા પહેરવા, ખાવાપીવામા
 શક્ષાભક્ષનો વિચાર ન કરવો, કે, જેથી ધર્મને બ્રહ્મ કરે છે,
 અને ગારોગ્યતાને બગાડે છે રસેન્દ્રિયને આધીન થઈ,
 એટલે જીવના સ્વાદની ખાતર અનેક અવશ્ય ચીજોનો ઉપ
 યોગ કરવો વિગેરે મોજશોખના સાધનોની ઈચ્છા રાખીશ
 નહિ, અને હમેશા ગુણી મનુષ્યોના સગમા રહી સાદું
 સુદર ઝો નીતિવાળુ જીવન બનાવીશ.

સાધવીજી—હે શ્રાવિકા જન ! તમોને ધન્યવાદ ઘટે છે કેમકે મારા અલ્પ ઉપદેશથી તમારૂં હૃદયબળ વધારી ધર્મ વિષે દૃઢ થાઓ છો, આ શુણ્ણનુરાગીરૂપ ખારમો શુભ કહેા

૧૩ સત્કથાસ્થ—અશુભ ઠયાના પ્રસંગથી મેલુ થએલું છે મન જેનું એવા પુરુષોનું વિવેકરત્ન નાશ પામે છે વિવેક એટલે સારી કે ખરાબ, ખરી કે ખોટી વસ્તુ-ઓનું જાણવું, તે અજ્ઞાનરૂપી અધઝરનો નાશ કરનાર હોવાથી વિવેક રત્નસમાન ગણાય છે તે વિવેક રત્ન અશુભ કથાઓ એટલે સ્ત્રી કથા, રાત્ન્ય કથા, દેશ કથા અને લોકન કથા, નિંજેરે કથાઓમા આસક્તિવડે ઈરી મેલુ થયું છે હૃદય જેનું તેવા પુરુષના પાસેથી નાશ પામે છે

અહીંઆ તાત્પર્ય એ છે કે વિકથા એટલે ગપાટી મારવા કે અમુક પુરુષનું અથવા અમુક સ્ત્રીનું આમ થયું, અમુક રાજા આવા અને અમુક રાજા તેવા, અમુક દેશમા આવો રિવાજ તથા અમુક દેશમા તેવો રિવાજ, અમુક પક્વાન સારો અને અમુક પક્વાન ખરાબ, અથવા અમુક શાક સ્વાદિષ્ટ, વીંજેરે રસિક વાનોમા મનુષ્ય હિતાહિતનો વિવેક કરી શકતો નથી એટલે આ વાતો મને કાંઈ લાભ દાયક નથી નકામો ચામાઢે દાર્ઘમ શુભાવુ છે અથવા

આવી વાતોથી મારો ટાઇમ નકામો જાય છે, વિગેરે પોતાનો અર્થ ભગડે તે પણ જાણખી શકતો નથી

ધર્મ તો હિતાહિતના જ્ઞાન પૂર્વકજ થાય છે, એ હેતુથી સારી કથા એટલે તીર્થ કર ગણુધર અને મહાન ઋષિઓના ચરિત્ર સમઘી વાતચીત કરવી, તેઓના શુણ્ણાનુ આખ્યાન ઠરવું તેવી વાતચીત કરનાર પુરૂષ સત્કથ કહેવાય છે, માટે ધર્માર્થી એટલે ધર્મ કરવાની ઇચ્છા રાખનાર પુરૂષ તેવા સત્કથ થવું જોઈએ કે જેથી તે ધર્મ રત્નને યોગ્ય ધર્મ શકે

હે આલિંગ જન ! આપણી ઓ જાતિમા ગરખા મારવા ની ટેવ બહુ હોય છે, એવી બાઇ પેઢી બાઈના ઘરમા પેસવું અને નિરૂપયોગી વાતો કરી તે હે જન એની ટેવ કાઢીને પૂર્વે જે મહાન પુરૂષો તથા સતીઓ ધર્મ ગયા છે તેઓની કથા કરવી

આલિંગ—હે શુરૂભ મહારાજ ! હવેથી હું ખોટા ગરખા મારીને મારો ફાગટ વખત નહિ શુમાવું

સાધ્વીજી—હે ચતુર આલિંગ ! તમારી જેવી લાયકને તો સત્કથ થવું એની મારી બચામણ છે, આ સત્કથાખ્ય રૂપ તેરમે શુલ્ક કલો

૧૪ સુપક્ષયુક્ત — સુપક્ષ એટલે જેનો પરિવાર અનુકૂળ હોય એટલે ધર્મમાં વિશ્વ કરનારો ન હોય અને ધાર્મિક અને સદાચાર પરાયણ હોય, તે પુરૂષ સુપક્ષ કહેવાય સારો પરિવાર મળવો તે પણ મહાન પુણ્યનો ઉદય હોય ત્યારેજ મળી શકે છે કારણકે ધર્મિષ્ઠ સારા કુલવાળું જેનું કુટુંબ હોય, તે મનુષ્ય ધારે તેટલા પુણ્યના કામો કરી શકે, પણ ઉપર જતાવેલ પ્રમાણે કુટુંબ કદાચ ન મળ્યું હોય, તો વિચારવું કે ખરેખર મારા પુણ્યનીજ ખામી છે પણ તે કુટુંબી મનુષ્યો ઉપર અથવા સાથે રહેનાર મનુષ્યો ઉપર કટાણો લાવી હૃદયમાં ખેદ કરવો નહિ, પરંતુ સમતા ધારણ કરી પુણ્યના કામો કરવા.

જે મનુષ્ય સારા પક્ષવાળો હોય તે પુરૂષ ધર્મને નિરતરાયપણે એટલે નિર્વિખપણે કરવાને સમર્થ એટલે શક્તિવાન થાય છે કેમકે પોતે ધર્મનું કાર્ય કરતો હોય તેમાં ધર્મિષ્ઠ કુટુંબ અથવા મિત્રો ઉત્સાહને વધારી મદદગાર બને છે ધર્મશીલ પરિવાર ધર્મના કામોમાં રોકીએ ત્યારે એવું ન માને કે મારા ઉપર દબાણ કરીને અથવા હુકમ કરીને કરાવે છે, પણ એવું માને કે ખરેખર મારા ઉપર આજે ઉપકાર કર્યો વળી ઉત્તમ પરિવાર રાત્ર્યવિરૂદ્ધ વગેરે કાર્યને ન કરનાર હોવાથી ધર્મની લઘુતા થતી નથી માટે સારા

પરીવારવાળો પુરૂષ ખરેખર ધર્મને લાયક બને છે પણ હે શ્રાવિકા બેન ! આપણને સારો યા ખોટો સ યોગ મળે તે આપણા પુણ્ય યા પાપનો ઉદય સમજવો માટે ખોટા સ યોગમાં આવી પડ્યા હોઈએ ત્યારે ધર્મની ખાતર સમતા રાખીને વિશેષ પ્રકારે ધર્મમાં ભેડાવું, અને કુકુ બીઓને મીઠા વચનોથી વશ કરીને કમે કમે ઉચી ઠંથાએ ચડાવવા.

શ્રાવિકા—હે વિદ્વાન શુરભ ! અત્યાર સુધી હું એવું ન જાણતી હતી કે સારો પરિવાર ન મળે તેમાં આપણા પુણ્યનીજ ખામી છે પણ ઉલટું તે પ્રતિકુળ એવા કુકુ બીઓની સાથે કલેશ કરતી, તેઓના કુર્ણ્યોને લોકોને માટે કહેતી, અને મનમાં એવા પ્રકારની ચિંતા કરતી કે આવા મનુષ્યોનો મેળાપ મને જ્યાંથી થયો ? આ કરતા તે લોકોથી દૂર રહું, પણ ખરેખર આમાં મને મારી ભૂલ કેળાય છે, હવે આપનો ઉપદેશ સાંભળવાથી એવી તેવી ભૂલો નહિ કરું.

સાધ્વીજી—હે ભવભીરૂ શ્રાવિકા ! ઉપદેશ સાંભળી સાર અઠણ કરશો અને તે પ્રમાણે વર્તવા પ્રયત્ન કરશો. આ પ્રમાણે સુપ્રસયુક્તપણારૂપ ચૌદમો ચુલ્ક જાણવો.

૧૫ દીર્ઘદર્શિત્વ—દીર્ઘદર્શી પુરૂષ જે જે કામ કરે તે પરિણામે બહુ લાભચાળા અને થોડા કલેશચાળા હોય છે,

અને ઘણા સારા મનુષ્યોમા વખાણવા લાયક હોય છે, કારણ કે દીર્ઘદર્શી પુરુષ જે કામ કરે તે પોતે પૂર્ણ વિચારી છેવટે જેમા લાભનુજ પરિણામ આવે અને છેવટે પસ્તાવુ ન પડે અને વળી બહુ લાભવાળુ હોય અને જેમા થોડી મહેનત હોય. સર્વ મનુષ્યોને તે કામ પ્રિય લાગે અને દરેક મનુષ્યો તેવા કામના ઝોદી અનાજે વખાણુ કરે, તેવા કામને શરૂ કરે છે તેવો પુરુષ સુદર સુદ્ધિવાળો હોવાથી ધર્મને અધિકાગી થાય છે માટે હે શ્રાવિકા જન ! ક્રોધ કે માનમા આવીને જે કામ સાદુ લાગે તે કામ કરવાને તત્પર થવુ નહિ, કારણકે ઉપરથી સાદુ લાગતુ કામ મનુષ્યોએ કરવુ તે જ્ઞાન હોવા છતા કેમ ઘટ્ટી શકે? તેવી કરણી અજ્ઞાનીની છે, જેમકે— પતંગીઓ દીવાને ઉપરથી સારો જાગી તરતજ તે દીવાની અદર પડી જાગી મરે છે પણ તે પતંગીઆને એવા પ્રકારનુ જ્ઞાન નથી કે દીવામા પડવાથી મારા પ્રાણનો નાશ થશે, પણ તે પતંગીઓ એવુ સમજે છે કે આ દીવો કાંઈ મનોહર ચીજ છે, તો વિના વિચારે તેમા પડીને પોતાનો પ્રાણ શુભાવે છે માટે હે જન તે પતંગીવાની પેઠે વિચાર વિનાનુ કામ કદી કર્યો નહિ, પણ દરેક કામ શાંતિ પૂર્વક વિચારીને કર્યો.

શ્રાવિકા—હે શુદ્ધ ! અત્યાર સુધી મને દીર્ઘદર્શી પણાનુ જ્ઞાન નહિ હોવાથી ક્રોધમા બધ જનીને માનમા

અક્કડ રહીને વિના વિચારે ઘણા કામો કરીને બીજા જીવોને અચાતા બધાવી, મે પણ અચાતા બાધી છે, એટલે સ્વ અને પરને અચાતિ હિપજવી ■ પણ આવો આપનો અમૃતમય ઉપદેશ સાંભળીને માફ મન પાપથી કમિ છે, નેથી ને કામ કરીશ તે કામ શાંતિપૂર્વક વિચારીનેજ કરીશ.

સાધ્વીજી—હે ત્રિચારશીલ અવિકા ! તમોને ધન્યવાદ થઈ છે, પુરુષાગી જીવોનું એજ લક્ષણ છે કે ઉપદેશ સાંભળીને હૃદયમાં વેશગ્ય ઉત્પન્ન થાય. આ પ્રમાણે દીર્ઘકર્ણી-પણાદ્રપ પદ્મમો ગુણ બાધુવો

૧૬ વિશેષજ્ઞ—વિશેષજ્ઞ પુરુષ અપક્ષપાતપણે વરુ જોના ગુણ દોષ એટલે સચેતન અચેતન દ્રવ્યો કેટલા છે? દ્રવ્ય શુ ચીજ છે? ધર્મ સાચી રીતે કોને કહીએ? ધર્મના હેતુઓ શુ શુ છે? અધર્મ અને ધર્મના હેતુઓ શુ છે? એટલે સામાજિક, પૂજા, તપ વગેરે ક્રિયાનુષ્ઠાન કરવાથી માત્ર આત્માને ધર્મની પ્રાપ્તિ થશે. બીજાને આ ક્રિયામાં બેડવાથી ધર્મની પ્રાપ્તિ થશે. આરભ પરિગ્રહ વગેરે અઢાર પાપસ્થા નકોને વિષે ઇન્દ્રિય ક્યારે ચાન કે પુરુષલની સાથે પોતે અભિન્ન પણ માને, અને પોતનું સ્વરૂપ જૂવી જાય, તેથીજ પુરુષોની લાલચ વધે, અને પુરુષલી લાલચ એજ આત્માને

કર્મ બધનના હેતુ છે, વીગેરે જાણી શકે છે તેવોજ પુરૂષ ઉત્તમ ધર્મને યોગ્ય છે

અપક્ષપાતપણે એટલે મધ્યસ્થ સાવથી પક્ષપાતની બુદ્ધિ વિના સારૂ એજ મારૂ જાણી શકે, અને પક્ષપાતી પુરૂષ સારા નરસાને નહિ જાણવાથી શુભને વિષે દોષ માને અને દુર્ગુણ વિષે શુભ માને, અને તેવીજ રીતે તેનું સમર્થન કરે છે પણ નિપ્પક્ષપાતી માણસની તો મતિ જ્યાં સુક્ષ્મ હોય ત્યાં તણાય છે માટે પક્ષપાત વિનાનો જીવ અને વિશેષજ્ઞ પુરૂષ ધણુ ઠરીને ધર્મને લાયક બને છે માટે હે આવિકા બેન ! અધ અદ્વાને ફર કરી સારૂ તેજ મારૂ અને પક્ષપાત બુદ્ધિનો ત્યાગ કરજો આ સાધુ મારા, આ સાધ્વી જી મારા, આ આવક મારો અને આ આવિકા મારી, આવા પ્રકારની બુદ્ધિનો ત્યાગ કરજો

માટે હે આવિકા બેન ! શુભસા આહર કરજો, આહ-બરમા મોહ પામજો નહિ જે મનુષ્ય શુભી હોય તેનો આહર કરજો પણ બાહ્ય આહબરમા ફસાઈ જશો નહિ ગાય ધ્રુવી મનોહર મુદરમાળ વગેરેથી શબ્દગારેલ હોય, પણ દૂધ વિનાની નકામી ગણાય ॥

આવિકા-ખરેખર સુરજી ! આપે કહ્યું તેમજ છે, અત્યાર સુધી તો હું પક્ષપાતમા પડીને વિશેષપણુ શુ ? તે જાણી

શકી ન હતી તારણ કે અમારે જેનોને વાતો ઘણી વહાલી
 હોય છે જેથી સારા પુસ્તકો વાંચ્યા નહિ, તેમજ અભ્યાસ
 કર્યો નહિ, પણ હવે સારા પુસ્તકો વાંચીશ, અભ્યાસ કરીશ,
 જેનાથી પક્ષપાતનો ત્યાગ કરી સત્ય ધર્મને જાણીશ, અને
 અમ કરીશ શુભી પુરુષોનો આદર કરીશ, અને આઠ બગ્ગા કરી
 દેખાઈશ નહિ, એ ચોક્કસ જાણશે. તારણ કે આજ કાલ આ
 ડબર દુનિયામાં બહુ વધી પડ્યો છે, પણ હું કદી લોક-
 લજ્જાથી જોડાઈશ પણ હૃદયથી ન્યાયીજ રહીશ

સાચીજી—સાખાશ છે મહુ લી શ્રાવિકા, તમારા જેવા
 લાયક માણુમને તો એમજ વર્તણુ જોઈએ

ઉપર પ્રમાણે સોળમો વિશેષજ શુભ જાણી તે પ્રમાણે
 વર્તન રાખજો.

૧૭-પૃષ્ઠાનુગ-અવસ્થાવાન, પુરુષ પરિપક્વ બુદ્ધિવાળો
 એટલે પારિણામ જેના સુદર હોય અર્થાત્ વિવેક વગેરે
 શુભોથી સહિત હોય તે કશું ન કે—

તપ-ધૃત-ધૃતિ-ધ્યાન-વિવેક-યમ-સયમૈ

યે વૃદ્ધાસ્તેઽત્ર શસ્યતે, ન પુન. પલિતાકુરૈ

અર્થ—જેઓ તપ, ધૃત, ધૈર્ય, ધ્યાન વિવેક, યમ અને
 સયમથી વધેલા હોય તેવાઓને વૃદ્ધ જાણવા, નહિ કે જેમને
 ધોળા વાળ આવ્યા હોય તે વૃદ્ધ લેખાય.

ઉપર બતાવેલા ગુણો જે પુરુષમા હોય તેજ ખરેખર
 વૃદ્ધ છે, પણ ધોળા વાળ આવી ગયા હોય, એટલે માથુ સફેદ
 થઈ ગયું હોય અને ગુણ એક પણ ન હોય, તો વૃદ્ધ કેમ
 કહી શકાય ? વળી કહ્યું છે કે—

સત્તત્ત્વનિરુપોદ્ભૂત, વિવેક લોકવર્ધિતં,
 પ્રેષાં ઘોષમય તત્ત્વં, તે વૃદ્ધા વિદુષા મતાઃ

અર્થ—ખરા તત્ત્વરૂપ કસોટીથી પ્રગટેલું અને વિવેકરૂપ
 પ્રકાશથી વૃદ્ધિ પામેલું જ્ઞાનમય તત્ત્વ જેમણે મેળવ્યું હોય
 તેવા પુરુષોને પડિત જનો વૃદ્ધ ગણે છે વળી કહ્યું છે કે—

મત્પાસર્તિ સમાયાતૈઃ, વિપયૈઃ સ્વાન્તરજકૈઃ
 ન ધૈર્ય સ્વલિતં યેષાં, તે વૃદ્ધા પરિકીર્તિતાઃ

અર્થ—પ્રાપ્ત થએલા મન હરનાર વિષયો વડે જેનું
 ધૈર્ય તુટે નહિ તે વૃદ્ધો બાણુવા, એટલે ગમે તેવા મનોહર
 વિષયો મળે તેમા જેઓનું મન લલચાય નહિ, તે ખરેખર
 વૃદ્ધ પુરુષો બાણુવા

વળી જેમના આચાર પવિત્ર છે, કે જેને લઈને કોઈ પણ
 મનુષ્ય સ્વમામા પણ તેનું વિરુદ્ધ જોડી શકે નહિ, અને
 તેવા આચારવાળા સામ્યશાળી પુરુષો યૌવનમા છતાં તેમને

સુખીવ જનો વૃદ્ધ માને છે વગી બીજી જાત્રુ આમ પણ
 કહેવાય છે કે વૃદ્ધાવસ્થામાં શરીરનું જોર ઘટી જાય છે, જેથી
 તેવા પ્રાણીઓની બુદ્ધિ સ્વસ્થ થાય છે અને જુવાનો તરવો
 ને સમજેલા છતાં પણ કોઈ સ્થળે વિકાર પામી જાય છે
 મનુષ્યની જેમ જેમ વૃદ્ધાવસ્થા થતી જાય છે, તેમ તેમ
 શિથિલ થતો જાય છે, જેથી તેમની વિષય તૃષ્ણા ઘટતી જાય
 છે, પણ જો વિષય તૃષ્ણા વૃદ્ધ થયા છતાં ઘટે નહિ તો
 મહાન્ ખેડની વાત છે

સારાગ એ છે કે વૃદ્ધ છતાં પણ હૈયોપાદેયના જ્ઞાનથી
 રહિત હોય, એટલે અમુક ત્યાગ કરવા લાયક છે, અમુક મહુણ
 કરવા લાયક છે, તેવા જ્ઞાનથી રહિત હોય તો તે તરૂણોનો સરદાર
 જાયવો અને તરૂણ છતાં પણ હૈયોપાદેયને બરાબર
 સમજી તે પ્રમાણે ચાલતો હોય તે વૃદ્ધ સમજવો

માટે એના પ્રકારનો વૃદ્ધ પુરૂષ પાપાગારમાં એટલે
 જુડા કામમાં નહિજ પ્રવર્તે કેમકે તે ખજેખર જેવી રીતે
 છે તેવી રીતે તત્ત્વને સમજેલો હોય છે, જે માટે વૃદ્ધ પુરૂષ
 પાપમાં પ્રવર્તતો નથી, તે માટે વૃદ્ધના પાછળ ચાતનાર એટલે
 તેને અનુસરનાર તે વૃદ્ધાનુગ પુરૂષ પણ એવીજ રીતે પાપમાં
 પ્રવર્તતો નથી, જેથી વૃદ્ધાનુગ પુરૂષ બુદ્ધિમાન થાય છે કા
 રણુ કે સોબત તેવી અસર થાય છે જેથી આગમમાં કહેલું
 છે કે—

ઉત્તમગુણસંસર્ગો, સીલદરિદ્રપિ કુગર સીલકું
જહ મેરુગિરિવિલગ્ગ, તર્ણપિ કળગત્તણસુવેહ ।

અર્થ—ઉત્તમ ગુણવાનની સોળત શીળહીનને પણ
શીળવાન કરે છે જેમકે મેરુપર્વત પર ઉભેલુ ઘાસ પણ મો
નારૂપે થઈ જાય છે

માટે ઉપર ખતાવેલા ગુણવાળા વૃદ્ધ પુરૂષોની સોળત
કરવી જેથી હે શ્રાવિકા બેન ! જરૂર ગુણની વૃદ્ધિ થશે,

શ્રાવિકા—હે ગુરૂ ! આપે કહ્યુ તે અક્ષરે અક્ષર
સત્ય છે પણ અત્યાર સુધી સાચા વૃદ્ધ કોને કહેવા તે હું
સમજી નહતી, જેથી હું તો એમ જાણતી હતી કે વયે
કરી મોટા હોય તે વૃદ્ધ કહેવાય પણ ખરેખર તત્ત્વને જાણ-
નાર અને ઈન્દ્રિયોને જીતનાર વૃદ્ધ પુરૂષ કહેવાય, અને
એવા પુરૂષોની કરુણી પ્રમાણે વર્તીએ તો જરૂર આપણુ બ્રેય
થાય તો હવે હું એવીજ રીતે વર્તીશ

સાધ્વીજી—ખરેખર ઉપર પ્રમાણે કહેલ વૃદ્ધાનુગમ
જુદા સત્તરમા ગુણ પ્રમાણે વર્તીએ

૧૮ વિનય—વિનય એજ સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર
ધૃતિ ગુણોનું મુળ છે, અને તે ગુણો સુખના મુળ છે.

ઘટવે વિશેષે કરી નાથ કરી ચક્રાય આઠ પ્રકારના કર્મ
જેના વડે તે વિનય કહેવાય છે એમ જિનસિદ્ધાંતની
નિરૂક્તિ છે

ચાર ગતિના કારણ સસારને વધારનારૂં જે આઠ પ્ર
કારનું કર્મ છે, તે વિનયથી દૂર થાય છે, એમ વિદ્વાનો કહે
છે તે વિનય પાંચ પ્રકારનો છે જેમકે ૧ દર્શન વિનય,
૨ જ્ઞાન વિનય, ૩ ચારિત્ર વિનય, ૪ તપ વિનય, અને
ઔપચારિક વિનય, એ પ્રમાણે પાંચ પ્રકારે વિનય જાણુ
વો જેનું સ્વરૂપ નીચે પ્રમાણે કહે છે

પ્રભુએ ફલ્યાદિક જે પ્રમાણે કહેલા છે તેની શ્રદ્ધા
કરવી તે દર્શન વિનય કહેવાય છે તેમનું જ્ઞાન મેળવ્યાથી
જ્ઞાન વિનય થાય છે ક્રિયા કરવી તે ચારિત્ર વિનય બોલાય
છે, અને સમ્યક્ પ્રકારે તપ કરતા તપ વિનય થાય છે,

હવે ઔપચારિક વિનય સંક્ષેપમા જે પ્રકારે છે —

૧ પ્રતિરૂપ યોગ પૂજનરૂપ, અને ૨ અનાશાતના વિનય

પ્રતિરૂપ વિનય પાછો ત્રણ પ્રકારનો છે—કાયિક વાચિક,
અને માનસિક ત્યા કાયિક આઠ પ્રકારનો છે, વાચિક ચાર
પ્રકારનો છે, અને માનસિક જે પ્રકારનો છે

કાયિક વિનયના આઠ પ્રકાર આ રીતે છે—૧ શુભવાન
વનને દેખી ઉઠ્યા થઈ સામા જવું તે અગ્રયુત્થાન, ૨ તેના

સામે હાથ જોડી ઉભા રહેવું તે અબલિષ્ઠ, ૩ તેમને આસન આપવું તે આમન પ્રદાન, ૪ તેમની ચીજ વસ્તુ લઈ ઢેઝણે રાખવી તે અભિચક, ૫ તેમને વદન કરવું તે કૃતિકર્મ, ૬ તેમની આજ્ઞા સાલગવા તૈયાર રહેવું તે શુશ્રૂષા, ૭ તેમની પાછળ જવું તે અનુગમન, અને ૮ તેમની પગ-થપી કચ્વી તે સત્પાદન આ આઠ પ્રકારનો કાયિક વિનયનો સાગશ એ છે કે દેઈ શુભવાન મનુષ્ય આપણે ઘરે આવે તો ઉપર જતાં એવ પ્રકાર પ્રમાણે કાયિક વિનય અવશ્ય કરવો.

વાચિક વિનયના ચાર પ્રકાર આ રીતે છે—૧ હિત-કાંગી બોલવું એટલે બીજા જીવોનું હિત થાય તેવું બોલવું, ૨ અપ પુગ્તુ બોલવું નકામા ગપ્પા મારના નહિ, ૩ મધુગ બોલવું એટલે સામાને પ્રિય લાગે તેવું બોલવું, ૪ ઠંડી ભાષાથી વેગળા રહેવું, ૫ અનુસરતું બોલવું.

માનસિક વિનયના બે પ્રકાર આ રીતે છે—૧ અકુશલ મનનો નિરોધ કરવો, એટલે ભુકું ચિતવવું નહિ, ૨ કુશળ મનની ઉદીરણા કરવી, એટલે જાણુ ચિતવવું, આ રીતે પ્રતિપત્તિરૂપ ત્રણ પ્રકારનો વિનય કહ્યો.

હવે અનાયાતના વિનયના બાવન પ્રકાર છે તે આ રીતે છે—તીર્થંકર, મિત્ર, કુળ, ગણ, સવ, કિયા, ધર્મ,

જ્ઞાન, જ્ઞાની, આચાર્ય, સ્થવિર, ઉપાધ્યાય અને મળિ એ
તેર પદની આશાતનાથી દૂર રહેવું, શક્તિ કરવી, બહુમાન
કરવું, તેમજ પ્રશસા કરવી, એમ ચાર પ્રકારે તેર પદ
ગણના બાનન પ્રકાર થાય છે. આવા પ્રકારનો વિનય સર્વ
શુભોત્તુ મૂળ છે

વિનયજ્ઞ જિન શાસનનું મૂળ છે, માટે મધત સાધુ-
ઓએ વિનીત થવું જોઈએ કરવું કે વિનય સહિત મનુષ્યોને
ધર્મ અને તપ વ્યાવી હોય ? હું છે કે—

વિળયા નાળ, નાળાડ દમળ, દમળાડ ચરણ તુ,
ચરણાહિતોં સુક્ત્વો, સુક્તે સુસ્ત્ર અગારાહ.

અર્થ—વિનયથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે, અને જ્ઞાનથી
દર્શન પ્રાપ્ત થાય છે, દર્શનથી ચારિત્ર પ્રાપ્ત થાય છે
ચારિત્રથી મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે, અને મોક્ષ પ્રાપ્ત થતા
અનંત અન્નાબાધ સુખ પ્રાપ્ત થાય છે.

બીજી સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્ર એજ મોક્ષનો
માર્ગ છે માટે છે જોન ? મોક્ષની હરજવાળા જીવોએ
વિનય શુભનું સેવન કરવું, ઉદ્ધતાઈ છોડી દેવી

ત્રાવિકા—હે પૂજ્યપાદ ગુરુજીજી મહારાજ ! વિનય
જે મારા મનના સદુપદેશથી મરાબર સમજી છું.

પ્રથમ તેથી અજ્ઞાત હોવાની ઉદ્વેગપણે વર્તી હું, અને અત્યાર મુ'ની ડોઢનો વિનય ણગળ સાચી શકી નથી જેથી માગ હૃદયમા મને ખેદ થાય છે, કે માગી શુ ગતિ થશે

નાધીશુ—હે જવણીઃ જાનિજા બેન ! હવે ખેદ કરવાની જરૂર નથી “ જાગ્યા ત્યારથી સવાર ” તે કહેનાત મુજબ હવેથી વિનય શુણને સારી રીતે પાળતે વિનયથી વૈરિ પશુ વશ થાય છે, આ પ્રમાણે અઢારમો વિનય શુણ જાણુને

૧૯ કૃતજ્ઞતા—શ્રુતર ઝોટવે ઈર્થા શુશુને જાણનાર
ધર્મ શુર વગેરેને ખરી બુદ્ધિથી પન્નોપકારી ગણીને તેમનું
ખહુ માન કરે છે એટલે જોગ્યથી જુએ છે કે આ માન
પરમ ઉપકારી છે, એમણે વિના ઠારણ મારા ઉપર વતસલ
લાવી મને આ અતિ ઘોર સસારરૂપ દુરામા પડના ઉદ્ધર્યો
છે, એવી રીતની તત્ત્વ બુદ્ધિથી એટલે પરમાર્થવાગી મતિથી
ઉપકારીઓને ઉપકાર સ્વર્ગને પણ ભૂવર્તો નર્થી અને તે
આગમના વચનનો વિચાર કરે છે કે, માળાપનો સ્વામીને
અને ધર્માચાર્યનો આ ત્રણ જણના ઉપકારનો ખદવો
વાગવો ઘણો મુશ્કેલ છે

કોઈ પુરૂષ પોતાના માળાપને ગાંજ સવાર શતપા
અને સહસ્રપાક અથવા અધનિ ગમ્ય ॥ ૧ ॥
પ્રકારના તેવશી થોડા ના પાંચ રીતે ૧ ૨ ૩ ૪ ૫

સર્વ ઉત્તમ પ્રકારના વસ્ત્ર અલકાર મહેનવી પવિત્ર વામણ-
 મા અઢાર શક સહિત સુદર સોજન જમાદી છદ્ગી મુરી
 પોતાના ખસા ઉપર ઉપાડતો રહે, તેટલાથી પણ તે મા-
 આપના ઉપકારનો જ એ વાગી શકાય નહિ કારણ કે જે
 નવ માસ સાર ઉપાડી બાગપણમા ફરે ફરે સ્તન
 ખાનની ચિંતા કરનારી, મૂત્ર કે વિષ્ટાથી જરા કપડુ બગડે તે
 સાફ કરનારી, ઉત્તમ પ્રકારના લોજનનો ત્યાગ કરી બાગડને
 અનુકુલ આવે તેડુ લોજન કરનારી, રાત્રે પણ સુષે નિદ્રા નહિ
 લેનારી, એવી ઉપકારી માતાનો ઉપકાર તથા નિરાદાન આપનાર
 તથા શુભોમા વૃદ્ધિ કનવનાર ઉપકારી પિતાના ઉપકારનો બહોલો
 ઉપર પ્રમાણે બતાવેલ સેવાથી નજ વળી શકે પણ જો તે પુરુષ
 મા બાપને કેવલિભાષિત ધર્મ કહી સમજાવી બતાવી તેમાં
 તેમને સ્થાપે, એટલે ધર્મમા જોડે, અને કુર્ગતિમા જતા અ-
 ટકાને ત્યારેજ મા બાપના ઉપકારનો બહોલો વાલ્યો ગણાય.

કોઈ મહર્ષિદે કોઈ દરિદ્રને ટેકો આપી ઉચો કરે
 ત્યારે દરિદ્રી ઉચો ચડ્યો થકો આગળ પાછળ બહુ બુદ્ધિ
 વાનુ થઈને રહે, એવામા તે મહર્ષિદે કોઈક વેળાએ દરિદ્રી
 મળે તે પેલા દરિદ્રીની પાસે આવે ત્યારે તે દરિદ્રા તે શેઠને
 પોતાનું સર્વસ્વ પણ આપી દેતો પણ તેનો બહોલો વળી શ-
 કતો નથી, પણ જો તે દરિદ્રા તે સનામીને દે ॥ લક્ષ્મણપિત

ધર્મ કહી મંગળાવી જતાવી ધર્મમા જોડે તો તે સ્વામીનો
બદલો વાળી શકે.

કોઈ પણ પ્રરૂપ તેવા મંત્રાના સાધુ કે કોઈ પણ મ
હુધની પાસે જોકે આર્ય ધાર્મિક સુવચન સાલગી કાલક્રમે
મળુ પામી કોઈ પણ દેવલોકમા દેવતાપત્ને ઉપજે, ત્યારે
તે દેવ તે ધર્માચાર્યને દુઝાગવાળા દેશથી હરીને મુઝાગનાળા
દેશમા દાખલ કરે, જગત્ જટારીમાથી જેથી વસતીવાળા
મદેશમા આવે, અથવા લાળા વખતથી રોગે પીડાયલાને રો-
ગથી મુક્ત કરે, તો પણ તે ધર્માચાર્યનો બદલો વળી શકે
નથી. પણ જો તે ધર્માચાર્યને કેવલિ લાપિત ધર્મ કહી સ
મજાવી જતાવી ધર્મમા જોડે તો તેનો બદલો વળી શકે છે.
વાચક મુખ્ય શ્રી ઉમાસ્વામિ મહારાજે કહ્યું છે કે—

**દુઃપ્રતિકારૌ માતા પિતરૌ સ્વામી ગુરુશ્ચ લોકેઽસ્મિન્
તત્ર ગુરુરિહામુત્ર ચ સુદુષ્કરતરમતીકારઃ**

અર્થ—અલોકમા માતા પિતા, સ્વામી અને ગુરુ જો
દુષ્પ્રતિકાર છે, જોટલે જેનો દુ જે બદલો વાળી ગયાય પણ
તેમા વળી ગુરુ મહારાજ આ લવ અને પરલવ બન્નેનું
હિત ધરનાર હોવાથી અતિગમ્ય દુષ્પ્રતિકાર છે જોટલે
ગુરુ મહારાજનો બદલો કોઈ પણ રીતે વાળી શકાય તેમ

નથી તો કૃતજ્ઞતા જ્ઞાનથી કરેલા શુદ્ધજનના બહુ માનની
 શુભોની એમ્બે દક્ષિણ વગેરેની અથવા જ્ઞાન વગેરે શુભોની વૃદ્ધિ
 આવે છે તે કારણથી કરેલા ઉપકારને ભૂતી જવા નહિ
 કારણ કે કરેલા ઉપકારને ભૂતી જઈએ તો પ્રાપ્ત થએલા
 શુભો પણ ટકી શકે નહિ, માટે શુભોની ખાતર હે આવિકા
 બેન ! કૃતજ્ઞપણા રૂપ શુભને પાગળે.

આવિકા—હે ઉપકારી શુદ્ધજી ! મદારાજ ! અત્યાર
 સુધી કૃતજ્ઞ શુભને ન જાણતી હોવાથી મેં કૃતજ્ઞપણા
 કરેલ છે જેથી મારી અધોક્ષિતિ થવાની જે માત્ર પિત્ર
 જ્ઞાનદાતા ધર્મ શુદ્ધ વગેરેના ઉપમા તો બહુ કરો છો
 જુમા સુધી તેવાની લોભે જ્યારે નિદ્રા કરે ત્યારે તેઓની
 સાથે મ મત મધ્ય મેં ઉપકારીઓની નિદ્રા કરી છે તેઓના
 અનર્જવાદ બોની ખરેખર મારી જીભને મેં કલુષિત કરી છે,
 મારી પાસે અધિક્ષિત દોષ, અને ઉપકારીઓને તે દોષ
 બેનો ખપ દોષ, છતાં લોકને વગ થઈ સુસ્થ દુસ્થથી આપી
 નવી તેવી ધણી પશ્ચાત્તાપ આવે છે

સાધીજી—હે બેન ! જેલ કરવાની જરૂર નથી, પણ
 હવે તેવું દરશો નહિ

આવિકા—હવેથી તેમ નહિ કરું, કારણ કે કૃતજ્ઞપણા
 એમ્બે કર્યા શુભને આગવવાથી દુગતિમા જવું પડે મારા

થી ઉપકારીઓના ઉપકારનો જાહેર વગરો તેટલો વાળીય
પણ તેવા પૂજ્યોનો અપકાર તો નહિ જ કરે, તેમ તેઓના
અવરુદ્ધ નહિ બોલું

માધ્વીજી—હે પાપથી ભીરૂ શ્રાવિકા જન ! તમારા
જેવા સુરને તો ઉપકારીના શુભોર્તુ સ્મરણ કરવું, તેઓના
શુભો ગાવા, તેમના ખર્ચે હાજર થવું, જોઈતી ચીજો આપ-
ણી પાસે હોય તો લોભદયાનો ત્યાગ કરી આપવી, હે
શ્રાવિકા જન ! આ દૃત્તપણા ઉપ જોગણીશમે શુભ
જરાજર રીતે સંગીત પાળવા અચલ કરશે

૨૦ પરિતાર્થકારી—(પરોપકાર) એટલે પરજનનું
હિત સાધવામાં તૈયાર રહેનાર જે હોય તે પુરૂષને ધન્ય ત્રિ
કેમકે તે ધર્મના ખગ દેતુને જરાજર રીતે જાણનાર હોવાથી
નિસ્પૃહ મહા જગવાન થઈને બીજાઓને પણ સારા મા
ર્ગમાં સ્થાપે છે જે રંગભાવેજ બીજાઓનું હિત કરવામાં
અતિશયે ઘેરોને તત્પર હોય તે પુરૂષને ધન્ય જાણવો, અર્થાત્
તે ધર્મરૂપ ધનને પામવા યોગ્ય હોવાથી ધન્ય ઠહેવાય છે

સારી રીતે ધર્મના તત્ત્વને સમજનાર ગીનાર્થ એટલે
આગમના અર્થને જરાજર રીતે જાણનાર પુરૂષ બીજા જીવોનું
હિત કરી શકે છે, પણ અગીતાર્થ એટલે જેને શાસ્ત્રનું

જ્ઞાન નથી, તેવો પુત્ર પગહિત કરવા ચાહે તો કરી શકે નહિ કારણ કે અજ્ઞાની પુત્રપથી બીજાનું હિત ઠેકી રીતે થઈ શકે ? મતલબ કે તેવો અગીનાર્થ પુત્ર પરહિત કરી શકતો નથી જે માટે કહેણું છે કે, અજ્ઞાનીથી બીજા દુષ્કારેણુ શુ છે, કે જે શાસ્ત્રનો શો પગમાર્થ છે, તે સમ્યક્ રીતે જાણ્યા વિના બીજાને ખોટો ઉપદેશ આપી ભાઈ દુષ્કાર પાડે છે પણ ગીનાર્થ યજ્ઞેવો પુત્ર બીજા અજ્ઞાન જનોને સદ્ગુણ પાસે સામજેવ આગમના વચનોને જગમગ રીતે સમજાવી ધર્મમા ન્યાયે છે, અને બાલકારોમા જે મીઠાવા દેય, તેમને હેતુ દ્રશ્ય આપી આગમના વચનોને સારી રીતે સમજાવી ધર્મમા નિયમ કરે છે આ પરહિત ગુણ માધુ અને આવક જન્મેને સરખી રીતે લાગુ પડે છે, જોઈએ જેવી રીતે સાધુમા હોય તેવી રીતે આવકમા હોય તેથી આવકને પણ પોતાના ન્યાનના અનુસારે દેશનામા પ્રજા રીવાજની સમતિ આપી છે, જે માટે પાચમા અગના બીજા સંતકના પાચમા ઉદેશમા કહ્યું છે કે—

હે પૂજ્ય ! તેવા પ્રકારના ધમણ મહાનની પર્યુષા સના કરતા તેનું શુ ફળ થાય ? હે જૈનમ ! પરુપાસનાથી અપણુ થાય, જોઈએ સામગણુ થાય સામગવાથી શુ થાય ? જ્ઞાન થાય જ્ઞાનથી વિજ્ઞાન થાય, જોઈએ વિશિષ્ટ જ્ઞાન થાય

છે કેમકે શ્રુત જ્ઞાનથી હોય [ત્યાગ કરવું] અને ઉપાદેય
 [ગ્રહણ કરવું] તેનો વિવેક કરાવનાર વિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય,
 તેનાથી પ્રત્યાખ્યાન એટલે નિવૃત્તિ થાયછે કેમકે વિશિષ્ટ જ્ઞાનવાળો
 પુરૂષ પાપનું વર્જન કરે છે, અને તેનાથી સયમ થાય કે
 કેમકે પ્રત્યાખ્યાન કરનારને સયમ હોય છે, તેનાથી અના
 થવ થાય છે જે માટે સયમવાળો પુરૂષ નવા કર્મો બા
 ધતો નથી તેનાથી તપ કરી શકાય છે કેમકે અનાથની
 હોય, તે લઘુકર્મી હોવાથી તપ કરવા સમર્થ થાય છે, તપથી
 કર્મની નિર્જરા થાય છે, કેમકે જેમ અગ્નિની અદ્ભુત ગમે
 તે વસ્તુ સસ્મીભૂત થાય તેમ ગમે તેના પ્રકાશના કર્મ
 હોય પણ તપરૂપી અગ્નિથી બળીને સસ્મીભૂત થાય છે
 એટલે તપથી જુના કર્મ ક્ષય પમાડાય છે તેનાથી અક્રિયા
 એટલે યોગનિરોધ થાય છે કેમકે કર્મની નિર્જરાથી યોગ
 નિરોધ કરી શકાય છે, અને તેનાથી સિદ્ધિરૂપ છેલ્લું ફળ
 એટલે કે બધા ફળના અતિ રહેલું ફળ પ્રાપ્ત થાય કે
 વળી ધર્મદાસ ગણિ પૂજ્યે પણ ઉપદેશમાળામાં જણાવે છે કે—
 આવક હમેશા સુનિમહારાજને વદન કરે, શાશ્વત્તા અર્થ
 પૂછે, તેમની સેવા કરે, બાણે, સાબળે, ચિતરે, અને બીજા
 છવોને ધર્મ કહે તે આવક નિમ્પૃહ મનવાળો હોય કેમકે
 સ્પૃહાનાળો હોય, અને શુદ્ધ માર્ગનો ઉપદેશ કરે તો પણ
 પ્રગ સાને પામતો નથી તે માટે જણાવે છે કે.—

તપ શુન એ બે પરબ્રોહ્મી પણ અધિક તે વાળા
પણ તેજ સ્વાર્થી બનેવા માપુસ પાસે હોય તો નિ
ચર્ચ તણખલા તુલ્ય થાય છે કારણ કે મહા સત્ત્વ
જનોમા પરોપકાર તત્પરતા, નિસ્પૃહતા, વિનીતતા, સત્ય
ઉદારતા, વિદ્યાવિનોદતા, અને હ મેથા અદીતતા વીગેરે શુ
હોય છે એવા ગુણવાળા સત્ત્વવાનુ કુર્યો જગતમા ઉપ
રી શકે છે એટલે જેને ઢાઈપણ સ્વાર્થવાળી ધંધા
ય તેમજ વિતયવાન હોય, સત્યપણ જેનામા જળકી
ય, અને ઉદારતા મુણ એવો હોય છે કે ચોતા પ
ઈ પણ યાચના કરવા આવે તો તે ચીજ ચોતા પ
ય તો લોભનો ત્યાગ કરી હમતે ચહેરે આપે, સ
જિનાસ ઉચ્ચ પ્રકારનો હોય, એટલે ઉપકાર કેનો ક
ની રીતે કરવો વીગેરેનુ જ્ઞાન સારી રીતે હોય, ન
નો સ્વભાવ આનંદિત હોય, તેજ પુરૂષ મત્ત્વવાનુ કહેવ
ડે છે આવિકા બેન! આ ઉપકાર ગુણ સાક્ષી કાય
કેએ,

આવિકા—હે ગુરૂણીય મહારાજ! આપે ઉપકાર
તા-યો તે સાક્ષી હુ ઘણીજ ખુશી થઈ છુ, પણ
મારી એવી લજાસા છે કે આ ઉપકાર ગુણ કેઈ પી
પ્રીય આગમમા હશે કે કેમ? તે કૃપા કરી સમજાવશે

માધ્વી—હા, નંદીજીસૂત્રમા પૃષ્ઠ ૧ લી તરફ ઉપકાર દ્રવ્યથી તથા ભાવથી બે પ્રકારે કાત વ્યા છે

દ્રવ્ય ઉપકાર ઘણા પ્રકારનો છે—ધાન્ય દેવુ, એટલે અન્ય દેવુ, પાણી વિગેરે પીવાના પદાર્થ દેવુ, તથા નોનુ દેવુ ધન દેવુ, તેવી રીતે ઘણા પ્રકારે દ્રવ્ય ઉપકાર થઈ શકે છે પણ દ્રવ્ય ઉપકાર એકાંતે નથી, કારણ કે ઠંડાચિત્ થાય ખરો, અને ઠંડાચિત ન પણ થાય જેમકે ઘણુ ખન ધાવવાની કોઈ માણુમને ઝાડા વિગેરે અનેક પ્રકારના રોગો થાય છે, તથા પૈસા વિગેરે દેવાથી તે માણુસ પૈમાના સાધનથી ખોટે રહેને ચડી જાય છે, એટલે પૈમા મળે તેથી વ્યસનોમા જો ચડી જાય તો ઉપકારને બદલે અપ ૧૦ ક્યોઈ કહેનાય તેમ દ્રવ્ય ઉપકાર આત્યતિક નથી કારણ કે થોડા સમય રહેવાવાળો છે, એટલે કોઈ માણુને કોઈ જીવને અનાજ પૈમા વિગેરે આશુ હોય તે થોડા વખત રહી શકે છે માટે પરોપકાર ભાવથી જીનેશ્વર પ્રભુનો ઠંડેકો ધર્મ પમાડવો, તે ભાવ ઉપકાર એકાંતિક છે કારણ કે તે પ્રભુના ધર્મ પમાડવારૂપ ભાવ ઉપકારથી અવશ્ય માણુસેને લાભ થાય છે વગી તે ભાવ ઉપકાર આત્યતિક છે, એટલે પરપરા શાશ્વત એવા મોક્ષપદને આપનાર હોવાથી આત્યતિક સુમન્યો

હે ધર્મપગાયણુ આવિકા ! આ ઉપકા-ગુણને તમે
કહી બૂલશેા નહિ, જરૂર તે ગુણ તમારા હૃદયમા ઉતારીને
પરજીવેાનુ હિત યાય તેમ વર્તજો કારણકે ગુણ જે છે તે
મનુષ્ય બલ પામ્ણની સફળતા છે

આવિકા—હે વિદ્વાન ગુરુજીજી મહારાજ ! અ પાઠ મુ-
ધી ઉપકાર કેાનો કરેો, ઉાગ કરવાને કેવા છાન લાયક
હોય દ્ર વ તથા ભાવ ઉપકાર શુ ચીજ છે, તે હું જાણતી
નહતી તેથી મેં કેાઇનો અત્યાર મુધીમા ઉપકાર કરેવ નથી,
પણુ આપના અમૃતમય ઉપદેશથી મારૂં હૃદય ઉપકાર
પ્રત્યેજ દોનાઇ રહેલુ છે, માટે આ ગુણ કાર્મમા મુગીજ

માધ્વીજી—હે ચતુઃ આવિકા ! તમેાને ધન્ય છે, કે
આવી ઉત્તમ પ્રકારની તમારી ભાવના છે, તેથી હું ખુશી
યાઉ છુ, ઉાર પ્રમાણે પરહિતાર્થકારી નામે વીથમેા ગુરુ
જાણુવેા

૨૧ લઘ્વલઘ્વ—લક્ષ એટલે બાણે-હલકુ જાનાવ-
શી કર્મ હોવાથી પ્રાપ્ત થવાની માર્ગ પ્રાપ્ત થયુ છે,
શીખવા લાયક અનુષ્ઠાન જેને તે લઘ્વલક્ષ પુરૂષ મુખે
એટલે વગર કલેશે કટાણે આપ્યા વગર સમસ્ત ધર્મ કૃત્ય
ચૈત્યનદન, સુરવદન વગેરે પૂર્વ બમે શીખેલુ હોય તેમ
જાયુ જે જે બાણે તે જલદી આવડી ચકે છે તેમ જાણી

શકે છે, કારણકે દરેક જન્મમા જીવોએ જે કાંઈ સાગ ખો
 ઠાનો અભ્યાસ કરેલ હોય છે તે તેજ અભ્યાસના ગળે ડરી
 આ લવમા મુખે શીખી શકે છે આ અનુભવ આપણે પ્ર-
 ત્યક્ત દેખી શકીએ છીએ એક માણસ ઘણી મહેનત કરે
 છતાં તેનામા સારા જ્ઞાનગુણ વગેરે ન આવે, અને એક
 માણસને વિદ્યાગુરુ સહેજ લણાવે કે તુલ્ય આવડી જાય
 છે, સત્ત્વ ગ મગતા સારા ગુણને મેળવે છે અને એક માણસ
 મત્તમ ગમા પોતાની આખી જીવગી પુગી કરે પણ એકે
 ઉત્તમ પ્રજાનો ગુણ મેળવીને પોતાના હર્ષુણ છાડતો નથી
 ત્યાં જે માણસને વિદ્યાગુરુ તથા સત્ત્વ ગ નિમિત્ત માત્ર
 થાય છે તેટલામા સારા ગુણોની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે, તે
 માણસે ખરેખર પૂર્વલવમા ગુણોની પ્રાપ્તિ કષ્ટેલી હોય છે
 તેમ મમજવું અને જે માણસને વિદ્યાગુરુ ઘણી મહેનત
 કરીને લણાવે, પોતે ઘણા સમય સત્ત્વ ગમા રહે, તો પણ
 તેને જાણેલું યાદ રહેતું નથી, અર્થ સમજતા નથી, સારા
 ગુણોની પ્રાપ્તિ થતી નથી તે માણસને પૂર્વલવે મારો
 અભ્યાસ નહિ હોવાથી દાખલા તરીકે ઘણા જનનો અભ્યાસ
 ગાળો દેવી તથા સાલગવી તથા લક્ષ્મી ગીત ગાવા, નિદા
 ઠવી, રડવું, કુટવું, આ વગેરે કોઈ પણ ન જિખવાડે છતાં
 જલદી આવડે છે અથવા કોઈકે આપણને ગાળ દીધી હોય
 તો ઘણા વખત સુધી ભૂલી જવાતું નથી તેનું કારણ આ

જીવને અનાદિ કાળથી માઠા સ રહાર હોવાથી અથવા ઉપર
ખતાનેલ હુણ્ણો સાથે હોવાથી

માટે આ જીવે હ મેશા ગુણ દ મો કરવાની ટેવ પડવી
તેથી દરેક બનમા મારા કામો કરવાની ટેવ પડશે એથી /
આજ્ઞાક સુખે કેળવાય એવો યોગ વખતમા સુગ્રિહાનો પાર
ગામી થાય છે, મટે હ મેશા સુગ્રિહિન બનતુ

હે શ્રાવિકા બેન ! તમારી ઉત્તમ પ્રકારની જીજ્ઞાસા હતી
તેથી આનંદ શ્રાવિકાના એકવીશ શુભાનુ વર્ષન થી ધમ
રત્ન પ્ર રથુમાથી ખેલી સદોપથી કયુ છે, વિન્નાર તે ન
ન્યકો જાણી લેજો

શ્રાવિકા—હે ભાવ ઉપદ્રવી શુભાનુ મહાત્મા ! આપે
મારા ઉપર ભાન દયા વગમાવીને અમારા શુભાનુ જે મને
જ્ઞાન આપ્યું છે, તેથી ખરેખર આપે મારા અજ્ઞાન દશામાથી
ઉદ્ધાર કર્યો છે કારણ કે મનુ વીરના પુત્ર પુત્રીને આ 'ક
શ્રાવિકાની અદર આ એકવીશ શુભા જન્મ હોવા જોઈએ
આ એકવીશ શુભાની પ્રાપ્તિ કરી મહાવીર પુત્રી એવુ નામ
સાચુ મેળવીશ તેવી હુ આપનો અત કરણ પૂર્વક આજ્ઞાર
માનુ છુ શાસનમા આપ જેવાજ સાધ્વીજીઓ દેવતા જોઈએ
જેથી શાસનની ઉન્નતિ થાય કારણ કે શ્રાવિકાઓને સુધા-
રૂની, તે આપના હાથમા છે જ્યારે શ્રાવિકા સુધરશે, ત્યારે

સંઘ સુધરી શકે કેમકે શ્રાવિકાઓના હાથમા બાળક અને બાવિકાઓની બુવણુ દોગી છે, તે બાળક બાવિકાઓની બદરથી આવડ, શ્રાવિકા, સાધુ અને સાધ્વી થાયઁ માટે આપ જેવા વિદ્વાન ગુરુણીઓની ખાસ કરી શામનમા જરૂરી છે મારા પાસે એવું જ્ઞાન નથી, કે જેથી આપના ગુણોની સર્વથા પ્રશંસા કરૂં, એટલે આપના ગુણોની પ્રશંસા હું બાંધી નીતે કરી શકું તેની મારામા શક્તિ નથી

સાધ્વીજી—હે બેન ! મારો ઉપકાર માનવો તથા મારી પ્રશંસા કરવી તે કાંઈ જરૂર નથી કારણ કે અમારો સાધ્વીજીઓનો પગેપકાર કરવાનો ધર્મ છે મેં મારી દ્રવ્ય જાતવી છે, તેથી કાંઈ વધારે કહેલ નથી

શ્રાવિકા—અરે ઉપકારી ગુરુજી ! એવું તો નજ બોલશો કે મેં કાંઈ અધિક કહેલ નથી, જો કે મજાજન છોડોને પોતાના ગુણો માલગવા ગમતા નથી પણ આ જગાનામા જો આપ જેવા સાધ્વીજી સમક્ષને અનુમાર જ્ઞાન મેળવે તો તમારી અને અમારી આ દશા હોય ખરી ? એટલે નજ હોય આજ કાલ હું જે જે ઉપાગ્રયે જાઉં છું, અને પ્રશ્નો પૂછું છું, પણ સાધ્વીજી મહારાજો જોઈએ તેનો સતોપકારક ઉત્તર આપી શકતા નથી તેમ કારણ મને તો એમ જણાય છે કે સાધ્વીજી મહારાજ આપની માફક ઘણી મહેનત કરી ભણતા

નથી શું ભણ્યા ન આવડે ? અવશ્ય ઉત્તમ પ્રકારનું જ્ઞાન મેળવી શકે, પણ એનો નિયમ કયો જોઈએ કે હું મેંથાં બે કલાક ભણવું, તેમા અમુક ગાથાઓ કરવી, તથા તેના અર્થ ચિંતવવા, તેમજ અમારી સાથે વાતોમા વખત ન કાઢતા રાતના પ્રાતકમણ કરીને તરતજ પોતાનું પ્રથમ ભણેલું યાદ કરી જવું, તો થોડા વખતમા સાફ જ્ઞાન મેળવી શકે શુરૂ થીજી ! આ પ્રમાણે જોણવાથી જો અવિનય થયો હોય તો ક્ષમા માગુ છું આપ તમામ સાધ્વીજીઓ મારા પૂજન છે, અને મારે તમોને ઉપદેશ દેવો તે મારી લાયકાત નથી, પણ મને એટલું હૃદયમા ચર્ચ આવ્યું કે મારા પૂજ્યોમા જો જ્ઞાન હશે તોજ અમારી પાસે આવી શકશે. માટે કહેલું છે તો તેથી અવિનય થયો હોય તો તેની વાગવાગ મારી માગુ છું

સાધ્વીજી—અરે શ્રાવિકા બેન ! આ શું તમો બોલો છો ? આમા વગી અવિનય શું ? જે તમોએ કહ્યું છે તે સત્યજ કહ્યું છે અમારે પ્રમાદ છોડીને વિશેરે કરી ઉત્તમ પ્રકારનું જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ. જ્ઞાન વિના અમારું જીવન જોઈએ તેવું સ્વપ્નનું હિત કરી શકે નહિ. માટે અમારે અવશ્ય મહેનત કરી ઉત્તમ પ્રકારનું જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ

શ્રાવિકા—હે શુરૂથીજી મહારાજ ! હજી મારા લાયક નાં સમજાવવાનું હોય તો તે સમજાવવા કૃપા કરશેજી

શ્રાવિકાના એકવીશ ગુણનો ગરબો.

- શુદ્ધીઅલ શુભવતી ખડેની સાભળો રે લોલ,
શ્રાવિકાના ગુણ એકવીશજો; ૧
- સહીઅર સહગુણ સદા ધારીજો રે લોલ
પહેલો છે ગુણ ગભીરતા રે લોલ,
ધારો તે ખડેની ગુણ આપજો; ૨
- થાશે ઉપદારી જગમા ઘણા રે લોલ
ગભીરતા સહ રૂપનો રે લોલ,
ખીન્ને ૬ ગુણ મનોહાર જો, ૩
- શેલો શાસન પ્રભુ વીરનું રે લોલ
ત્રીજા તે ગુણને પીછાણજો રે લોલ,
શાતસ્વભાવ સુખકાર જો; ૪
- શાંતિની જોર સદા ચાલશે ૭ લોલ
દા ૮ સુશીલ યવુ હે સખી રે લોલ,
લોકપ્રિય જગમા થવાય જો, ૫
- ઘોથો એ ગુણ ખડેની ઉજવલો રે લોલ

- ઇશ્વરનો ત્યાગ કરો મૂળથી રે લોલ, '
- અહુ ગુણ એ ગણાય નો, ૬
- રહેને મધાય બેઠી ધર્મને રે લોલ,
- લોક પરલોક ફળ ચિત્તની રે લોલ,
- પાપમા ન પાય જરી જાય નો, ૭
- એહવી લીડતા મન ધારીએ રે લોલ
- વિશ્વાસમાળ જરી ધીરુએ રે લોલ,
- અગાઉ ગુણ ઉજમાન નો,
- આતમ દરાય નહીં આપણો રે લોલ ૮
- દર્શિણુયતા ગુણ આડમે રે લોલ,
- પરને ઉપકાર તેથી થાય નો,
- બેઠેની પુન્યાઇ વધે આપણી રે લોલ, ૯
- લાજનાલુ હોન લાલી આનિકા રે લોલ,
- લાખેણી લાજ સચ્ચમા નો;
- લાજના ધરે તે જરે પાપથી લોલ, ૧૦
- દશમે દમાલુ ગુણને ગણ્યો રે લોલ,
- દયાથી દિવ દરીઆવ નો;
- ધરના તે પ્રાણ નહીં ફળવે રે લોલ ૧૧
- મધ્યસ્થભાવ જન વારણો રે લોલ,
- સત્યમા ન થાય પક્ષપાત નો,
- સાર દેવ દૂર જાય તેહના રે લોલ. ૧૨

- ગુણુરાગી જો જનો જોનડી રે લોલ,
 પ્રગટે તો અદ્ય ગુણુ પ્રેમ જો,
 સર્વગુણી વીતરાગ છે રે લોલ ૧૩
- આર કથાનક ત્યાગીએ રે લોલ,
 ઉત્તમ કથાનક પ્રેમજો,
 નિર્મળ જોને નીજ આત્મા રે લોલ ૧૪
- ગુપ્ત-ગુપ્ત ગુણુ ચાહમો રે લોલ,
 મુપક્ષે ધર્મ શુદ્ધ થાય જો,
 એકલો પરિનામ પુન્યવતને રે લોલ ૧૫
- દીર્ઘદર્શી ગુણુ મળી દોહીલા રે લોલ,
 વિચારી જે કરે કામ જો,
 લાજ વધારે લખ લોકમાં રે લોલ, ૧૬
- પીગ છે વસ્તુગત વસ્તુને રે લોલ,
 પુદ્ગલ સગી નવી થાય જો,
 ત્રિરોપણ ગુણુ જો ગણ્યો રે લોલ ૧૭
- વૃદ્ધાનુગત ખડેની સૌ થયો રે લોલ,
 મુદર જો સાથ ગીયલ ઝાજ જો,
 ઉત્તમ ગુણુથી ગુણુ સાપડે રે લોલ ૧૮
- વિનય તે ગુણુ અગ ધારીએ રે લોલ,
 કિલ્લ અષ્ટ કર્મનો કુઠાર જો,
 વદલખતા જગમાં વધે રે લોલ ૧૯

- કૃતજ્ઞતા શુભ હે સખી રે લોલ,
 સમશ્રુ ઉતરે અગ ભો,
 ઉપકારીનું ઋણ આપ્યો રે લોલ ૨૦
 પરહિતાર્થકારી શુભ વીરમો રે લોલ,
 લેશ તહિ સ્વાર્થની સગાય ભો,
 છવન વિતાવો પરહિતમ્મ રે લોલ ૨૧
 લક્ષ્મણકથ શુભ એકવીરમો રે લોલ,
 શાનથી સધાય થાય મુખ ભો,
 માત્ર શુભ હસ્તગતે રાખીએ રે લોલ ૨૨
 શુભના મુગધી પુખ્તો વીરુભો રે લોલ,
 શુધી માળા ધરો કઠ ભો,
 જગમા ઉજમાન યમે આતમા રે લોલ, ૨૩
 રથવિરા મુખેથી શીખ સાજી રે લોલ,
 ખડેન હરકુવર ગાય ભો,
 શરદપુનમના દિવસે રે લોલ ૨૪
 શિક્ષા મુશીલા ખડેની ધારભો રે લોલ,
 શિવપુર જાવુ છે સહલ ભો,
 મુખ વિવસે ત્રિભુવન સ્થાનમા રે લોલ ૨૫

નિવેદક,
 સત્યોત ત્રિભુવનદાસ અમરચંદ

માધવીજી—હે વિચક્ષણ શ્રાવિકા ! જાવ શ્રાવકનાં
વિગત સંક્ષેપથી વર્ણન કરું છું, તે સાબળીને હૃદયમાં
પ્રાગી રાખીને કાર્યમાં મુક્યો.

સરલ મનવાળો, શુરની સેવા કરનારો, તથા આગમમાં
કુશળ એટલે જીનેશ્વરના મતને જાણનારો મનુષ્ય ખરેખર
જાવ શ્રાવક કહેવાય.

હવે કૃતમત ચાર પ્રકારે છે ૧ સાબળાવુ, ૨ જાણવુ,
૩ લેવુ, ૪ પાગવુ, તેમાં તત્પર હોય તે કૃતમત કર્મ કહેવાય.

સાબળાવુ એટલે ગીતાર્થ પાનેથી વિનય જહુમાન સહિત
મન શ્રવણ કરે. વિનય એટલે ઉડીને સામાજીવુ રિગેરે તે
વિનયનુ સ્વરૂપ આગળ વિનય શુભમાં કહેવાઈ ગયું છે, એટલે
મનની પ્રીતિ, તે જાણેથી સારૂ થાય તેમ મતને શ્રવણ કરે તે,
અહીં ચાર ભાગ છે ૧ કોઈ કંઠારો હોય અને વદન કરે,
ઉડીને સામે જાય. આ વગેરે વિનય પૂર્વક જાણવા માટે સા
જાણે પણ શાસ્ત્રના જનાવનાર ઉપર જહુમાન ધરનાર ન હોય,
કેમકે ભારે કર્મી હોવાથી આગમ તથા સંતના જનાવનાર મહાન્
ઉપકારી ઉપર જહુમાન ધરે નહિ ૨ જહુમાન કરી શકતો
હોય, પણ વિનય વગેરે કરે તેવી શક્તિ ન હોવાથી વિનય
કરી શકે નહિ માલો વગેરે જાણવો ૩ ઠટ્યાણના સમુહને

મહેનત કરે તે જેમ નકામી જાય, તેમજ રી
અવિનીતને આપેલ ઉપદેશ નકામો જાય છે માટે રિ
અને બહુમાન પૂર્વક જે પ્રતિ શ્રવણ કરે તે બ
આવક દેના પાસેથી સાબળે તે કહે છે ગીતાર્થ પાસે
ગીત એટલે સૂત્ર અને તેનું જે વ્યાખ્યાન તે અર્થ એ
શાસ્ત્ર અને અર્થ તે બંનેનો જાણનાર હોય, તેને ગીત
કહીએ એવા ગીતાર્થ પાસેથી ઉપદેશ સાબળવો જાણ
પ્રતિ શ્રદ્ધા કરવું, પણ ગીતાર્થ સિવાયની પાસે જો જાણ
સાબળીએ તો વળતે તે જોટી પ્રકૃપણા કરે તો તેથી
પરીત એટલે જોટો બોધ થાય, માટે ગીતાર્થ પાસેથી સાબળ

આજકાલ કેટલાએક એવું બોલે છે કે ઉપદેશ કે
કે જાણનાર ગમે તેવો હોય, તેનું આપણે શું કામ ? આ
તો પ્રભુના વચનો જાણવાનું કામ છે, પણ ખરી રીતે
તથા અર્થ બંનેના જાણનાર ઉત્તમ પુરુષ પાસે જાણવું,
સાબળવું જોઈએ કારણ કે ઉત્તમ પુરુષ જાણી રહ્યો
તેથી કોઈ પ્રજાને પણ જોટો ઉપદેશ આપે નહિ, શાસ્ત્ર
અર્થને મરડે નહિ, સ્વમતિ કલ્પના કરે નહિ એવા પુ
તો પ્રભુના આગમને અનુસરીનેજ ઉપદેશ આપે તથા જાણ
અને ઉપદેશક શુદ્ધ તથા વિદ્યા શુદ્ધ પાસેથી એવા પ્રકાર
જ્ઞાન મળવું જોઈએ, કે એમના ઉત્તમ પ્રકારના ચારિત્ર

જેવ ધીન આપણા હૃદયો નાસી જાય, અને ક્રમે ક્રમે આપણે
 ધનુ ઉત્તમ ગુણો મેળવવાને ભાગ્યશાળી થઈએ, ઠારણ કે
 જેની આગળ આપણે ઉપદેશ સાંભળવા જઈએ, તથા ભણવા
 જઈએ, અને તેનો સગ થાય તો તે ઉત્તમ હોય, અને
 તેઓનું આચરણ આગમમાં બતાવેલ પ્રમાણે ક્રિયાનુષ્ઠાનમાં
 હોય, તોજ આપણામાં તેવી ઉત્તમ ક્રિયાઓ આવે, અને
 ઉત્તમ ક્રિયાઓથી આશ્રમનો રોધ થાય અનુક્રમે શાશ્વત
 મુખના ભાગી થઈએ, ઠાણુ કે “ સોબત તેવી અસર ” એ
 કહેવત અનુસાર હે શ્રાવિડા જેન ! તમારે ભાવશ્રાવકપણુ
 મેળવવુ હોય તો ઉત્તમ જ્ઞાની પાસેથી જ્ઞાન મેળવી ઉપર
 પ્રમાણે વરતજો

શ્રાવિડા—હે વિદ્વાન ગુરુણીજી મહારાજ ! ભાવ શ્રાવક
 તે શુ ? એ તો હું સ્વપ્ને પણ બાળતી ન હતી હું તો
 એટલું મમજતી હતી કે, ગમે તેવા વ્યાખ્યાન ભણાવનાર
 હોય, આપણે તો એક કલાક વ્યાખ્યાનમાં જઈએ જે યાદ
 રહે તેટલું યાદ રાખીએ અને ભણાવનાર ગમે તેવો હોય,
 સારી ક્રિયા કરતો હોય અગર ખોટી ક્રિયા કરતો હોય, તેમાં
 આપણે શુ ? પણ હવે મને ખાતરી થઈ છે કે ઘણા વખ
 તોથી હું વ્યાખ્યાનો સાંભળુ છું, ભણુ છું, પણ મારા હૃ-
 દયો નાસતા નથી તેનું ઠારણ કે હજી મને ગીતાર્થ

શુરનો સંગ ન થયો, અને વિનય અને બહુમાન યગર સ
 લગેલ છે, અથવા તો હું બહુલકર્મી હૃદય તેથી મા
 આ દશા હશે પણ આપ જેવા શુર ભગતા મારી
 શાન દશા દૂર થઈ તો તેમજ દરેક જીવોને ઉત્તમ પ્રકાર
 સંગ મળે એટલે કે ઉપદેશક અગર વિદ્યાશુર મળે તો
 મન્ય સુવરી શકે છે શુર ભૂલ અને વધારે બાલુવત
 લીમ ઇચ્છા છે, તો વધારે જણાવવા કૃપા કરશે

સાધ્વીજી—માવ આવકના લિંગની અદર પહેલું કે
 મત ઈર્ષ્ય રૂપ લક્ષણ બાસ્તવ આ શ્રદ્ધા આગળ કહે
 જાય છે.

હવે શીગવંતરૂપ બીજા લક્ષણની સરો થો બા
 કહેવાય છે તે ઉપયોગ પૂર્વક સામજી, ધાર્મિક જનોએ કે
 પાટાસમા રહેલુ જોઈએ તે રૂપ પહેલું શીલ કહું છું

આવતન એટલે ધાર્મિક જલ મગવાવા સ્થાન હો
 જે માટે કહું છે કે જ્યાં શીગવંત બહુશુદ્ધ એટલે આ
 મનો બાલુકાર ચારિત્રના આચાર વાળા, એટલે ઉત્તમ મ
 રના જેઓના આચાર હોય, ઘણા સાધર્મિક જ પુત્રો એ
 ચોતાના ધર્મવાળા જ પુત્રો રહેતા હોય તેને આય
 બાલુ તેથી એવો જ નીકળ્યો કે જ્યાં શીગવંત વ
 હુણવાળા જ પુત્રો તથા બહેનો રહેતા હોય તેને આ

કહેવાય, અને ભાવ શ્રાવક ત્યા રહે, પણ શીવ વગેરે શુભે
 રહિત સ્ત્રી પુરુષો બધા વસતા હોય, ત્યા ભાવ શ્રાવક રહે
 નહિ જે માટે કહ્યું છે કે, ભીલોની પદ્મીઓમા રહેવું નહિ,
 ચેરોનો જે ઠેકાણે વાસ હોય ત્યા રહેવું નહિ, સુકામા
 જોનારા લોકો જે ઠેકાણે ગહેતા હોય ત્યા રહેવું નહિ, તેમજ
 હિંસા કરનારા કુપ્ટ બુદ્ધિવામા લોકોના પાડોસમા ન રહેવું
 કારણ કે જે ઠેકાણે ઉપર ગતાવ્યા અમાણે નીચ માણુનો
 વખતા હોય તે ઠેકાણે સારા માણુસો રહે તે તેને કુસંગતિ
 એટલે ખરામ મોખત થાય તેથી સારા માણુનોની અદર
 સફળુઓ નહિ આવતા દુર્ગુણો આવે, કારણ કે નમ્રની અમર
 જલદી થાય છે જેમ કે દુઃખની અને કસ્તુરી એ ગાંને
 વસ્તુ સાથે શાખીએ તેા દુઃખનીની દુર્ગંધ કસ્તુરીને જલદી
 લાગે છે પણ કસ્તુરીની સુગંધ દુઃખનીને લાગે નહિ, તેવી
 જ રીતે દુર્ગુણી માણુસોના દુશુભોની અસર સારા માણુસોને
 જલદી થઈ જાય છે, માટે કુસંગતિનો ત્યાગ કરવો, અને
 વાંછી જ્યા દર્શનના લેરો એટલે માફ દર્શન સાફ છે, જેમ
 મારા દેવ સારા, મારો ધર્મ સારો, તમારા દેવ આવા છે,
 તમારા ધર્મમા આમ છે, આવી દર્શનની તથા ચારિત્રની
 બધા સિન્નતા હોય અને જેથી દર્શન તથા ચારિત્રની વિકથા
 નિરંતર થતી હોય એ ઘણા કુપ્ટ આયતન એટલે પાડોસ.

દાણુવો, એવા પ્રજાના આયતનને ન એવે આવા વાસમાં
ન રહે એ પ્રથમ શીવ છે

ઉપર જતાવ્યા પાયમમાં ન રહે, તથા પરગૃહ પ્રવેશ
એટલે બીજાઓના ઘરે જવું તે એકદમ જરૂરી કામ સિ
વાય જવું નહિ. કેમકે તે ઘરવાળાની કાંઈ પણ વસ્તુ ના
તો તેમને આપણા ઉપર ખાલી શકા ગઈ નાથ, એટલે અ
મુક માણસ ના-યો હોતો તે શું લઈ ગયો હશે ? આવી
શકા આપણે કાંઈ પણ વસ્તુ ન લાગ્યા છતાં આને, ખાટે
બીજાને ઘરે જરૂરનું કામ હોય તો જવું, પણ ખાલી વાત
ના ગપા મારવા જવું નહિ એ બીજું શીવ છે

અનુકૂળ વેશ એટલે સાદા દેખડા ધારણ કરવા, એટલે
અતિ મેલા પણ નહિ, અતિ ફાટલા તુલ્લા પણ નહિ, પણ
પ્રાતાના પ્રમાણમાં જે કપડા પહેરીને આપણી જગતમાં
ચોખ્ખા કહેવાય એવા સાદા અને સ્વચ્છ કપડા પહેરવા એ
ત્રીજું શીવ છે

વિકાર સહિત વચન એટલે જે વચનોથી ગગ તથા
દેવની ઉત્પત્તિ થાય તેવા વચનો બોલવા નહિ એ ચોથું
શીવ છે તથા બાળ ક્રીડા એટલે મૂર્ખ મનુષ્યોને વિનાદ
એટલે આનંદ દેનાર જુગાર વગેરે કામોનો ત્યાગ કરવો
એ પાંચમું શીવ છે તથા કામ એટલે મિત્ર જનોને મધુર

નાતિથી એટલે ભલાભાઈ તથા હે મુશીલ બેન આમ દર એમ સારા વચનોથી વશ કરવા એ છઠું શીલ છે

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે ૭ પ્રકારના શીલથી જે સહીત હોય તે ઈલા આવકના વિચારમાં શીલવાન જાણવો

ભાવ આવકનું ત્રીણુ શુણવાન પછાતુ લક્ષણ કહેવાય છે — શુણે જે કે બહુ પ્રકારના છે જેમ કે ઔદાર્ય, મૈત્રી, ગૃહીર્થ, મિત્ર જોલવું વગેરે, તો પણ અહીં ભાવ આવકના વિચારમાં ગીનાર્યો એ પાત્ર શુણેથી શુણવાન કહેલ છે તે સાબળો

૧ શોભન અધ્યયન એટલે સ્વાધ્યાય અથવા સ્વ એટલે આત્માવહે અધ્યાય કે સ્વાધ્યાયમાં ઉદ્યમ વાળો રહે.

૨ અનુદાનમાં નિત્ય ઉદ્યમ વાળો રહે

૩ શુરુ શુશ્રુષામાં ઉદ્યમ વાળો રહે

૪ સર્વ આ ભવ તથા પરભવના પ્રયોગનોમાં અભિ નિવેષ એટલે કદાચક રહિત હોય

૫ સર્વજ્ઞ પ્રણીત આગમમાં દ્રઢ ચઢા રાખે

ઉપર પ્રમાણે પાત્ર શુણ ગણતરીથી ગણાવી તેને ભાવાર્થ કહે છે—

પકન એટલે સારી રીતે શ્રુતજ્ઞાન મેકલું કે પુ, એટલે
 ઘરાગર બહુવુ, બાબીને પુણ્ય અને પરાવર્તન કરવું એટલે
 ભણેવું ફેરવવું, અનુપેક્ષા એટલે અર્થ ચિંતન કરવું ધમકયા
 લેવી એ પ્રમાણે વૈભવના દારણ ભુત પાચ પ્રકારનું જ્યા
 દ્યાય જાણવું, જ્યારે તે સ્વાધ્યાયનું દ્યાન કરે ત્યારે મુન
 જ્ઞાનની સારી રીતે પ્રાપ્તિ થાય

મ આવિકા—હે ગુરુજીશ મહાગજ ! જાણવા વિ
 રેને વિધિ ઠેવી રીતે છે તે શ્રમજનક દૃષ્ટા કર્યોશ

માધ્વીજી—જાણવાનો વિધિ આ પ્રમાણે છે—ગુરુપાને
 પાઠ લેની વખતે ખલોડી વાગી બેસવું નહિ, એડીંગણ દેવું
 નહિ પગ પહેાળા ક વા નહિ વિકચા અને હાથ એઠને
 મજરી કરવી નહિ

પુજવાનો વિધિ આ પ્રમાણે છે—આમનમા એટલે
 ઠાઈ પણ બેમવાનુ ગાદી ચાક્યો નિગેરે આમન તથા શધ્યામા
 એટલે મુત્રાની પથારી તે જાન્નેનો ત્યાગ કરી પૂછવું એટલે
 ઉત્કુટ આસને રહી બે હાથ જોડી વિનય પુર્વક પૂછવું

પરાવર્તનનો વિધિ આ રીતે છે—એટલે બાણી ગયેવાને
 માદ આ રીતે ઠગુ ઇરીયાવહીઆએ પડિઠ્ઠમાગિ સામાયક
 કરી બરોજર મુખપાસે મુહપત્તિ અથવા રૂમાલ રાખીને
 નિર્દોષપણે પદચ્છેદ પૂર્વક સૂત્ર શાવકે ગણવું

અનુપેક્ષા એટલે અર્થનું ચિતવણું, તેનો વિધિ આ પ્રમાણે છે—જ્ઞાનઆગમ સમન્તવવામાં ઘણા હુશીઆર એવા શુરમહારાજ પાસે પડેલા સાબળેલા વચનથી એકાએક મન કઠીને ચિત્તમાં ખુબ શ્રુતના વિચારચિતવવા, એટલે જરાબર એકાએક ધ્યાન વડે આત્માની અદર ઉત્તમ પ્રકારની બુદ્ધિથી અર્થના વિચાર કરવા ત્યાં સુધી લાગેલું અથવા સાબળેલું એક ચિત્તથી વિચારીએ નહિ ત્યાં સુધી આપણે જે જે સૂત્ર ભણ્યા હોઈએ તેનું રહસ્ય સમજી શકીએ નહિ અને મેઘવી પણ શકીએ નહિ,

ધર્મ કથાનો વિધિ આ પ્રમાણે છે—શુરમહારાજના પ્રતાપથી શુદ્ધ ધર્મ ઉપદેશ સમજાયો હોય, અને પોતાનો તથા પરનો ઉપકાર કરવાવાળો હોય તે કેવળ ધર્મનો અર્થી થઈને ઉપદેશને લાયક એવા જનને ધર્મની ઠંથરા કહે

જે ઉપર કથન મુજબ પાત્ર પ્રકારના સ્વાધ્યાય ધ્યાનમાં વર્તે તો લાગેલું ભૂલી જવાય નહિ. તથા ડર્મની પણ નિર્ગત થાય છે, જેથી એટલે આવી રીતે વર્તે, તો લાગે ભણતા ભણતા ત્યાં શકા પડે તે ખૂબી લે અને લાગેલાને વાર વાર યાદ કરી જાય, અને તેના અર્થને જરાબર વિચારે, અને ધર્મ કથા કહે એટલે જેમા ધર્મની વાતો આવતી હોય, એવા પૂર્વ થઈ ગએલા મહાન પુરૂષો તથા સતીઓના ચરિત્રો કહેવા આવી રીતે પાત્ર પ્રકારના સ્વાધ્યાય ધ્યાનમાં વર્તવું.

હે આવિકા બેન ! જો તમારે તમારી અજ્ઞાન દશા દૂર કરવી હોય, તો આજસ, નિદ્રા વગેરેનો ત્યાગ કરી પાસ પ્રકારનું સ્વાધ્યાય ધ્યાન બને તેટલો વખત હું મેં જરૂર કરજો છેવટમાં એક દિવસ તથા એક રાત્રી ચોવીસ કલાક માટે એક સામાયિક જેટલો વખત બચાવી જરૂર શ્રુત જ્ઞાન મેળવજો જેથી તમેને કૃત્યાકૃત્યનું એટલે આ મારે કરવા યોગ્ય છે, આ મારે કરવા યોગ્ય નથી આ વસ્તુ મારે ખાવા યોગ્ય છે, આ વસ્તુ મારે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે વગેરેનું જ્ઞાન આવશે.

આવિકા—હે કૃપાળુ શુદ્ધીજી મહારાજ ! હવે હું નિદ્રા તથા વિકથાનો ત્યાગ કરી, મારાથી બનશે તેટલો વખત શ્રુત જ્ઞાનને મેળવવા માટે તથા કર્મની નિર્જરા કરવા માટે પાસ પ્રકારનું સ્વાધ્યાય ધ્યાન કરીશ.

માધ્વીજી—હે બેન સ્વાધ્યાય ધ્યાનમાં ઘણા કર્મ બપો છે ગમે તે શુભ યોગમાં વર્તે તો હોય તો સમય સમય પ્રત્યે અસખ્યાતા ભવના પાપ બપાવે છે અને સ્વાધ્યાયમાં હિપ યોગવાનું રહે તો, તેથી પણ અધિક ભવના પાપ બપાવે છે સ્વાધ્યાયથી એટલે ઘણું વિગેરથી મારા પ્રકારનું ધ્યાન રહે છે, માટે હરેક આવક આવિકાઓએ અવશ્ય સ્વાધ્યાય કરવો.

આવિકા—શુભવાન પુરૂષે સ્વાધ્યાય કર્યો એ પહેલો પોદ આપે કહેા તો બીજો પોદ કર્યો તે કૃપા કરી સમજાવશે.

ઉં સાધીશ—કરણ નામે બીજે લેઈ જાણવો, જેનો સંજ્ઞે
પથી અર્થ કહેવાય છે તપ એટલે અનશન, બારપ્રકારે
નિયમ એટલે રસ્તે ચાલીને થાકેલા તપસ્વી તથા લોચ
કન્નાર મુનિને ઘી વગેરે દેવાનો નિયમ લેવો જે માટે
ઠહેલું છે કે રસ્તે ચાલી થાકેલા હોય, તથા ગ્લાન એટલે
રોગોથી પીડાએલા હોય, આગમ લણ્ણતા હોય, લોચ
કરાવેલો હોય, તથા તપસ્વી મુનિ મહારાજાઓને પારણે,
અથવા તેઓને ખપ હોય ત્યારે દીધેલું દાન ધણા
ફળને આપનાર થાય છે

પ્ર૦ શ્રાવિકા—હે ગુરુશ્રી ! આપ સાહેબે શુભવાન પુરૂષનો
કરણ રૂપ બીજે શુભ કહ્યો, તો હવે શુભી જનોનો ત્રીજે
શુભ કયો તે જતાવશોશ્રી

ઉં સાધીશ—વિનય રૂપ ત્રીજે શુભ છે—વિનય એટલે શુભી
જનોને આવેલા જોઈને ઉભા થવું, તેમની સામા જવું,
બે હાથ જોડી મસ્તકે લગાડના, પોતાને હાથે આસન
આપવું, વળી વડીલ યા ગુરૂજન જે કોઈ આવેલા
હોય, તેમના જોડા પછી બેસવું, તેમની સેવા બજા
વવી, સુખ શાન્તિ રૂપ સમાચાર પૂછવા, વળી કહેવું
કે—આપે મારે ઘરે પધારી મારૂં ઘર પવિત્ર કર્યું છે,
આપના આવવાથી ઘણું આનંદ થયો છે આપને

આનંદાનું જે પ્રયોજન હોય તે કૃપા કરી સમજાવ
ગોઝ મારા લાનડ જે કામઝાજ હોય તે સેવકને ફર
માનગોઝ ત્યાર બાદ જે કામ ગતવ્યું હોય તે
પેાનથી જની શકે તેનું હોય તેા કરી આપવું જ
ત્યારે વળાવવા જતું, એ રીતે વિનયનું સ્વરૂપ છે
આ રીતે વિનય નિશ્ચયી કાનૌ કરવો કે જે મનુષ્ય
જાદુમાન રાખવાને લાયક હોય, તેના ઉત્તમ શુદ્ધિમાન
વિનય કરવો

૫૦ શ્રાવિઠા—હે કૃપાળુ શુદ્ધાત્મ મહારાજ ! જ્યાં સુધી
હું વિનયના સ્વરૂપને ઓળખતી નહીં, તેથી મેં
માન શુદ્ધિનોને ખોટા અભિમાનના લીધે વિનય કરે
નથી, પણ હવે ત્રી માત્ર જીવન વિનયવાળું બનાવીશ
જાણું કે જના સુધી આપણામા વિનય ન હોય, ત
સુધી પૂજ્યોને એટલે વડીલોને વશ કરી શકીએ નહિ
અને વડીલોની જ્યા સુધી આપણા ઉપર કૃપા ન હોય
ત્યા સુધી ખેંચાર નહિરિત તથા વાર્મિત કામો કર
શકીએ નહિ, માટે અવશ્ય વિનયનું પેનન કરીશ

૬૦ સા નીજ—હે સુદ્ધ શ્રાવિન ! આવા પ્રકારના તમા વિનયને
સાલગી હું ધણી આનંદ પાની છું તમે તમારું જીવન
વિનયવાળું બનાવજો તેમ બનાવતું જોઈએ કાળજી
વિનયથી વિદ્યા વગેરે ગ્રંથો માન આપ લે

પ્ર૦ શ્રાવિઝા— વિનયરૂપ આપે ત્રીજે ગુણુ કહ્યો, તો હવે
ચોથો ગુણુ બતાવવા કૃપા કરજો,

ઉ૦ સાચીજી—અનભિનિવેશ રૂપ ચોથો ભેદ બાણુવો, અન
ભિનિવેશે એટલે કદાચહથી નહિત ગીતાર્યે જોડેલ ધણુ
શ્રુતના કથનને જેવું હોય તેવા રૂપે અગીકાર
જે છે, તેમજે જ્યાં મોહનું જોર આપ્યું જાય છે,
ત્યારે કોઈ પ્રકારનો કદાચહ રહી શકતો નથી. છતાં
છગપણ ટાળવાને ગુણી જનોના પરતરે રહેવું તે
સાધન છે, મતલબ કે પરાધીન નહેતો પુરુષ અથવા
સ્ત્રી તીર્થ કર ગણધન કે ગુણી જનોના આપેલ ઉપ-
દેશને તહત્તિ કરીને ઈશુવ રાખે છે. આ એવો નિ-
જ્યો કે જ્યારે ગીતાર્યે ભાષિત શ્રુતજ્ઞાનને પામે
ત્યજે મોહ નાશ પામે છે, અને મોહના નાશ થવાથી
કદાચહ ટાળીને જે નત્ય હોય તે અહણુ કરે છે,
સત્ય જ્ઞાન જ્યારે પ્રાપ્ત થાય, ત્યારે ઉદ્ધતપણુ
આપ્યું જાય, અને ઉદ્ધતપણુ જનાથી બીજાને આ-
ધીન રહી શકાય, અને બીજાને જ્યાં પોતો આધીન
રહે ત્યારે ગુરુ જનોનો ઉપદેશ મેળવી શકે છે માટે
હે શ્રાવિઝા બેન ! પોતે માની લીધેલું સાચું નહિ,
પણ જે આજ હોય, તેને સાર રૂપ માનીને અહણુ
કરજો.

૩૦ શ્રાવિત્ર—હે પૂજ્ય ! “ મારૂ તે સારૂ નહિ, પ
તે મારૂ ” એવા પ્રકારની ભુદ્ધિ લાવી કદાચહ
મત્સ્ય ત્યાગ કરીશ હવે પાપમેા લેઈ જણાવ
કરચોહ

૬૦ સાકરીહ—હન વચન રૂચિ રૂપી પાપમેા લેઈ જાણ
હન વચન રૂચિ એટલે હનેશ્વર મનુષ્યે કહેલા વચને
સાભગવામા તથા અનુષ્ઠાનમા તીવ્ર અભિનાયા તે હ
વચન રૂચિ કહીએ, તે રૂચિ શ્રદ્ધા સહિત હોવી જોઈએ
સાભગવા રૂપી તથા અનુષ્ઠાન રૂપી બન્ને પ્રકારની
રૂચિ ન હોય તો સમ્યક્ત્વરૂપી રત્નની કોઈ રીતે
શુદ્ધિ થઈ શકે નહિ માટે મનુનાવચનોને શ્રદ્ધા સહિત
સાભગવામા તેમજ ક્રિયામા સુક્રવામા બરાબર રીતે રૂચિ
રાખવી, કે જેથી સમ્યક્ત્વની શુદ્ધિ થાય છે એ પ્ર
માણે પાપમા લેઈવું સ્વરૂપ જાણવું વગી કહેછ છે
કે સમ્યક્ત્વશુદ્ધિ અને ધર્મરાગ રૂપજ તે બન્ને
સમ્યક્ત્વ સાથે પ્રગટ થતા લિંગપણે પ્રસિદ્ધ છે, કહેવું
છે કે શુદ્ધિ ધર્મરાગ યથાર્થક્રિય ચરૂ દેવના વૈનાટ
ત્વમા નિયમ તે સમ્યગ્દૃષ્ટિના લિંગ છે

બીજા પણ પાપ ચુલ્હા છે, તે આવી રીતે—૧ સત્
ચિ ૨ અર્થ રૂચિ, ૩ કરણ રૂચિ, ૪ અનર્થાનિવેશ રૂચિ,

પે અનિષ્ટોત્સાહતા, એ પાપે ગુણે ગુણવાન હોય સૂત્ર રૂચિ
વાળો સણવાદિઃ સ્વાધ્યાયમાં પ્રવૃત્તિ કરે, અર્થ રૂચિ વાળો
ગુરુ જનોનો અભ્યુત્થાનાદિઃ વિનય કરે, અને કરણ રૂચિ
અને અનભિનિવેશ રૂચિ તો ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે છે અ
નિષ્ટોત્સાહતા તો ઈચ્છાની વૃદ્ધિ રૂપ છે આ પ્રમાણે
ગુણવાનપણના પાપ ભેદ કહીને ભાવ આવકનું ગુણવાન
પણ રૂપ ત્રીજું લક્ષણ કહ્યું.

હવે ભાવ આવકનું ત્રીજું અવધાર રૂપ થાય લક્ષણ
કહે છે—જનુ એટલે સરલ એટલે કપટ રહિતપણે ચાલવું,
તે જનુ અવધાર આગ પ્રાર્થના છે એક તો અવિસંગ વાદી-
પણે બોલવું, એટલે જેવું હોય તેવું બોલવું એટલે બીજાને
કમવાની બુદ્ધિથી ધર્મને અધર્મ અધર્મને ધર્મ, ભાવ આવકો
તથા ભાવ આવિકાઓ કહે નહિ, પણ સાચું અને બીજાને
મીઠું લાગે તેવું બોલે કય વિક્રમના સાટાઓમા ઓછું વધારે
મુલ્ય કહે નહિ જેટલું હોય તેટલું જ કહે, પણ પોતાને
વધારે પૈસાના લોભથી કોઈ વિશ્વાસી અને સરલ સ્વભાવી
મનુષ્ય વસ્તુ વેચાતી પોતા પાસે લેવા આવે, ત્યારે મનમા
જાણે કે આજે ખાજ હાથમા આવ્યું છે, એટલે જેમ ભાન
કરીશું તેમ ચાલશે આવું કૃત્ય ભાવ આવક કહેતા કે કરતા
નથી તેમજ પૈસાના લોભથી જુદું બોલતા નથી કોઈ સાક્ષી

પુરવા જોલાને, ત્યારે પણ મત્ય જોવે છે રજસભામાં જોઈ
 જોની, કેઈને દોષિન ઠરતા નથી તેમજ ધર્મને લજવન ર
 વચન, ધર્મના ગગી ભાવ આવડો જોવાતા નથી આ રીતે
 ઋણુ વ્યવહારમાં થયાથ બાણુન સ્વરૂપ પહેલો લેદ ઠેલા હવે
 અવચક ક્રિયા રૂપ જીને લેદ ઠેલાય છે તે આ રીતે છે—

અવચક એટલે જીનને હેગન કે હુ જી નહિ ઠગનાર
 ક્રિયા એટલે મન, વચન, ઠાયાનો વેપાર તે ઋણુ વ્યવહારનું
 લક્ષણ છે જે માટે કહ્યું છે કે—શુદ્ધ ધર્મનો અર્થ એટલે
 જેને પવિત્ર ધર્મનો ખપ છે, એવો પુરૂષ જનાવડી માવ જનાવી,
 અથવા એમું અઠકુ તોલ માપ જનાવી જીનને લેતો દેતો
 નથી લેવાતું મોટ માપ તથા દેવાતું નાનું માપ ઠરી ઠગે
 નહિ, તથા જીન કોઈ પણ ઠામમાં ભાવ આવડ આવિકાએ
 જીનને ઠગે નહિ જેની મતિ સારી છે, એવા પુરૂષ કે સ્ત્રીએ
 એવું વિચારે છે કે જીનને ઠગતું તે દેવલ પાપજ છે એમ
 નિસારી ઠાઈને ઠગે નહિ, આ રીતે ઋણુ વ્યવહારમાં અવ
 ચક ક્રિયા રૂપ જીને લેદ ઠેલા છે હવે ભાવિ અપાય પ્રકા
 શન સ્વરૂપ રીને લેદ કહે છે, તે સાલજો—ભાવિ અપાય
 પ્રકાશન સ્વરૂપ એટલે અશુદ્ધ વહિવટ ઠગનારને સ ઠેલા આવે
 છે એમ હોનાર એટને થનાર અપાયોનો એટલે હુ જોનો
 ને પ્રકાશ કે, એટલે પોતાને આશ્રી એવું શીખવે કે હે

લોળા ! ચોરી વગેરે પાપના ઢગો છે તે આ સવ તવા પે
રસવમા દુ ખના આપનાર હોવાથી તેવા ક્રમો કળવા નહિ.
આ રીતે ઋણ વ્યવહારમા ભાવિ અપાય પ્રકાશન અરૂપ
ત્રીને બેઠ કહ્યા હવે સફલાવથી મૈત્રી ઠરવા રૂપ થોથા
લેઈ આ રીતે છે—

સફલાવ મૈત્રી એટલે ખરા ભાવથી કપટ રહિતપણે
મૈત્રી કરે કેમકે મૈત્રી અને કપટપણ, એ બન્નેને
છાયા તડકા જેવો વિરોધ છે, એટલે જ્યાં કપટભાવ
હોય, ત્યાં મૈત્રીપણ હોય નહિ, જેમકે છાયા ત્યાં તડકો
હોય નહિ અને તડકો ત્યાં છાયા હોય નહિ, કહ્યું છે કે
જેઓ કપટથી મૈત્રી કરના ઇચ્છે છે, તે પાપથી ધર્મ
સાધના ઇચ્છે છે, બીજાને દુખી કરી મમૃદ્ધિ મેળવવા ઇચ્છે
છે, સુખ વડે વિદ્યા શીખના ઇચ્છે છે, અને કઠોર વાણીથી
શ્રીને વશ ઠરવા ઇચ્છે છે, તે ખુદી રીતે અપહિત એટલે
મૂર્ખ છે કાણુ કે ઉપર બનાવ્યા ઉદાહરણમા તદ્દન વિરોધ
છે ઠરણુ કે પુન્યથી જ ધર્મ થાય છે, બીજાને સુખી કરનાથી
મમૃદ્ધિ મળે, અને આજસ, નિદ્રા, એશ આરામ વગેરેનો
ત્યાગ કરી કષ્ટ વેઠવાથી વિદ્યા પ્રાપ્ત થાય છે કષ્ટ વિના
એટલે જરાબર મહેનત કર્યા વગર, તથા એક મન કર્યા વગર
વિદ્યા પ્રાપ્ત થતી નથી સુદર રાખ્દો તથા મધુર વાણીથી શ્રી
વશ થાય, તેમ કપટ રહિત મૈત્રી પ્રાપ્ત થાય છે

આવી રીતે રૂબરૂ વ્યવહારમાં સદ્ભાવ મૈત્રી રૂપ થાયો. લેદ
કહ્યો, અને જ્યાં મૈત્રી કરવી ત્યાં સત્ય પ્રેમથીજ કરવી, રૂબરૂ
વ્યવહારના ચારે લેદ કહ્યા એથી વિરૂદ્ધ રીતે વર્તવામાં શુ
હોય થાય છે, તે બતાવીને પછી શુ કરવું તે કહે છે અન્યથા
બધું જ એટલે જેવું હોય તેવું ન કહેવું અવચર ક્રિયા હોયોની
ઉપેક્ષા કરવી, કપટવાળી મૈત્રી કરવી, વગેરે હોયો ભાવ આવડ
આવિકામાં હોય તો બીજા મિથ્યા દષ્ટિ જીવોને ચાક્રસપથે
અબોધીનું કાષ્ઠ યદ્ય પડે છે તેથી બીજા જીવો ધર્મ પામી
શકતા નથી કારણ કે એ હોયોમાં વર્તતા આવકને જોઈ તે
મિથ્યાદષ્ટિઓ આમ બોલે છે કે જીનશામનને ધિક્કર થાયો,
જ્યાં આવકોને આવા સારા માણસને નિંદવા લાયક ખોટું
બોલવું વગેરે ખરાબ કર્મ અટકાવવાનો ઉપદેશ આપવામાં
નથી આવતો આવી રીતે નિંદા કરવાથી તે મિથ્યાત્વી જીવો
કરોડો જન્મ સુધી સમકીતને પામી શકતા નથી તેથી એ
અબોધિજ બીજા કહેવાય, એટલે મિથ્યાત્વનું બીજા કહેવાય
છે અબોધિ બીજથી તેવી નિંદા કરનારનો સ સાર વધે છે,
એટલું જ નહિ, પણ તે મિથ્યાત્વીને ધર્મ નિંદા કરવામાં
કારણભૂત એવા આવકોના પણ સ સાર વધે છે જે માટે કહ્યું
છે કે જે પુરુષ યા સ્ત્રી અજ્ઞાનપણે પણ શાસનની લઘુતા
ફરાવે એટલે ધર્મનું ખોટું દેખાડે તે બીજા પ્રાણીઓને તેવી
દોષને મિથ્યાત્વનો હેતુભૂત થઈ, તેના જેટલાજ સ સારના

કારણભૂત ક્રમેનિ જાણે છે, જે કર્મ વિપાકે એટલે લોગ
 વવામા દારણુ ઘોર અને સર્વ અનર્થના વધારનાર થઈ પડે
 પડે છે આ ઉપરથી હે આવિકા જેન ! અમારે તથા તમારે
 ઘણા બોધ લેવાનો છે અમે જો પરમાત્મા મહાવીરના શાસ
 નમા ચારિત્ર અહણુ કરીને સાધુપદ શોભાવીએ નહિ, ને
 અમારા નિમિત્તે બીજા જીવો કર્મ જાણે, એટલે અમે કલેશ
 ઠકાસ તથા ચેની ચેલાના મોહના લઈને ધર્મની લઘુતા ક-
 રાવીએ, તથા તમો આવકને ન છાજે તેવા કામ કરો, તે
 દેખી લોકો જાણે કે જોયા જૈન ધર્મી ? શુ એના ધર્મમા
 આવા કામો કરવાના ઠહ્યા હશે ! વીગેરે શાસનની દેલણા
 થનારા વચનો બોલાય જે નિમિત્તભૂત અમોને તથા તમોને
 બહેને કર્મ બધ થાય છે માટે હે આવિકા ! મયણા મુઠ
 દરીની પેઠે ધર્મની દાઝ વિચારવી એટલે જ્યારે મયણામુ
 દરીના શ્રીપાળ મહારાજની સાથે કોઢીઆ છતા લગ્ન કર્યા,
 તે વખતે લોકો ધર્મની નિદા કરતા હતા કારણ કે મય
 ણામુદરી જૈન ધર્મી હતા, જેથી મયણામુદરી પોતે કર્મનુ
 સ્વરૂપ સમજતા હતા કે “ અવશ્યમેવ મોક્તવ્ય કૃત
 કર્મ શુભાશુભ ” કરેલા શુભ કે અશુભ કર્મ અવશ્ય
 જોગવવા પડે જેથી દ્રઢ નિશ્ચયથી શ્રીપાળ મહારાજની
 એવી દયામા પોને લગ્ન કરીને મનથી દ્રઢ રહ્યા હતા, પણ

જ્યારે પોતાના નિમિત્તથી વર્મની નિદા માલગી, ત્યારે શુઝ
મહારાજ પાને જઈ વિનિતિ પ્રવેશ કરી કે કૃપાશુ
શુઝ ! મને મારા મુળની પરવા નથી, પણ મારા નિમિત્ત ધર્મની
નિદા થાય છે, તે મારાથી સહનથી નથી આવી રીતે
મથણાસુદરીએ ધર્મની દાઝને લીધે શુઝમહારાજ પાસે પ્રાર્થના
કરી હતી જે મથણાસુદરીનું ચરિત્ર શ્રીપાળ મહારાજના
ગાસમ બતાવેલ છે, જે આપણે છછ મહિને સાબડીએ છીએ.
જેથી આ ઠેકાણે વધારે ઉન્નયન કરતી નથી, પણ મથણા
સુદરીની માફક ગાસનની દાઝ રાખશો, ઉપર પ્રમાણે ઉગ્ર
વ્યવહાર સ્વરૂપ જ્ઞાનસ્થાવકનું ચોથું લક્ષણ બાણુવું

હવે શુઝશુશ્રુષા રૂપ ખાચમું લક્ષણ કહે છે—શુઝ
શુશ્રુષા એટલે શુઝમહારાજની પોતે સેવા લાજી કરે, અને
બીજા પાસે કરાવે તે શુઝ ધર્મના બાણ, વર્મના ઘરનાર, ધર્મના
ચલાવનાર અને હવેથી ધર્મ શાસનો ઉપદેશ આપનાર હોય
છે, તેવા શુઝમહારાજની લાજી આ પ્રકારે થાય છે તે આ
પ્રમાણે છે ૧ પોતે લાજી કરે, ૨ બીજા પાસે શુઝમહારાજ
જના ડાહ્યા શુણ્ણ જોડી કરાવે, ૩ આપધ લેખજ આપે, એટલે
જનલ એક દ્રવ્ય રૂપ બાહર આપવાને ખપ લાગે તે આપધ,
અને ઘણા દ્રવ્યોના મેળવવાથી બનેલા અથવા પેટમાં ખાવાના
પદાર્થને લેખજ કહીએ, એટલે જામમમા મહદગાર આપધ

લેવજ વગેરે ચીજો ગુરમહારાજને પોતે આપે, અને બીજા
પાસે અપાવે ૪ ઉપર બનાવેલા મંડપવાળા ગુરને બહુ
માન આપે, મનની પ્રીતિ પૂર્વક વળાણ કરે એટલે ગુરમ
હોરજતા ગુણ ગાય, આ પ્રમાણે ગુર ગુરુના ૩૫ પાંચમું
લક્ષણ બતાવ્યું

હવે પ્રવચન કુશળ ૩૫ ભાવ શ્રાવણુ છૂટું લક્ષણ
કહે છે—પ્રવચન એટલે આગમ, તે સૂત્રાદિઠ લેટે ઠગી છ
પ્રકારે છે તેની તેના અંગે રહેલ કુશળપણુ છ પ્રકારે છે
૧ મૂત્રમા જે હોળીઆર હોય, એટલે સૂત્રનો બરાબર
બતાવનાર ૨ તેમજ સૂત્રના રહસ્ય ગાયે તેના અર્થનો બ
જાકાર ૩ તેજ રીતે ઉત્સર્ગ એટલે સામાન્યપણુ કહેનામા
અપવાદ એટલે વિશેષપણુ કહેવામા ૪ ભાવ એટલે વિધિ
સહિત ધર્મક્રિયા કરનામા ૫ વ્યવહાર એટલે ગીતાર્થ પુ
રૂપના આચરણમા એટલે ગીતાર્થ પુરૂષે જે પ્રમાણુ કહ્યું
હોય, તેનું આચરણુ કરવામા ૬ સફળતાના ઉપદેશ સાંભ
ળવામા હોળીઆર થયો હોય તે છએ પ્રકારમા કુશળ ગણાય
એટલે શ્રાવકને ઠચિત એના શાસ્ત્ર બાણુ, ગ્રાનંડા પણ બરા
બર આગમના બાણુકાર હોવા જોઈએ કારણુ કે જેને પોતાના
આગમનુ જ્ઞાન નથી પોતાના ધર્મમા શુ શુ કહેલ છે તેનું
જ્ઞાન નથી, એના શ્રાવક શ્રાવિકાઓ ધર્મમા ૬૬ ડેવી ગીતે,

રહી શકે અથવા નજ રહી શકે આવકોએ મળુ સમર્થગી સાત નય, આઠ કર્મ વગેરેનું જ્ઞાન મેળવવું જોઈએ. એ પ્રમાણે ભાવ આવકના ગુણ ઠહ્યા. ખીજા પણ ગુણો છે તે ધર્મરત્ન મ રહુથી બાણી લેશે. અહીં મ દોપથી કહેવામા આવ્યા છે

હે શ્રાવિકા બેન! જ્ઞાત મન એટલીજ ગુણો તથા ભાવ આવડપણુ વગેરે ગુણો જે મનુષ્યમા હોય, તે દેશ વિનિતિ શ્રાવક શ્રાવિ. કહેવાય અને જેને દેશ વિગતપણુ છે, એટલે દેશ વિનિતિપણુ જેનામા હોય તેને દેશ વિનિતિ મામાયિક રહીએ

આ આવડ સજથી ગુણોનું વિસ્તારથી મે જે વર્ણન કર્યું, તેનું કારણ એ છે કે આવા પ્રકારના આવક માયિકાઓ હોય તેમજ ધર્મની ઉત્તતિ થાય આવા ગુણવાળા આવક આ વિકાઓ દીક્ષા લે, ત્યારે શાસનની ઉત્તતિમા ગું ખામી રહે? અથવા નજ રહે. તેમજ આવા પ્રકારના ગુણી આવક આ વિકાઓ સસારની અદર પણુ સુખે પોતાની છ દગી ગાળે, અને પરલવમા પણુ સ્વર્ગના સુખ મેળવે તેમજ આ લોકમા પણુ કલ્હિ, ધન, ધાન્યથી પૂર્ણ હોય, તેનો અપયશ કયાય પણુ બોલાય નહિ કારણ કે કર્મઅન્યમા કહેવ છે કે પાત્રમે શુપ્ત સ્થાનકે વર્તનારને અપયશ નામ કર્મનો ઉદય ન હોય,

તે વાત બરાબર છે કેમકે ઉપર બતાવેલા શુભો જે મનુષ્યની અદર હોય, તેનો કોઈ પણ અપયથ બેલી શકે નહિ માટે આ ભવ, અને પરભવના સુખના હેતુરૂપ, મનોહર શુભોને દિવસે દિવસે મેળવવા પ્રયત્ન કર્યો પણ એકડો ને એકડો ઘુટ્યા ન કર્યો. પણ બગડે આવવા વિચાર કર્યો એટલે એવું વિચારવું કે હું સામાયિક પ્રતિક્રમણ વગેરે ક્રિયા કરું છું તો તેથી મારામા દિવસે દિવસે શુભોની વૃદ્ધિ થઈ કે કેમ ? કે ગાડરીઆ પ્રવાહની માફક કરી જઈ છું, આવો વિચાર એકાતમા બેચીને કર્યો, તોજ તમારા દોષો તમેને દેખાશે. અને જ્યારે પોતાના દોષો જોશે, ત્યારેજ તે દોષોનો ત્યાગ કરી શક્યો અને દોષ જ્યારે આટ્યા જશે ત્યારે શુભોની પ્રાપ્તિ થશે.

આજકાલ કેટલીએક શ્રાવિકા બેનો એવા પ્રકારની છે કે લાખા કાળથી તપ તથા પ્રતિક્રમણ સામાયિક પૂજા યાત્રા વગેરે ઘણી પ્રકારે કરે છે, પણ તેમાંથી ઉત્તમ શુભ સમજીને મેળવનાર અથવા વૈરાગ્યને ધારણ કરનાર ઘણી ઓછી દેખાય છે જો કે ઘણી બેનો ઉત્તમ પણ હશે, અને સારા શુભોને મેળવીને સત્ય સ્વરૂપને પ્રાપ્ત કર્યું હશે, તેમા મારી ના નથી તેમ સામાયિક પ્રતિક્રમણ તપ યાત્રા વગેરે ન કરવું એમ પણ ન સમજવું પણ દિવસે દિવસે અધિક કરવા કારણ કે શુભોની પ્રાપ્તિની અદર ક્રિયાઓ કારણ

છે, અને ઢાગલ વિના ઢાઈ થાનજ નહિ, પણ કિયા વગેરે સારી રીતે નમજીને ઢગવી એવો મારો કહેવાનો હેતુ છે મારે હે શ્રાવિકા બેન ! તેથી ઢગીને બાર ધન વગેરેનું સ્વરૂપ આ ઢેઠાણે સમજાવે છે આપણે દેશવિરતિ સામાયિકનું વર્ણન ચાલતું હતું તે પુરૂ થયું છે બાર નત, એકવીસ ગુણ તથા ભાવશ્રાવકના ગુણ વગેરે જીજ્ઞાસુ બેનો અ વિશેષ પ્રકારે શ્રી ધર્મરત્ન પ્રકરણમાવી જાણી લેવું, તથા અગા કયા સહિત વિરેચન કરનામા આપેલ છે, જેથી સારી રીતે સમજણ પડશે. આ ઢેઠાણે દેશવિરતિ સામાયિકનું સ્વરૂપ હતું, તેથી સક્ષેપમા સારરૂપ ઢહેન છે

પ્ર૦ વ્રાવિકા—હે પરોપારી પરમ દયાળુ જ્ઞાનવાન, ગુરૂચીજી મહારાજ ! ધન્ય છે આપ સાહેબના જ્ઞાનને, એટલે આપના ઉપદેશથી મરૂ અજ્ઞાનપણ નાશ પામ્યું છે, અને માગ ગુણોનું ખરેખર માપે ભાન કરાવ્યું છે આવા ગુણવાન શ્રાવક શ્રાવિકા હોય તો ખરેખર સામું વહુના કજીઆ, દેરાણી નેઠાણી વચ્ચેના કુસપ, ભાઈઓ વચ્ચે હૃદયની કડામણ તથા કુટુંબનો કલેશ વગેરે હોયજ નહિ આવા ઉત્તમ ગુણોના અભાવે મનુષ્યો નિર્ધન બને છે, તથા દુનીયામા તેનો અપયસ દેલાય છે, અને તેથીજ અનેક પ્રકારના દુર્ગો

પ્રાપ્ત થાય છે, તેમજ ઢોઈ પણ પ્રકારનું નત ન હોય
 ત્યારેજ ગમે તે ચીજ ગમે તે ટાઈમે જોટલો રાત્રિએ
 કે દિવસે વગર વિચારે જોટલો પથ્ય હોય અગર અપ
 થ્ય હોય, ભક્ષ્ય હોય યા અભક્ષ્ય હોય તેનો વિચાર
 કર્યા વગર વાપરે છે, જેવી જોવા પ્રકારની અપથ્ય
 ચીજો ખાવાથી શરીર બગડે છે અનેક પ્રકારના રોગ
 થાય છે, પણ જો નિયમ હોય, તો તે પ્રમગ થના
 ન પામે. માટે ખાસ ધનની જરૂરી છે જે મતધારી
 આવડ શ્રાવિંદા હોય છે, તે બધી રીતે મુખી હોય તે
 માટે હવે હું દિવસે દિવસે રસનેન્દ્રિયને જાગ્રે જીને
 મત નિયમ જરીશ શુભોને પ્રાપ્ત જરીશ આ ઠેઠાણે
 આપનો જેટલો ઉપકાર માનુ તેટલો જોડો છે, આપે
 અમૃતમન ઉપદેશ આપી ખરેખર માફ જીવન અન
 ન્ય જનાંચુ છે

ઉ૦ સાધ્વીજી—હે શુભવાન શ્રાવિંદા ! તમોને હું પણ ધ
 ન્યવાદ આપુ છું કે માટે ઉપદેશ સાલગીને ઉત્તમ
 પ્રકારની તમારી ભાવનાઓ તથા શુભો પ્રાપ્ત કરવાને
 ઇચ્છાનત અહુણ કરનાના પગિણામો તમોએ જાત્રત
 કર્યા, તે જાણી મને અપૂર્વ આનંદ થાય છે, સાલગીને
 કાનેથી કાઢી નાખનારા ઘણા હોય છે અહુણ કરનારા

હુકુમી તથા જેમને ઘોડા વખત સ સારમા રહેતુ છે તેવામનુષ્યો હોય છે, અને મે જે ઉપદેશ આપ્યો તે મારી કમળ જાળવી છે કાશ્વ કે ઉપદેશ દેવો, સણુવુ, બીજી વિજ્યાઓનો ત્યાગ કરવો, સ્વપરનુ ક'યાણુ કરવુ, વગેરે સાધ્વીનેા ધર્મ છે અમારુ સાધુ જીવન સ્વપન્ના હિત માટેજ છે અમારે ખાસ કરી જ્ઞાન મેળવવુ જોઈએ, કાશ્વ કે જ્ઞાન વિના પરની દયા પળી શકતી નથી. પૂજ્ય યશોવિજયજી મહારાજે સવાસો ગાથાના સ્તવનની થાથી હાગની ૧૨ મી ગાથામા કહ્યુ છે કે—

લોક વિણ જેમ નગર મેદની, જેમ જીવ વિણ કાયા
 ફોક તેમ જ્ઞાન વિણ પરદયા, જીસી નદી તળી માયા

જેમ વસ્તી વગરનું નગર સમજાન તુલ્ય ॥ એટલે નગરુ છે, જેમ જીવ વિનાની કાયા નગમી છે, જેમ વેશ્યાની પ્રીતિ ફાગટ છે, તેમ જ્ઞાનરૂપ આત્માદયા વિના પરદયા નકામી જાણવી માટે જ્યાં સુધી પોતાના હૃદયમા જ્ઞાન નથી ત્યાં સુધી પરની દયા પળી શકતી નથી, માટે સાધ્વીઓએ જરૂર સ્વપરના હિતના માટે જેમ અને તેમ જ્ઞાન મેળવવા તત્પર રહેવુ જોઈએ, અને સારી રીતે જ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરવુ જોઈએ.

હવે સર્વવિરતિનું સ્વરૂપ કહેવાય છે.

સર્વવિરતિ એટલે સર્વથા સાવધનો ત્યાગ, એટલે પાપના કામો પોતે મન, વચન, અને કાયાથી કરે નહિ, કરાવે નહિ, કરતાને સાડૂ માને નહિ, અને અનુમોદના કરે નહિ આવેા જેમા વ્યાપાર હોય તેને સર્વવિરતિ સામાયિક કહીએ

દૃષ્ટાત તરીકે સાધુ જેવી રીતે અગ્નિ, પાણી, વનસ્પતિ, પૃથ્વીકાય, તથા વાયુકાયની વિરાધના કરે નહિ તેવીજ રીતે પોતાના નિમિત્તે અથવા ગિધ્યાદિકના નિમિત્તે પોતે કરાવે નહિ જેમ જરા દુ ખાવેા યાય કે શેક કરવાદિકનો ખપ પડે, ત્યારે પોતાને કરવાની છુટ નથી, જેથી લોળા આવક આવિકા પાસે વિગધના કરાવે નહિ, એટલે પાણી ઉતુ કરી લાવ એ પ્રમાણે ચોકખુ ન બોલે, પણ એવુ મામિદ્ર બોલે કે જેથી ભક્તિમા તત્પર એવા આવક આવિકાઓ સમજી જાય કે શુ-રૂણને અત્યારે શેક કરવો છે જેથી અજ્ઞાન લોળા આવક આવિકાઓ ભક્તિના વશે અમુક બીજા એકેન્દ્રિય જીવોની વિરાધના યાય, તેના કાર્યો કરે છે એમ જાણતા છતા તેઓને કરવા ના ન કહે મનમા એવુ સમજે કે અમે કયા કહીએ છીએ પણ ખાતરી પૂર્વક જાણવુ કે સાધુઓએ તો દેવ તથા શુદ્ધની સાક્ષીએ કરવુ નહિ, કરાવવુ નહિ, કરતાને સાડૂ માનવુ નહિ એવા પ્રકાશના નિયમે લીધેલ છે તો પછી

પોતે રસનેન્દ્રિયને આધીન થઈને પોતે જાણના હોયકે આ
કેરી, ટેરી વગેરે એવી ચીજો અમારા માટેજ ડરેલ છે છતાં
વહોરે, તો શુ ખવિત્ર દેવ અને શુરૂની માફીએ લીધેકુ મત
બરાબર પાળ્યું કહેવાય ? નજ કહેવાય

ધર્મના નાયક તથા નાયિકા તરીકે કહેવાના અમો સાધુ
સાધ્વીઓ નિયમમા ખામી લાવીએ તો અમારાથી બોધ
ખામીને નિરમ લેનારા તમો આવક આવિકાઓ તે નિરમો
બરાબર શી રીતે પાળી ગયો ? કારણ કે મન દેનાન મતમા
ઢીલા દોન, તો પત્રી મત લેનારા તેનાથી મનમા ઢીના થાય
તે સ્વાભાવિક છે જો કે સાધુઓના શુદ્ધ ઘણા અન્ધોમા
વિસ્તાર પૂર્વક લખેન છે તેમાથી અહીંયા હું તમોને નાર
રૂપ એવે બહુ જાણવા યોગ્ય શુભોને કહું છું, તેમ પ્રથમ
આહ્યાની શુદ્ધિ હોય તો બધા મતો સાચી રીતે પાળી શકે
કારણ કે “ આહ્યા તેમો એકાદાર ” હોય માટે આહ્યાની
શુદ્ધિને માટે આહારમા રહેના બેતાનીય દોષો કહું છું, તેમ
નોન દોષો તમારા શ્રવક શ્રાતેકા તરફથી અમોને લાગે છે,
જે આ ઠેકાણે બતાવાય છે જેથી તે મોન દોષોને સાબળી
સમજીને ઠેક દિવમ એ દોષોમા અમોને નાખશે નહિ

શામકાર સોન દોષના નામ કહે છે તે આ રીતે છે—
૧ આધા કર્મ, ૨ ઉદ્યેશ કર્મ, ૩ પુતિ કર્મ, ૪ મિત્ર જાલ

કર્મ, ૫ સ્થાપના, ૬ પ્રાણુત, ૭ પ્રાકૃતરણુ, ૮ કીત કર્મ, ૯ પ્રમિત્ય કર્મ, ૧૦ પરિવર્તિત, ૧૧ અભ્યાહુત, ૧૨ ઉદ્દિષ્ટદોષ, ૧૩ માવાપહુતદોષ, ૧૪ આચિત્તદોષ, ૧૫ અનિચ્છદોષ, ૧૬ અધ્યવપૂરકદોષ, આ ણધા દોષો ઉદ્દગમ સંજ્ઞાથી જાણવા

ઉદ્દગમ એટલે મનમા ઉદ્દેશ ચીત્તવીને આહારાદિંતુ પકાનવુ, એટલે રમોઈ કરતી વખતે મનમા નિગારે ક ઠેકાં સાધુ આનશે, માટે થોડી રમોડ વધારે કરૂં વગેરે જો કે ઉદ્દગમ સંજ્ઞાથી વિન્તાર ઘણો છે, પણ આ ઠેકાણે સંક્ષેપથી અર્થ જોવામા આવ્યો છે

હવે સોગ પ્રકારના દોષોનો સંક્ષેપથી અર્થ જોવાય છે, તે સાવધાન પૂર્વક માણગીને તેવા પ્રકારના દોષોને આચરણમાથી દૂર કરશે. ૧ આધાકર્મીદોષ, આધાન એટલે સાધુને માટે મનની ધારણા, જેમકે આ અમુક માવુ કે સાધવી માટે આહાર આદિક પકાનનો છે, એની જે પાપ ક્રિયા કરી તે આધાકર્મ કહેવાય અથવા સાધુ માટે અચિત્ત વસ્તુને અચિત્ત કરવી, અથવા અચિત્ત વસ્તુને રાધી તે પણ આધાકર્મી દોષ કહેવાય એટલે સાધુ માટે જે પકાન આહાર વગેરે યનાવવામા આવે તે આધાકર્મી કહેવાય અને તે આધાકર્મી આહાર સાધુને વિષ સમાન જોવ છે વિષ તો

સારૂ છે એકજ લાવના દ્રવ્ય થકી પ્રાણ લે પણ આધાત્મી
 રૂપ વિષ અમારા લાવ પ્રાણ હણવામા મોટું નિમિત્ત છે
 એટલે અમે અશુદ્ધ આહાર વાપરીએ તો અમેને આગસ
 પ્રમાણ વગેરે આવે જેથી અમારા શાશ્વત લાવ પ્રાણ જે
 ઘણા કાળથી કર્મના આવરણથી આચ્છાદિત થએલા છે, તે જ્ઞાન
 દર્શન અને ચારિત્રના આવરણને દૂર કરવા માટે એટલે જ્ઞાન
 દર્શન અને ચારિત્રમા રમવા માટે અમાએ લીધેલી દીક્ષાને
 પણ આધાત્મી આહાર મેળવવા દે નહિ, નમજ તમેને પણ
 એક આધાત્મી આહાર વહોરાવવાથી લાભ નથી ફેટલાએક
 લોગા દિલના આવક આવિકાઓ ભક્તિને વશ થઈ આવે છે,
 એટલે વહોરાવે છે, અને તેનો આગમ પણ ભક્તિનોજ હોય
 છે, તેથી ઠરી અહીંયા હું તેવા લોકોની નિંદા કરતી નથી,
 પણ મારો લખવાનો હેતુ એ છે કે દાન લેનાર અને દેનાર
 બન્ને પુન્ય બાધા અને બોનું હિત થાઓ કાન્યુ કે શુદ્ધ
 દાનથી દેનાર તથા લેનાર બન્ને જીવો પોતાનું હિત કરી
 શક્યા છે, દાન દેવાનો તમારો ધર્મ મોટો પુન્યને ઉત્તાર્જન
 કરે છે માટે દરેક આવક આવિકાએ દાન દેવું, પણ અમલ
 બન્નેના હિતને જાળવી દાન દેવું, એજ મારો ઉપદેશ છે,
 કારણ કે શુદ્ધિએ ભક્તિ પૂર્વક દાન આવશ્યક દેવું તે તેનો
 ધર્મ છે

પ્ર૦ શવિકા—શુ ? ત્યારે કોઈ સાધુ સાધ્વીઓ માંદાં પડે ત્યારે અમારે તેઓને માટે કાંઈ ઉપચાર ન કરવા ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—જેન ! આથી મારું એવું કહેવું નથી, કે રોગોથી પીડાતા સાધુ સાધ્વી માટે દવાદિક તથા જે જે વસ્તુનો ખર્ચ હોય, તેવા ઉપચાર ન કરવા, પણ પ્રભુ મહાવીરના વચન ઉપર રોમે રોમ વિશ્વાસ છે જેમને, તથા જાણ્યું છે કર્મનું સ્વરૂપ જેમણે એવા મહાવીર પિતાના પુત્ર પુત્રીઓ જે અમો સાધુ સાધ્વીઓને જાતાના ઉદ્યને ઠેઠાણે અજ્ઞાતાનો ઉદય આવે એટલે રોગ આવે, ત્યારે અમારે એવું વિચારવું જોઈએ કે આ મારું જાણેલું અજ્ઞાતા કર્મ ઉદય આવ્યું છે તો ધૈર્ય ધારણ કરીને શાંતિ પૂર્વક મારે લોગ વડે જોઈએ કારણ કે કર્મને લોગવ્યા વિના કોઈ પણ રીતે એણે થાય તેમ નથી માટે મારે આકુળ બધા કુળ થવું નહિ એમ વિચારી પાપ રહિત દવાઓ તથા ઉપચારોનું સેવન કરવું એ અમારો ધર્મ છે અને તમારે પાપ રહિત દવાઓ તથા ઉપચારો સાધુ સાધ્વી માટે કરવા એ તમારો ધર્મ છે વળી કોઈ સાધુ સાધ્વીને અત્યંત મદવાડ હોય તેની વાત અપવાદે જુદી સમજવી આથી તમારે એમ ન સમજવું

કે અનિરાજ માટે વિનય તથા દાન ન કરવું, પણ સમજુતી પૂર્વક વિશેષ પ્રકારે પાપ સહિત કરજો

૨ ઉદ્દેશ કર્મ—મનમાં ઉદ્દેશ ચીનવીને આહારાદિક પક-
વવું, એટલે રસોઇ કરતી વખતે મનમાં એવું ચીંતવે
કે આ ભવમાં દાન આપીશું નહિ તેા પરભવમાં
કાઈ પામીશું નહિ એ પ્રમાણે વિચાર કરી,
વિભાગ પાડ્યા વિના થોડા દાન ભાત વધારે રાધે
તે આપથી ઉદ્દેશિક દોષ કહેવાય, અને વિવાહ વગે
રેના પ્રમગમાં બનાવેલ પકવાન વગેરેમાંથી સાધુને
દાન દેવા માટે પકવાન વગેરે જુદા રાખે તે વિભા-
ગથી ઉદ્દેશિક દોષ કહેવાય

૩ પુતિકર્મ—ઉદ્દેશમાંથી દોષ વિનાના પવિત્ર ભોજન આ-
દિકને ખીબા અવિશુદ્ધ ભોજન આદિ સાથે મેળવ્યાવી
પુતિકર્મ નામનો દોષ થાય છે જેમ અતિ સુગંધિ
અને મનોહર એવા ભાત આદિકમાં ખીબા દુર્ગંધ સુજાત
લેશ માત્ર ભાત આદિક મેળવ્યાથી જેમ તે તમવા
લાયક થાય છે, તેમ તે સર્વ ભાત આદિક પવિત્ર
હતા પણ તેમાં લેશ માત્ર આધાકર્મદિક દોષવાળા ભાત
આદિક મેળવ્યાથી તે પૂતિકર્મ નામના દોષવાળા થાય
છે, માટે સાધુને તે ત્યાગવા ચોચ્છ છે

૪ મિશ્રજાત દોષ—કુદુળ માટેનું અને સાધુ માટેનું એમ મિશ્ર થએલું જે લોચન આદિક તે મિશ્રજાત નામનું દોષવાળું ઠહેવાય

૫ સ્થાપના દોષ—ઠેટલાક કાળ સુધી સાધુને નિમિત્તે જે ભાત પાણી આદિક રખાય તેને સ્થાપના દોષ જાણવો, અથવા સ્થાપના એટલે આ વસ્તુ મારે સાધુ એને આપવી છે, એવી બુદ્ધિથી કેવા લાયક વસ્તુઓને ઠેટલાક વખત સુધી ચુલા ઉપર, થાળીમા, ધાગડીમા શીકા વગેરેમા ગળી મૂકવી, તેવા લોચન આદિકને સ્થાપના દોષવાળું જાણવું, તે સાધુઓને અવશ્ય ત્યાગ કરવા લાયક છે

૬ પ્રાભૂતદોષ—કોઈ ઇષ્ટ અથવા પૂજ્ય પ્રત્યે ઘણા આદર મત્કાર પૂર્વક કંઈ ઉત્તમ વસ્તુ અપાય છે તે પ્રાભૂત એટલે ભેટ ઠહેવાય છે એવી રીતે સાધુઓને આપવાની વસ્તુ પણ પ્રાભૂતિકા ઠહેવાય છે હવે તે પ્રાભૂતિકા જે પ્રકારની છે, એક મૂક્ષ, અને બીજી બાદર તેમા મોટા આરભના વિષયવાળી બાદર ઠહેવાય, અને અવલપ આરભના વિષયવાળી સૂક્ષ્મ ઠહેવાય તે દરેકનું જાણે ભેદો છે, એક ઉત્પન્ન થો કરીને બીજી અવલપ થો કરીને તેમા પોતે ધારેલા કામની મુદત આગળ

લખાવીને જે આરભ કરવો તે ઉત્પચ્છલ કહેવાય. અને તેજ કાર્યની મુદતને દુકી કરી પ્રથમજ જે આરભ કરવો તે અવચ્છલ કહેવાય જેમકે—

કોઈક શ્રાવકે કોઈક શહેરમા પોતાના પુત્રનો વિવાહ કરવા માડ્યો જ્યોતીષીએ લગ્નનો અમુક ઉત્તમ દિવસ જોઈ આપ્યો, પરંતુ તે સમયે શુરૂ મહારાજ બીજે ક્ષયે વિહાર કરતા હોવાથી ત્યાં તેમની હાજરી નથી, ત્યારે તે શ્રાવક મનમા એમ ચિંતવે કે આ વિવાહ પ્રસંગમા મનોહર પક વાત તથા સુખડી આદિક થશે પરંતુ તેમાથી સાધુઓના ઉપયોગમા કાંઈ આવી શકશે નહિ વળી એમ સંભળાય છે કે કેટલાક દિવસો પછી શુરૂ મહારાજ વિહાર કરતા થકા અહીં પધારશે, માટે તેજ વખતે મારા પુત્રનો વિવાહ કરવો ચોખ્ખું છે, કે જેથી સાધુઓને હું પુષ્કલ આહાર આદિક તે સમયે આપી શકું વળી તે લોજન આદિક સફળ થએલું ગણાય, કે જે સુપાત્રે વપરાય, અને તેથી મહાપુણ્ય ઉપાજન કરાય ઇત્યાદિક ચિંતવીને નિશ્ચિત કરેલો વિવાહનો દિવસ ફેરવીને શુરૂના આવવા સમયે વિવાહ કરે છે, એવી રીતે વિવાહનો દિવસ આગળ ઠેવીને પકવાન આદિક કરાય છે, તે બાદર ઉત્પચ્છલ પ્રભૃતિકા કહેવાય વળી કોઈક શ્રાવક પોતાના પુત્ર આદિકનો વિવાહનો દિવસ નક્કી કરાવે, એટલા

મા તે નડકી કરેલા દિવસની પહેલાજ ત્યા સાધુઓ
 આવી ચડયા, ત્યારે તે મનમા ચિતવે કે મારે આ
 સાધુઓને ઉત્તમ પ્રકારના ખુબ આહાર પાણી પુણ્ય
 માટે આપવા છે અને તે વિવાહ આદિક મહા પર્વમા
 થાય તેમ છે, માટે આ મુનિઓની હાજરી દરમ્યાન જે મારા
 પુત્ર આદિકનો વિવાહ થાય તો ઠીક એમ વિચારી નજી
 કનો વિવાહનો દિવસ ઠરાવે એવી રીતે ભવિષ્ય કાળમા
 થનારા વિવાહનો દિવસ નજીક લેખને જે પડવાત્ર આદિક
 બનાવવામા આવે તે બાદર અવખંધલુ પ્રાભૃતિકા કહેવાય

વળી કોઈ સૂત્ર કાતવા આદિકનું કામ કરતી હોય,
 અને તે વખતે તેનો બાળક રડતો થકો લોજન માગે, કે
 હે મા તુ મને લોજન આપ એટલામા તે પડાગના
 ઘગેમા ભિક્ષા માટે આવેલા સાધુઓને જોયે, તેમને જોઈ
 સૂત્ર કાતવા આદિકના લોભ વડે ઠરીને તે રડતા એવા પોતાના
 બાળકને કહે કે, હે પુત્ર તુ રડ નહિ, ઘેર ઘેર ફરતા
 અનુક્રમે આ સાધુ મહારાજ ત્યારે આપણે ધરે પધારશે,
 ત્યારે તેમને ભિક્ષા આપવા માટે હું ઉઠીશ, ત્યારે તેજ
 વખતે તને પણ લોજન આપીશ પછી અનુક્રમે નાધુ મુનિ-
 રાજ ત્યા આવે, ત્યાં ધર્મ આદિક માટે ઉઠીને તેમને ભિક્ષા
 આપે, અને પોતાના બાળકને પણ આપે અહીં જે ક્ષણે

જાગડે લે જન માગ્યુ તેજ કાણે તેને લોજન આપવુ ઉચિત હતુ પણ ભવિષ્ય ઝાળમા સાધુઓને શિક્ષા આપવાની સાથે પુનઃ જે લોજન આપ્યુ, અને તે સમયની સાધુઓને આપવા રૂપ જે પ્રાભૃતિકા તે મુક્ત ઉત્પન્ન થયુ પ્રાભૃતિકા કહેવાય વગી કોઈક સૂત્ર કાતવા આદિકર્તુ કાર્ય કરતી થતી લોજન માગતા જાળકને કહે કે, આ એક પૂણી કાતીને હું તને લોજન આપુ છું, એટલામા ત્યાં સાધુ આવી અડ્યા, ત્યારે ઉડીને તેમને શિક્ષા આપે, અને જાળકને પણ લોજન આપે અહીં રૂપી પુણી કાત્યા જાદ તેણીએ જાળકને લોજન આપવાની પ્રતિજ્ઞા કરેલી હતી પરંતુ સાધુ નિમિત્તે તે પહેલાજ ઉડીને જાળકને જે લોજન આપ્યું, અને તે વખતે સાધુને આપવા રૂપ જે પ્રાભૃતિકા થઈ તેને મુક્ત અવસ્થા પ્રાભૃતિકા જાણી હવે ત્યાં જાદ તે હાથ ધોવા આદિની ક્રિયા કરતી વેળાએ અઢાય આદિકર્તુ ઉપમર્દન કરે, છે માટે તે અ પ કાગવાળી જાણી

૭ પ્રાદુર્ગત દોષ—સાધુને આહાર આદિક દેવા માટે અગ્નિ, દીપક અથવા મણિ આદિકનો પ્રકાશ કરીને અથવા ભીત આદિકને દુગ્ધ કરીને દેવાની વસ્તુ તે પ્રગટ કરવુ તે પ્રાદુર્ગત કહેવાય જેમ કેટલક વાવક કે જે સાધુઓની ભક્તિ કરવામા હર્ષિત મન

વાળો હોય, તેમજ સુપાત્ર દાનથી નિરતર જેના હાથ પવિત્ર થએલા છે, પરંતુ વિવેકની ઝોઝાગને લીધે એમ ચિંતવે કે સાધુઓને દેવા લાયક આ લોન આદિક મારા અધારા ઘરમા રહે છે, અને તેથી દૃષ્ટિએ ન દેખાવાથી સાધુઓ લેશે નહીં, એવું વિચારી ત્યાં પ્રકાશ માટે તેજસ્વી મણી રાખે, અથવા અગ્નિનો દીપક મળગાવે, અથવા જાળી મુકાવે, અથવા નાનું દ્વાર મોટું મુકાવે, અથવા જિતમા બાકોગ પડાવે, એવી રીતે તે સ્થાનમા રહેલી તે દેવાની વસ્તુને જે પ્રકાશથી વળી ઘરની અંદર રહેલા ચુલા ઉપર પોતાના કુટુંબ માટે રાધેલા ભાત આદિને માધુને દેવા માટે અધઠાગમાંથી લાવી બહારના ચુલા ઉપર મૂકવા, અથવા બીજા પ્રકાશવાળા સ્થાનમા લાવી મુકવા, વગેરેમા છકાય જીવેલી હિંસાનો સંભવ હોવાથી સાધુઓએ તેવી શિક્ષા વર્જવી

૮ કીર્ત દોષ—કીર્ત એટલે સાધુ માટે મૃત્યુ આદિક આપીને લીધેલી વસ્તુ, તે નીચે મુજબ ચાર પ્રકારની છે—એક પોતાના દ્રવ્યથી વેચાતી લીધેલી, બીજી પોતાના ભાવથી વેચાતી લીધેલી, ત્રીજી પરદ્રવ્યથી વેચાતી લીધેલી, ચોથી પરભાવથી વેચાતી લીધેલી તેમા પોતાના દ્રવ્યથી વેચાતી લીધેલું એટલે પોતેજ

દ્રવ્ય વડે ઠરીને ઉત્તમત આદિ તીર્થની શેષા, તથા
 રૂપ બદલાવવા આદિકની ગુટીકા અથવા સૌભાગ્ય
 આદિક કરનારી રાખડી આદિક ગૃહસ્થને આપીને
 તેને ખુશી કરી જે આહાર આદિક અહત્યુ કરવા તે
 આત્મદ્ર રહીત કહેવાય તેમા દોષો નીચે મુજબ છે-
 તે ઉત્તમત આદિ તીર્થની શેષા આદિક આપ્યા બાદ
 દુરતજ દેવયોગે ને ગૃહસ્થ જે નવર આદિકથી માદો
 પડે, તો તેના મનમા એવો વિચાર આવે કે આ
 સાધુએ મને શેષા આદિક આપી માદો પાડ્યો, અને
 તે હકીકત જાહેર કરવાથી શાસનની હીલના થાય,
 તથા રાજા આદિક તે સાધુને પકડી માર કુટ કરે, વગી
 તે શેષા આદિક આપ્યા પહેલાં જે તે માદો હોય,
 અને તે શેષા આદિકને લીધા બાદ જે તે શેષા રહિત
 થાય ત્યારે આ મુનિઓ તો માખલીઆ છે, એવા
 લોકાપવાદથી પણ શાસનની હીલના થાય છે, તેમજ
 શેષા રહિત પુર શરીરવાળો યજ્ઞથી ઘર મળેથી
 વનાપાર આદિમા મન્યો રહેવાથી તે છકાય છવોની
 વિરાધના કરી કમેનો ગ્રધ ઉપાર્જન કરે, છત્યાદિક
 દોષો ઉપન્ન થાય ■ હવે આત્મ ભાવ જોઈ એટ
 લે પોતેજ આહાર આદિક માટે ધર્મકથા કહે, વાદી
 ઓની સાથે વાદ વિવાદ કરે, તપ કરે, તથા કવિતા

આદિકે રચે, અને તેમ કરી ગૃહસ્થ આદિકને ખુશ કરી જે આહાર આદિક લે, તે આત્મભાવ કીત ઠહે વાય અને તેવા આહાર આદિક લેવાથી પોતાની નિર્મલ ધર્મ ક્રિયાઓ નિષ્ક્રાંત થાય છે હવે પરદ્રવ્ય કીત એટલે ગૃહસ્થ સાધુ માટે સચિત્ત, અચિત્ત અથવા મિશ્ર એમ ત્રણ ભેદોનાળી અશન આદિક વસ્તુ દ્રવ્યથી ખરીદ કરીને આપે, તો તે પરદ્રવ્ય કીત ઠહેવાય અને તેવી વસ્તુ લેનામા છકાય જીવની વિરાધના આદિક દોષો પ્રસિદ્ધ છે, એટલે વેચાની લાવેલી વસ્તુ જો આધુ માધ્વીઓ વહોરે તો તેને જીવ જીવની વિરાધના થાય માટે જો સાધુ સાધ્વીના જાણવામા આવ્યું હોય કે આ કુટ તથા મેવો અમારા માટે વેચાતો લાવેલ છે, માટે તે સાધુ સાધ્વીને કંપે નહિ તેમજ હે શ્રાવિકા બેન ! જો તમે આવી ભક્તિ કરતા હો તો કદી કરશે નહિ હવે પરભાવકીત એટલે કોઈ જાડુગર આદિક કલાવાન મનુષ્ય, જે જે સાધુઓની ભક્તિ કરવામા લીન થયો હોય, તેવો જાડુગર આદિક સાધુઓને આહાર આદિક આપના માટે પોતે પોતાના જાડુ આદિકના ખેલ ઠરી લોડોને ખુશી કરી તેમની પામેથી આહાર વગેરે લઈ જો સાધુઓને આપે તો તે પરભાવ કીત ઠહેવાય અને તેવા આહાર વગેરે

લેવાથી ત્રણ પ્રકારના દોષો લાગે છે એક તો કીંત
એટલે વેચાતો લેવાનો દોષ, બીજા પાસેથી લાવીને
આપવાથી અજ્યાહૃત નામનો દોષ લાગે, લાવી લાવીને
માધુઓ માટે એકકુ કરી રાખવાથી ત્રીજો સ્થાપના
દોષ લાગે એવી રીતે આઠમો કીંત દોષ જાણવો

૬ પ્રામિત્ય દોષ—હમણા મને આ અમુક વસ્તુ જોઈએ
છીએ, અને પછી હું તને તે પાછી આપીશ, એમ કંટી
સાધુ માટે ઉઠીની જે વસ્તુ લેવી, તે પ્રામિત્ય દોષ
વાળી કહેવાય હવે તેના બે પ્રકારો છે, એક લૌકિક
અને બીજો લોકોત્તર લૌકિક એટલે ગૃહસ્થે ધી આદિ
વસ્તુ બીજા પાસેથી ઉઠીની લઈ સાધુઓને આપવી
તે અને તેમ કરવાથી તે ગૃહસ્થને દાસપણ તથા
બંધન આદિ દોષોની ઉત્પત્તિ થાય છે એટલે લાખા
કાળે તે વસ્તુ પાછી આપવાની શક્તિ ન હોય, તો
દેનાર માણસ તેની પાસે તાકીદ કરે, છતાં જો લેનાર
માણસ ન આપી શકે તો તેને માર કુટ બંધન વગેરે
લોભવવા પડે અને લોકોત્તર એટલે માધુઓ વચ્ચે
પર-પર વસ્ત્રાફિકના વિષયવાળો દોષ જાણવો તેના
બે લેહો નીચે મુજબ જાણવા —

કોઈક સાધુ કોઈક સાધુનું વસ્ત્ર એવી શરતે ગ્રહણ કરે કે, આ તારૂં વસ્ત્ર કેટલાક દિવસ વાપરીને હું તને પાછું આપીશ, એ પહેલો લેઢ બાણવો વળી કોઈક માધુ બીજા માધુ પાસેથી એવી શરતે વસ્ત્ર ગ્રહણ કરે કે, આટલા દિવસો બાદ હું તને આ વસ્ત્ર જેવું બીજું વસ્ત્ર આપીશ, એ બીજો લેઢ બાણવો હવે તેમા પહેલા લેઢમા તે ગ્રહણ કરેલું વસ્ત્ર જો શરીર આદિના મેલથી મેલુ થાય, અથવા ફાટી જાય, અથવા ચોર ચોરી જાય, અથવા મરતે પડી જાય, તો તેથી તે લેનાર અને આપનાર વચ્ચે પરસ્પર કલહ આદિ દોષોની ઉત્પત્તિ થાય બીજા લેઢમા તે આપનાર માધુ લેનાર સાધુ પાસેથી જ્યારે પોતે આપેલા વસ્ત્ર આદિ જેવું બીજું વસ્ત્ર આદિ પાછું માગે ત્યારે તેથી વધારે સારૂં વસ્ત્ર આદિ આપના છતાં મહા મહેનતે આપનારનું મન ખુશી ઝગી શકાય છે, અને તેને લઈને પણ કલહ આદિ દોષોની ઉત્પત્તિનો મહાન થાય છે

- ૧૦ પરિવર્તિત દોષ—પરિવર્તિત એટલે સાધુ માટે આહાર વગેરે બદલ સદલ કઠીને ગળવા તે તેના જે લેદો છે એક લોકિક અને બીજો લોકોત્તર વળી તે અહંકાર

તેમજ ધર્મ વગી તેઓ વિચારે છે કે, જો આપણે
 સાધુઓને બોલાવીને આપશું, તો અશુદ્ધની શકાથી
 તેઓ હેશે નહિ, માટે આપણે આમાથી થોડુંક
 છાદ્મણોને પણ આપીએ, વગી તેવી રીતે છાદ્મણોને
 દેવાતું એવું પણ આ પકવાન આદિ જો સાધુઓ
 નહિ દેખે, તો તેવીજ રીતની તેઓને અશુદ્ધની શકા
 થશે, માટે સ્થડિલ આદિ કામ માટે નીકળેલા સાધુઓ
 ત્યાં જોઈ શકે, તેવી જગ્યાએ આપણે તે છાદ્મણ
 વગેરેને આપીએ એમ વિચારીને તેવે કોઈ મ્યાનકે જઈને
 છાદ્મણ આદિઓને થોડું થોડું દેવા માડયું એટલામા
 સ્થડિલ આદિક કાર્ય માટે નીકળેલા ઢેરલાક સાધુઓને
 તેઓએ ત્યાં જોયા, ત્યારે તેઓએ નિમત્રણ ધર્મ કે,
 હે સાધુઓ ! અમારી પાસે વધી પડેલું પકવાન
 ઘણું છે, માટે જો આપને તે ઉપયોગમા આવે તો
 અહીં કરો ત્યારે સાધુઓ પણ તે શુદ્ધ જાણીને લે
 છે, અને તે યગ્ગામ સ્થળ પી શુભ અભ્યાસ કરેવાય
 હવે તે બાબતની અનુક્રમે જો સાધુઓને ખબર પડે,
 તો તેઓએ તે પરહવી દેવું વળી કોઈક સાધુ શિક્ષા
 માટે ફરતો ઘડે કોઈક ધરમા દાખવ થયો, ત્યાં સગા
 સબંધીઓ માટેનો જમણવાર આવતો હતો, અને
 તેમા બ્યઝ હોવાથી તે ધરવળી આવિકા તે વખતે તે

સાધુને આહાર આદિ આપી શકી નહિ ઈત્યાદિક કારણથી તે શ્રાવિકા પોતાને ઘેરથી તે મોદક આદિ લઈ ઉપાશ્રયે આવીને જે આપે, તે પ્રગટ રીતે પોતાના ગામ સળધિ અવ્યાહુત જાણવું એવી રીતે પરગામ મળધી પણ પ્રગટ અનાચીર્ણ અસિદ્ધત જાણી લેવું હવે આચીર્ણ અસિદ્ધત જે પ્રકારનું છે, ક્ષેત્ર સળધિ અને ઘર સળધિ તેમાંથી ક્ષેત્ર સળધિ ત્રણ પ્રકારનું છે—ઉત્કૃષ્ટ, મધ્યમ, અને જવન્ય જેમ કોઈક મોટા ઘરમાં ઘણા માણસોની પક્ષિ લોજન કરવાને બેઠેલી છે, તે પક્ષિના એક છેડા પર સાધુ સ્થાપક ઉભેલ છે, અને બીજે છેડે તે પડવાન આદિક દેવાની વસ્તુઓ રહેલી છે, અને છુપ્તિ આદિકના લયથી તે સાધુ સ્થાપક તે પડવાન આદિકની પાસે જવાને અશકન છે તેથી એકસો હાથ છેડી ભૂમિથી લાવેલું અશનાદિક જે મહણ કરે, તેને ઉત્કૃષ્ટ ક્ષેત્રાસિદ્ધત આચીર્ણ જાણવું અને એકસો હાથ ઉપરાત છેડેથી લાવેલું તે લેનાનો નિષેધજ છે વળી લાભો હાથ કરવા ઉપરાત એકસો હાથથી કઈક ઓછી ભૂમિથી લાવેલું મધ્યમ કહેવાય, અને હાથ લગાવવા સહિત તેટલે છેડેથી લાવેલું જવન્ય કહેવાય જેમકે દાન આપનારી કોઈક શ્રાવિકા ઉચે બેઠેલી છે, વળી સ્વા-

ભાવિક રીતે મોતાના લગાવેલા હાથમા મોદક આદિ
 ધારણ કરીને રહેલી છે, એવી રીતે રહી થકી સાધુ
 સઘાટકને આવેના જોડને હાથમા રહેલા તે મોદક
 આદિ લેવા માટે તેમને નિમત્રણ કરે, અને સાધુ
 તેજીના હાથ નીચે પાત્ર ધારણ કરે, અને તેણી પણ
 હાથ હલાવ્યા વિના મોતાની મૂઠી કંઈક શિથિલ
 કરે, અને તેથી તે મોદક આદિ સાધુના પાત્રમા પડે,
 તેને ક્ષેત્ર સંબંધી આચીર્ણ અભ્યાસ હાથપુ, ત્રણ
 ઘરો એક પકિતમા હોય, તેમા સાધુ સઘાટક ત્યારે
 બિશ્વા મહુણ કરે છે ત્યારે એક સાધુ ધર્મલાલ
 આપેલા એક ઘરમાથી બિશ્વા લેતો થકો ઉપયોગ
 આપી બિશ્વા મહુણ કરે છે, પાછલા ભાગમા રહેલો
 ખીજો સઘાટક ધર્મલાલ આપેલા ઘર સિવાયના ખીજા
 બે ઘરમાથી બિશ્વા લાવતો થકો દેનારના હાથ આદિક
 સંબંધી ઉપયોગ આપે છે, એવી રીતે ત્રણ ઘરમાથી
 લાવેલું અગ્નિ આદિક ઘર સંબંધી આચીર્ણ અભ્યા
 સ હાથ કહેવાય

૧૨ ઉદ્ધિગ્ન દોષ—ઉદ્ધિગ્ન એટલે સાધુઓને ઘૃતાદિક
 આપવા માટે છાણુ આદિથી છાદેલી કુડલી આદિકનું
 મુખ જ્વાળા તે તે બે પ્રકારનું છે—એક છાદેલું

ઉઘાડવુ તે, અને બીજી કમાડનુ ઉઘાડવુ તે છાં
 દેલુ એટલે છાણુ, અગ્નિથી તપાવેલ લાખ, તથા મચિત્ત
 માટી વિગેરે ચોટાડવાના પદાર્થોથી જેનુ મુખ બધ
 કરેલુ હોય, તથા જે હુમેશા ઉપયોગમા આવતા ન
 હોય, એવા ખાડ, ગોળ તથા ઘૂત આદિકથી ભરેલા
 ઘડા કુપા, કુડલી વગેરેને તેમા રહેલા ઘૂત આદિક
 સાધુને દેવા માટે ઉઘાડીને તેમને જે આપવું, તે
 છાદેલુ ઉદ્ધિલિત જાણવુ અને આરીયા, કપાટ, અથવા
 ભડારીયા આદિક, કે જેમના ઢમાડ દૃઢ રીતે બધ
 કરેલા હોય, તથા જે હુમેશા ઉઘાડખીઠ ઢરવામા
 આવતા ન હોય, તેવા કમાડોને તેઓમા રહેલા ખાડ,
 ગોળ, ઘૂત આદિક સાધુને દેવા માટે જે ઉઘાડીને તે
 વસ્તુ સાધુને આપવી તે કમાડના ઉઘાડવા રૂપ ઉદ્ધિ-
 લિત જાણવુ, અને તેથી છકાય જીવેની વિગધના
 આદિદ દોષો લાગે છે માટે તે બન્ને પ્રકારની ઉદ્ધિ-
 લિત વસ્તુ સાધુઓએ ગ્રહણ કરવી નહિ પરંતુ જે
 તે કુપા આદિકનુ મુખબધન હુમેશા બાધવા છોડ-
 વામા આવતુ હોય, અને તેમા વળી સીલ માર્યા સિવાય
 કેવળ વસ્ત્ર માત્રનીજ ગાઠ દેવાતી હોય, અને સચિત્ત
 માટી આદિથી છદાતુ ન હોય, તોજ તે સાધુ માટે
 કદાચ ઉઘાડીને તેમાના ઘૂત આદિક નેમને દેવામા

આવે, તો સાધુએ તે લેવા તેમ કમાઈ ઉઘાડવામાં
પણુ જો તે હમેશા ઉઘાડવામાં આવતા હોય, તેમ તે
કમાડનો ઉતારીઓ જમીનપર ધસાય તેવો ન હોય,
તો તેવા કમાઈ ઉઘાડીને પણ બાડારીયામાં રહેલી
વસ્તુ જો આપવામાં આવે, તો તે સાધુને કદરે છે

૧૩ હવે તેરમી માલાપદ્ધત નામના દોષનું સ્વરૂપ કહે છે
માલ એટલે મેડી શીકુ લોયર કે કેઠીમાથી લાવેલા
આહારને માલાપદ્ધત કહે છે અર્થાત્ જ્યાંથી લાવતા
લાવનારને જઈ પડે તે માલાપદ્ધત કહેવાય મેડી વિગેરે
ઉપરથી લાવેલાને ઉર્ધ્વમાલાપદ્ધત કહેવાય, લોયર કે
બાડકીયામાંથી લાવેલાને અધોમાલાપદ્ધત કહેવાય,
અને કેઠી વગેરે એવી વસ્તુ હોય કે પગની પાની
ઉગી કરવી પડે અને મોડું નીચું રહે તેવા સ્થાનને
ઉભયમાલાપદ્ધત કહેવાય, અને ગોખલા આદિકમાં
રહેલી વસ્તુને લાખો હાય કરી લાવીને જો આપવામાં
આવે ત્યાં પ્રાયે નજરે ન દેખી શકવાથી તિર્યગ્માલા
પદ્ધત કહેવાય શીકા વિગેરે ઉપરથી લાવેલી વસ્તુ
જો સાધુ વહેરે તો નીચે પ્રમાણે દોષ છે—

શીકા ઉપરથી લાકું વિગેરે લેવાને માટે ખાટલી ધુરશી
ઉપર પગ દબાવે ચઢે, અને તે ખાટલી કે ધુરશી

ખસી જાય તો તેથી નીચે રહેલ કીડી વિગેરે જીવો તથા પૃથ્વીકાય વિગેરેની વિરાધના થાય તથા પડનાર માણસના હાથ પગ ભાગે, વગી સમતોલ ઘટ્ટી જવાથી કદાચ એવા કોઈ મર્મસ્થાને વાગે કે જેથી તેનું મૃત્યુ પણ થાય, અને તેથી શાસનની લઘુતા—હીલણા થાય લોકો એમ ખોલે કે, અમુક સ્ત્રી સાધુને આપવા માટે ધી વિગેરે વસ્તુ લેતા મરી ગઈ, માટે સાધુઓ કદયાણુઝારી-હિતકારી નથી કેમકે સાધુ એટલું પણ જાણતા નથી કે, એવી રીતે લેવાથી આપનારનો અનર્થ થશે આવી રીતે લોકોમા સાધુઓની નિંદા થાય, અને શાસનની પણ હીલના થાય. વગી મેડી ઉપરથી સાધુને વહોરાવવા માટે ધી વિગેરે લાવતા દાદરનું પગથીયું ચુદ્ધી જવાય તો લાવનાર પડી જાય, ઇત્યાદિક ઘણા દોષો લાગતા હોવાથી સાધુએ માલાપહૂત દોષવાળી વસ્તુ લેવી નહિ પરંતુ જે દાદરના પગથીયા મુખેથી ચડી ઉતરી શકાય તેવા હોય તો તે પર ચડીને લાવેલી વસ્તુ કદાચ આપે તો દોષ નથી સાધુ મુનિરાજ આહારની શુદ્ધિને માટે મેડી ઉપર ચડે છે, અને આહાર વહોરે છે, અને અપવાદથી તો નીચે રહ્યા ચકા પણ સાધુ ઉપરથી લાવેલું ગ્રહણ કરે છે

૧૪ હવે ચૈાદમો આચ્છિદ નામનો દોષ કહે છે—સાધુને દેવાને નહિ ઈચ્છાવાળા એવા પણ નોકર પુત્ર પુત્રી

સ્ત્રી પુત્રની વહુ વિગેરે પાસેથી તેઓની મરણી વરૂદ
 છતાં સાધુને આહારાદિક વસ્તુ જે લઈને આપવી
 તે આચ્છિદ્ર કહેવાય તેના ત્રણ લેદો છે-એક આમી
 સળધી, સ્વામી એટલે આમાદિકનો નાયક, જે રૂપત
 પાસેથી બગાડકારે એટલે જોર જીલમથી આહારાદિક
 વસ્તુ તેઓ પાસેથી લઈને સાધુને આપે બીજો પ્રજી
 સળધી, પ્રજી એટલે ઘરનો ધણી, તે પુત્ર વિગેરે જે
 ઉપર બતાવ્યા, તેઓની ઇચ્છા ન હોય, છતાં તેમની
 પાસેથી લઈને સાધુને આહારાદિક વસ્તુ આપવી ત્રીજો
 ચોર સળધી, ચોરો વટેમાર્ગીઓ વિગેરે પાસેથી
 છુટેલી વસ્તુ સાધુને આપે તે ચોર સળધી આચ્છિદ્ર
 કહેવાય ચોરો પણ કોઈ કોઈ ભદ્રક પરિશ્રામવાળા
 હોય છે, અને રસ્તામા સાધુ મુસાફરો પાસે ચોચરી
 લેવા ફરે છે છતાં જો સાધુને આહારાદિક મળી શકે
 નથી એવું દેખે છે તો તે ચોર લોકો સાધુ માટે
 અથવા પોતા માટે તે મુસાફરો પાસેથી જોરજીલમથી
 લઈને ભાર્તુ આદિક સાધુઓને આપે આથી અપ્રીતિ
 કલેશ આત્મઘાત અતરાય દેશ આદિક અનેક દોષોની
 ઉત્પત્તિ થાય છે વગી કેવળ ચોર સળધી આચ્છિદ્રમા
 એટલો ફરક છે કે, ચોરોને આવતા દેખી મુસાફરો
 સાધુને કહે કે, મહારાજ ! અમારી પાસેથી તો આ જે

લાતુ છે તે ચોરો જરૂર લઈ જશે, માટે આપ સુખેવી
 દ્યો આ પ્રમાણે જો મુસાફરો સાધુને કહે તો
 તે વસ્તુ સાધુ લે, અને ચોરો ગયા બાદ તે સાધુ
 મુસાફરોને પાછુ આપે અને કહે કે તે વખતે
 અમે ચોરની ખીડથી લીધુ હતું, માટે હવે તમે
 તમારૂં પાછુ લઈ દ્યો આ પ્રમાણે કહેવા છતાં
 જો ગૃહસ્થો ન લે તો તે વસ્તુ સાધુને ખપે

૧૫ હવે પદ્મોદ્ભા અનિસદ્દ નામનો દોષ કહે છે—
 વસ્તુના જેટલા માલિક હોય તે દરેકની રજા સિવાય
 કંઈત અમુકજ માણસ તે વસ્તુ સાધુને વહોરાવે, અને
 સાધુ વહોરે, તો અનિસદ્દ દોષ લાગે છે માટે જે
 વસ્તુ સાધુએ વહોરવી તે વસ્તુના માલિક જેટલા હોય
 તે દરેકની રજા હોય તોજ સાધુએ વહોરવી જોઈએ
 અનિસદ્દ વસ્તુ લેવાથી તાડન કલેશ અતનય વિગેરે
 ઘણા દાપો લાગે છે તાત્પર્ય કે, જે વસ્તુ વહોરવાની
 હોય તેના દરેક માલિકો રાજ ખુશીથી આપવાની
 રજા આપે તો સાધુ વહોરી શકે

૧૬ હવે સોળમો અપ્યવપૂરક નામનો દોષ કહે છે—પોતા
 માટે રધાના લોજનમા સાધુ શિષ્ય કે પાખડીને
 આવતા જાણી તેમા ઉમેગે ઠગી વધારે ગધવુ તેને

અધ્યવપૂરક કહે છે તેના નણુ લેદો છે-એક પેના માટે અને શિશુચર માટે એમ મિથ કરીને રાપેકુ, બીજુ પેના માટે અને માધુ માટે એમ મિથ કરીને નપેકુ, ત્રીજુ પેના માટે અને પાખડી માટે એમ મિથ કરેકુ તેમા વાચકો માટે અને પેના માટે નેટલો અનાજનો ભાગ વધારે નાખ્યો હોય, અને તે જુદો પાડીને તે વાચકોને આપ્યા બાદ, તેમાથી વધેકુ અનાજ સાધુ લે તો કહે છે

દે આવિકા જેન આ સોગ દોય અમોને તમારા ત રક્ષી લાગે છે માટે અમારૂં અને તમારૂં હિત આહીને અમોને આ સોગ દોષમાથી કાઢી પણ દોય ન લાગે તેના પ્રમારનો પવિત્ર-ગુણ આહાર આપવો એ તમારા જેવી મા વિકાનો ધર્મ છે વાદ રાખજો કે દોષિન આહાર વહોરાવવાથી તમારૂં કલ્યાણ નથી, તેમ અમારૂં પણ કલ્યાણ નથી માટે ખરે લાભ લેવો દોષ તો નિર્દોષ આહાર વહોરાવવા પુરતુ લક્ષ્ય આપશે આ સોગ દોષોનું સ્વરૂપ તમારે ખાસ જાણવાની જરૂરી હતી, તેથી કહેલ છે કારણ કે જો આ સોગ દોષો આવિકા બહેનો સમજે તો અમે પણ દોષોથી મુક્ત થઈ શકીએ

હવે સોગ ઉત્પાદન દોષો કહું છું તે એકાગ્ર ચિત્ત રાખી સાલગશે આ સોગ દોષો અમારા તરફથી એટલે

સાધુ-સાધ્વી તરફથી હોય છે ઉત્પાદન સોળ દોષોના નામ આ પ્રમાણે છે—૧ ધાત્રી દોષ, ૨ દ્વતી દોષ, ૩ નૈમિત્તિક ૪ આશ્વિનિક, ૫ વર્ણપક, ૬ ચિઙ્ગિત્સા, ૭ ક્રોધપિડ, ૮ માન પિડ, ૯ માયા પિડ, ૧૦ લોભ પિડ, ૧૧ પહેલા તથા પાછળથી સસ્તવ, ૧૨ વિદ્યા પિડ, ૧૩ મત્ર પિડ, ૧૪ ચૂર્ણ પિડ, ૧૫ યોગ પિડ, ૧૬ અને મૂલકર્મ નામનો દોષ હવે તે સોળે દોષનો સંક્ષેપથી અર્થ કહું છું—

૧ બાલકોને જે ધવરાવે, અથવા બાલકોને દુધ પીનરાવના આદિક માટે તેઓને ધારણ કરે તે ધાત્રી કહેવાય અર્થાત્ બાલકોનું પાલણપોષણ ઠરનારી સ્ત્રી ધાત્રી કહેવાય ધાત્રી પાત્ર પ્રકારની છે—એક દૂધ પાનારી, બીજી નવરાવનારી, ત્રીજી આભૂષણ એટલે ઢપડા—ધરણી પહેરાવનારી, ચોથી રમાડનારી, અને પાત્રમી ખોળામા બેસાડનારી, ઉપર બતાવેલી પાત્ર પ્રકારની ધાત્રી માતાનું કામ કરીને જે આહાર શ્રદ્ધણ કરવો, તે ધાત્રી દોષવાળો આહાર કહેવાય છે જેમકે કોઈ સાધુ या સાધ્વી વહોરવા ગયા, તે વળતે તે ઘન્ટા બાજકને રડતો જોઈ તે સાધુ કહે કે, આ બાગડ હજી ધાવણો છે, માટે ધાવણ વિના પીઠિત થઈ રૂદન કરે છે, માટે તું તુરંત મને બિશા આપ, અને પડી બા

અપ્રવચન કહે છે તેના ત્રણ ભેદો છે-એક પોતા
માટે અને બિદ્યાચર માટે એમ મિથ કરીને રાધેલું,
બીજું પોતા માટે અને સાધુ માટે એમ મિથ કરીને
નધેલું, ત્રીજું પોતા માટે અને પાપકી માટે એમ
મિથ કરેલું તેમા યાચકો માટે અને પોતા માટે
જેટલો અનાજનો ભાગ વધારે નાખ્યો હોય, અને તે
જુદો પાત્રીને તે યાચકોને આપ્યા બાદ તેમાથી વધેલું
અનાજ સાધુ લે તો કન્પે છે

હે શ્રાવિકા જોના આ સોગ દોષ અમોને તમારા ત
રફથી લાગે છે માટે અમારૂં અને તમારૂં હિત આહીને
અમોને આ સોગ દોષમાથી કેઈ પણ દોષ ન લાગે તેવા
મનરનો પવિત્ર-શુદ્ધ આહાર આપવો એ તમારા જેવી શ્રા
વિકાનો ધર્મ છે યાદ રાખજો કે દોષિન આહાર વહોરાવવાથી
તમારૂં કન્યાણ નથી, તેમ અમારૂં પણ કન્યાણ નથી માટે
ખરો લાભ લેવો હોય તો નિર્દોષ આહાર વહોરાવવા પુરતું
લક્ષ્ય આપશો આ સોગ દોષોનું સ્વરૂપ તમારે ખાતર ન
જુગની જરૂરી હતી, તેથી કહેલ છે કારણ કે જો આ સોગ
દોષો શ્રાવિકા બહેનો સમજે તો અમે પણ દોષોથી મુક્ત
થઈ શકીએ

હવે સોગ ઉત્પાદન દોષો કહું છું તે બોકામ ચિત્ત
રાખી સાચાગરો આ સોગ દોષો અમારા તરફથી એટલે

સાધુ-સાધ્વી તરફથી હોય છે ઉત્પાદન સોળ દોષોના નામ આ પ્રમાણે છે—૧ ધાત્રી દોષ, ૨ ફતી દોષ, ૩ નૈમિત્તિક ૪ આજીવિકા, ૫ વનીપક, ૬ ચિકિત્સા, ૭ કોષપિડ, ૮ માન પિડ, ૯ માયા પિડ, ૧૦ લોભ પિડ, ૧૧ પહેલા તથા પાછળથી સસ્તવ, ૧૨ વિદ્યા પિડ, ૧૩ મત્ર પિડ, ૧૪ ચૂર્ણ પિડ, ૧૫ યોગ પિડ, ૧૬ અને મૂલકર્મ નામનો દોષ હવે તે સોળે દોષોના સંક્ષેપથી અર્થ કહું છું—

૧ બાલકોને જે ધવરાવે, અથવા બાલકોને દુધ પીવરાવના આદિક માટે તેઓને ધારણ કરે તે ધાત્રી કહેવાય અર્થાત્ બાલકોનું પાલણપોષણ કરનારી સ્ત્રી ધાત્રી કહેવાય ધાત્રી પાત્ર પ્રકારની છે—એક દૂધ પાનારી, બીજી નવરાવનારી, ત્રીજી આલૂપણ એટલે ડપડા-ધરેણા પહેરાવનારી, ચોથી રમાડનારી, અને પાત્રમી ખોળામા બેસાડનારી, ઉપર બતાવેલી પાત્ર પ્રકારની ધાત્રી માતાનું કામ કરીને જે આહાર ગ્રહણ કરવો, તે ધાત્રી દોષવાળો આહાર કહેવાય છે જેમકે કોઈ સાધુ યા સાધ્વી વહોરવા ગયા, તે વખતે તે ઘરના બાળકને રડતો જોઈ તે સાધુ કહે કે, આ બાળક હજી ધાવણો છે, માટે ધાવણ વિના પીડિત થઈ રૂદન કરે છે, માટે તું તુરત મને શિક્ષા આપ, અને પછી બા

અન્યપૂરક કહે છે તેના ત્રણ લેદો છે-એક પોતા માટે અને શિક્ષાત્વર માટે એમ મિશ્ર કરીને રાધેહુ, બીજુ પોતા માટે અને સાધુ માટે એમ મિશ્ર કરીને રાધેહુ, ત્રીજુ પોતા માટે અને પાળકી માટે એમ મિશ્ર કરેહુ તેમા યાચકો માટે અને પોતા માટે જેટલો અનાજનો સાગ વધારે નાખ્યો હોય, અને તે જુદો પાડીને તે યાચકોને આપ્યા જાહ, તેમાથી વધેહુ અનાજ માધુ લે તો કપે છે

હે શ્રાવિકા બેન! આ સોળ દોષ અમેને તમારા ન વધી લાગે છે માટે અમારૂં અને તમારૂં હિત વ્યાહીને અમેને આ સોળ દોષમાથી કોઈ પણ દોષ ન લાગે તેવા પ્રકારનો પવિત્ર-શુદ્ધ આહાર આપવો એ તમારા જેવી આ વિમનો ધર્મ છે યાહ રાખજો કે દોષિત આહાર વહોરાવવાથી તમારૂં કન્યાણુ નથી, તેમ અમારૂં પણ કલ્યાણુ નથી માટે ખરો લાભ લેનો હોય તો નિર્દોષ આહાર વહોરાવવા પુરતુ લક્ષ્ય આપશે આ સોળ દોષોનું સ્વરૂપ તમારે ખાસ જાણવાની જરૂરી હતી, તેથી કહેવ છે કારણ કે જો આ સોળ દોષો શ્રાવિકા બહેનો સમજે તો અમે પણ દોષોથી મુક્ત થઈ શકીએ

હવે સોળ ઉત્પાદન દોષો કહું છું તે એકાગ્ર ચિત્ત સાલગશે આ જોળ દોષો અમારા તરફથી એટલે

સાધુ-સાધ્વી તરફથી હોય છે ઉત્પાદન સોળ દોષોના નામ આ પ્રમાણે છે—૧ ધાત્રી દોષ, ૨ ફતી દોષ, ૩ નૈમિત્તિક ૪ આહુવિકા, ૫ વનીપક, ૬ ચિકિત્સા, ૭ કોધપિડ, ૮ માન પિડ, ૯ માયા પિડ, ૧૦ લોભ પિડ, ૧૧ પહેલા તથા પાછળથી સન્તવ, ૧૨ વિદ્યા પિડ, ૧૩ મત્ર પિડ, ૧૪ ચૂર્ણ પિડ, ૧૫ યોગ પિડ, ૧૬ અને મૂલકર્મ નામનો દોષ હવે તે સોળે દોષનો સંક્ષેપથી અર્થ કહું છું—

૧ બાલકોને જે ધવરાવે, અથવા બાલકોને દુધ પીવરાવના આદિક માટે તેઓને ધારણ કરે તે ધાત્રી કહેવાય અર્થાત્ બાલકોનું પાલણુપોષણ કરનારી સ્ત્રી ધાત્રી કહેવાય ધાત્રી પાત્ર પ્રકારની છે—એક દૂધ પાનારી, બીજી નવરાવનારી, ત્રીજી આબૂપણ એટલે ઠપકા-ઘરેણા પહેરાવનારી, ચોથી રમાડનારી, અને પાત્રમી જોખામા બેસાડનારી, ઉપર બતાવેલી પાત્ર પ્રકારની ધાત્રી માતાનું કામ કરીને જે આહાર ગ્રહણ કરવો, તે ધાત્રી દોષવાળો આહાર કહેવાય છે જેમકે કોઈ સાધુ યા સાધ્વી વહોરવા ગયા, તે વળતે તે ઘરના બાળકને રડતો જોઈ તે સાધુ કહે કે, આ બાળક હજી ધાવણું છે, માટે ધાવણું વિના પીડિત થઈ રૂદન કરે છે, માટે હું તાર મને શિક્ષા આપ, અને પત્ની

જાકને ધવરાવ અથવા છું પડેલા આ બાળકને ધવ
રાવી લે, પછી મને શિક્ષા આપજો અથવા છું નિશ્ચય
બેઠી રહે, હું ચોતેજ કયાકથી દૂધ લાવીને આ બા
ળકને આપીશ અથવા દુધ લાવો, બાળકને અમે
પાઇએ. અથવા અમારા વહોરવાથી સર્જી, આ બાળ
કને જવહી લઇ લ્યો, અને છાનો રાખો, જગતમા
પુનઃ મુખ જોવું દુર્લભ છે આ પ્રકારે જે કામ
કરીને અથવા બોલીને આહારાદિકનું શ્રદ્ધા કરવું તે
ધાત્રીદોષ કહેવાય આવું પાત્રે પ્રકારમા સમજી લેવું,
આનો વિસ્તાર થશે છે, પણ અહીં સંક્ષેપથી કહેલ છે

૨ હવે બીજો દ્વિતીયવાનો દોષ કહે છે-દ્વિતી એટલે પર
સ્પર સંદેશો પહોચાડનારી એવી રીતે દ્વિતીપણ ક
વાથી એટલે પરસ્પર સંદેશો પહોચાડવાનું કાર્ય
કરીને જે આહાર ગ્રેહવચો તે દ્વિતીપિડ કહેવાય એટલે
આવી રીતે તારી માતાએ પિતાએ ભાઇએ બહેને
આદિકે આમ કહેવરાવ્યું છે, એમ અરસપરસ એક
બીજાના સમાચાર કહીને જે આહારાદિકનું શ્રદ્ધા
કરવું તે દ્વિતીદોષ કહેવાય એક બીજાના સમાચાર
પહોચાડવાના કામ કરવાથી ઘણા દોષો થાય છે, એમ
બાણીને ગૃહસ્થોના સમાચાર સાધુ સાધ્વીએ બીલકુલ

લાવવા નહિ, તેમ કહેવા નહિ આનો પણ શાસ્ત્રની
અદૃશ ધણી વિસ્તાર છે.

હવે ત્રીજો નૈમિત્તિકપણાનો દોષ કહે છે—નિમિત્ત
એટલે ત્રણ કાળ સળધી શુભ અશુભ જનાવોને
જાણવાનું સાધન એવું નિમિત્ત જોઈ જતાવીને જે
પિંડ ગ્રહણ કરવો તે નિમિત્ત પિંડ કહેવાય એટલે
ભૂતકાળમા તમારું આમ થયું છે, વર્તમાન કાળમા
આજેજ તારા સળધીમા અમુક જનાવ જનશે, અને
આવતા કાળમા તમોને આ પ્રમાણે લાભ અલાભ થશે,
આ વિગેરે કહીને આહારાદિકનું ગ્રહણ કરવું તે નિમિત્ત-
પિંડ કહેવાય એટલે કે, કોઈક મુનિ પિંડ આદિક
જેળવવા માટે ગૃહસ્થોની આગળ નિમિત્ત કહે છે,
જેમકે ભૂતકાળમા તને આવી રીતનું સુખ હું જ થયેલું
છે, તથા બવિધ્યકાળમા અમુક દિવસે તને રાત્ર આદિક
પાસેથી સારો લાભ મળશે, અને આ વર્તમાનકાળમા
આજેજ તારા સળધીમા અમુક જનાવ જનશે હવે
તે ગૃહસ્થો પણ પોતાના લાભ, અલાભ, સુખ હું જ
તથા અવિત અને મરણ મળધી હકીકત જાણવાને
ઉત્સુક હોય છે, અને તેવો ધૃષ્ટ સાધુ પોતાના લાભ
માટે તેના પૃષ્ઠવાથી અથવા અણપૃષ્ઠવાથી પણ તેવું

નિમિત્ત તેને કહે છે, અને તેથી તે ગૃહસ્થો જુગી થઈને તેને મોઢક આદિકની ઉત્તમ પ્રકારની ઘણી શિક્ષા આપે છે, તેવી શિક્ષા નિમિત્ત પિંડ કહેવાય, પરંતુ તેવો પિંડ સાધુઓને લેવો કટપે નહિ, કેમકે તેથી આત્મઘાત તથા પરઘાત આદિક અનેક દોષો ઉત્પન્ન થાય છે

- ૪ હવે ચોથો આશ્રમિકા નામનો દોષ કહે છે—તે આશ્રમિકા પાત્ર પ્રકારની છે, જાતિ સ બ ધી, કુલ સ બ ધી ગણ સ બ ધી, કર્મ સ બ ધી તથા શિક્ષ સ બ ધી વળી તે કરેકન્યા બળે લેદો છે, એક સૂચના રૂપ અને બીજો અસૂચના રૂપ સૂચના એટલે ચતુરાઈ ભરેલા વચનોથી કહેવું તે જેમ કોઈ પ્રાદાણના ઘરમા મુનિ વહોરવા જાય, અને તે પ્રાદાણને યજ્ઞ કરતો જોઈને યજ્ઞ સ બ ધી ક્રિયાઓ સારી રીતે બતાવવી એટલે અમુક વસ્તુ યજ્ઞમા વપરાય છે અને તે યજ્ઞનું નામ અમુક કહેવાય છે, વિગેરે કહેવું, વળી જો અમુક વસ્તુ યજ્ઞમા વપરાય તો તે ઉત્તમ યજ્ઞ કહેવાય નહિ તથા યજ્ઞ કરનાર પ્રાદાણના પિતાને કહે કે, તમારો પુત્ર યાજ્ઞિક ક્રિયામા પરિપૂર્ણ છે, સારો અભ્યાસ કરેલો છે આ પ્રમાણે સાલગી તે પ્રાદાણ જાણે કે, આ સાધુ કોઈ પ્રાદાણનો

પુત્ર છે, કેમકે આ સાધુ યજ્ઞક્રિયા જાણે છે પત્ની તે
 પ્રાદક્ષણ કહે કે-હે સાધુ ! ખરેખર તુ પ્રાદક્ષણ લાગે
 છે, કેમકે પ્રાદક્ષણ સિવાય આવી યજ્ઞક્રિયા કોણ જાણી
 શકે ? તે સાબળી સાધુ મૌન રહે છે, તેને સૂચના
 પૂર્વક પોતાની જાતિ પ્રગટ કરી આજીવિકા ચલાવવાનું
 કાર્ય જાણવું અસૂચના એટલે કોઈ પૂછે અથવા ન
 પૂછે તો પણ કહે કે, હું પ્રાદક્ષણ છું, આ અસૂચના
 જાણુની આ પ્રમાણે કરવાથી તે પ્રાદક્ષણને પોતાની જાતિ
 નો પક્ષપાત હોવાથી આ સાધુ ભારી નાતનો છે એમ
 વિચારીને સારી રીતે આહારાદિક પકાવીને આપે, અને
 તેથી આધાર્મિક દોષ લાગે વળી જો કોઈ હલકા વિ-
 ચારનો પ્રાદક્ષણ હોય તો ઉલટી રીતે વિચાર કરે કે,
 આ પ્રાદક્ષણપણ છોડીને સાધુ થયો ! એમ વિચારી
 અપમાન કરી કાઢી મુકે, ઇત્યાદિ ઘણા દોષ છે એવી
 રીતે ક્ષત્રિય આદિ જાતિ માટે તથા કુલ વિગેરે ભેદો
 માટે પણ ઉપર જણાવ્યા મુજબ જાણી લેવું એવી
 રીતે ચોથો આજીવિકા દોષ જાણવો

૫ હવે પાંચમો વર્ણપક દોષ કહે છે-વર્ણપક એટલે પ્રાચે
 કરીને દાતારોએ ગુરૂ તરીકે માનેલા એવા શ્રમણ
આદિકો પ્રત્યે પોતાને સક્ષત તરીકે દર્શાવીને જે પિંડ

માગે, તે વનીપત્ર કહેવાય જેમકે કોઈક મુનિ નિર્મથ
 જૌદ, શાક્ય, તાપસ, પરિનાજક આશ્રવક, પ્રાક્ષણ,
 કુતરા, કાગડા તથા પોપટ આદિકોના ભક્ત એવા
 ગૃહસ્થોના ઘરમા ભિક્ષા માટે જઈને આહાર આદિક
 મેળવવા માટે તેઓની પાસે તે નિર્મથ આદિકોની
 એટલે તાપસ, જૌદ, વિગેરેના વખાણ કરીને પોતાને
 તેઓના ભક્ત તરીકે ઓળખાવે છે એટલે આ ઉપર
 જતાવેલા જૌદ આદિકોના ભક્તોના ઘરમા જઈને કહે
 કે, હે ઉત્તમ ગૃહસ્થ ! તારા આ નિર્મથશુદ્ધો જ્ઞાની
 છે, શુદ્ધ ક્રિયાકાંડ કરનારા છે, ઈલાદિ પ્રથ સા કરીને
 જે આહારાદિ મહુણ કરના તે વનીપત્રપણુ કહેવાય
 તાત્પર્ય કે જે જેના શુદ્ધો હોય તેના ભક્તો પાસે
 તેઓની સ્તુતિ કરીને આહારને મહુણ કરે તે વની
 પત્રપિંડ કહેવાય તેવો પિંડ લેવાથી સાધુને ઘણા દોષ
 લાગે છે કારણ કે અપાત્રદાનને સુપાત્રદાન સરખું
 ગણી તેની પ્રથ સા કરવાથી સમક્રિત સંબંધી અતિ-
 ચાર લાગે છે, ત્યારે કુપાત્ર એવા જૌદાદિકોની
 સાક્ષાત્ પ્રથ સા કરવાથી ચતા દોષોની તો વાતજ શુ
 કરવી ? હજુ છે કે “ પાત્ર અથવા અપાત્ર પ્રત્યે
 દીધેલુ દાન નિષ્ફલ જતું નથી એમ કહેવાથી પણ
 દોષ લાગે છે, ત્યારે અપાત્રની પ્રથ સા કરવાથી

યતા દોષની તો વાત જ શું કરવી ?” તેમજ મિથ્યાત્વની પણ પુષ્ટિ થાય છે વળી સર્વે પ્રકારના પાપોમા આમજ્ઞત એવા તે મિથ્યાત્વીઓની પ્રશ્ન સા કરવાથી મૃધાવાદ તથા પ્રાણાતિપાત આદિની અનુમોદના થાય છે, માટે વનીપક દોષવાળો આહાર સાધુએ શ્રદ્ધા ન કરવો.

૬ હવે હકો ચિકિત્સા નામનો દોષ કહે છે—ચિકિત્સા એટલે રોગનો ઉપાય બતાવવો તે તે ચિકિત્સા બે પ્રકારની છે, એક સૂક્ષ્મ અને બીજી બાહર તેમા સૂક્ષ્મ એટલે ઔષધ અથવા વૈદ્યને બતાવવો તે, અને બાહર એટલે પોતે ચિકિત્સા કરવી, અથવા બીજા પાને કરાવવી હવે કોઈક જ્ઞાન આદિક રોગોથી પી રાઓલો ગૃહસ્થ ભિક્ષા આદિક માટે ઘેર આવેલા સાધુને જોઈને પૂછે કે, હે ભગવાન ! મારા આ રોગનો આપ કઈ પણ ઉપાય બતાવો ? ત્યારે સાધુ કહે કે, હે શ્રાવક ! જેવો આ તને રોગ થયો છે, તેવોજ મને પણ એક વખત થયો હતો, અને તે મારો રોગ અમુક પ્રકારના ઔષધથી દૂર થયો, એવી રીતે તે રોગી ગૃહસ્થને ઔષધ કરવાનો અભિપ્રાય જણાવી ઔષધ કરવાની તેણે સૂચના કરી અથવા રોગીએ પોતાના રોગનો ઉપાય પૂછવાથી સાધુ કહે કે, હે

માગે, તે વનીપક કહેવાય જેમકે કોઈક મુનિ નિર્ઘ્રય
 ઔદ્ર, શાક્ય, તાપમ, પરિનાજક આજીવક, ગ્રાહ્ય,
 કુતરા, કાગડા તથા પોપટ આદિકોના ભક્ત એવા
 જુદુઓના ઘરમા ભિક્ષા માટે જઈને આહાર આદિક
 મેળવવા માટે તેઓની પાને તે નિર્ઘ્રય આદિકોની
 એટલે તાપમ, ઔદ્ર, વિગેરેના વખાણુ કરીને પોતાને
 તેઓના ભક્ત તરીકે ઓળખાવે છે એટલે આ ઉપર
 બનાવેલા ઔદ્ર આદિકોના ભક્તોના ઘરમા જઈને કહે
 ઠે, હે ઉત્તમ રહસ્ય ! તારા આ નિર્ઘ્રય ગુરુઓ જ્ઞાની
 છે, શુદ્ધ કિનાજક કરનારા છે, ઈત્યાદિ પ્રશ્ન સા કરીને
 જે આહારાદિ ગ્રહણ કરના તે વનીપગપણુ કહેવાય
 તાત્પર્ય કે જે જેના ગુરુઓ હોય તેના ભક્તો પાસે
 તેઓની મુનિ કરીને આહારને ગ્રહણ કરે તે વની-
 પકપિંડ કહેવાય તેવો પિંડ લેવાથી સાધુને ઘણા દોષ
 લાગે છે કારણ કે અપાત્રદાનને સુપાત્રદાન સરખું
 ગણી તેની પ્રશ્ન સા કરવાથી સમક્ષિ સંબધી અતિ-
 વ્યાર લાગે છે, ત્યારે કુપાત્ર એવા ઔદ્રાદિકોની
 સાક્ષાત્ પ્રશ્ન સા કરવાથી ચતા દોષોની તો વાતજ શું
 કરવી ? કહ્યું છે કે “ પાત્ર અથવા અપાત્ર પ્રત્યે
 દીધેલુ દાન નિષ્ફલ જતું નથી એમ કહેવાથી પણ
 દોષ લાગે છે, ત્યારે અપાત્રની પ્રશ્ન સા કરવાથી

યના દોષની તો વાતજ શુ કરવી ?” તેમજ મિથ્યાત્વની પણ પુષ્ટિ થાય છે વળી સર્વે પ્રકારના પાપોમા આસક્ત એવા તે મિથ્યાત્વીઓની પ્રશ્ન સા કરવાથી મૃધાવાદ તથા પ્રાણાતિપાત આદિની અનુમોદના થાય છે, માટે વનીપક દોષવાળો આહાર સાધુએ શ્રદ્ધા ન કરવે!

- ૬ હવે હઠો ચિકિત્સા નામનો દોષ કહે છે—ચિકિત્સા એટલે રોગનો ઉપાય બતાવવો તે તે ચિકિત્સા બે પ્રકારની છે, એક સૂક્ષ્મ અને બીજી બાહર તેમા સૂક્ષ્મ એટલે ઔષધ અથવા વૈદ્યને બતાવવો તે, અને બાહર એટલે પોતે ચિકિત્સા કરવી, અથવા બીજા પાને કરાવવી હવે કોઈં જગત આદિક રોગોથી પી રાઓલો ગૃહસ્થ ભિક્ષા આદિક માટે ઘેર આવેલા સાધુને જોઈને પૂછે કે, હે ભગવાન્ ! મારા આ રોગનો આપ કઈં પણ ઉપાય બાણો છો ? ત્યારે સાધુ કહે કે, હે શ્રાવક ! જેવો આ તને રોગ થયો છે, તેવોજ મને પણ એક વખત થયો હતો, અને તે મારો રોગ અમુક પ્રકારના ઔષધથી દૂર થયો, એવી રીતે તે રોગી ગૃહસ્થને ઔષધ કરવાનો અભિપ્રાય જણાવી ઔષધ કરવાની તેણે સૂચના કરી અથવા રોગીએ પોતાના રોગનો ઉપાય પૂછવાથી સાધુ કહે કે, હે

માગે તે વનીપત્ર કહેવાય જેમકે કોઈક મુનિ નિર્ઘ્રીય
 જૌદ્ર, શાક્ય, તાપસ, પરિવ્રાજક આલ્લવક, પ્રાક્ષણ,
 કુતરા, કાગડા તથા પોપટ આદિકોના ભક્ત એવા
 ગૃહસ્થોના ધરમા લિપ્તા માટે જઈને આહાર આદિ
 મેળવવા માટે તેઓની પાસે તે નિર્ઘ્રીય આદિકોની
 એટલે તાપસ, જૌદ્ર, વિગેરેના વખાણ કરીને પોતાને
 તેઓના ભક્ત તરીકે ઓળખાવે છે એટલે આ ઉપર
 બતાવેલા જૌદ્ર આદિકોના ભક્તોના ધર્મ જઈને કહે
 કે, હે ઉત્તમ ટહુરથ ! તારા આ નિર્ઘ્રીય ગુરૂઓ જ્ઞાની
 છે, શુદ્ધ કિનાકાડ કરનારા છે, ઈત્યાદિ પ્રશંસા કરીને
 જે આહારાદિ ગ્રહણ કરવા તે વનીપત્રપણ કહેવાય,
 તાત્પર્ય કે જે જેના ગુરૂઓ હોય તેના ભક્તો પાસે
 તેઓની મુતિ કરીને આહારને ગ્રહણ કરે તે વની
 પત્રપિંડ કહેવાય તેવો પિંડ લેવાથી સાધુને ઘણા દોષ
 લાગે છે કારણ કે અપાત્રદાનને સુપાત્રદાન સરખા
 ગણી તેની પ્રશંસા કરવાથી સમક્ષિત સંજયી અતિ-
 ચાર લાગે છે, ત્યારે કુપાત્ર એવા જૌદ્રાદિકોની
 સાક્ષેપ્ત પ્રશંસા કરવાથી ચતા દોષોની તો વાતજ શું
 કરવી ? કહ્યું છે કે “ પાત્ર અથવા અપાત્ર પ્રત્યે
 દીધેલું દાન નિષ્ફલ જતું નથી એમ કહેવાથી પણ
 દોષ લાગે છે, ત્યારે અપાત્રની પ્રશંસા કરવાથી

થતા દોષની તો વાતજ શુ કરવી ?” તેમજ મિથ્યાત્વની પણ પુષ્ટિ થાય છે વળી સર્વે પ્રકારના પાપોમા આસક્ત એવા તે મિથ્યાત્વીઓની પ્રશંસા કરવાથી મૃધાવાદ તથા પ્રાણાતિપાત આદિની અનુમોદના થાય છે, માટે વનીપક દોષવાળો આહાર સાધુએ ગ્રહણ ન કરવો.

૬ હવે છઠ્ઠો ચિકિત્સા નામનો દોષ કહે છે—ચિકિત્સા એટલે રોગનો ઉપાય બતાવવો તે તે ચિકિત્સા બે પ્રકારની છે, એક સૂક્ષ્મ અને બીજી બાહર તેમા સૂક્ષ્મ એટલે ઔષધ અથવા વૈદ્યને બતાવવો તે, અને બાહર એટલે પોતે ચિકિત્સા કરવી, અથવા બીજા પાને કરાવવી હવે કોઈઠ જ્ઞાન આદિ રોગોથી પી ઠાએલો ગૃહસ્થ શિક્ષા આદિક માટે ઘેર આપેલા સાધુને જોઈને પૂછે કે, હે ભગવાન ! મારા આ રોગનો આપ કઈ પણ ઉપાય જાણો છો ? ત્યારે સાધુ કહે કે, હે શ્રાવક ! જેવો આ તને રોગ થયો છે, તેવોજ મને પણ એક વખત થયો હતો, અને તે મારો રોગ અમુક પ્રકારના ઔષધથી દૂર થયો, એવી રીતે તે રોગી ગૃહસ્થને ઔષધ કરવાનો અભિપ્રાય જણાવી ઔષધ કરવાની તેણે સૂચના કરી અથવા રોગીએ પોતાના રોગનો ઉપાય પૂછવાથી સાધુ કહે કે, હે

આવક ! શું હું વૈધ છું ? કે જોથી રોગનો ઉપાય
 બાણ ? એમ કહેવાથી તે અબાણ રોગીને તેના રોગના
 સળધમાં છું વૈધને પૂછ એવી તેણે તે રોગીને સૂચના
 કરી તેને સૂક્ષ્મ ચિકિત્સા બાણુવી હવે સાધુ પોતેજ
 વૈધ થઈને સાક્ષાત્ વમન, જીવાળ, તથા કવાથ આદિક
 ઈલાજ કરે અથવા બીજા કોઈ પાસે કરાવે, તેને
 બાહર ચિકિત્સા બાણુવી એવી રીતે ઉપકાર કરવાથી
 ખુશ થએલો તે ગૃહસ્થ મને મનોહર શિક્ષા આપશે,
 એમ વિચારી તે યતિ ઉપર જણાવેલી બન્ને પ્રકારની
 ચિકિત્સા કરે છે પરંતુ ઘુસ્ત પિંડ માટે સાધુએ
 તેમ કરવું ઉચિત નથી, કેમકે તેવો પિંડ લેવાથી
 નીચે જણાવ્યા મુજબ અનેક દોષોની ઉત્પત્તિ થાય
 છે ચિકિત્સા કરતી વેળાએ કદ મૂળ ફેલ આદિક
 હોવાના વધથી, તથા સ્વાથના ઉદાગવા આદિકરૂપ
 પાપયુક્ત વ્યાપારથી સયમનો વિનાશ થાય છે, વગી
 તે નિરોગી થયેવો ગૃહસ્થ પણ તથાવેલા લોખંડના
 ગોળા સમાન હોવાનો વધ કન્નારો થાય છે, તેમજ
 નિર્ગલ અને અધ વાધને બગવાન અને દેખતો કર
 વાથી જેમ તે હવહિસા કરે છે, તેમ સાજો થયેવો
 ગૃહસ્થ પણ હિંસક થાય છે વગી કદાચ દેવયોગે
 સાધુએ આપધ આપ્યા બાદ તે રોગીનો રોગ જો

વધી પડે, તો ટોપ પામલા તેના પુત્ર આદિક તે માધુને સગતની ડોરટ આદિકમા ઘસડે છે, તથા આહાર આદિકના લેણધી આ ચતિઓ આવુ આવુ વેદક કરે છે, એમ લોકાપવાદ થનાથી શામનની હીનતા થાય છે આવા ઠરણુવી માધુ સાધ્વીઓએ શ્રાવણ શ્રાવિડાને અચના બીજા કોઈને એવધ દવા બતાવની નહિ.

૭ હવે ક્રોધ નામનો માતમો દોષ ઠહે છે — ક્રોધ એટલે ટોપ, અને તેના મ બધનાળો જે પિડ, તે પણ ક્રોધ પિડ કહેવાય એટલે ગૃહસ્થ ઉપર ક્રોધ કરીને આહારાદિક વસ્તુ લેવી કોઈ ગૃહસ્થ બ્રાહ્મણ પ્રમુખને આહારાદિક આપતો દોષ, અને સાધુને ન આપતો દોષ, તે વળતે ગૃહસ્થ ઉપર સાધુ એકદમ ક્રોધ કરે, તે ક્રોધના ભયથી એટલે કે સાધુને ક્રોધ ડગવવો તે ઠીક નહિ એમ ધારીને ગૃહસ્થ સાધુને આહાર આપે તે ક્રોધપિડ કહેવાય

૮ હવે આક્રમા માનપિડનું સ્વરૂપ કહે છે — માન એટલે ગર્વ-અભિમાન, તેના હેતુનાળો જે પિડ તે માનપિડ કહેવાય એટલે કે — કોઈક સાધુને બીજા સાધુઓ એમ અડવે કે, તુ તો લબ્ધિવાન છે, અથવા

સામર્થ્યવાળો છે, અને જ્યાં જઈશ ત્યાંથી પાછો નહિ
ફરે, એટલું જ નહિ પણ જોઈતી ઝીજ જરૂર મેળવી
શકે તેવો છે માટે હે મહાનુભાવ ! અમોને અમુક વસ્તુ
લાવી આપ, અથવા અમુક લોજન લાવીને જમાડ,
ઈત્યાદિક વચનો વડે ચડાવેલો, અથવા કોઈક તેનું
અપમાન કરે કે “ તુ તો કાંઈ કરી શકે તેવો નથી ”
એવી રીતે અપમાન સાસળીને અસિમાનવાળો, અથવા
ખીજાઓથી કરાતી પોતાની લજ્જાની ખ્યાલિ સાસળીને,
“ ગમે ત્યાં ભઈ ત્યાં હરેક રીતે હું આહારાદિક
મેળવી શકું તેમ છું, અને તેથી લોઢા મારી પ્રથમ
કરે છે ” એવી રીતે મનમાં અસિમાન વધવાથી કોઈક
ગૃહ-મંથ પાસે જઈને તેને એવા સુહિતવાળા વચનો કહે
કે, બાઈ ! આવક આવિલાએ સાધુને દાન દેવું એ
મહાન પુન્યનું કામ છે એમ કહીને ગૃહસ્થને ચડાવે,
અને તેથી તે ગૃહસ્થ પણ તેવા અસિમાનવાળો થઈને
પોતાની સ્ત્રી વિગેરે ઘરવાળાની દેવાની ઈચ્છા ન છતા
પણ જે લોજન આદિક સાધુને આપે તે માનપિંડ
કહેવાય

૬ હવે નવમો માયાપિંડ કહે છે—માયા એટલે બીજાને
હગવાની ભુદ્ધિ, અને તેવી માયા પ્રપચ્ચ કરીને મત્ર

તંત્ર વિગેરેમા કુશલ એવો સાધુ પોતાના રૂપ તુ ય-
દલતુ એટલે બીજી રૂપ ધારણ કરતુ વિગેરે પ્રકારે
માયા કરીને લાડુ વિગેરે જે આહાર ઉપાર્જન કરે તે
માયાપિંડ કહેવાય.

- ૧૦ હવે દસમો લોભપિંડ કહે છે—લોભ એટલે ગૃહિ-
પણ—આસક્તિ, તે વડે કરીને જે પિંડ ગ્રહણ કરવો
તે લોભપિંડ કહેવાય જેમકે, આજે હું કેસરીયા લાડુ
લઈશ, લેસના માવાના પેડા ગ્રહણ કરીશ, બરફી
તાણ લઈશ, સુગંધી ઘીવાળા મેસુળ લઈશ, એવી
બુદ્ધિથી બીજા વાલ, ચણા, ભાત દાળ, રોટલી, રોટલા
વિગેરે સાદો આહાર મળવા છતાં તે ન લેતા તેવા
લાડુ વિગેરેનેજ જે ગ્રહણ કરવા તે લોભપિંડ કહેવાય
અથવા પૂર્વે તેવી બુદ્ધિ વિના પણ સહેજસાજે ઘણા
મળતા એવા લાપમી પ્રમુખ લોભનને, આજે તો
ઉત્તમ રસવાળો આહાર લેવો તેજ ઠીક છે, એમ
વિચારીને જે લેતુ તે પણ લોભપિંડ કહેવાય અથવા
દૂધ વિગેરે મળ્યા ખાદ્ય, હવે આમા જો ખાડ, સાકર,
બદામ વિગેરે મળે તો મન પડે, એવી રીતનો અધ્ય-
વમાય મનમા લાવીને ભમતા થતા જે તે ખાડ આદિક
મેળવે તે લોભપિંડ કહેવાય એવી રીતના ક્રોધ

ପ୍ର 'ହମ୍ମା' ନ ଓ ହେ

ଘୋର ପିତାମହ

ଧର୍ମ ନ ହୁଏ ନା

ଓ ନେ ... ମଧ୍ୟ ମାତ୍ର ହେ

ହେଉ ଶାନ୍ତି ନେ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରାଣ

ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣେ ଧର୍ମ ନ

ହେଉ ପ୍ରାଣ ହେଉ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ନାହିଁ

ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣ ହେଉ ପ୍ରାଣେ ନାହିଁ

ହେଉ ପ୍ରାଣ ପ୍ରାଣେ ନାହିଁ

ଧର୍ମ ନ ଓ ନାହିଁ ହେଉ ଧର୍ମ ନାହିଁ

ଧର୍ମ ନାହିଁ-ହେଉ ନାହିଁ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ନାହିଁ

ହେଉ ନାହିଁ ନାହିଁ ହେଉ ଧର୍ମ ନାହିଁ

ହେଉ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ

ନାହିଁ ହେଉ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ

ଧର୍ମ ନାହିଁ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ନାହିଁ

ଧର୍ମ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ

ଧର୍ମ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ

ଧର୍ମ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ

ଧର୍ମ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ

ଧର୍ମ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ

ଧର୍ମ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ

ଧର୍ମ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ

આદિક ચારે વિષયોવાળા પિઠ સાધુઓને લેવા કટપે નહિ કેમકે, તેથી દ્વેષ કર્મબંધન તથા શાસનની હીલના વિગેરે ઘણા દોષો ઉત્પન્ન થાય છે માટે સાધુ સાધ્વીએ ગ્રાચરી જતા ક્રોધાદિક ચારેનો જરૂર ત્યાગ કરવો જોઈએ.

- ૧૧ હવે અગીયારમો પહેલા તથા પાછળથી સસ્તવ નામનો દોષ કહે છે—સસ્તવ એટલે વખાણ કરવા, તે સસ્તવ બે પ્રકારનો છે, એક વચન સસ્તવ અને બીજો સંબંધી સસ્તવ. તેમા વચન એટલે જે મુખથી પ્રશ્ન સા કરવી, તે રૂપ જે સસ્તવ તે વચન સસ્તવ કહેવાય, અને સંબંધી એટલે માતા સાસુ વિગેરે, તે રૂપે જે વખાણ કરવા તે સંબંધી સસ્તવ કહેવાય. વળી તે એકેકના બબે લેદો છે—પૂર્વ સસ્તવ અને પ્રત્યાત્ સસ્તવ. તેમા દેવાની વસ્તુ લીધા પહેલાં એટલે હજી થાતે નૃહસ્થને ત્યાંથી આહારાદિક વસ્તુ લીધી ન હોય, તે પહેલાંજ તે દાન દેવાવાળા નૃહસ્થના શુભો વિગેરે વખાણવા તે પૂર્વ સસ્તવ કહેવાય, અને દેવાની વસ્તુ લીધા પછી જે દાતારના શુભો વિગેરે વખાણવા તે પ્રત્યાત્ સસ્તવ કહેવાય જેમકે—કોઈક સાધુ ભિક્ષા માટે જામતો ચકો ફોઈક ઘરમા ડોઈક ધનવાન દાતારને

[illegible]

કેમકે સાસુ આદિકનુ પ^રચાતુ કાલનુ જાવિપર્ણુ છે હવે
 ત્યા કોઈ સાધુ શિક્ષા માટે કોઈક ઘરમા દાખલ
 થયો, ત્યાથી આહાર મેળવવાની લાલચથી પોતાની
 તથા તે ધરધણી આદિકની ઉમ્મર ધ્યાનમા લઈને
 તેને અનુસરતા સબંધની નીચે મુજબ ઘટના કરે છે,
 જેમકે—જે તે આપનારી સ્ત્રી વૃદ્ધ વયની હોય, અને
 પોતે મધ્યમ વયનો હોય, તો તે સ્ત્રીને પોતાની
 માતા આદિક સરખી ગણીને પોતાની આખોમા જરા
 અશુ હાવે છે, ત્યારે તે વૃદ્ધ સ્ત્રી તે સાધુને પૂછે
 કે—“હે સાધુ! તમે શા માટે કચવાઓ છો ?” ત્યારે
 સાધુ કહે કે—‘મારે તમારા જેવી માતા હતી’ વળી
 જે તે સ્ત્રી પણ મધ્યમ વયવાળી હોય, તો કહે
 કે—‘મારે તમારા જેવી બેન હતી’ વળી જે તે સ્ત્રી
 બાલ્યવયની હોય, તો કહે કે—‘મારે તમારા જેવી
 દીકરી હતી’ એવી રીતે પ^રચાતુ સ સ્તવના સબંધમા
 પણ સમજા લેવુ, આમ કરવાથી પણ સાધુને નીચે
 જણાવ્યા મુજબ ઘણા દોષો લાગે છે જેમકે—જે તે
 ગૃહસ્થો ભદ્રક હોય, તો તે સાધુ ઉપર સ્નેહવાળા
 થાય છે, અને સ્નેહ થવાથી આધાકર્માદિક દોષવાળો
 આહાર કરીને પણ તે સાધુને વહોરાવે છે વળી જે
 તુચ્છ સ્વભાવવાળો હોય તો એમ વિચારે કે—‘આ

২৪৯৯ ১৫৫ ৩৯৭ ৩৯৯৯৯ ৯৯৯ ১৫৫৫ ৩৯৭৯৯
 ৩৯৭৯ ৯৫৫৫৫ ৫৯ ৩৯৭৯ ৯৯৭ ৫ ৩৯৭৯
 ৩৯৭৯ ২৪৯৯ ৫ ৩৯৭ ৯৯৯ ৩৯৭ ৩৯৭৯৭
 ৯৭৭ ৯৯ ৩৯৭৯ ১৫৫৫ ৩৯৭৯৭ ৩৯৭৯৭
 ৯৫৫৫ ৫৫৭ ৯৭৭৭-৫ ৫৫৭ ৩৯৭ ৩৯৭ ৩৯৭
 ১৯ ৩৯৭ ৩৯৭৯৭ ৩৯৭৭ ৩৯৭ ৩৯৭৯ ৫৫ ৫৫-৫৫

১৫৫৫ ৩৫৫ ৫৫৭৯৭-৯৭৭৭৭ ৩৫৫৫ ৩৫৫৫ ৩৫৫৫
 ৩৫৫৫৫ ৫৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫ ১৫৫ ১৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫
 ৩৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫৫ ৩৫৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫
 ৩৫৫৫৫ ৫৫ ৫ ৩৫৫ ৫৫৫ ৫ ৩৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫
 ৩৫৫৫ ৩৫৫৫৫ ৫৫৫, ১৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫,
 ৫৫ ৫ ৩৫৫ ৫৫৫৫ ৫৫ ৩৫৫৫ ৩৫৫৫ ৫৫৫ ৫
 ৫৫৫৫ ৫৫৫ ৩৫৫, ৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫৫ ৫৫৫
 ৩৫৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫, ৩৫৫৫৫ ৫৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫
 ৩৫৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫, ৫৫ ৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫
 ৩৫৫৫ ৩৫৫৫ ৩৫৫৫ ৫৫৫ ৩৫৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫
 ৩৫৫৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫৫, -৫ ৫৫৫৫ ৩৫৫ ৫৫৫ ৩৫৫
 ৫৫ ৫৫ ৩৫৫৫৫ ৫৫৫ ৫৫৫ ৩৫৫ ৩৫৫৫৫ ৩৫৫
 ৫৫৫৫ ৫ ৩৫৫৫৫ ৫৫৫, ৫৫ ৫৫৫ ৩৫৫৫৫ ৩৫৫৫৫
 ৫৫৫৫ ৫৫৫৫ ৩৫৫ ৫৫৫৫৫ ৫৫৫ ৫৫৫ ৩৫৫

વિશેષની પદ્ધતિ રૂપ મત્ર જાણવો તે વિદ્યા તથા મત્રનો ઉપયોગ કરીને જે આહાર મેળવવો તે વિદ્યા પિંડ તથા મત્રપિંડ કહેવાય. તેવો આહાર લેવાથી નીચે મુજબ દોષો છે—વિદ્યાથી અથવા મત્રથી ઢાતારને વશ કરી દાન લેવાથી તે હુકીકત જો બીજો વિદ્યાવાળો અથવા મત્રવાળો મનુષ્ય બાણે, તો કદાચ તેના પર હુઆ તથા દ્વેષ લાવીને પ્રતિવિદ્યાથી અથવા પ્રતિમત્રથી તે સાધુને ચલાવી દે, ઉચ્ચાટન કરે, તથા તે સાધુને મારી પણ નાખે. વળી આ મુદાઓ પરનો દ્રોહ કરી આજીવિક્ષ ચલાવે છે, માટે ઉપદ્રવ કરનારા છે, એવી રીતે લોગેમા સાધુની નિંદા થાય છે વળી આ મુદાઓ કામલુગારા છે, એમ જાહેર થવાથી રાજા તેઓને પકડી લેપ ઉતરાવી હેરાન કરે છે, અથવા મારી પણ નાખાવે છે માટે સાધુઓએ વિદ્યાથી અથવા મત્રથી વશ કરીને આહાર લેવો એ દોષનું સ્થાન નાપી તેવા આહારનો ત્યાગ કરવો.

૧૮-૧૫ હવે ચર્ચ પિંડ તથા યોગપિંડના દોષો કહેછે—ચર્ચ એટલે આખોમા આજવાનુ અજન, કે જેથી અદ્રશ્ય પણ વિગેરે થાય છે યોગ એટલે પગે ચોપડવાનો લેપ વિગેરે, કે જે સૌભાગ્ય અથવા દૈર્ઘ્યને કરનારા.

વિશેષની પદ્ધતિ રૂપ મત્ર બ્રહ્મવેા તે વિદ્યા તથા
મત્રનો ઉપયોગ કરીને જે આહાર મેળવવેા તે વિદ્યા
પિંડ તથા મત્રપિંડ કહેવાય તેવો આહાર લેવાથી
નીચે મુજબ દોષો છે—વિદ્યાથી અથવા મત્રથી
હાતારને વશ કરી જ્ઞાન લેવાથી તે હુક્ષીકૃત જો બીજો
વિદ્યાવાળો અથવા મત્રવાળો મનુષ્ય બલે, તો કહાય
તેના પર છર્ખા તથા દ્રેષ લાવીને પ્રતિવિદ્યાથી અથવા
પ્રતિમત્રથી તે સાધુને થભાવી દે, ઉચ્ચાટન કરે, તથા
તે સાધુને ભારી પણ નાખે વળી આ મુડાઓ પરનો
ક્રોધ કરી આશ્વનિધિ ચલાવે છે, માટે ઉપદ્રવ કરનારા
છે, એવી રીતે લોકોમા સાધુની નિંદા થાય ॥ વળી
આ મુડાઓ કામલુગારા છે, એમ જાહેર થવાથી રાજ
તેઓને પકડી મેષ ઉતરાવી હેરાન કરે છે, અથવા
ભારી પણ નખાવે છે માટે સાધુઓએ વિદ્યાથી
અથવા મત્રથી વશ કરીને આહાર લેવો એ દોષર્થ
સ્થાન જાણી તેવા આહારનો ત્યાગ કરવેલ-

૧૮-૧૫ હવે ચર્ચ પિંડ તથા યોગપિંડના દોષો કહે છે—ચર્ચ
એટલે આખોમા આજવાનુ અવન, કે જેથી અદ્રશ્ય
પણ વિગેરે થાય છે યોગ એટલે પગે ચોપડવાનો
લેપ વિગેરે, કે જે સૌખ્ય અથવા દૈર્ઘ્યને કરનારા

વિશેષની પદ્ધતિ રૂપ મત્ર બાણવો તે વિધા તથા
 મત્રનો ઉપયોગ કરીને જે આહાર મેળવવો તે વિધા
 પિંડ તથા મત્રપિંડ કહેવાય તેવો આહાર લેવાથી
 નીચે મુજબ દોષો છે—વિધાથી અથવા મત્રથી
 દાતાને વશ કરી દાન લેવાથી તે હકીકત જો બીજો
 વિધાવાળો અથવા મત્રવાળો મનુષ્ય બાણ, તો કદાચ
 તેના પર હુમ્મી તથા દ્વેષ લાવીને પ્રતિવિધાથી અથવા
 પ્રતિમત્રથી તે સાધુને થવાની દે, ઉચ્ચાટન કરે, તથા
 તે સાધુને મારી પણ નાખે. વળી આ મુઠાઓ પરનો
 દ્રોહ કરી આશ્વિદ્ધ અલાવે છે, માટે ઉપદ્રવ કરનારા
 છે, એવી રીતે લોકોમાં સાધુની નિંદા થાય છે વગી
 આ મુઠાઓ કામણુગારા છે, જોમ જાહેર થવાથી રાજ
 તેઓને પકડી મેલ ઉતરાવી હેરાન કરે છે, અથવા
 મારી પણ નખાવે છે માટે સાધુઓએ વિધાથી
 અથવા મત્રથી વશ કરીને આહાર લેવો એ દોષનું
 સ્થાન ભાડી તેવા આહારનો ત્યાગ કરવો.

૪-૧૫ હવે ચર્ચુ પિંડ તથા યોગપિંડના દોષો કહેછે—ચર્ચુ
 જોટવે આખોમા આજવાનું અજન, કે જેથી અદ્રશ્ય
 પણ વિગેરે થાય છે યોગ જોટલે પગે ચોપડવાનો
 લેપ વિગેરે, કે જે સૌભાગ્ય અથવા દૌર્ભાગ્યને કરનારા

કર્મ વિગેરે દોષવાળો આદ્યાર બાળી નોંધને લે તેની તો વાતજ શુ કરવી ? આનો વિસ્તાર શાઓમા ઘણો છે, પણ અહિં સક્ષેપ માત્ર કહેલ છે પરંતુ બવ-બીરૂ મુતો એ ઘણું જ વિચારવાતું છે

૨ હવે બીજો અક્ષિત દોષ કહે છે—અક્ષિત એટલે પૃથ્વીકાય અપકાય વિગેરેથી ખરડાયેલું ભોજન તેના બે ભેદો છે—સચિત્તથી ખરડાયેલું, અને અચિત્તથી ખરડાયેલું તેમા સચિત્તથી ખરડાયેલાના ત્રણ ભેદો છે—એક પૃથ્વીકાયથી ખરડાયેલું, બીજું અપકાયથી ખરડાયેલું, ત્રીજું વનસ્પતિકાયથી ખરડાયેલું તેમા સૂકી અથવા લીલી સચિત્ત પૃથ્વીકાય વડે કરીને દેવાની વસ્તુ વાસણ અથવા હાથ નો ખરડાયેલા હોય તો તેને સચિત્ત પૃથ્વીકાયથી ખરડાયેલું બાણુ અપકાયથી ખરડાયેલાના ચાર ભેદો છે—એક પુર કર્મ, બીજું પ્રશ્નાત્કર્મ, ત્રીજું સ્નિગ્ધતાવાળું અને ચોથું પાણીથી બીંજાયેલું તેમા ભોજન આદિક દેવા પહેલા તે સાધુને દેવા માટે હાથ અથવા ત્રાસણ આદિકને જે પાણીથી ધોવા વિગેરે કાર્ય કરવું તે પુર કર્મ કહેવાય. વળી તે ભોજન આદિક લીધા બાદ પાણીથી જે તેમ કરવું તે પ્રશ્નાત્કર્મ કહેવાય સ્નિગ્ધ

તાવાળું એટલે જરાતરા પાણીથી જળડાએલાં વાસણ
 વિગેરે જાણવા પાણીથી ભીંજાયેલું એટલે સ્પષ્ટપણે
 દેખાતા એવા પાણીના સ સર્ગવાળું. એવી રીતે પૃથ્વી
 કાય વિગેરેનું પણ સમજી લેવું આવી રીતે સચિત્તથી
 ખરડાયેલું સાધુને સર્વથા લેવું કંપે નહિ હવે અ
 ચિત્તથી ખરડાયેલાના જે લેદ છે—એક નિહિત અને
 બીજું અનિહિત તેમા ચરણી વિગેરેથી ખરડાયેલું
 નિહિત સમજવું, અને ઘૂત વિગેરેથી ખરડાયેલું અનિહિત
 સમજવું, તેમાં નિહિત એવા ચરણી વિગેરે પદાર્થોથી
 ખરડાયેલું સાધુને લેવું કંપે નહિ, પણ હુનિયામા
 અનિહિત એવા ઘૂત આદિથી ખરડાયેલું સાધુને
 લેવું કંપે છે

૩ હવે ત્રીજો નિશ્ચિત્ત નામનો કોષ કહે છે—નિશ્ચિત્ત
 એટલે સચિત્ત પદાર્થ પર રાખેલું, અને તે પૃથ્વીકાય
 અપકાય તેડકાય વાઉકાય વનસ્પતિકાય અને પ્રસઠાય
 ઉપર રાખેલું, એમ ■ પ્રકારનું હોય છે વળી તે
 એકેકના અનતર અને પરપર એમ બળે લેટા ■
 અનતર એટલે વચ્ચે કોઈ પણ વસ્તુના આતરા વિના
 નું, અને પરપર એટલે વચ્ચે બીજી કોઈ વસ્તુનું
 આતર હોય તે તેમા સચિત્ત માટી વિગેરે ઉપર

ખીલ કંઈ પણ આતરા વિના પકવાન પુકલા વિગેરે રાખ્યા હોય તે અનતર નિશ્ચિત કહેવાય તથા સચિત માટી આદિક ઉપર રહેલા કુડા વિગેરેમા જે પકવાન વિગેરે રાખ્યા હોય તે પરપર નિશ્ચિત કહેવાય એવી રીતે અપઝાય વિગેરેમા અંતરવાળુ અને અતર વિનાનુ સમજી લેવુ હવે અહીં પૃથ્વીકાય વિગેરે ઉપર અતર રહિત રાખેલી કાંઈ પણ વસ્તુ સાધુ-સાધ્વીને લેવી કંપે નહિ, કેમકે તે સચિત પૃથ્વીકાય વિગેરે ઉપર રહેલ હોવાથી તે લેવામા સઘટ્ટ વિગેરે દોષો લાગે છે પરપર નિશ્ચિત વસ્તુ સચિતના સઘટ્ટ વિગેરે દોષના ત્યાગ પૂર્વક જતના પૂર્વક લેવી, કેવલ તેજસ્કાય પરપર નિશ્ચિત વસ્તુ લેવામા જે તકાવત છે તે શેરડીનો રસ પકાવવાનું દષ્ટાંત પ્રવચનસાગેદ્ધારથી બાણી લેશે.

૪ હવે ચોથો પિહિત નામનો દોષ કહે છે—પિહિત એટલે પૃથ્વીકાય વિગેરે સચિત વસ્તુથી ઢાંકેલું, તેના પણ આતરા રહિત અને આતરા સહિત એમ જે બેદો છે તેમા પૃથ્વીકાય વિગેરે સચિત વસ્તુથી આતરા રહિત ઢાંકેલી વસ્તુ સાધુને લેવી કંપે નહિ, કેમકે તેથી સઘટ્ટ વિગેરે દોષો લાગવાનો સંભવ છે.

દાખલા તરીકે—તપેની આદિકમા રહેલા ઢાકળા વિ
 ગેરેની વચ્ચે અગારો રખી, તે ઉપર હીંગ વિગેરે
 મથાતાનો ભુકો નાખી જ્યારે વધારવામા આવે છે
 ત્યારે તે ઢાકળાના કેટલાક કકડા તે અગારાને અડ
 કલા હોય છે, તેથી તે તેજસ્વાય અનતર પિહિત
 કહેવાય એવી રીતે પાણી વિગેરેમા પણ સમજી
 લેવું એવી વસ્તુ લેવી મુનિને ક-પે નહિ પરંપર
 પિહિત વસ્તુમા જ્યા સઘટ્ટ વિગેરે દોષ ભાગવાનો
 સભવ હોય ત્યા લેવી નહિ, પણ બે યતના પૂર્વક
 આપવામા આવે તો લેવી પણ ઠરપે છે વગી અથિત
 વસ્તુથી ઢાકેલી અથિત વસ્તુ લેવા માટે ચોસગી છે—
 મોટી વસ્તુ મોટીવસ્તુથી ઢાકેલી, મોટી વસ્તુ નાનીવસ્તુથી
 ઢાકેલી, નાની વસ્તુ મોટી વસ્તુથી ઢાકેલી, અને નાની વ
 સ્તુ નાની વસ્તુથી ઢાકેલી. તેમા પહેલા અને ત્રીજા
 ભાગવાગી વસ્તુ ચાધુને લેવી ઠરપે નહિ, કેમકે મોટી
 વસ્તુ ઉપાડવાથી કદાચ તે પડી જતા પગ વિગેરે
 ભાગવાનો સભવ છે બીજા અને ચોથા ભાગવાગી
 વસ્તુ લેવો ઠરપે છે, કેમકે તેમા ઉપર જણાવેલા દો
 ધનો સભવ નથી, કારણ કે તેમા નીચેની વસ્તુ મોટી
 હોય તો પણ કટોરો કડગી કે અમચો વિગેરે સાધ
 થી આપી રુકાય છે

૫ હવે પાચમો સહુત નામનો દોષ કહે છે— સહુત એટલે ખીણ જગ્યાએ ફેકેલ એટલે કે, આપનાર જે કટોરા આદિક વડે કરીને ભાત વિગેરે સાધુને દેવાને ઇચ્છતો હોય, તે કટોરામાં જે ન દેવા યોગ્ય અથિત અથિત અથવા મિશ્ર વસ્તુ પડી હોય, તેને તેમાંથી દૂર ફેકી દઈ, તે કટોરાથી જે ભાત વિગેરે આપે તે સહુત દોષવાળો ઠહેવાય હવે તે ફેકેલી વસ્તુ સથિત હોય, અને સથિત અથિત અથવા મિશ્રમાં ફેકી હોય, તો તે વાસણથી આપેલ આહારાદિ સાધુને લેવા કંપે નહિ પણ જો તે વાસણની વસ્તુ અથિત હોય, અને અથિતમાં નાખી હોય, વળી સથિત સાથે સઘટ્ટો વિગેરે દોષ ન લાગે તેમ હોય, તો તેવા વાસણથી આપેલ આહારાદિ સાધુને કંપે છે

૬ હવે છઠ્ઠો દાયકદોષ કહે છે—દાયક એટલે દેનાર માણસ અનેક પ્રકારના હોય છે જેમકે—દેનાર પુરૂષ ખૂદો, અસમર્થ, નપુસક, મુજ્જતા શરીરવાળો, તાવના રોગવાળો, આધજો, બાગક, મત્ત થયેલો એટલે જેણે દારૂ વિગેરે કેરી પદાર્થ પીધેલ હોય અને મત્ત બનેલ હોય, જેમાન થયેલો, છેદાયેલા હાથ પગવાળો, ઠાઠીયો, બધનથી બધાયેલો, તથા પગમાં ચાખડી પહેરી

૫ હવે પાચગો સહુત નામનો દોષ કહે છે— સહુત એટલે ખીણ જગ્યાએ ફેંકેલ એટલે કે, આપનાર ને કટોરા આદિક વડે કરીને ભાત વિગેરે સાધુને દેવાને ઇચ્છતો હોય, તે કટોરામા ને ન દેવા યોગ્ય સચિત્ત અચિત્ત અથવા મિશ્ર વસ્તુ પડી હોય, તેને તેમાથી ફર ફેંકી દઈ, તે કટોરાથી ને ભાત વિગેરે આપે તે સહુત દોષવાળો કહેવાય હવે તે ફેંકેલી વસ્તુ સચિત્ત હોય, અને સચિત્ત અચિત્ત અથવા મિશ્રમા ફેંકી હોય, તો તે વાસણથી આપેલ આહારાદિ સાધુને લેવા કદપે નહિ પણ બે તે વાસણની વસ્તુ અચિત્ત હોય, અને અચિત્તમા નાખી હોય, વળી સચિત્ત સાથે સઘટો વિગેરે દોષ ન લાગે તેમ હોય, તો તેવા વાસણથી આપેલ આહારાદિ સાધુને કદપે છે

૬ હવે છઠો દાયકદોષ કહે છે—દાયક એટલે દેનાર માણસ અનેક પ્રકારના હોય છે જેમકે—દેનાર પુરુષ ખૂદો, અન્નમર્યા, નપુસક, મુજ્જતા શરીરવાળો, તાવના રોગવાળો, આધળો, બાળક, મત્ત થયેલો એટલે જેણે દારૂ વિગેરે કેશી પદાર્થ પીધેલ હોય અને મત્ત બનેલ હોય, બેમાન થયેલો, છેલાયેલા હાથ પગવાળો, કોલીયો, બધનથી બધાયેલો, તથા પગમા ચાખડી પહેરી

ઉભેલો, આવા પ્રકારના પુરૂષ પામેથી સાધુએ લેવું
 કર્યે નહિ વળી દેનાર સ્ત્રી ખજવાળતી હોય, દાગતી
 હોય, ચણા વિગેરે ભુજતી હોય, સૂતર વિગેરે કાતતી
 હોય, ૩ આદિડ લોહતી હોય, પીંખતી હોય, પીંજતી
 હોય, ડોઈ વસ્તુ ગળડાવતી હોય, જમની હોય, જમ
 વતી હોય, તથા નાના ખાલકવાળી હોય, એવી સ્ત્રી
 છડાય હોવાના સંધકૃત્રાળી હોવાથી તેઓનેના વિનાશ
 કરતી થકી આપી શક છે, માટે એવા પ્રકારની સ્ત્રી
 પાસેથી સાધુએ લેવું કર્યે નહિ હવે તેમા ખૂબ
 એટલે શીત્તેર વરમથી ઉપરની ઉમ્મરવાળો અથવા
 મતાતરે સાઠ વરસની ઉમ્મરવાળો મનુષ્ય જાણ્યો,
 તેવો ખૂબો માણુમ પ્રાપ્ત કરીને મુખમાથી ગળતી
 લાળવાળો હોય છે, તેથી દેવાની વસ્તુ તેની લાગથી
 ખરડાય છે, અને તેવી વસ્તુ લેવાથી લોહોમા નિહા
 ધાય છે હવે કપતા હાથવાળા મનુષ્ય પાસેથી વસ્તુ
 લેતા કદાચ તે વસ્તુ જમીન ઉપર પડી જાય, અને
 તેમ થવાથી છડાય હોવાની વિચારના થાય છે અથવા
 તે સ્થવિર પોતેજ દેતા દેતા જો પડી જાય તો તેને
 ખીંડા થાય, વળી તેના પડી જવાથી ભૂમિ પર રહેના
 છાના પી નિધના થાય છે વળી પ્રાપ્ત કરીને સ્થવિર
 માણુસ વગેરે માલીકી ધરાવી શકતો નથી, અને તેવી

ઉમેલો, આવા પ્રકારના પુરુષ પાસેથી સાધુએ લેવું
 કદ્યે નહિ વગી દેનાર સી ખજવાળતી હોય, જગતી
 હોય, ચણા વિગેરે બુજતી હોય, સૂતર વિગેરે કાતતી
 હોય, કે આદિક લોહતી હોય, પીંખતી હોય, પીંજતી
 હોય, કેઈ વસ્તુ ગમડાવતી હોય, જમતી હોય, ગર્ભ
 વતી હોય, તથા નાના ભાવકવાગી હોય, એવી સી
 છકાય છવેના સધટ્ટાગી હોવાથી તેઓનોજ વિનાશ
 કરતી થકી આપી ગકે છે, માટે એવા પ્રકારની સી
 પાતથી સાધુએ લેવું કદ્યે નહિ હવે તેમા બૂઝ
 એટલે સીતેર વરસથી ઉપરની ઉમ્મરવાળો અથવા
 મતાતરે સાઠ વરસની ઉમ્મરવાળો મનુષ્ય જાણવો,
 તેવો બૂઢો માણુમ પ્રાચે કરીને મુખમાથી જગતી
 જાળવાળો હોય છે, તેથી દેવાની વસ્તુ તેની જાગથી
 ખરડાય છે, અને તેની વસ્તુ લેવાની લોકોમા નિહા
 થાય છે હવે કપના હાથનાગા મનુષ્ય પાસેથી વસ્તુ
 લેતા કદાચ તે વસ્તુ જમીન ઉપર પડી જાય, અને
 તેમ થવાથી છકાય છવની વિરાધના થાય છે અથવા
 તે સ્થવિર પોતેજ દેવા દેવા જો પડી જાય તો તેને
 પીડા યાય, વગી તેના પડી જવાથી ભૂમિ પર રહેવા
 છકાની નિાધના થાય છે વગી પ્રાચે કરીને સ્થવિર
 માણુસ વગી માલીકી ધરાવી શકે.

જો તે આપવા માટે તો આ ટોડરાને દેવાનો શું અધિકાર છે ? એમ વિચારી ઘરના આગેવાનને દેખ થાય પરંતુ તેવો વૃદ્ધ કઠાચ વગેરો મુળત્યાર હોય, વળી તે કપતા શરીરવાળો હોવાથી ઠંડાચ કોઈએ તેને પકડી નાખ્યો હોય, અથવા સ્વશાનથીજ જો મજબુત શરીરવાળો હોય, તો તેના પાનેથી માધુએ વસ્તુ લેની ઠપે છે વળી નપુ સક પાનેથી વારવાર શિક્ષા લેનારો તેના અતિ પરિચયથી તે નપુ સકને અવના માધુને વેઠનો ઉદ્દેશ થવા મલક છે, અને તેથી તે નપુ સક સાથે આલિંગન આદિ સેનવાથી બંનેને ઈર્ષા વ યાગ છે વળી ‘આ તુમ્હ સાધુઓ નપુ સક પાસેથી પણ આહાર વિગેર લે’ એવી લોકનિદા પણ થાય છે માટે નપુ સક પાનેની સાધુએ આહાર આદિ લેના ઠપે નાહું પરંતુ જો ઠોઈના શાપથી અથવા એના કોઈ કૃત્રિમ ઠાણથી નપુ સક થગેન હોય તો તેના પાનેની સાધુએ આહાર આદિ લેના ઠપે છે હવે કપતા શરીરવાળો પણ શિક્ષા આપનાની વસ્તુ લાવતો થકો ન વસ્તુન જમીન ઉપર પાડી નાખે, અથવા આપતો થકો આ રંગની નપુ સાધુના પાનેથી બકાનું દેગી નાખે, મલક નાની વસ્તુનાણુ લાગેન પ્રાથમિકથી પડી જતા નાની ના, આવા અનેક દોષો રાખાથી તેના પાને પાને

આહારાદિ લેવું સાધુને કદ્યે નહિ પરંતુ તેવા
 કપતા શરીરવાળો પણ ને કદાચ શિક્ષા આપવાના
 ભાજનને મજબુત પકડી ચડતો હોય, અથવા પુન
 વિગેરે તેના હાથ ગાંઠીને ને શિક્ષા અપાવતા હોય,
 તો તેવા માણસ પાસેથી પણ સાધુએ શિક્ષા લેવી
 કદ્યે છે એવી રીતે જવરવાળા મનુષ્ય સગાંધી પણ
 દોષો સમજી લેવા વળી જવરવાળા માણસ પાસેથી
 શિક્ષા લેવાથી સાધુને પણ કદાચ તે એવી જવર
 છે વળી જવરવાળા માણસ પાસેથી પણ ને શિક્ષા
 લેવામા આવે તો શાસનની નિદા થાય કે-‘અરેરે !
 આ આધાના લાલચુ સાધુઓ આવા જવરથી પીગતા
 માણસ પાસેથી પણ શિક્ષા લે છે ! આવી રીતે ઘણી
 જાતના દોષો હોવાથી જવરવાળા માણસ પાસેથી
 શિક્ષા લેવી સાધુને કદ્યે નહિ પણ ને તે જવરવાળા
 માણસનો જવર એવી ન હોય, અને જાતના પૂર્વક
 આપી શકે તવી ચડતવાળો હોય તો તેવા માણસ
 પાસેથી શિક્ષા લેવી કદ્યે છે હવે આધ્યાત્મ માણસ
 પાસેથી શિક્ષા લેવાથી પણ નિદા થાય છે જેમકે-
 ‘અરે ! આ આધુકા સાધુઓ દેવાને અશક્ત એવા
 આધ્યાત્મ પાસેથી પણ શિક્ષા લે છે ! વળી તે આધ્યાત્મ
 માણસે કેવી રીતે ન હોવાથી જમીન પર રહેલા

આહારાદિ લેવું સાધુને કદપે નહિ પરંતુ તેવા
કપતા ચરીરનાજો પણ જો કદાચ શિક્ષા આપવાના
ભાજનને મજબુત પકડી ચડતો હોય, અથવા પુત્ર
વિગેરે તેના હાથ અડીને જો શિક્ષા અપાવતા હોય,
તો તેવા માણસ પાસેથી પણ સાધુએ શિક્ષા લેવી
કદપે છે એવી રીતે જ્વરવાળા મનુષ્ય સળધી પણ
દોષો સમજી લેવા વળી જ્વરવાળા માણસ પાસેથી
શિક્ષા લેવાથી સાધુને પણ કદાચ તે એથી જ્વર લાગુ પડે
છે વળી જ્વરવાળા માણસ પાસેથી પણ જો શિક્ષા
લેવામાં આવે તો શાસનની નિંદા થાય કે-‘અરેરે !
આ ખાધાના લાલચુ સાધુઓ આવા જ્વરથી પીડાતા
માણસ પાસેથી પણ શિક્ષા લે છે ! આવી રીતે ઘણી
જાતના દોષો હોવાથી જ્વરવાળા માણસ પાસેથી
શિક્ષા લેવી સાધુને કદપે નહિ પણ જો તે જ્વરવાળા
માણસનો જ્વર એથી ન હોય, અને જાતના પૂર્વક
આપી ચક્રે તવી ચડિતવાળો હોય તો તેવા માણસ
પાસેથી શિક્ષા લેવી કદપે છે હવે આધ્યાત્મ માણસ
પાસેથી શિક્ષા લેવાથી પણ નિંદા થાય ॥ જેમકે-
‘અરે ! આ ખાધુકડા સાધુઓ દેવાને અચડત એવા
આધ્યાત્મ પાસેથી પણ શિક્ષા લે છે ! વળી તે આધ્યાત્મ
આપે ફળી ચક્રે ન હોવાથી જમીન પર રહેલા

જુદી દેવામાં વળત લાગશે એમ વિચારી ઉત્સુક પછાથી, અથવા આ જે વસ્તુઓ નેગવ્યાથી ઠીક થશે એવી ભક્તિથી, અથવા આ સાધુઓને બંધે સચિત્તને ભાગે લાગે એવી શત્રુતાથી, અથવા અનલપણે, સાધુને કંપે એવી વસ્તુમાં સાધુને ન કંપે એવા અપ્રચિત ઠગમઠા દાડમના બી આદિક મિશ્ર કરીને જે આપણે તે ઈન્મિત્ર કહેનાય આવા દાપવાળી વસ્તુ સાધુએ લેવી કંપે નહિ.

૮ હવે આક્રમો અપરિણત નામનો ફાપ કહે છે—અપરિણત એટલે પ્રાપ્તરૂપ નહિ થયેલું તેના સામાન્ય રૂપે જે લેંદો છે, એક દ્રવ્યથી અને બીજો ભાવથી વળી તે એકેકના બળે લેંદો છે, એક દેનાર સખધી અને બીજો લેનાર સખધી તેમાં જે પૃથ્વીદાય આદિક સ્વરૂપથી હજી એવ સહિત છે તેને દ્રવ્યરૂપે અપરિણત બાણવુ, અને જે જીવથી રહિત થયેલું છે તેને દ્રવ્ય રૂપે પરિણત બાણવુ વળી તે વસ્તુ જે આપનારની સત્તામાં હોય તો તે દેનાર સખધી બાણવી, અને જ્યારે લેનારની સત્તામાં હોય ત્યારે તેને લેનાર સખધી બાણવી વળી જે અથવા ઘણા માણસોની માલીકીવાળો દેનારની વસ્તુના સખધમાં, તેમાંના ઢાંઢ

એક માલીકનો એવો શાવ હોય કે, હું આ સાધુને
આપુ, અને જાકીના બીજા માલીકનો તેવો શાવ જો
ન હોય, તો તેને શાવથી દેનાર સખધી અપરિણત
વસ્તુ જાણવી. સાધુનો સઘાટક એટલે જો સાધુ યહ
સ્થને ઘેર વહોરવા ગયા, ત્યાં મળતા આહાર આદિકના
સખધમા તેઓમાના એક સાધુના મનમા એમ થયું
કે, આ આહાર આદિક શુદ્ધ છે, પરંતુ બીજા સાધુને
તે શુદ્ધ લાગ્યા નહિ, એવા પ્રકારના આહાર આદિકને
દેનાર સખધી અપરિણત જાણવા આવા આહાર પાણી
વિગેરે સાધુને લેવા કંટપે નહિ, કેમકે તે શકાયુક્ત
છે, તથા તેવા આહારાદિ લેવાથી કલહ વિગેરે કાપોનાં
પણુ સંભવ છે

- ૬ હવે નવમો લેપ નામનો દોષ કહે છે—જે હાથ તથા
પાન આદિકમા ચોટી જાય, એવા દ્રવ્ય દહીં રાયતા
વિગેરે પદાર્થો લેપ ઠહેવાય સાધુઓએ ઉત્સર્ગથી તેવી
વસ્તુઓ લેવી નહિ, કારણ કે તેવી વસ્તુથી રસ-
સપટપણાની વૃદ્ધિ થાય છે, એટલે સારા સારા રસ
વાળા પદાર્થો ખાવાની ઇચ્છા વધે છે તેમજ દહીં
આદિકથી લીંપાયેલા હાથ ધોવા આદિકરૂપ પશ્ચાત્ત-
ત્ત્વ કર્મ દોષ વિગેરે અનેક કાપો થાય છે માટે લેપ નહિ

કરનારા એવા ચણા મગ ચોખા વિગેરે પદાર્થો સાધુએ લેવા, પણ બહુ દૂધ દહીં ધી સાકર વિગેરે પદાર્થો સાધુએ લેવા નહિ પરંતુ ચરીરની અશક્તિ હોય, હમેશા સ્વાધ્યાય ભણવાનું હોય, તેવા પ્રકારનો કામ દાગ હોય તો તેવા મોટા કારણને લઈને તેવા પ્રકારની લેપ કરનારી દૂધ દહીં ધી વિગેરે વસ્તુ લેવી ઠીક છે, પણ કારણ વિના તેવી વસ્તુ લેવી નહિ, કારણ કે, દહીં ધી વિગેરે આપતા વાસણ ખરડાય, તે વાસણ જલથી ધોવે, વિગેરે ઘણા દાવો લાગે છે

- ૧૦ હવે હસમો છર્દિના નામનો દાખ કહો છે—છર્દિત એટલે ત્યાગ કરેલું તેના ત્રણ લેહો છે, એક સચિત્ત, બીજું અચિત્ત, ત્રીજું મિશ્ર. તે ત્રણેણું પણ કદાચિત્ત સચિત્તમાં કદાચિત્ત અચિત્તમાં અને કદાચિત્ત મિશ્રમાં હોય છે તેમાં બન્ને પક્ષોમાં મિશ્રનો સચિત્તમાંજ સમાવેશ થતો હોવાથી સચિત્ત અને અચિત્ત આધારભૂત તથા આધેયભૂત દ્રવ્યોના સંયોગથી નીચે મુજબ ચોસગી થાય છે—સચિત્તમાં સચિત્ત, અચિત્તમાં સચિત્ત, સચિત્તમાં અચિત્ત, અને અચિત્તમાં અચિત્ત. તેમાં પહેલા ત્રણ ભાગોમાં સચિત્તના સંઘટ્ટ આદિક દાવોનો સ્થાવર હોવાથી તે સાધુઓને લેવું ઠીક નહિ.

ઠરનારા એવા ચણા મગ ચોખા વિગેરે પદાર્થો સાધુએ
 લેવા, પણ બહુ ફ્રધ દહીં ઘી સાકર વિગેરે અશક્તિ હોય,
 સાધુએ લેવા નહિ પરંતુ ચરીરની અશક્તિ હોય, તેવા પ્રકારનો ફ્રધ
 હમેશા સ્વાધ્યાય ભણવાનું હોય, તેવા પ્રકારની
 રોગ હોય તો તેવા મોટા કારણને લીધને તેવા પ્રકારની
 લેપ ઠરનારી ફ્રધ દહીં ઘી વિગેરે વસ્તુ લેવી કંપે
 છે, પણ કારણ વિના તેવી વસ્તુ લેવી નહિ, કારણ
 કે, દહીં ઘી વિગેરે આપતા વાસણ ખરડાય, તે વાસણ
 જલથી ધોવે, વિગેરે ધણા દોષો લાગે છે

૧૦ હવે હસમે છર્દિ નામનો દોષ કહે છે—છર્દિ એટલે
 ત્યાગ કરેલું તેના તણ લેદા છે, એક સચિત્ત, બીજું
 અચિત્ત, ત્રીજું મિશ્ર તે ત્રણેણું પણ કદાચિત્ત સચિત્તમા
 કદાચિત્ત અચિત્તમા અને કદાચિત્ત મિશ્રમા હોય છે
 તેમા બન્ને પક્ષોમા મિશ્રનો સચિત્તમાજ સમાવેશ
 થતો હોવાથી સચિત્ત અને અચિત્ત આધારભૂત તથા
 આધેયભૂત દ્રવ્યોના સ યોગથી નીચે મુજબ ચોક્કસ
 થાય છે—સચિત્તમા સચિત્ત, અચિત્તમા સચિત્ત,
 સચિત્તમા અચિત્ત, અને અચિત્તમા અચિત્ત તેમા
 પહેલા તણ ભાગાઓમા સચિત્તના સર્વ આદિક
 દોષોનો સંભવ હોવાથી તે સાધુઓને લેવું કંપે નહિ.

તો તે યથોમાત્રી એટલે પ્રવચન સારોદ્ધાર તથા પિ ડનિર્ધુક્તિ
માથી ક્રિયિતરૂપે આ જેતાલીય દોષોનું સ્વરૂપ લખેલ છે

પ્રશ્ન આવિઠા-હે શુઙ્ગીજી ! મુહપત્તિ ગણનાનું
પ્રયોજન શું ?

ઉત્તર સાધ્વીજી-હે ભવ્ય આવિઠા ! મુહપત્તિ ગણવાનું પ્ર
યોજન શાસ્ત્રકાર આ પ્રમાણે કહે છે-માખી તથા મચ્છર
નિગેરે ઉડના છવો તથા વાયુકાયની રક્ષા માટે બોલતી
વખતે મુખ આડી મુહપત્તિ રખાય છે વગી ૨૪
સચિત્ત મૃધ્વીકાયના પ્રમાર્જન માટે તથા ધૂણી પ્રમા
ર્જન માટે તીર્થ-રોએ મુહપત્તિનું પ્રતિપાદન કરેલું
છે વગી ઉપાસ્યનો ઠાએ ઠઠતી વખતે પણ સાધુ
મુહપત્તિ વડે પોતાની નાસિકા તથા મુખને આશ્લિષ્ટિત
કરે છે, જેથી મુખ આદિઠમા ૨૪ દાખલ થાય નહિ
માટે છવદયાના પ્રતિપાળ એવા સાધુ સાધ્વી તથા
આવઠ આવિઠાએ મુહપત્તિનો ઉપયોગ રખવો જોઈએ,
પણ મુહપત્તિ વિના છવદયા પાળનારે બોલતું ન
જોઈએ તેમા આવઠ આવિઠાએ પોમહુ સાન્નાયિક
પ્રતિક્રમણ વખતે મુખ આડી મુહપત્તિ રાખીને બોલવું,
તથા સાધુ સાધ્વીએ જ્યારે બોલવાની જરૂર પડે
ત્યારે મુહપત્તિનો ઉપયોગ ગણવો જોઈએ આપણે

દોષ તેવા માધ્વીજીઓએ તો જરૂર પિંડનિર્ધુક્તિ વાચની
 પણ જેમને વધારે સસ્તૂતનું જ્ઞાન ન હોય, છતાં વિશેષ
 ભક્તિવાની ઈચ્છા હોય, તેવા માધ્વીજીઓને તથા શ્રાવિકાઓને
 પ્રત્યનસારોદ્ધાર નામનો અન્ય વાચના ભગમણ છે મને
 અનુભવ થયેલો કે શ્રાવિકા બહેનો તથા ઘણા ખરા માધ્વીજી
 ઓ સસ્તૂતના જ્ઞાનવાળા હોતા નથી, તેથી તેવાઓના હિતને
 માટે એટલે ઘણીજ સાદી અને સહેલી ભાષામાં હમણાજ
 થોડા વખતમાં અમારા તરફથી બહોળો ખર્ચ તથા ઘણી
 મહેનત કરીને પ્રત્યન સારોદ્ધાર ભાષા-તર સહિત નામનો
 મહાન અથ બહાર પડેલો છે તે અથથી દોષોનું સ્વરૂપ
 ભાગીને એના દોષાથી જરૂર કુદ રહેવા મારી બહેનો પ્રત્યે તથા
 પૂજનપાદ ગુરૂપીજીઓ પ્રત્યે મારી નમ્ર વિનંતી છે અહીંથી
 એટલે આ પુસ્તક માં દોષો નાખવાનો હેતુ એ છે કે, જો
 કે માધ્વીજીઓ તો ઘણા ખરા બેતાલીશ દોષોનું સ્વરૂપ
 ભણતા હશે, પણ મારી બહેનો એટલે શ્રાવિકાઓ તો કે
 ઇંદ્રજીવનના રશે, તેની આ નાનું પુસ્તક તે વોકો જલદી
 ઉપયોગમાં લે માટે અહિં જણાવેલ છે કારણ કે શ્રાવિકા
 ઓ મોટા અથ વારી થકે નહિ વગી કેટલાએક બીજા ઉ
 પગે જી ઘણા વિષયો જાણવાને માટે પ્રવચન સારોદ્ધાર
 વાચના, તેથી તમને ઘણું જ ભણવાનું મળી શકશે મે

તો તે શ્રેયોભાગી એટલે પ્રવચન સારોદ્ધાર તથા પિ ઈનિર્યુક્તિ
માથી કિંચિતરૂપે આ એતાલીય હોયોનું સ્વરૂપ લખેલ છે

પ્રમ્ન શ્રાવિજ-હે સુરૂપીય ! મુહુપત્તિ રાખનાનું
પ્રયોજન શું ?

ઉત્ત સાધ્વીય-હે લભ્ય શ્રાવિક ! મુહુપત્તિ ગાખવાનું પ્ર
યોજન ગાઅકાર આ પ્રમાણે કહે છે-માખી તથા મઠ્ઠર
વિગેરે ઉડના છવો તથા વાયુકાયની રક્ષા માટે ખોલતી
વળતે મુખ આડી મુહુપત્તિ રખાય છે વળી ૨૪
સચિત્ત મૃશ્વીકાયના પ્રમાર્જન માટે તથા પૂલી પ્રમા
ર્જન માટે તીર્થંકરોએ મુહુપત્તિનું પ્રતિપાદન કરેલું
છે વળી ઉપાશ્રયનો કાને કાઢતી વળને પણ સાધુ
મુહુપત્તિ વડે પોતાની નાસિકા તથા મુખને આમ્હાદિત
કરે છે, જેથી મુખ આદિકમા ૨૪ દાખલ થાય નહિ
માટે છવદયાના પ્રતિપાળ એવા સાધુ સાધ્વી તથા
આવક શ્રાવિકાએ મુહુપત્તિનો ઉપયોગ રાખવો જોઈએ,
પણ મુહુપત્તિ વિના છવદયા પાળનારે ખોલવું ન
જોઈએ તેમા આવક શ્રાવિકાએ પોસહુ સામાયિક
પ્રતિક્રમણ વળને મુખ આડી મુહુપત્તિ રાખીને ખોલવું,
તથા સાધુ સાધ્વીએ જ્યારે ખોલનાની જરૂર પડે
ત્યારે મુહુપત્તિનો ઉપયોગ રાખવો જોઈએ આપણે

મુકપત્તિનો ઉપયોગ અવસરે સાચવતા નથી, તે દેખીને સ્થાનકવાસીઓ આપણને કહે છે કે, તમોએ મુકપત્તિ શું કેટે રાખવાને માટે રાખી છે ? માટે આપણે પ્રમાદને લઈને સ્થાનકવાસીઓનું આવા પ્રકારનું વચન સાંભળવું ન જોઈએ.

પ્ર० આવિકા—ત્યારે હે શુભવીજી ! આ આપને રજોહરણ રાખવાનું શું પ્રયોજન છે ? તે કૃપા કરી જણાવશોજી

ઉ० સાધવીજી—હે આવિકા ! રજોહરણ રાખવાનું પ્રયોજન સાત્તમા આ પ્રમાણે કહેલ છે—કેઈ વસ્તુ લેવી વખતે, મુકવી વખતે, ઉશ્મ રહે તે વેળાએ, મુતી વખતે, તથા પગ આદિકનું સંક્રાંચન એટલે પગને દુકા કરવા વિગેરે કરતી વેળાએ પ્રથમ પૃથ્વી આદિકનું પ્રમાર્જન કરવા માટે એટલે પુજવા માટે તીર્થંતર મહારાત્રીએ રજોહરણ રાખવાનું કહેલું છે કેમકે પૃથ્વી આદિકનું પ્રમાર્જન કર્યા વિના પાત્રા ઘડા આદિક લેવા મુકવાથી અવરૂઢ મચ્છર કુચુબા કીડી આદિક ઝીણા જીવોનું ઉપમદન થાય છે, એટલે તે જીવોની હિંમા થાય છે અને રજોહરણ વડે પ્રમાર્જન કરવાથી તે જીવોની રક્ષા થાય છે, એટલે તે જીવો જયે છે વળી અરિહત પ્રમુખી દીક્ષાનું એ પહેલું ચિન્હ છે એટલે જ્યારે

મુહુર્તનો ઉપયોગ । અવસરે સાચવતા નથી, તે દેખીને સ્થાનકવાસીઓ આપણને કહે છે કે, તમેએ મુહુર્ત શુ કેડે રાખવાને માટે રાખી છે ? માટે આપણે પ્રમાદને લઈને સ્થાનકવાસીઓનું આવા પ્રકારનું વચન સાંભળવું ન જોઈએ.

પ્ર० શ્રાવિકા—ત્યારે હે ગુરૂણી ! આ આપને રજોહરણ રાખવાનું શુ પ્રયોજન છે ? તે કૃપા કરી જણાવ્યો.

ઉ० સાધવી—હે શ્રાવિકા ! રજોહરણ રાખવાનું પ્રયોજન શાસ્ત્રમા આ પ્રમાણે કહેલ છે—કોઈ વસ્તુ લેવી વખતે, મુકતી વખતે, ઉણા રહે તે વેળાએ, મુતી વખતે, તથા પગ આદિકનું સંક્રાંચન એટલે પગને ઢુકા કરવા વિગેરે કરતી વેળાએ પ્રથમ પૃથ્વી આદિકનું પ્રમાર્જન કરવા માટે એટલે પુજવા માટે તીર્થંકર મહાગણાએ રજોહરણ રાખવાનું કહેલું છે કેમકે પૃથ્વી આદિકનું પ્રમાર્જન કર્યા વિના પાવા ઘડા આદિક લેવા મુકવાથી અવરન મચ્છર કુચુબા કીડી આદિક ઝીણાં જીવોનું ઉપમદન થાય છે, એટલે તે જીવોની હિંસા થાય । અને રજોહરણ વડે પ્રમાર્જન કરવાથી તે જીવોની રક્ષા થાય છે, એટલે તે જીવો જાય છે વળી અશિષ્ટ તંત્રીઓની દીક્ષાનું એ પહેલું ચિન્હ છે એટલે જ્યારે

હોય છે, માટે શરીરને અપુમારે તે વચ્ચે રાખવું ?

હવે પટ પણ ગણતરીથી એક્ટર રખાય છે તે વચ્ચે
છેડાના ભાગ પર રહેલા વીટકળ ધની એટલે વીટનાના
બધનની પહોળાઈ વડે કરીને ચાર આગળના પ્રમા-
ણવાળો અથવા તેથી ઠીક વવારે પણ હોય છે
સાધ્વીની ઢેડના પ્રમાણને અનુસરીને તેની લગાઈ
રખાય છે એટલે કે જે ની ઢેડ બરી હોય તે સાધ્વી
લાંબો રાખે, અને પાતળી ઢેડવાળી ટૂંકો રાખે, વળી
તે પગ અપ્રજ્ઞાનતકના એટલે ઉપર જે ઠપકુ બતાવ્યું
તેના આગળ અને પાછળ બને ઢેડના વાગોને ઢાંચીને
પાગની પેઠે કેટલાક બાધનામા આવે છે, અને તે બાધ
વાની મહિના ઠોઠા જેવો લાગે છે ૨

ત્રીજું તે પટ ઉપર અર્ધાંગિક નામનું વસ્ત્ર આવે
છે, સાચાના અર્ધા ભાગને એટલે અર્ધા સાચાને જે
ઢાંચે તે અર્ધાંગિક ઢેડવાય તે વચ્ચે પટલું જે એવ
અજ્ઞાનતક નામનું વસ્ત્ર આવ્યું તથા બીજું જે પટ
નામનું વસ્ત્ર કઢી ગયા તે બન્ને વસ્ત્રને ત્રણ કડી
ડેડના તમામ ભાગને ઢાંચે છે તેનો આઠાર મદલના
જેવો હોય છે, કેવળ બન્ને માવળની વચ્ચે તથા
માથાનો ઉપરના ભાગમા ઠસવી બાધેલ હોય છે, ૩.

આધુ જવાય ? માટે પ્રતિક્રમણ તથા સામાયિક વખતે
ચરવળો અવશ્ય સાથે રાખવો જોઈએ.

પ્ર० શાવિકા-હે પૂજ્ય ગુરૂણીજી ! સાધ્વીજી મહારાજને
નીચેના ભાગમાં તથા ઉંચેના ભાગમાં કેટલા વસ્ત્ર રા
ખવા જોઈએ તે જાણવાની મારી જણાસા છે, તો
કૃપા કરીને જતાવશોજી, જેવી હું આપનો ઉપકાર
માનીશ કારણ કે અત્યારે આ જમાનામાં સાધ્વીજી
મહારાજો વસ્ત્ર પહેરે છે તેજ પ્રમાણે પહેલા ઝીન
હતી કે અન્યથા ?

ઉ० સાધ્વીજી-હે ચતુઃ શાવિકા ! અમારા વસ્ત્ર સળધી
શાસ્ત્રકાર મહારાજે આ પ્રમાણે રીતિ જતાવેલી છે તે
સામળો-અવશ્ય એટલે શુદ્ધદાર, એ સિદ્ધાંતની
સજ્ઞા છે, તેને ઢાંચવા માટેનું હોડી જેવા આકારનું
એટલે વચ્ચે પડેલું અને જન્ને છેડે ચાકડું જે વસ્ત્ર
તેને અવશ્યહનતક કહેવાય સાધ્વીજી પ્રદ્યુત્યની
રક્ષા માટે તે કપડું શુદ્ધભાગને ઢાંચવા વડે ધારણ
રે છે વળી તે વસ્ત્ર યતુને અટકાવવા માટે ઘાટા
પોતનું રખાય છે અને રાખનાર સાધ્વીના શરીરના
પ્રમાણ સુજળ તે વસ્ત્ર રાખવું જોઈએ, કેમકે કોઈ
સાધ્વીનું શરીર પાતળું અને કોઈનું શરીર જાડું

હોય છે, માટે શરીરને અગ્રમારે તે વસ્ત્ર રાખવું ?

હવે પટ પણ ગણત્રીવી એક જ રખાય છે તે વસ્ત્ર છેડાના ભાગ પર રહેલા વીટડળ ધની એટલે વીટવાના બધનની પછાળાઈ વડે ડગીને ચાર આગળના પ્રમાણુવાળો અથવા તેવી ઠંઠક વવારે પણ હોય છે સાધ્વીની કેડના પ્રમાણુને અનુસરીને તેની જાણ રખાય છે એટલે કે જેની કેડ જાડી હોય તે સાધ્વી લાખો રાખે, અને પાતળી કેડવાળી ટુંડા રાખે, વગી તે પદ અન્યથાનતકના એટલે ઉપર જે વસ્ત્રુ ખતાવ્યું તેના આગળ અંન પાછળ બન્ને છેડાના ભાગોને ઢાકીને પાગની પેઠે કેડે બાધનામા આવે છે, અને તે બાધ વાવી મહના ઠોટા નેવો લાગે છે ૨

ત્રીન્તુ તે પટ ઉપર અર્ધાન્ક નામનું વસ્ત્ર આવે છે, સાથળના અર્ધા ભાગને એટલે અર્ધા માથળને જે ઢાકે તે અર્ધારક ઢહેવાય. તે વસ્ત્ર પહેલું જે અવ અધાનતક નામનું વસ્ત્ર આન્તુ તથા ખીન્તુ જે પટ નામનું વસ્ત્ર કહી જવા તે જન્ને વસ્ત્રને અડધુ ડગીને કેડના તમામ ભાગને ઢાકે છે તેનો આગર મઢવના એણા નેવો હોય છે, ડેનળ જન્ને માગળની વચ્ચે તથા જન્ને સાયણો ઉપરના ભાગમા ઢસવી બાધેલ હોય છે, ૩.

વળી ચલની એટલે ચણીઓ પણ એવોજ હોય છે, કેવલ તે ચલની નીચેના ભાગમાં ઘુટણ સુધી લાખી હોય છે, તેમજ તે ચલની સીંચા મિનાની ઠસોથી બાધેની હોય છે, વળી વાસ ઉપર ચડીને નાચ કરનારી નટીની ઘામરી જેવી હોય છે આ ચોથુ વસ્ત્ર નીચેના ભાગનું ચલની નામનું છે ૪

અતર્નિવસની નામનું પાચમું વસ્ત્ર કેડના ઉપરના ભાગથી માડીને અર્ધ સાયળ સુધી એટલે અર્ધ જ ઘા સુધી લાખુ પહેરાય છે આ વસ્ત્ર પહેરતી વેળાએ જરા દીલુ પહેરાય છે, કે જેથી આકુલપણાએ કરીને લોકમાં હાસી થાય નહિ ૫

બહિર્નિવસની નામનું છઠું વસ્ત્ર કેડની ઉપરના ભાગથી માડીને નીચે છેક પગની ઘુટીઓ દઠાય ત્યાં સુધી લાખુ હોય છે, જેને હાલની ભાષામાં આપણે સાડા કહીએ છીએ. ૬ જેવી રીતે સાધ્વીઓ માટે શરીરના નીચેના ભાગના છ પ્રકારના ઉપકરણો કઢા છે હે આવિકા જુઠેન ! અમારે-સાધ્વીઓએ બ્રહ્મચર્યની રક્ષા માટે એક પછી એક એમ છ વસ્ત્રો ઉપરા ઉપરી પહેરવાના છે પણ આજકાલ તો અમારી એક કફોડી સ્થિતિ અર્ધ અર્ધ છે કે, બહાર નીકળતી

વળી ચલની એટલે ચણીઓ પણ એવોજ હોય છે, કેવલ તે ચલની નીચેના ભાગમાં પુટણુ મુધી લાળી હોય છે, તેમજ તે ચલની સીધા નિનાની ઠસોથી બાધેની હોય છે, વળી વાસ ઉપર ચડીને નાચ કરનારી નટીની ઘાઘરી જેવી હોય છે આ ચોથુ વસ્ત્ર નીચેના ભાગનું ચલની નામનું છે ૪

અતર્નિવસની નામનું પાચમું વસ્ત્ર કેડના ઉપરના ભાગથી માડીને અર્ધ સાયળ મુધી એટલે અર્ધ જવા મુધી લાળુ પહેરાય છે આ વસ્ત્ર પહેરતી વંજાએ જરા દીક્રુ પહેરાય છે, કે જેથી આકુલપણાએ કરીને સોકમાં હાસી માય નહિ ૫

બહિર્નિવસની નામનું છઠું વસ્ત્ર કેડની ઉપરના ભાગથી માડીને નીચે છેક પગની પુટીઓ દબાય ત્યાં મુધી લાળુ હોય છે, જેને હાલની ભાષામાં આપણે સાડો કહીએ છીએ ૬ એવી રીતે સાધ્વીઓ માટે શરીરના નીચેના ભાગના છ પ્રકારના ઉપકરણો કલા છે હે આવિકા બહેન ! અમારે-સાધ્વીઓએ પ્રદાય થીની રક્ષા માટે એક પછી એક એમ છ વસ્ત્રો ઉપરા ઉપરી પહેરવાના છે પણ આજકાલ તો અમારી એ કદોટી સ્થિતિ થઈ ગઈ છે કે, બહાર નીકળતી

હવે વિક્ષિકા નામના ત્રીજા વસ્ત્રનું સ્વરૂપ કહે છે-
 ઉપકક્ષિકાથી વિપરીત લક્ષણવાળા પાટાને વિક્ષિકા કહે
 છે તે પાટો હાળે પડખે પહેરવાના મધ્યુપકક્ષિકાના, વળી
 તે કચુક તથા ઉપકક્ષિકાને ઢાંતો થડો હાળે પડખે પહેવાય
 છે ૩

હવે ઉપરના લાગમા પહેરનાની ચાર સઘટીઓ હોય
 છે તેમાંની એક તો બે હાથ લાખી હોય છે, તે ઉપાશ્રયમા
 પહેવાના ઉપયોગમા આવે છે બે સઘટીઓ ત્રણ હાથ
 લાખી હોય છે, તથા એક ચાર હાથ લાખી હોય છે અ-
 થવા તો તે ચારે માઝ ત્રણ હાથ લાખી અથવા ચાર હાથ
 લાખી જાણવી તેમાંની બે હાથના વિસ્તારવાળી ઉપાશ્રયમા
 ઉપયોગી થાય છે મધ્યીઓ એટલે જે હાલની ભાષામા
 'કપડા' શબ્દથી ઓળખાય છે તે એટલે કે સાદરીઓ
 એ ઉરાટે શરીરે કદાચિ ગહેણુ ભેંઈએ નહિ, તેની જે
 પહેલી સઘટી વ્હી ને કુકુ ટપકુ ઉપાશ્રયમા ઓઢવાન
 કામમા આવે છે હવે ત્રણ હાથના વિસ્તારવાળા જે ઉ
 કપડા હોય છે તેમાંથી એક આકાર-ખાણી તેના જતી વખતે
 ઓઢાય છે, અને બીજી સ્થાંડિલે જતી વખતે ઓઢાય છે
 હવે જે ચોથો કપડો રહ્યો તે પ્રભુના સમવસરણમા, તથા
 વ્યાખ્યાન સાંભળવા માટે જતી વખતે, તથા સ્નાન મહોત્સ
 આદિકમા જતી વેળાએ ઓઢવામા આવે છે ;

કપડાથી ઉભા છતા સમગ્ર શરીર દક્ષય છે, કેમકે તે તે અવસરે સાધ્વીઓને બેસવાનો અધિકાર નથી, અને તેથી સાધ્વીઓને ઉભાજી ગહેવું પડે છે, અને તેથી તે કપડા વડે કરીને ખભાથી માડીને છેક પગ સુધી શરીર ઢાંકીને સાધ્વીઓ ઉભી રહે છે આ સઘળા કપડાઓ પૂર્વે પહેરેલા વેથને ઢાંકવા માટે તથા ચોભા માટે પહેરાય છે વળી તે ચારે કપડાનો એકી વેળાએ ઉપયોગ થતો નથી, તેા પણ ગણુ ત્રીણી એકજ ગણાય છે

સ્કંધકરણી એટલે કામગી ચાર હાથ પહેાગી અને અને ચાર હાથ લાળી એમ સમયોચિત હોય છે, અને તે પહેરેલા વસ્ત્રોને વાયુથી ઉડતા અટકાવવા માટે ચોવડી કરી ખભા ઉપર રાખવામા આવે છે વળી જે સાધ્વી રૂપાળી હોય તેને કુરૂપ બતાવવાને એટલે શરીરની ચોભા બગાડવાને માટે પણ તે સ્કંધકરણી ઉપયોગી ચર્ધ પડે છે એટલે કે પાછળના ભાગમા ખભાની નીચે ઉપકક્ષિકા તથા વિકક્ષિકા બાધેલી હોય છે. તેને તે સ્કંધકરણી બેઝાળ બનાવે છે આવિકા બહેન ! અમારે સાધ્વીઓને એક કચુક, બીજી ઉ પકક્ષિકા, અને ત્રીજી વિકક્ષિકા, એમ ત્રણ વસ્ત્રો છાતીના ભાગને ઢાંકવા માટે શાસ્ત્રકાર મહારાજાએ અમારી મર્યાદાને સાચવવાને જાતર બતાવેલા છે, પણ શુ દીલગીરીની વાત રહે ? એ ત્રણ વસ્ત્રની જગ્યાએ એક પણ વસ્ત્ર એટલે ક-

મુઓ બાંહે ભર્યા પોતાનો અને મર્યાદા સચવાય તેવો પહેરી શકતા નથી પણ એવા દેશમગ્ન બન્યા કે મલમલના ઠંચુએ આવીને વાત રહી તેના ઉપર પાછો આછો ઝીણો મલમલનો કપડો બોલીએ, તેથી અમારા પૂજ્યોની આજ્ઞા શુ ઉઠાવન કરી ન કહેવાય ? અમારા પૂજ્યોએ એટલે શાસ્ત્રકાર ભગવતે અમારા બ્રહ્મચર્યની રક્ષાને માટે મહાન્ પ્રયત્ન કરીને ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્રની અદર શરીરના નીચેના ભાગ માટે છ વસ્ત્ર અને ઉપરના ભાગ માટે કચવો વિગેરે ત્રણ વસ્ત્રો પહેરવાને પ્રવચન સારોદ્ધાર વિગેરે મહાન્ ગ્રંથોમા બતાવેલ છે, છતાં અમારે કેવી શરમાવાની વાત આવી છે કે અમે અમારૂં શરીર સારી રીતે મર્યાદાવાળું રાખી શકતા નથી અમારે તો શરીરને ઢાકવા માટેજ વસ્ત્રો હોય છે, નહિ કે શોભાને માટે, આ વાત માધ્વીજીએ જો લક્ષ્યમા લે, અને મર્યાદા સચવાય તેવી રીતે શાસ્ત્રના ફરમાન મુજબ વસ્ત્રો પહેરે, તો ચારિત્ર બરાબર ચગી શકવા સાથે શાસનની પણ શોભા વધે

હે આવિકા બેન ! આ સ્થળે મારે તમોને પણ જણાવવું જોઈએ કે તમારે સાધુ-સાધ્વીને ભર્યા પોતાના, મર્યાદા સચવાય તેવા, અને ચરબી રહિત એવા નિર્દોષ કપડા વહોરાવવા જોઈએ જો આવડ આવિકાઓ સમજીને અમારા બ્રહ્મચર્યની રક્ષા થાય અને શાસનની શોભા વધે તેવા નિર્દોષ

કપડા વહેરાવે તો ઘણો લાભ થવા સંભવ છે પણ શરૂના
 મોહમાં પડીને અતિ ઝીણું, મર્યાદા ન સમજવાય તેવા, અને
 ચરણીવાળા કપડા ન વહેરાવવા જોઈએ આવક આવિકાઓ
 જેવા કપડા આપે તેવાજ સાધુ સાધ્વીઓ વાપરે, માટે હવે
 તમે પણ જાણો, અને અમારૂં જોમ બન્નેનું હિત થાય
 કરો, જથી તમારૂં હું કેટલું કહું ? કારણ કે મને અત્યારની
 અમારા વસો વિષે હું કેટલું ખેદ થાય છે અહા ! પૂર્વે થઈ ગયેલ
 સ્થિતિ જોઈ ઘણાજ સ્થિતિ કંઈ હતી ? અને અત્યારની
 મહાન સાધ્વીઓની સ્થિતિ કંઈ છે ? પણ હે પવિત્ર આવિકા ! તમેજ
 અમારી સ્થિતિ કંઈ છે ? પણ હે પવિત્ર આવિકા ! તમેજ
 મારા ઉપદેશથી તમારી ભૂલો દૂર કરી, અને ઉત્તમ પ્રકાર
 ની પ્રતિજ્ઞાઓ લીધી, તો મારે પણ મારી ભૂલો જરૂર
 સુધારવી જોઈએ. કારણ કે પ્રથમ ઉપદેશ દેનારા એવા જે
 અમે સાધ્વીઓ, તેઓએ પોતાની ભૂલો સુધારીને શાસ્ત્રમા
 કહેવ પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ અને જ્યારે અમે શાસ્ત્રમા
 કહેવ પ્રમાણે વર્તીએ ત્યારેજ વીર્યકર ગણધર આવ્યા
 મહાન પૂજ્યોની આજ્ઞા પાળી કહેવાન અને જ્યારે અમે
 અમારા પૂજ્યોની આજ્ઞા પાળીએ ત્યારેજ તમેજ ઉપદેશ
 દેવાને લાયક બની શકીએ, અને ત્યારેજ તમેજ ઉપદેશ
 લાગે વળી તમારા પૂજ્ય તરીકે અમે ત્યારેજ બની શકીએ
 કે જ્યારે અમે અમારા પૂજ્યોની આજ્ઞા અજળ વર્તાવ કરી

એ માટે અમારે એટલે સાધ્વીઓએ પ્રથમ સુધરવું જોઈએ, અને ત્યાગે અમારા ઉપદેશથી તમે સુધરશો, અને ભૂલોને તથા અજ્ઞાનને દૂર કરીને તથા સત્ય સમજીને ધર્મમા દ્રઢ થશો. માટે પહેલા અમારે સાધ્વીજીઓએ હૃદયગળ વધારી ને હિંમતને ધારણ કરીને કામગણના ત્યાગ કરીને ધર્મમા કટિબદ્ધ થઈ સ્વપરના કટનાણુને માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. માટે હે શ્રાવિકા જાહેન ! હવેથી હું પ્રતિજ્ઞા કરું છું કે હવેથી હું મલમલના કચવા તથા અતિ ઝીણા કપડા અને સાડા નહિ પહેરું, પણ મર્યાદા સચવાય તેવા કપડા પહેરીશ, તેમજ વસ્ત્ર સળધી અતિકામગતાનો ત્યાગ કરીશ.

પ્ર૦ શ્રાવિકા—હે ભવશીરૂ ગુરૂણી ! આપના જ્ઞાનને તથા હૃદયની દ્રઢતાને ધન્ય છે. આપે શરીર દેખાય એવા અતિ ખારીક કપડાનો ત્યાગ કર્યો તેથી મને ઘણુંજ આનંદ થયો છે, તેમજ આપને અત કરણ પૂર્વક ધન્યવાદ આપુ છું કેમકે અમારા પૂજ્ય, ઉપકારી, ભાવ દયા વરસાવનારા, અમારા ભાવમાતૃથી એવા જે તમે, તેઓએ તો ખરેખર પોતાની ભૂલ સુધારવીજ જોઈએ. આપનું ઝગહગતુ ચારિત્ર દેખી અમારા હૃદયમા પવિત્ર છાપ પડ્યા વિના રહે નહિ, આપનો અમોને જના જના મેળાપ થાય, આપના દર્શન થાય.

કે તેજ વખતે અમારા હૃદયમા રહેવા માઠા સંસ્કાર
 ચાલ્યા જાય, અને આપની પવિત્ર છાયાથી અમારા
 હૃદયો પણ પવિત્ર થાય એમા ચાક્રિય જેવુ શુ છે ?
 ઉત્તમ શુરના સમાગમથી ઘણા જીવો પોતાનુ કલ્યાણ
 કરી ગયા છે, હાલ પણ કરે છે, અને ભવિષ્યમા પણ
 કરશે. અહીંઆ જે સાધ્વીઓના કપડા વિષે લખવામા
 આ શુ છે તે તેઓને હિત થવા માટે લખેલ છે,
 એટલે પ્રથમના સાધ્વીજીઓ મર્યાદા સચવાય તેવા
 કપડા પહેરતા હતા, પણ હાલમા તે પ્રમાણે
 દેખાતુ નથી પરંતુ હવે જો પૂર્વના સાધ્વીજીઓની
 પેઠે કપડા મર્યાદા પૂર્વક વાપરવામા આવે તો શાસનની
 શીમા વધે, એની હિતજીવિથી લખેલ છે અને
 શાવિકાને તો અહીં એટલુ જાણવાતુ કે શુદ્ધ પવિત્ર
 અને સાધ્વીજીની મર્યાદા સચવાય તેવા કપડા વહોરાવવા
 તે માટે લખેલ છે પણ કોઈએ અહીં એવુ અનુમાન
 ન બાધવુ કે ટીકા રૂપે લખેલ છે આ લેખિકાનો
 આશય કોઈ પણ બાબતમા ટીકા રૂપે છેજ નહિ એ
 સુરો પ્રત્યે લેખિકાની વિનંતિ છે

પ્ર० શાવિકા—હે વિદ્વાન શુરજીજી ! દરેક મહાન ક્રિયામા
 શ્રેષ્ઠ અને સ સાર સચુદ્ધ તરવાને માટે વહાણુ સમાન

જોવી જે દીક્ષા, તે કેટલી તીથિએ ન અપાય ? તે કૃપા કરી જણાવશો

ઉ૦ સાધ્વીજી—ધર્મસ ગ્રહના અગીયારમા પૃષ્ઠમા જણાવેલ

કે- જન્મે પળવાડીયાની ચોથ, છઠ, આઠમ, નોમ, બારશ, ચૌદશ, પૂર્ણિમા તથા અમાવાસ્યા, આટલી તીથિએ દીક્ષા ન આપવી જોઈએ છતાં જે ગીતાર્થ મહાત્માને આસપાસના સંયોગો અને નિમિત્તો જોતા અન્ય રીતિએ દીક્ષા આપવી યોગ્ય લાગે તો તેમા કદાચ નથી મહાન્ વિદ્વાન્ શ્રી યશોવિજય ઉપાધ્યાયનું ઉપર પ્રમાણે તીથિઓ વર્જવાનું લખાણ છે. યશોવિજય મહારાજે ગીતાયોગે સંયોગો સજાવેલ નથી, પણ હાલમાં તે વર્જવાની તીથિએ પણ દીક્ષા અપાય છે તેથી આ લેખિકાએ લખેલ છે

પ્ર૦ શ્રાવિજી—ત્યારે ગુરૂણીજી ! કયા કયા સ્થાનમા દીક્ષા દેવાય તે સમજાવશો

ઉ૦ સાધ્વીજી—આ વાત પણ ધર્મસ ગ્રહના અગીયારમા પાનામાજ છે આટલા સ્થાનમા દીક્ષા અપાય છે—શ્રાવિના (અગરના) ખેતરમા, ચેરડીના ખેતરમા, બાગ, ગાગીયામા, જીનેશ્વરના ચૈત્યમા, વનના કોઈ ભાગમા, તથા કમલના તળાવ પાસે, આટલા સ્થળે દીક્ષા આપવાનું કહ્યું છે જોઈતું. મર્વ ઉત્તમમા ઉત્તમ મર્વ કૃપાનું

શિખર એટલે મસ્તક એવી જે દીક્ષા, તે દીક્ષા બરાબરે તીથિ તથા સ્થાન જોઈને આપવી જોઈએ વળી દીક્ષા લેનારની યોગ્યતા હોવી જોઈએ, એટલે ભવભીરૂ વૈરાગી ધર્મિયોને વગ ગણનાર આવા પ્રકારનો મનુષ્ય દીક્ષા લેવાને યોગ્ય કહેલ છે આવા યોગ્ય મનુષ્યને જોઈને જો દીક્ષા આપવામા આવે તો પવિત્રમા પવિત્ર એવી તે દીક્ષાથી દેનાર તથા લેનાર બન્નેનું હિતજ થાય, વળી શામનની પણ ઉત્તતિ થાય માટે ખરેખર શિખર મોહ ત્યાગીને સ્વપરનું હિત ચિંતવીને તથા શાસનની ઉત્તતિ વિચારીને દીક્ષા આપવી જોઈએ.

પ્ર० આચાર્ય—મહારાજ ! બહુવેલ શબ્દમાહુ બહુવેલ કે રીથુ, એ સ્થળે બહુવેલ શબ્દનો અર્થ શું છે ? કે રણ કે, અમારે પણ પોસહમા બહુવેલ શબ્દ કહેવામા આરે છે, તો તેનો અર્થ સમજાવશે.

ઉ० સાધ્વીજી—બહુવેલ શબ્દનો અર્થ નીચે મુજબ છે— બહુવેલ એટલે આખનું ચાલવું, શ્વાસોશ્વાસ લેવા, વિગેરે જે સૂક્ષ્મ ક્રિયા હોય તેની છુટ છે, એટલે કે, શુદ્ધમહારાજની આજ્ઞા સિવાય આખની પાપલુ ચાલે, શ્વાસોશ્વાસ લેવાય, વિગેરે સૂક્ષ્મ ક્રિયાની છુટ છે, બાકીની જે ક્રિયા કરવી હોય તે શુદ્ધમહારાજની આજ્ઞા લઈનેજ કરવી જોઈએ આ પ્રમાણે બહુવેલ શબ્દનો

અર્થ છે પંથવસ્તુ અથવા કહેલ છે કે—

“ગુરુણાણુપણાયાણ, સર્વં ચિય કુપ્પઈ વસમણાણ
કિચ્ચંપિ જઓ કાઝં, બહુવેલ તે કરન્તિ તઓ ॥”

પ્રશ્ન શ્રાવિત—મહારાજ ! સવાગ્ની પડિલેહણુ ક્યારે કરાય
ઐટલે કયે વખતે કરાય ?

ઉત્તર સાધ્વીજી—ધર્મસ ગ્રહમા કહેલ છે કે, દિવસના આ
રહે સૂર્ય ઉદય થતી વખતે પડિલેહણુ કરવું, ઐટલે
હથેગીની રેખા દેખાય ત્યારે પડિલેહણુ કરવું જો કે
પડિલેહણુની ખાખતમા આચાર્યોના જુઠા જુઠા મત
છે, પણ છેવટે એવું લાવેલા છે કે જીવદયાની રક્ષા
માટે હથેગીની રેખા મુજે ત્યારે, ઐટલે સૂર્ય ઉદય-
ની તૈયારીમા અને જીવ દેખાય તેવા કાળે સવારનું
પડિલેહણુ કરવું પણ અતિ અધારામા તથા ઘણું
વેહેલું પડિલેહણુ ન કરવું જોઈએ કારણ કે પડિલેહણુ
ઘણું વેહેલું કરવાથી તેનો હેતુ જે જીવદયા સાચવ
વાનો છે તે સચવાય નહિ માટે જીવદયાના પ્રતિ-
પાળ એવા સાધુ સાધ્વીજીએ સવારના પડિલેહણુને
નાળ જે મુજબ શાસ્ત્રમા કહેલ છે તે પ્રમાણે વર્તવું
જોઈએ

પ્રશ્ન શ્રાવિકા—ત્યારે હે પૂજ્ય ગુરૂણીશ મહારાજ ! સાજના પડિલેહણનો કાળ કયો સમજવો ? એટલે સાજનું પડિલેહણ કયે વખતે કરવું ?

ઉત્તર સાધ્વીશ—ત્રીન્ન પહોર પછી અને ચોથા પહોરની યજ્ઞઆતમા સાજનું પડિલેહણ કરવું એટલે ત્રણ વાગ્યા પછી અથવા દિવસ નાનો મોટો હોય તો પહોરની ગણતરી ગણીને એટલે સૂર્ય ઉદયના વખતથી ગણતરી કરીને ત્રીજો પહોર થઈ જાય ત્યાર પછી ચોથા પહોરની યજ્ઞઆતમા પડિલેહણ કરવી જોઈએ, આ રીતિશાસ્ર પ્રમાણે મેં તમોને કહી જતાવી છે, બાકી તો વધારે વાત ગીતાર્થો જાણો

સાધુના ગુણ જેની અહર હોય તે સર્વવિરતિવાન કહેવાય, અને જેઓને સર્વ નિરતિપણ હોય તેઓને સર્વવિરતિ સામાયિકનો લાભ હોય, અને જેમને સર્વવિરતિ સામાયિકનો લાભ છે તે સર્વ સાવધનો ત્યાગ કરી શકે, અને સર્વ સાવધના ત્યાગરૂપ સર્વવિરતિ સામાયિક જાણવું મેં તમોને આ સર્વવિરતિ સામાયિકનું સ્વરૂપ મારી અપબુદ્ધિ પ્રમાણે કહેવ છે, જ્યેન ! હવે સામાયિક નામનું પાઠ સમાપ્ત થાય છે

આવિઠ—હે વિદ્વાન ગુરૂણીશ મહારાજ ! આપે મારા જેવી અજ્ઞાન આવિઠને સામાયિક જેવો કઠણ વિષય સરજ

તાથી સમજાવવા જે પરિશ્રમ લીધો તે જટલ હું આપ સાહેબને આ ત કરણપૂર્વક આજ્ઞાર માનું છું આપ સાહેબના પવિત્ર જીવનને ધન્ય છે કે, આવા પરોપકારના કાર્યો કરી આત્મકલ્યાણ કરી રહ્યા છો અત્યાર સુધી હું સામાયિકત્વ સ્વરૂપ જાણતી ન હતી, પરંતુ આપના ઉપદેશથી મારા હૃદયમાં રહેલ અધઝાર દૂર થયો છે ધન્ય છે જિનેશ્વર પ્રભુના આગમને, તેમના આગમ સમાન બીજું કોઈ ઉપકારી નથી પ્રભુના આગમમાં કાઈ પણ ખામી નથી બંધીકારી છે જૈનધર્મની, જેની અદ્વર આવા આવા ઉચ્ચ પવિત્ર તત્ત્વો ભરેલા છે જેને જૈનધર્મનો અનુભવ થયો નથી તેણે દુનિયામાં કાઈ પણ અનુભવ્યું નથી જેણે પ્રભુના આગમની ચોક્કસ જાણી છે, તેનાથી જગતમાં કાઈ પણ અજ્ઞાણ્ય નથી આ અહિં સામય પવિત્ર ધર્મનું સેવન કરવાથી આત્માનું કલ્યાણ જ થાય છે તે નિસંદેહ વાત છે હવેથી હું આપના ઉપદેશ પ્રમાણે ક્રિયા-અનુષ્ઠાન કરીને મારા દુર્ગુણોનો ત્યાગ કરીશ.

સા-વીજી—પ્રમણોપાસિકા ! ધન્ય છે તમોને, કે જે આટલો ઉપદેશ સાંભળી આત્મહિત કરવા તૈયાર થયા છો તમારા જેવી શાવિકાઓ સ્વપરનું હિત કરી શકશે

॥ દ્વિતીય પાદ સમ્પૂર્ણ ॥

ત્રીજું પાદ-પ્રતિક્રમણનું

— ૦ —

૫૦ શ્રાવિકા—હે પૂજ્યપાદ ગુરૂણીશ ! આપે મને પ્રથમ પાદમા દર્શન સળધી ઉપયોગી વિષયો બતાવ્યા, બીજા પાદમા સામાયિક સળધી ઉપયોગિતાવાળા વિષયો ધણીજ સારી રીતે સમજાવ્યા, તેથી મને થાણુજ જાણવાનું મળ્યું તો હે ગુરૂણીશ ! હમેશા કરાતું જે પ્રતિક્રમણ, તે પ્રતિક્રમણનો અર્થ સમજાવવા કૃપા કરશેશી

૬૦ સાધ્વીશ—હે શ્રાવિકા ! તમારે પ્રતિક્રમણ શબ્દનો અર્થ સમજવાની ખરેખર જરૂર છે, તો શાસ્ત્રગ્રંથ પ્રતિ ક્રમણ શબ્દનો અર્થ આ પ્રમાણે કહે છે. તે સાવ ધ્યાન થઈ સાંભળો—

પ્રતિક્રમણ શબ્દમા પ્રતિ અને ક્રમણ એવા બે પદ છે પ્રતિ એટલે પાછું અને ક્રમણ એટલે હઠવું એટલે કે, આત્મા પ્રમાદને વશ થઈ શુભયોગથી અશુભ યોગમા પ્રવર્ત્યો હોય, એટલે શુભ એવા જે મન વચન અને કાયાના યોગ, તેથી અશુભ મન વચન અને કાયાના યોગમા આવેલ હોય, તે અશુભ યોગથી હઠીને ફરીથી પાછું શુભયોગમા આવવું તેનું નામ પ્રતિક્રમણ

કહેવાય છે કહ્યું છે કે—મોક્ષરૂપી કૃષ્ણને દેવાવાળા
યોગને વિષે શત્રુ સહિત મુનિની દરેક પ્રકારની જે
પ્રવૃત્તિ તે પ્રતિક્રમણ કહેવાય વળી શ્રીમદ્ યશોવિ-
જયજી ઉપાધ્યાયજીએ સાહસ્રણસો ગાથાના સ્તવનની
બીજી ઢાળની છેલ્લી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

‘મૂલપદે પદિકમણુ માણ્યુ, પાપતણું અણ કરણું રે’

“ મૂલપદે એટલે ઉત્સર્ગ માર્ગે અથવા પ્રથમથી પ્ર-
તિમંકણુ કહ્યું છે, કેમ કહ્યું છે? તે જો છે કે, જે
પાપનું ન કરવું તે પ્રતિક્રમણુ કહીએ ” માટે હે
શ્રાવિકા! આત્મા સારા યોગથી ખરાબ યોગમાં પ્રવર્ત્યો
હોય, એટલે નબળા કારણ મળી ભય અથવા પ્રમાદ
નિદ્રા વિષય ક્રપાચ અને વિકૃતિ આ પાપ પ્રમાદના
વશથી ખરાબ માઠા યોગમાં આત્મા પ્રવર્ત્યો હોય, તેનું
ફરીથી સારા યોગમાં આવવું તે પ્રતિક્રમણુ શબ્દનો
અર્થ જણવો, અને પાપનું ન કરવું તે પ્રતિક્રમણુ
કહેવાય જે કે તમારાથી સર્વથા પાપ ન કરવું તેમ
ન બની શકે, પણ હે શ્રમણોપાસિકા! પ્રતિક્રમણુ
કરનારે દિવસે દિવસે પાપવાળા કાર્યો બ્રાહ્મ કરવા
જોઈએ, અને આપણે પાપથી ડરીને નિદા ધૃત્યો
વિગેરેનો ત્યાગ કરવો જોઈએ તથા જે વાપર્યા વિના
પોતાને આવી શકે એવી અસદૃશ તથા પાપવાળી

ખાવાની ચીજોનો ત્યાગ કરવો જોઈએ, કારણ કે પૂજ્ય
શ્રી યશોવિજયજી મહારાજે સવાસો ગાથાના સ્તવનની
ખીજ દાગની વીંચમી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

“જે જે અશેરં નિરુપાધિકપણુ, તે તે જાણેરે ધર્મ,
સમ્યગ્દષ્ટિરે ગુણઠાણા ધર્મી, જાવ લહે શિવશર્મ”

“જેટલે અંગે આત્માને ઉપાધિરહિતપણુ હોય તેટલે
અંગે આત્માનો ધર્મ જાણવો, જેમ સમ્યક્-દષ્ટિને મિ
થ્યાત્વ ઉપાધિ ટળી, તેટલોજ તેને ધર્મ સમજવો
તેમજ વિરતિને અવિરતિપણુ ટળે તેટલોજ ધર્મ
એરીજ રીતે વાવવું અયોગી શાદમાં શુદ્ધકાણાને છેલ્લે
સમયે આત્માનો સંપૂર્ણ ધર્મ હોય છે”

માટે સર્વથા પાપનો ત્યાગ ન થઈ શકે, તો પણ હે
આવિકા ! ઘરમાં રહ્યા છતાં પણ જેટલા અંગે પાપથી રહિત
થશે તેટલો ધર્મ થશે માટે પ્રતિક્રમણ કરવાવાળા આવક
આવિકાએ પોતાની અનાદિકાળની જૂલો દાગીને કંમે કંમે
શુદ્ધોની પ્રાપ્તિ કરવી જોઈએ

પ્રશ્ન આવિકા—પ્રતિક્રમણ શું એક કાળનું હોય છે કે ત્રણે
કાળનું ? જોટલે પ્રતિક્રમણ કરવાથી ત્રણે કાળનું પાપ
રોકાય છે કે એક કાળનું ?

જવાબ સાધ્વીજી—પ્રતિક્રમણ ત્રણે કાળનું હોય છે, એક

કાળનું નહિ, એટલે પ્રતિક્રમણથી ત્રણે કાળના પાપ રોકાય છે ગયા કાળને પ્રતિક્રમું છું, એટલે ગયા કાળમા ઠરેલું પાપ આલોવા છું, વર્તમાનમા સવરમા છું, અને આવતા કાળનું પરચડખાણું કરું છું આ પ્રમાણે ત્રણે કાળનું પ્રતિક્રમણ જાણવું માટે હે જોન ! ત્રણે કાળનું પાપ આલોવાય એવા પ્રકારનું પ્રતિક્રમણ આપણે શાસ્ત્રની રીતિ સુજળ કરવું જોઈએ, અને અધ્યાત્મનો ખાલી ડાંગ કરનારા ગુપ્તશાનિઓ આપણા પ્રતિક્રમણની તથા પ્રતિક્રમણ કરવાવાળાની નિંદા ન કરી શકે તેવી રીતે કરવું જોઈએ કારણ કે આપણા અવિધિના પ્રતિક્રમણથી, તથા આપણે આપણા દુર્ગુણોને દિવસે દિવસે નહિ ત્યાગવાથી, સુવરેલા જમાનાના એટલે જેમને પ્રભુ મહાવીરના આગમનું જ્ઞાન નથી, તથા જેઓને ઠાઈપણું ક્રિયા કરવી નથી, તેવા લોકો ખોલે કે " જોયા પ્રતિક્રમણ કરવાવાળા ! અને જોયા સામાયિક કરવાવાળા ! એના કાર્યો તો જુઓ ? શું આવા કામ તેઓને કરવા ઘટે ? " આવા પ્રકારની નિંદા તેઓ કરે છે માટે તેની નિંદા ન કરે તે પ્રમાણે આપણે જરૂર વર્તન નાખવું જોઈએ

શ્રાવિકા—ખરેખર, હું વિદ્વાન ગુરૂણી છું મહારાજ !
 પ્રતિક્રમણ કરનારાએ વિધિ પ્રમાણે કરવું જોઈએ, તથા દિવસે
 દિવસે પાપથી પાણુ હઠવું જોઈએ, હવેથી હું
 એમજ કરીશ અત્યાર સુધી તો હું એમજ જાણતી હતી
 કે, આપણે શ્રાવિકા છીએ તેથી પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ
 માટે ચાલે પ્રતિક્રમણ કરીએ, ને પ્રતિક્રમણ નહિ કરીએ
 તો લાકડા વાતો કરશે એમ જાણીને લોક લગભગથી હું
 પ્રતિક્રમણ કરતી હતી, તેથી અત્યારસુધી કદાચ સ્થિતિ
 મારી રહી છે

સાધ્વીજી—જેન ! તમોને ધન્ય છે કે મારા ઉપદેશ
 મારથી તરતજ સુધારા ઉપર આવો છો, તેવીજ રીતે હરે
 શ્રાવિકા બહેનોએ સુધરી જવું જોઈએ આવશ્યક પ્રમાણ
 સૂત્રો પ્રતિક્રમણના જાણવા જોઈએ

પ્ર૦ શ્રાવિકા—મહારાજ ! આવશ્યક એટલે શું ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—અવશ્ય કરણિયમ્ આવશ્યકમ્, ને વ
 ર કરવું જોઈએ તે આવશ્યક કહેવાય આ ઉપરાંત
 આવક શ્રાવિકાએ પ્રતિક્રમણ પોતાના અતિચારો આદે
 વવા અને આત્માને નિર્મળ કરવા અવશ્ય કરવું જોઈએ
 ને કે સાધુ સાધ્વીઓ તો પ્રતિક્રમણ અવશ્ય કરે

છે, પણ શાવક શ્રાવિકાએ પણ પ્રતિક્રમણ અવશ્ય
કરવું જોઈએ

પ્ર० શ્રાવિકા—આવશ્યક કેટલા છે ?

ઉ० સાધ્વીજી—આવશ્યક છ છે,

પ્ર० શ્રાવિકા—છ આવશ્યક ક્યા ક્યા ?

ઉ० સાધ્વીજી—સામાયિક ચઉસતથો વદન પ્રતિક્રમણ કાઉ
સગ્ગ અને પચ્ચકખાણ

પ્ર० શ્રાવિકા—આવશ્યક ક્યાથી શરૂ થાય છે અને, ક્યા પૂગ
થાય છે તે સમન્તવસોજી

ઉ० સાધ્વીજી—પ્રતિક્રમણ કાયા પછી જે કરેમિભ તે કહે
વામા આવે છે ત્યાથી સામાયિક આવશ્યક શરૂ થાય
છે, તે આઠ નવકારનો ઠાઉસગ્ગ, પૂરો થાય ત્યા સુધી
પહેલો આવશ્યક, જાણવો કાઉમગ્ગ પાર્યા પછી
લોગમ્મ, કહેવામા આવે છે, તે ચઉસતથો નામનો બીજો
આવશ્યક, જાણવો અને વદન લઈએ તે ત્રીજો
આવશ્યક જાણવો વદન લીધા બાદ ફક્કા
કારેણ સદિસહ મગ્ગન દેવસિય આલોહ
ત્યાવી પ્રતિક્રમણ નામનો ચોથો આવશ્યક શરૂ થાય છે, તે
વુદ્ધિત્ત કીધા પછી વાદણા અબ્બુકિઓ અને ત્યાર

પછી બીજી વાર વાદણા લઈએ, અને કાઉસગ્ગ ન આવે ત્યાં સુધી ચોથો આવશ્યક બાલુવો, ત્યાર પછી ને બે લોગસ્મ તથા એક એક લોગસ્મનો બે વાર કાઉસગ્ગ કરવામા આવે છે, એટલે બે લોગસ્મના કાઉસગ્ગથી પાચમો કાઉસગ્ગ નામનો આવશ્યક થઈ શકાય છે, તે કાઉસગ્ગ પૂરા થાય ત્યાં સુધી પાચમો આવશ્યક ચાલે છે તથા પચ્ચકખાણુ કરવું તે છઠ્ઠો આવશ્યક બાલુવો.

માવિકા— હ આવશ્યકને કાર્મ સંબધ છે ? એટલે પહેલો સામાયિક બીજો ચઉસતથો વિગેરે ને અનુક્રમ છે તે કાર્મ સંબધવાળા છે કે સ્વાભાવિક છે ?

બીજી—ને હ આવશ્યકનો અનુક્રમ છે તે એક બીજાના સંબધ વાળો છે પહેલો સામાયિક નામનો આવશ્યક, તે સાવધ-યોગ રહિતપણુ અવગ્ર એટલે કે કષાય નોકષાય, તે સહિત ને યોગ તે સાવધ યોગ કહેવાય તેનાથી રહીત એટલે પાપ રહિત યોગ થવા સમતાની વૃદ્ધીને માટે માધ્યસ્થપણુ અગીયારમી—માધ્યસ્થપણુ આવશ્યકમા વર્તવું કરીને પહેલા સામાયિક આવશ્યકમા વર્તવું ?

બીજી—જેઓને રાગદ્વેષ ન વર્તતા હોય

મતામા હોય તે માધ્યસ્થ કહેવાય, બાકી સર્વ અમાધ્યસ્થ જાણવા એટલે ગગદેવવાળા જીવોને માધ્યસ્થ પણ રહી શકે નહિ જેઓ માધ્યસ્થ હોય તેમને સમતાની વૃદ્ધી થઈ શકે છે, અને સમતાની વૃદ્ધીને માટે પહેલું સામાયિકનામનું આવશ્યક જાણવું આ પ્રમાણે સાવધયોગ-વિરતિ લક્ષણ સામાયિક કહ્યું હવે તે સામાયિકનો ઉપદેશ દેનારા અરિહ તોના ગુણોનું જે કીર્તન, તે રૂપ બીજો અઉસત્યો નામનો આવશ્યક જાણવો. એટલે પહેલા આવશ્યકને જનાવનારા ઉપકારી એવા અરિહ તોના ગુણોના કીર્તન રૂપ બીજો આવશ્યક છે બીજા આવશ્યકમા અરિહ તોના ગુણોનું કીર્તન કરવા રૂપ ભક્તિથી કર્મનો ફાય થાય એટલે સામાયિકના ચારિત્ર જનાવ્યું અને અરિહ તના ગુણોની સ્તુતિ જ્ઞાન કર્મન રૂપ જાણુરી હવે સામાયિક અને અઉસત્યામા જે પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ તેથી વિપરીત રીતે સેવાયુ હોય, અને તેથી કાંઈ પણ પાપ લાગ્યું હોય તો તે ગુરૂમહારાજ પામે ગુરૂમહારાજને વદન કરીને કહેવું જોઈએ, માટે જે જે આવશ્યક પછી ત્રીજો વદન નામનો આવશ્યક કહેા છે ત્રીજા વદન આવશ્યકને વિષે સાધુભક્તિથી કર્મફાય થાય છે હવે ત્યાર પછી પ્રતિકભણુ નામનો ચોથો આવશ્યક આવે છે.

કપાય અને ખરાબ યોગથી પાછા હઠવું તે પ્રતિક્રમણ
 ઠહેવાય, એટલે દિવસ સળધી તથા રાત્રિ સળધી
 લાગેલા અતિચારોનું જે આવોનવું તે રૂપ બોલે આ
 વરતક છે ત્યારપછી પાચમે ઠાઉસગ્ગ સામનો આવ
 સ્યક આવે છે પ્રતિક્રમણથી પાપને આલોવણ કાર્મ
 અશુદ્ધિ રહી ગઈ હોય તે દૂર કરવાને માટે પાચમે
 આવશ્યક બાબો દેવસી પ્રતિક્રમણમાં પહેલા જે જે
 લોગસનો ઠાઉસગ્ગ કરીએ છીએ તે ચારિત્રની શુ
 દ્ધિને માટે છે અને જે બીજા જે એક એક લોગસના
 ઠાઉસગ્ગ આવે છે તે દર્શન તથા જ્ઞાનની શુદ્ધિને માટે
 છે આ પ્રમાણે ઠાઉસગ્ગ આવશ્યકથી કર્મકારનું પ્ર
 તિપાદન કર્યું ત્યાર પછી પચ્ચકખાણુ નામનો છઠો
 આવશ્યક છે પચ્ચકખાણુનું ફળ કર્મનો ફલ તથા
 ઉપશમરૂપ છે, એટલે પચ્ચકખાણુથી આવોઠ તથા પ
 ચ્વોઠમા સુખી થવાય છે વિરનિવાળો છવ આ લોકમાં
 વિષયોની તૃષ્ણા રહિત હોવાથી સુખી થાય છે, અને
 પરચોઠમા પચ્ચકખાણુના પ્રતાપથી એટલે નિગતિથી
 શાશ્વત સુખને એટલે મોક્ષને મેળવે છે
 જે છે એ આવશ્યકનો સમુદાય બતાવે છે—આમાજિ
 કે આગ્નિ બતાવ્યું બીજા ગણ

શુભની મુતિ કહી, તે જ્ઞાન અને દર્શનની શુદ્ધિને માટે છે
આ પ્રમાણે પહેલા અને બીજા આવશ્યકથી જ્ઞાન દર્શન અને
ચારિત્રની શુદ્ધિ થાય છે, પણ તેથી અનંગીરીતે, સેવના થઈ
હોય અને તેથી જે પાપ લાગ્યું હોય તે દૂર કરવાને માટે
શુદ્ધ પાસે નિવેદન કરવું જોઈએ, અને તે વદનપૂર્વક ઠરવું
જોઈએ, માટે ત્રીજે વદન આવશ્યક કહ્યો ત્યારપછી અતિ-
ચાગને આલોચવા માટે એટલે શુભસ્થાનથી પડી ગયેલા આ
ત્માને ફરીથી તે સ્થાનમા લાવવા માટે ચોથો પ્રતિક્રમણ
નામનો આવશ્યક કહ્યો પ્રતિક્રમણમા આલોચતા છતાં રહેલું
જે પાપ, તે દૂર કરવાને માટે પાંચમો કાલિસગ્ગ નામનો આ-
વશ્યક જાણવો તેનાથી પણ કાઈ અશુદ્ધિ રહી ગઈ હોય તો
જે લોકમા સુખ આપનાર એવો છઠ્ઠો પચ્ચક્રાણુ નામનો
આવશ્યક જાણવો.

હે શ્રાવિકા ! આ મેં આવશ્યક સૂત્રના આધારે તથા
પ્રતિક્રમણ ગર્ભહેતુ નામના ત્રયના આધારે છ આવશ્યકનો
સંગઘ કહ્યો છે, વધારે છ શાસ્ત્રોએ આવશ્યકસૂત્ર તથા પ્ર-
તિક્રમણ ગર્ભહેતુ નામના ત્રયની જાણી લેવું જાણવું કે અર્થ
તો સાર રૂપ મક્ષેપમા કહેલ છે.

પ્ર० શ્રાવિકા—આપે ઉપર કહ્યું કે તમારે પણ દરરોજ પ્ર-
તિક્રમણ કરવું, તો શું આવકોએ તથા આવિકાઓએ
હું મેશા પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ ?

૬૦ સાધ્વીજી—આવક આવિકાએ પણ અતિયારો આલોવવા માટે સાગ્રને સવાર પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ એ પ્રમાણે પ્રતિક્રમણ ગર્ભહેતુમા ઠહેલ છે માટે હે ખંડેન તમે આ તમારો નિત્ય નિયમ પ્રમાદને વશ થઈ ચુક્યો નહિ

૫૦ આવિકા—પ્રતિક્રમણની અદર છ આવશ્યકમા કયા કયા આચારની શુદ્ધિ થાય છે ?

૬૦ સાધ્વીજી—સામાયિક પ્રતિક્રમણ તથા કાઉસગ્ગ આવશ્યકમા ચારિત્રાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે કેમકે સામાયિક લેવાથી સાવધ એટલે પાપનો ત્યાગ થાય છે, અને તેથી ચારિત્રની વિશુદ્ધિ થાય છે પ્રતિક્રમણમા પાપની નિદા કરવાથી અને અતિયારોને આલોવવાથી ચારિત્રની વિશુદ્ધિ થાય છે કાઉસગ્ગથી કાયા વોસ-શવાય છે આત્માને વિષે ઉપયોગ સ્થપાય છે, અને તેથી સમાનભાવની વૃદ્ધિ થાય છે, પ્રભુના શુભોમા એકાગ્રતા થાય છે તેજ ચારિત્ર છે વાસ્તે તે કાઉસગ્ગ અતિયારથી પણ ચારિત્રાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે આ પ્રમાણે સામાયિક પ્રતિક્રમણ અને કાઉસગ્ગ એ ત્રણ આવશ્યકથી ચારિત્રાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે તે બનાવ્યું ચઉસત્યો એટલે લોગસ્સથી દર્શનાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે પચ્ચક્રખાણુ આવશ્યકથી તપાચારની

વિશુદ્ધિ થાય છે, અને વદન આવશ્યકથી જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે, કારણ કે ગુરુનો વિનય ઠરવો એ જ જ્ઞાનનો આચાર છે, અને છએ આવશ્યકમા વીર્ય દ્વા રવવુ છે, માટે વીર્ગચારની વિશુદ્ધિ થાય છે શ્રાવક સદા ઠાલ સસારમા વીર્ય દ્વારવી ગ્હો છે, એટલે હમેશા સાસારિક કામમા ઉદમ કરી રહ્યો છે, શ્રાવક તે સામારિક કામોને માટે જે બાળ વાપરે તે બાળવીર્ય કહેવાય, અને શ્રાવક પોતાનું વીર્ય ધર્મમા દ્વારવે એટલે ધાર્મિક કામોમા પોતાની શક્તિ વાપરે તે બા લપહિતવીર્ય કહેવાય અનિરાજ આરાધાક પછે વર્ત છે તે પહિતવીર્ય છે એ રીતે છએ આવશ્યકમા પાવે આચારની વિશુદ્ધિ થાય છે

પ્ર૦ શ્રાવિકા—પ્રતિક્રમણ કયે વખતે કરવુ ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—એ સધ્યાએ એટલે માજના અને મવારના પ્રતિક્રમણ કરવુ માજતુ પ્રતિક્રમણ ઠરતા અર્ધા મૂર્ચ બહાર હોય તે વખતે વહિતુ આવે તે પ્રમાણે કરવુ જોઈએ, આ મુખ્ય રીત છે, અને તે કરના મોડુ વહેતુ કરવામા આવે તો જ્ઞાનવિમલમૂર્તિએ કહેલી મજાયામા પ્રાયશ્ચિત્ત કહેતુ છે પણ કોઈ અપવાદે તો જો દેવગ્ની પ્રતિક્રમણ વહેતુ ઠરે તો બપોળના બાર વાગ્યા પડી

અને મોડું કરે તો રાત્રિના બાર વાગ્યા સુધી કરી
 ગડે રાઈ પ્રતિક્રમણ વહેતું કરે તો રાત્રિના બાર
 વાગ્યા પછી, અને મોડું કરે તો બપોરના બાર વાગ્યા
 સુધી કરી ગડે એ રીતે પ્રતિક્રમણ ગર્ભાદિતુ નામના
 પ્રત્યક્ષ કહ્યું છે, તેનું કારણ એમ છે કે, કંઈ કામમા
 રોગાયો હોય અથવા ગુચવાયો હોય તો તે બદલે
 પ્રતિક્રમણ રહી જાય નહિ, માટે અપવાદે ઉપર જ
 સ્વાભાવિક મુજબ વખતે પણ પ્રતિક્રમણ થઈ શકે છે જ
 વચનમાવ એવો છે કે—જો એક વખત પુનઃ પડ્યું તો
 ઘણા દિવસ પુનઃ થાય, અને પ્રમાદ વધી જાય, માટે
 અપવાદે આ કાળ બતાવ્યો છે પણ જનતા સુધી સ
 મનસરજ પ્રતિક્રમણ કરવું એવી મર્મી છે શ્રી હરિ
 ભદ્ર સૂરિએ પચાશક્રમ કહ્યું છે કે—જેમ ખેતી સ
 મયે કંઈ તા મદગ થાન, પણ અકાળે કરે તો સફળ
 થાન નહિ, તેમ અકાળે કિંઈ કરી તે તેની છે ,
 માટે જનતા સુધી જે જે ધર્મકરણી પ્રભુએ કહી છે તે
 તે અનસરજી વરવી આ પ્રમાણે પ્રશ્નોત્તર રત્ન ચિંતા
 મણિમા જોવ છે, ત્યાથી આ ઉત્તર લખેલો છે
 શ્રાવિકા—સવારના પ્રતિક્રમણમા આચરિય ઉવજ્જવળે
 કદા પડી જે કાઉસગ્ગ કરીએ છીએ, તે કાઉસગ્ગમા
 ચાર લોગમ્મ ગણવા કે સોગ નવકાર ગણવા ?

ઉં સાધ્વીજી—તે કાઉસગ્ગમા તમામ અતિથારોની શુદ્ધિને માટે તપ ચિતવણીનો કાઉસગ્ગ કઠ્ઠાનો છે, તપ ચિતવણા જો ન આવડે તો મોળ નવકાગ્નો કાઉસગ્ગ કરે એમ પ્રવૃત્તિ છે પણ ખરી રીતે તો તપનુ ચિતવન કરવુ જોઈએ

પ્ર૦ શ્રાવિજી—તપ ચિતવન કેવી રીતે કરવો તે જનાવશોજી

ઉં સાધ્વીજી—તપના ચિતવનનો વિધિ આ પ્રમાણે છે, મનમા ચિતવવુ કે—“શ્રી વીર લગવતે છ મામી તપ કર્યો હતો, હે ચેતન ! તે તુ ઠરી શકીશ ? અહીં મનમા ઉત્તર ચિતવવો કે—શક્તિ નથી, પરિણામ પણ નથી, પછી એક દિવસ જોઈએ ચિતવવાં, તેનો ઉત્તર ચિતવવો કે—શક્તિ નથી, તેમ પરિણામ નથી પછી એ ઉપવાસ જોઈએ ચિતવના, તેનો ઉત્તર ચિતવવો કે—શક્તિ નથી, તેમ પરિણામ નથી એમ એક એક ઉપવાસ જોઈએ કરતા જોમણુત્રીશ ઉપવાસ જોઈએ કરવા એક એક જોઈએ કરવો ન દાવે તો એક એ ત્રણ ચાર પાચ એમ પાચ પાચને ચોકડે ચિતવવુ, જોમણુત્રીશ ઉપવાસ જોઈએ કર્યા પછી “હે ચેતન ! પાચ મામનો તપ કરી શકીશ ? એવી રીતે પાચ મામના તપમા પણ ક્રમે ક્રમે એક એક

ઉપવાસ ઓછો કરી છેવટે ઓગણત્રીશ દિવસ ઓછા કરવા ત્યાર પછી ચાર માસી તપ, ત્રિમાસી તપ, દ્વિમાસી તપ, એક માસખમણ તપ ચિતવવો ત્યાર પછી એક માસખમણમા એક દિવસ ઓછો કરીશ, બે દિવસ ઓછો કરીશ, તેમ તેર દિવસ સુધી ચિતવવું ત્યાર પછી ચોત્રીશ ભક્ત એટલે સોળ ઉપવાસ, ત્યાર પછી જત્રીશ ભક્ત એટલે પંદર ઉપવાસ, એમ બન્ને ભક્ત ઓછા કરતાં ચાલત ચાલત ભક્ત સુધી એટલે એક ઉપવાસ સુધી કહેવું પછી આય-ખીવ નીની એકાસણુ બેસણુ અવઢ પરીમઢ સાઢ પોરમી પોરસી નમુઝારશી મુઢ્ઠી સહિય સુધી ચિતવવું અહીં સર્વ સ્થાનકે શક્તિ નથી પરિણામ નથી એમ ચિતવવું, પણ જે તપ કર્યો હોય પરંતુ અત્યારે ન કરવો ત્યાં ચિતવવું કે શક્તિ છે પણ પરિણામ નથી અને છે લે જે તપ કરવો હોય ત્યાં ચિતવવું કે, શક્તિ છે અને પરિણામ પણ છે એમ ચિતવી કાઠિસગ પારવો હે બહેન ! તપ ચિતવવાની આ પ્રમાણે રીતિ છે, પણ જેને શીખવાની શક્તિ હોવા છતાં તે તપ ચિતવના ન આવડતું હોય તો શીખી લેવું જોઈએ કારણ કે આપણે જ્યારે સવારમા આ પ્રમાણે તપ ચિતવીએ ત્યારે આપણને

એવી પ્રગટ જાવના થાય કે “ અહા ! માગ ઇશ્વરે
 કેવી તપસ્યા કરતા હતા, અને હું કેવો નિર્જલ તથા
 લાલચુ બની ગયો છું કે જેથી દરરોજ ખાવાનું
 નોંધ્યે છે, અને કાંઈ પણ તપસ્યા કરતો નથી કે
 ચેતન ! તપસ્યા વિના તારા કર્મ કેવી રીતે ખપશે ?
 તારા ઇશ્વરે જાણતા હતા કે, હું આ ભવમાજ મોક્ષ
 જવાનો છું, છતાં એમણે કેવી ઘોર તપસ્યાઓ કરી
 છે ? માટે મારે પણ મારા ઇશ્વરને પગલે આત્મીને
 કર્મ ખપાવવા મારી શક્તિ પ્રમાણે તપ કરવો નોંધ્યે
 મહુ મહાવીરને પગલે આત્મીય તોજ આત્માનું કલ્યાણ
 થશે કોઈ જીવે ખાતા પીતા, મેજ શોખ કરતા,
 ઇન્દ્રિયોનું પોપણુ કરતા, તથા શરીરની રક્ષા
 કરતા મુક્તિ મેળવી નથી શ્રી મહાવીર પ્રબુના
 ચરિત્ર ઉપરથી ચોક્કસ સમજાય છે કે હે ચેતન !
 જો તારે કર્મ ખપાવી દુઃખમય સસારથી પાઠ ઉ
 તારુ હોય તો જરૂર તપસ્યા કર અનતા જીવોએ
 તપ કરીને આત્માને દુઃખ દેનારા એવા ધાતી કર્મોને
 ખપાવી સિદ્ધિ મેળવી છે, અત્યારે મેળવે છે, અને
 હજી પણ આવતા કાળમાં ઉત્તમ પ્રકારના તપ વડે
 મોક્ષને મેળવશે તપનો એવો ગુણ છે કે ગમે તેવા
 સ્ત્રીગણ કર્મોને પણ જાળીને બત્તીબૂત કરી નાખે છે.

જેવીરીતે અગ્નિ પાસે ડોઢપણુ ચીજ , જળ્યા વિના
 રહેતી નથી, અર્થાત અગ્નિ તમામ ચીજને બાળી
 નાખે છે, તેવીજ રીતે તપડખી અગ્નિ પણ ચીકણામાં
 ચી-ણા અને વિષમ હુ ખ દેનારા એના ઠમેનિ બાળી
 નાખે છે આવી રીતે વિચાર આવતા આત્માની શુભ
 ભાવના પ્રબળ થાય છે માટે હે સુસ આવિડા ! આવડ
 કુળમાં જન્મ લેનારાએ સવારમાં એાછામાં એાછુ
 નનડારશીનુ પચ્ચ-ખાણુ તો અવશ્ય કરવુ નોંધએ,
 અને સાજે એાવિહારનુ પચ્ચખાણુ કરવુ નોંધએ,
 એાવિહારનુ ન બને તો તિવિહારનુ, તિવિહારનુ ન
 બને તો છેવટે હુવિહારનુ તો પચ્ચકખાણુ અવશ્ય
 કરવું નોંધએ આતો આવડકુળનો આચાર છે, માટે
 હે ભાગ્યશાલી ! તમારા જેવા સજ્જનોએ કુલાચાર
 તો જરૂર સાચવો નોંધએ પશુ પણ હીનાળી અથવા
 એવા એના જે મોટા પર્વના દિવનો હોય તે દિવસે
 ઉપવાસ આયજિન એકસણુ વિગેરે પોતાની શક્તિ
 મુજબ તપ કરવો નોંધએ કારણકે આપણા ઉપકારી
 મહાવીર પિતાએ તે તપનુ સેનન કર્યું છે, અને તે
 પિતાના પુત્ર પુત્રીઓ જે આપણે, તેઓએ તે ઉપકારી
 પિતાને પગલે કેમ ચાલવુ ન નોંધએ ? અર્થાત ચાલવુ જ
 નોંધએ “ મહાવીરના અમે પુત્રો છીએ, અમે પુત્રીઓ

છીએ, અથવા મહાવીર પગ્માત્માનો ધર્મ બહુ
 સારો છે, તે ધર્મ ઠરવો જોઈએ, તેમના શામનની દાઝ
 રાખી જોઈએ, આ વિગેરે બોલનારા જ્યાંસુ'ની આ
 ચરણુમા ન મૂકે, પ્રભુના આગમમા બતાવેલી ક્રિયાને
 ન આદરે, ત્યાં સુધી તેમના બોલવા માત્રથી બોલનારનું
 તથા માલાજનારનું હિત શી ગીતે થાય ? હે ચતુર
 શ્રાવિકા ! એ વાત તમાજેજ વિચારવી જોઈએ, માટે
 પગ્માત્મા મહાવીરન શાસના ઉપર તથા તેમના ધર્મ
 ઉપર જેમને પ્રેમ છે તેઓએ જરૂર પોતાની શક્તિ
 પ્રમાણે પ્રભુ મહાવીરના પગલે ચાલવું જોઈએ ઉપર
 બતાવેલો જે જૈનકુલના આચાર, જોટલો પ્રતિક્રમણ,
 સાજનું અને સવારનું પચ્ચક્રખાણું નવઠારશી ચોવિ
 હાર તિવિહાર વિગેરે ન કરતો હોય, અને સવાગ્ના
 સૂર્યોદય થયો કે ન થયો હોય છતાં વિના સંકોચે
 ખાવા પીવાની છુટ રાખતા હોય, રાતના નવ વાગે દસ
 વાગે કે બાર વાગે ખાવા પીવાની છુટ રાખતા હોય,
 તેઓને શું મહાનીગ્ના પુન પુનીઓ કહી શકાય ?
 અથવા તેઓએ શું જૈનકુલનો આચાર પાળ્યો કહેવાય ?
 તે વિચાર હું તમોનેજ મોખુ છું, કારણ કે તમે
 વિચાર-શિલ્પ છો, પરમાત્મા મહાવીરના ધર્મને સમજી
 શકો તેવા છો અહીં તપનો વિવધ આલતો હોવાથી

મારે પ્રાસંગિક જોડે જોડે છે—આજ કાલ કેટલાએક
 અધ્યાત્મનો ડોળ રાખનારા કે જેઓને ભાવઅધ્યાત્મનો
 ગંધ પણ હોતો નથી, છતાં ‘અમે ધ્યાન કરીએ
 છીએ’ એવી રીતે જોલવાવાળાનો મને મેળાપ થયો
 છે, તેવા મનુષ્યો મોઢેથી તો અધ્યાત્મની મોટી મોટી
 વાતો કરે છે, અને ઉપર ઉપરથી એની પણ વાતો
 કરે છે કે, ‘પૌર્ણલિક ભાવનો ત્યાગ કરવો એજ
 ખરો ધર્મ છે’ એક બાબતથી આની મીઠી મીઠી
 વાતો કરે છે, અને બીજી બાબતથી તેઓનું આચરણ
 જોડું છું તો તેઓને નહિ ગેંધ પણ પચ્ચકળાણ
 કરવું, નહિ કાંઈ ક્રિયા કરવાની, કે નહિ કાંઈ ભક્તિ
 ભક્તિનો વિચાર કરવાનો, ગમે તે સમયે દૂધ ઉકાળીને
 પીવું, ગમે તે તિથિએ અને ગમે તે વખતે અભક્ત
 પદાર્થોને પણ છુટથી વાપરવા, આવી રીતે જ્યાં મોઢેથી
 જ ધર્મની વાતો કરી રહ્યા હોય, પણ આચરણમાં
 પુર્ણગતની જ વાસનાઓ આવી રહી હોય, તેઓ કેવી
 રીતે પ્રભુના ભક્ત કહેવાય? અને કેવી રીતે અધ્યાત્મી
 કહેવાય? શું તેઓ જોલવા પ્રમાણે પોતાના વચનો
 પાળનારા કહેવાય? અર્થાત્ નજ કહેવાય આટલું
 અહીં મારે કહેવું પડ્યું, તેનું કાળ્ય એજ છે કે
 આ તપનો ત્રિપય આવે છે, અને તપથી જીવના કર્મ

ખપે છે, એનું જ્ઞાની મહાત્માઓ કહે છે, તે તપ કહેવા માત્રથી કંઈ ગણતો નથી, પણ આચરણમાં મૃદી પૌદ્ગલિક વાત્રનાઓનો ત્યાગ કરવાથી કરી શકાય છે, માટે અહીં કહેલ છે

આવિડા—હે પૂજ્યપાદ ! આપે કહ્યું તે અશ્વરે અમર મત્ય છે, કારણ કે તપશુણ ઘણાજ ઉત્તમ છે, અને તે શુણનું નેવન કરીને ઘણા છોડાએ પોતાનું હિત કરેલું છે વગી પોતાના જોનકુળના આચાર પ્રમાણે આવડ-આવિડાએ સાજ મવાર પચડળાણુ કરવુંજ જોઈએ શુદ્ધતાનીઓ જે પચડળાણુ વિગેરે ક્રિયાઓ કરતા નથી તેઓ પ્રભુ શ્રીમહા વીરના પગલે ચાલે છે એમ કેમ કહેવાય ?

પ્રશ્ન આનિડા—આપણે મિચ્છામિ દુષ્ટક દર્શએ છીએ, તો તે મિચ્છામિ દુષ્ટકનો અથ શુ છે ?

ઉત્તર માધીજી—મિ એટલે મૃદુલ અને માર્દનત્વ મૃદુલ એટલે શરીરની નમ્રતા, અને માર્દનત્વ એટલે ભાવનમ્રતા ત્રણ એટલે આચ્છાદન, એટલે કે અમયમયોગ રૂપી દોષોનું દાખુ

મિ એટલે મર્યાદા, એટલે કે, હું ચારિત્રરૂપ મર્યાદા મા ગિયત છું

હું જોટલે નિહું છું, જોટલે કે, હુલ્લ કર્મો કરવા
વાળા મારા આત્માને હું નિહું છું

ક જોટલે મેં કરેલા પાપને

હ જોટલે અતિક્રમ્યું છું-ફર જરૂર છે તાત્પર્ય કે-મે
કરેલા પાપને હું ઉપશમ વડે ફર કરું છું

હે સુખ આપિકા ! મિચ્છામિ દુઃખર્તનો કેવો ભ વ
અને મનનો અર્થ છે ? ને મિચ્છામિ દુઃખ હેવી વળને

ઉપર પ્રમાણે ભાવના રહે તો આપણે જે વાગવાર
અતિક્રમણાદિમા મિચ્છામિ દુઃખ હેવી છીએ,

તે દેવાનો ફરી વળા આવે નહિ જે ક્રિયા આપણે
કરીએ તે ક્રિયાનું રહસ્ય સમજીને કરવામા આવે તો

વધારે લાભ આપનારી થાય છે જેણે જે પાપ ફર
કરવા મિચ્છામિ દુઃખ હીધો હોય, અને ફરીથી તે

પાપ તેવાજ સાવથી ને કરે, તો તે પ્રાણી માયામુ
પાને સેવે છે, આ પ્રમાણે ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજય

જીએ સાગ્ર ત્રણે જાથના સ્તવનની બીજી ઢાળની
સત્તરમી આથામા કહેલ છે—

મિથ્યા દુઃખ હેવે પાતિક, તે ભાવે જે સેવે રે।
યક સાહે તે પરગટ, માયામોસને સેવે રે। શ્રીસી।

જે પ્રાણી મિત્રામિ દુઝકડ દઈને વળી પાડો તેજ પાપ
 તેવા પાપે કરીને સેવે છે તે પ્રાણી પ્રત્યક્ષપણે આવશ્યકની
 સાળે માયામૃપાને સેવે છે એવું કેમ કહો છો કે
 માયામૃપાને નેરે છે ? તો કહે છે કે. શુરૂ આદિકને
 દાણ કરવા માટે મિત્રામિ દુઝકડ દે છે, પણ પર
 માર્થે શુન્ય છે આવશ્યક સૂત્રમા કહ્યું છે કે—

“ જ દુષ્કાંતિ મિચ્છા, તં ચેવ નિસેવક પુણો પાવં
 પદ્મવ મુસાગર, માયાનિશ્ઠીપસગો ય ”

જો મતોદ્ધર જોયો મિત્રામિ દુઝકડનો અર્થ જાણવા
 પૂરક દેવામા આવે તો આ ઉપર બતાવેની ગાથાનો
 અર્થ જોઈએ માયામૃપાને નેવવાપણાનો દોષ ન લાગે,
 માટે દેનેક સૂત્રનો અર્થ જાણ્યો નેઈએ તેમા વધારે
 જાણવાની શક્તિ ન હોય તો સાચ-સવાર કળ્યામા
 આવતું જે દેનત્રી શર્મ પ્રતિક્રમણ, તેનો અર્થ તો
 જરૂર શીખવો નેઈએ અને વધારે બુદ્ધિશાલીઓએ
 તો યત્નપ્રતિક્રમણનો અર્થ તથા જીવ જીવ વિગેરે
 દરનો જાણવા માટે પ્રક જોઈ અર્થ સહિત જાણવા
 નેઈએ જો અર્થ સહિત સૂત્રો જાણીને તે સૂત્રો પ્ર
 તિક્રમણમા જોડે અથવા સાશળે તો તેને ધણીજ,

ઉં સાધ્વીજી—ઇન્દ્રાગો એટલે અમે ઇન્દ્રીએ છીએ, અ-
પ્સરિ એટલે ગુરૂની આજ્ઞાને, એટલે કે, અમે ગુરૂની
આજ્ઞાને ઇન્દ્રીએ છીએ *

પ્રં શ્રાવિકા—છ આવશ્યક ગણધરે ઘ્યાં છે કે કે ડોહ ખીજાએ?

ઉં સાધ્વીજી—છ આવશ્યક મૂળ ગણધરે કરેલ છે એ
પ્રમાણે સતવે છે વદાદૃષ્ટિને વિષે સિદ્ધાપુ
ણુદાણ, પાશિક સૂત્રે નમો તેસિ ખમામમણાણ,
તથા સર્વ સિદ્ધાતને વિષે મૂળ સૂત્ર ગણધરોએ
ઘ્યાં છે વગી આવશ્યક મૂળ સૂત્ર સુધર્માન્વામીએ
કરેલ છે એ પ્રમાણે લેખ છે, આ પ્રમાણે સેનપ્રજ્ઞનમા
કહેલ છે

પ્રં શ્રાવિકા—ચરવગાની દાડી સ્ત્રીઓએ ગોળ રાખવી કે
ચોરસ?

ઉં સાધ્વીજી—સ્ત્રીઓએ ચરવગાની દાડી ચોરસ રાખવી

પ્રં શ્રાવિકા—વહિસુ કહેલી વળતે તથા પગમમજાથ
કહેલી વળને કેવા આસને બેસવું ? તે અમન્તવશોજી

ઉં સાધ્વીજી—ડાબો ઢીંચણ વાળીને જમીન ઉપર અથા
પવો, અને ડાબા ઢીંચણના તળીયા ઉપર જમણા પગની

---

* પ્રતિક્રમણ ન થયે ને આજ્ઞા આપે અમને આપી છે, તે
આજ્ઞાને અમે અમારી ઇન્દ્રાગી ઇન્દ્રીએ છીએ.

આત્મના પાછળના અધોભાગનો મર્વ છાત્ર અને તેને
 જમણો પગ ઉભો રાખી બેસવું જરી રીતે તો આ
 બે દીગણુ બેવી રીતે અપવાન્ય કદ્ય છે તેવી જ રીતે
 ભૂમિ પર કંઈ જ નહોતું પડતી અગ્નિવિજ્ઞ સ્થાપીને
 ઉત્કૃષ્ટ બેસવાનું છે, તેમ ન બને તો ઉપર મુગ્ધ
 બેસવું આવડે ઉત્કૃષ્ટ આસનની ઉપયોગ એકાન્ત થાય
 છે, અને તેથી અતિથારની ચિંતવના જરાજર થાય છે
 માટે હે બહેન ! અમારે પગમસલ્લઅય કંઠેથી વળીને
 આધાને બે હાથ વચ્ચે રાખીને ઉત્કૃષ્ટ અસને બેસવું
 જોઈએ, તથા તમારે પછી અરવળો પગ ઉપર રાખીને
 પ્રમાદ રહિત થઈ ઉપર જતાવેલ આસન પ્રમાણે
 બેસવું જોઈએ. કેમકે વાહેતામા અતિથારને આલો-
 વવા ના છે, માટે પ્રમાદ-આવચ્ચનો ત્યાગ કરીને જેમ
 સપ્રામમા લલૈયો સાવધાન રહે છે અને યત્નગોને
 હજી છે તેમ કર્મરૂપી યત્નગોને હજીવા માટે પ્રતિ-
 ક્રમણમા સાવધાન રહેવું જોઈએ જે સ્વ આનમા વીર
 મુખટો પ્રમાદ કરે તો યત્નગોને હજીવા તો બાળુએ
 રહે, પણ પોતાને યત્ન હણી જાય, તેવી જ રીતે અહીં
 પણ કર્મરૂપી યત્નને હજીવા માટે જો સાવધાન રહે
 તો જ કર્મરૂપી યત્ન હજીવા પાડુ જો હિસાહ ગહિત
 જની પ્રમાદ તથા નિદ્રાને આધીન રહે તો કર્મરૂપી

શુદ્ધ હોવા અને અતિચારની શુદ્ધિ થવી જાગ્રુએ રહે, પણ ઉકટા અતિચાર લાગે. કેમકે અતિચારમા કહેવ છે કે, 'સામાયિકમાણી ઉંઘ આવી' એ નિયમ પ્રમાણે અતિચાર આલોવવાની જગ્યાએ અતિચાર લાગે. માટે ઉકટ આસને જેમીને અમારે પગમ સહજાય તથા તમારે વહિતુ કહેવુ જોઈએ સુખાના પ્રતિક્રમણમા જો કે એક જણ પ્રાટપણે લાજાવે, પણ બીજા બધાએ જેને સૂત્ર આવડતા હોય તેઓએ મનમા સૂત્રોનું મનન કરવુ જોઈએ, અને અર્થ આવડતો હોય તો સાથે અર્થનુ પણ ચિંતન કરવુ જોઈએ આથી આપણુ મન બીજે જઈ શકે નહિ. ફરેડ ક્રિયા મનનું એકાગ્રપણુ કરીને કરવાની છે, માટે જેઓ પ્રતિક્રમણ શીખ્યા હોય તેઓએ જરૂર મનની અદર સૂત્રોનુ તથા અર્થનું ચિંતન કરવુ પણ જેઓ પ્રતિક્રમણના સૂત્ર તથા અર્થ શીખ્યા ન હોય, તેઓએ તો સાવધાનપણે ઉપયોગ રાખીને સાલગવું, તેથી પણ ઘણા લાભ થાય છે, કારણકે સાગ પાનિ લુપ્તથી આશ્રવ રોકાય છે

પ્ર૦ શ્રાવિત્ર—શુ એક વહિતામાજ ઉકટ આસને જેમનું, અને જાણીના વાજનમા પાનિ-અણુ-એકાગ્રીમાં રાખવાનું

ઉં સા વીજી—છ આવશ્યક સુધી પ્રતિક્રમણ ઉભા કરવું જોઈએ કારણ કે, શુદ્ધ મહારાજને વાદળા દઈએ છીએ તેનો અર્થ વિચારતા બેઠા બેઠા પ્રતિક્રમણ કરે તે શી રીતે અર્થ સાચવી શકે? વદનનો અર્થ આવી રીતે છે—અણુજાણુક એટલે મને આજ્ઞા આપો, મે મિઉ આહ એટલે સાડા ત્રણ હાથ પ્રમાણવાળા ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કરવાને, તાત્પર્ય કે, પ્રતિક્રમણમાં શિખ શુદ્ધ મહારાજથી સાડા ત્રણ હાથ દૂર બેઠો હોય, ત્યાંથી શુદ્ધ મહારાજ પાસે આવવાની આજ્ઞા મારે હવે વિચારે કે, જે બેઠા બેઠા પ્રતિક્રમણ કરતો હોય તે શી રીતે અવનહમા આવે? અથવા તો તેણે શુ શુદ્ધી મશ્વરી કરી ન કહેવાય? એટલે પોતાને અવનહમા આવવું નથી, અને ફ્રાગટ આજ્ઞા મારગથી, તે શુ ઠીક કહેવાય? તમે આખા વદણનો અર્થ વિચારી નહોતો તો તમોનેજ જણાશે કે, છ આવશ્યકમાં બેસવું ન જોઈએ તેમજ સાજના પ્રતિક્રમણમાં જેવી રીતે ઉભા થાય છે, તેવી પણ વિશેષે કરીને સવારના પ્રતિક્રમણમાં જરૂર ઉભા થવું જોઈએ કારણ કે, નિદ્રામાંથી ઉઠીને બેઠા હોઈએ તો કદાચ પ્રતિક્રમણમાં નિદ્રા આવી જાય, અને તેવી અતિચાર શુદ્ધ રીતે આલોવાન નહિ, મ દે સવારનું પ્રતિક્રમણ ઘણે ભાગે બેઠાજ કરવાને.

રીનાજ છે તે પણ યુક્ત નવી કાગળ કે અવશ્ય
 કરणीयम् आवश्यकम्—અવશ્ય કરવાને લાયક
 આવશ્યક છે કદાચ શરીરના ઘટી ગયું હોય, ૩
 િતનો અભાવ હોય, તો જુદી વાત છે પણ પ્રમાદને
 આધીન થઈને પ્રતિક્રમણ કરતી વખતે જેમી રહેતું
 ન જોઈએ પ્રથમ અમો પ્રતિક્રમણ ભણાવનારા જે
 સાધીશુઓ, તેઓ જો હલ્લા ઉભા પ્રતિક્રમણ કરે તો
 શ્રાવિદા જોઈને જેમી રહે નહિ પણ અમો પોતે
 સવારના પ્રતિક્રમણમાં ઘણું કઠીને ઓગળા ઉઠીએ
 છીએ જો કે સવારના પ્રતિક્રમણમાં પણ કોઈ કોઈ
 સાધીશુઓ ઉભા થતા હશે, તેને મટે મારી ના નથી,
 પણ ઉભા થનારા થોડા અને બેઠા બેઠા પ્રતિક્રમણ કર
 નારા ઘણા, માટે આ રીવાજ અમારે સુધારવાની જ
 ર છે જ્યાં સુધી અમો છ આવરડમાં ઉભા ન
 થઈએ ત્યાં સુધી તમોને ઉપદેશ કેવી રીતે આપી શકીએ?
 ઠદાચ આપીએ તો પણ તે ઉપદેશથી તમારા ઉપર શું
 અસર થાય? નહીં થાય, કારણ કે ઉપદેશ દેનારે પહે
 લાજ કાર્યમાં મૂકવું જોઈએ

પ્ર૦ શ્રાવિદા—આપ વારવાર કહી ગયા કે નિદ્રાનો ત્યાગ
 કરીને ક્રિયાઓ કરવી જોઈએ, તો નિદ્રા કેટલા પ્રકાર
 રની છે?

૮૦ સાર્વજીક—નિદ્રા પાત્ર પ્રજારની છે—નિદ્રા, નિદ્રાનિદ્રા, પ્રચલા, પ્રચલાપ્રચલા, અને ચિણ્વદી સુખેથી એટલે બોલાવવા માત્રથી જે જાગે તેનું નામ નિદ્રા કહીએ ઘણી વખત બોલાવવાથી હલાવવાથી તથા ઘણા પ્રયત્નથી જે જાગે તેનું નામ નિદ્રા નિદ્રા કહીએ બેઠા બેઠા તથા ઉભા ઉભા જે ઉઠ આવે તેનું નામ પ્રચલા કહીએ હાલતા ચાલતા ઉઠ આવે તેનું નામ પ્રચલા પ્રચલા કહીએ. જિવસે ચિતવેલા કાર્યની કરનારી નિદ્રા તે ચિણ્વદી કહીએ એટલે દિવસે કાંઈ કામ ચિતવી રાખ્યું હોય, તે જામ રાત્રિમા નિદ્રાને વથા હોય તે વખતે કરે આ ચિણ્વદી નિદ્રા આગ્યે થકે પહેલાં સઘણવાગાને વાસુદેવના જાગ થકી અન્ધુ જાગ હોય, અને છેલ્લા સઘણવાગાને પણ એ નિદ્રા આગ્યે થકે નિદ્રાની અદર પોતાના જાગ કરતા જામણ વણગણ જાગ વધે માટે તે નિદ્રા ફરી જાગે ત્યારેજ પહેલી વખતે જે કામ કર્યું હોય તે કરી થકે આ નિદ્રા ઘણા પાપનો ઉદ્ધર હોય તેને આવે, વળી આ નિદ્રા નરકમા લઈ જવાવાળી બાણવી નિદ્રા દર્શનાવરણીય જગતી પ્રકૃતિ છે, જેને દર્શનાવરણીયનો વધારે ઉભા હોય તેને વધારે ઉઠ આવે એમ બાણવુ, અને જેમ જેમ દર્શનાવરણીય આગરણુ ઓછું હોય તેમ તેમ

નિદ્રા પણ ઝોડી હોય. વગી આવશ્યક સૂત્રનું પાનું
 ૩૩૪ જાવા ૮૨૬ મા કહ્યું છે કે—પ્રાપ્તિઓ ઉત્પન્ન
 બે પ્રકારના છે, દ્રવ્યથી અને ભાવથી દ્રવ્યથી ઉત્પન્નતા
 તે કહેવાય કે જેઓ નિદ્રાને આધીન હોય, અને ભાવથી
 ઉત્પન્નતા તે કહેવાય કે જેઓ અજ્ઞાની હોય, જેઓને વિ
 વેગની ખીલકુલ ખબર પડતી નથી વગી જાગતા પ્રાપ્તિ
 ઝો પણ બે પ્રકારના છે, દ્રવ્યથી અને ભાવથી દ્રવ્ય
 થી જાગતા તે કહેવાય કે જેઓ નિદ્રા રહિત હોય,
 ભાવથી જાગતા તે કહેવાય કે જેઓ નમ્રન દૃષ્ટિવાળા
 હોય. ત્યાં સુધી આપણે અજ્ઞાનદશા દર ઠરી નથી,
 ત્યાં સુધી આત્મિક કલ્યાણ કરી શકતા નથી, માટે
 દરેક મનુષ્યને પ્રથમ પોતાની અજ્ઞાનદશાને દૂર કરના
 પ્રયત્નશીલ થવાની ખાસ આવશ્યકતા છે, એટલે જ્યારે
 આ આત્મા ભાવથી જાગતો થશે ત્યારે જ દુખ દેનારા
 અને મહાન્મા પાડનારા ઝોવા ધાતી ડોર્મોને દૂર કરશે

પ્ર૦ દ્રાવિડ—પકળી વિગેરે પ્રતિજમણુમા ચેત્યવદનથી આ-
 રણીને ડયા સૂત્ર સુધી ચેત્યેન્દ્રિયને આરા ઉતરવા દેડુ
 નિવારીએ ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—ચેત્યવદનથી આરણી ઇન્દ્રિયો આપલકિ
 કહીએ ત્યાં સુધી એટલે જ આવશ્યક પૂરા થાય ત્યાં

ચતુર્થ પાદ.

એનપ્રશ્નમાથી લીધેલા પ્રશ્નો તથા ઉત્તરો^૧

પ્ર० શ્રાવિન—કાળ વેળાએ શાધુ પ્રકરણો અથવા નિયુક્તિ
ભાગે કે ન ભણે ? કાળ વેળાએ આવડો સંપૂર્ણ
પ્રશ્નપ ભણે કે ન ભણે ?

ઉ० સાધ્વીજી—કાળવેળાએ તમામને નિયુક્તિ ભાષ્યાદિ વિ-
ગેરેનું ભણવું આચારપદીપાદિમા નિષેધ્યુ છે નન
પ્રશ્ન પા ૨૦ મુ.

પ્ર० શ્રાવિન—પૌપધને વિષે તમે કાળના દેવવદન કરાયા
છે તે પાઠ ક્યા છે ? મધ્યાહ્નમા તો દેવવદન કરવાનું^૨
સામાચારી પૌપધવિધિપ્રકરણ વિગેરે મનોમા દે
ખાય છે.

ઉ० સાધ્વીજી—તે દે પૌપધનાજા આવડોને સામાચારી
પિગેરે મનોમા મધ્યાહ્નકાળેજ દેવવદન કરવાનું
દેખાય છે, તો પણ—

“પડિષ્કમઓ ગિહિણો વિ હુ, સગવેલા પન્નવેત
હઅરસત । પૂઆસુ તિમજાસુ અ, હોઈ તિવેલા
જહનન ॥”

---

^૧ અહીં ઉપરોક્ત કેવલા પ્રશ્નો તથા ઉત્તરો લીધા છે,
વધારે વિગતો એનપ્રશ્ન વાચવું શલામચુ છે.

ખડી કહીએ, અને તેવી સખડીમા સાધુએ ભીક્ષાને
માટે જવુ નહિ અહીં એટલે સેનપ્રશ્નમા ત્રીશથી
ચાલીશ માણુઓના સમુદાયને સખડી જોઈ છે સેન
પ્રશ્ન પત્ર ૨૭, મુ

પ્ર૦ શ્રાવિકા—મદિરા મધ અને માખણને વિષે તેના વર્ણના
અમ જ્યાતા છવો ઉત્પન્ન થાય છે તે છવો કેટલી
ઇન્દ્રિયવાળા હોય છે ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—મદિરા મધ અને માખણને વિષે અમ જ્યાતા
એ ઇન્દ્રિય છવો ઉત્પન્ન થાય છે, માસને વિષે એકે-
ન્દ્રિયો બાદર નિગોદરૂપ તથા બેઇન્દ્રિયો ઉત્પન્ન
થાય છે, મનુષ્યના માસને વિષે તો એકેન્દ્રિયો બાદર
નિગોદરૂપ બેઇન્દ્રિયો અને ચમૃદ્ધિમ મનુષ્ય પચે
ન્દ્રિય ઉત્પન્ન થાય છે, એ પ્રમાણે ચામાનુસારે સ-
ભવે છે સેનપ્રશ્ન પત્ર ૨૭ મુ

પ્ર૦ શ્રાવિકા—સવાગ્ના પ્રતિક્રમણને વિષે તપ ચિતવણીને
કાઉસગ્ગ કરે, તેને વિષે એવુ ચિતવે કે, હું ઉપ-
વાસાદિક અમુક તપ કરીશ, એવુ ચિતવીને કાઉસગ્ગ
પારે, પછીવી કોઈના આગ્રહથી ચિતવેલા તપથી
બીજુ પચ્ચકખાણુ કરે તો તેને પચ્ચકખાણુનો ભગ
લાગે કે નહિ ?

પ્ર૦ શ્રાવિકા—શ્રાવકો ઉપધાન કર્યા વિના નવકાર વિગેરે
 ભણે તે શુદ્ધ કે અશુદ્ધ ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—જેવી રીતે સાધુઓને યોગવહન કર્યા વિના
 સિદ્ધાન્તને વાચવું ભણવું શુદ્ધ થતું નથી, તેવી રીતે
 ઉપધાન તપ વહન કર્યા વિના શ્રાવકોને પણ નવકાર
 વિગેરે સૂત્ર ભણવા-મનુષ્યાદિ શુદ્ધ થતા નથી, આ
 પ્રમાણે મહાનિરીધ સૂત્રની આખ આખી સેનમંત્રને
 સુમ્માત્રીયમે પાને કહેલ છે ત્યાથી જોવાની ધૃત્તિ
 વાગાએ જોઈ લેવું હમણાં તો દ્રવ્ય ક્ષેત્ર વાલાદિની
 અપેક્ષાએ કરીને લાલાલાલ વિચારીને ઉપધાન તપ
 વિના પણ નવકારાદિ સૂત્રોનો ખાક ભણવો દેખાય
 છે સેનમંત્રન પત્ર ૪૪ સુ

પ્ર૦ શ્રાવિકા—કોઈ સચિત્તના ત્યાગવાળો કારણે જો શત્રિને
 વિષે ખાણી પીવે, તો તે કુદાજેલું પા
 ઠાચું ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—સચિત્તનો
 પીવે તો કુદાજેલું
 સેનમંત્રન પત્ર ૪૫

પ્ર૦ શ્રાવિકા—સુહકેવલી

પ્ર૦ શ્રાવિકા—શ્રાવકો ઉપધાન કર્યા વિના નવકાર વિગેરે ભણે તે શુદ્ધ કે અશુદ્ધ ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—જેવી રીતે સાધુઓને યોગવહન કર્યા વિના સિદ્ધાન્તને વાચવું ભણવું શુદ્ધ થતું નથી, તેવી રીતે ઉપધાન તપ વહન કર્યા વિના શ્રાવકોને પણ નવકાર વિગેરે મૂન ભણવા-મજાવાદિ શુદ્ધ થતા નથી, આ પ્રમાણે મહાનિશીથ સૂત્રની શાખ આપી સેનમુનિને ચુમ્ભાક્ષીશમે પાને ઠહેલ છે ત્યાથી જોવાની ઈચ્છા વાળાએ જોઈ લેવું હમણાં તો દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલાદિની અપેક્ષાએ કરીને લાલાલાલ વિચારીને ઉપધાન તપ વિના પણ નવકારાદિ મૂત્રોનો ખાઠ ભણવો દેખાય છે સેનમુનિ પત્ર ૪૪ સુ.

પ્ર૦ શ્રાવિકા—કોઈ સચિત્તના ત્યાગવાળો કારણે જો રાત્રિને વિષે ખાણી પીવે, તો તે ઉઠાજેણું ખાણી પીવે કે કાચું ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—સચિત્તનો ત્યાગી કારણે જો રાત્રિએ ખાણી પીવે તો ઉઠાજેણું જ પીવે, પણ કાચું ન પીવે સેનમુનિ પત્ર ૪૫ સુ.

પ્ર૦ શ્રાવિકા—મુડકેવલી કેવા લક્ષણવાળા હોય ?

દોષ લાગે છે માટે જેઓએ શાસ્ત્રો ન જમવાનું
પચ્ચક્રખાણુ ઠરેલ હોય તેઓએ અધારામા તથા સાકડા
મુખવાળા વાસણુમા જમવું નહિ સેનપ્રશ્ન પત્ર ૫૪ મુ

પ્ર૦ શ્રાવિકા—પૌષધવાળા આવડો કપૂર વાસણેપાદિથી ઠ-
લપસૂત્ર વિગેરે શાસની પૂળ કરે કે નહિ ? તથા
પૌષધવાળી શ્રાવિકાઓ ગહુલી કરે કે નહિ ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—પૌષધવાળા આવડો કપૂર વાસણેપાદિથી ક
લપસૂત્ર વિગેરેની પૂળ કરે નહિ તથા શ્રાવિકાઓને
પૌષધની અદ્દ ગહુલી કરવી ન થટે, કારણ કે તે
દ્રવ્યસ્તવ રૂપ છે સેનપ્રશ્ન પત્ર ૬૪ મુ

પ્ર૦ શ્રાવિકા—સાધુ કારણ વિના ગૃહસ્થને ઘેર બેસી આહાર
પાણી ગ્રહણ કરે કે ન કરે ? જોટલે આવકને ઘેર
આહાર પાણી વાપરે કે નહિ ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—સાધુ આવડને ઘેર બેસીને ઘરાતુ વિના આ
હાર પાણી વાપરે નહીં સેનપ્રશ્ન પત્ર ૬૦ મુ

પ્ર૦ શ્રાવિકા—કેટલાંજોડ જો છે કે—નવજન્મીના પચ્ચ
ક્રખાણુને વિષે સૂર્યોદય થાય કે સુર્યા પચ્ચક્રખાણુ પારવું
કર્યે, પણ યોગશાસને વિષે તો સૂર્યોદય પછી બે
ઘડી પહેલાં પચ્ચક્રખાણુ પારવું ન થક્યે, જોટલે સૂ-

જાને જો નવી તો ક્યારથી નાશ પામ્યું? વળી અત્યારે
અવધિજ્ઞાન પણ હોય કે નહિ? તે સમજાવશો

ઉ૦ સાધ્વીજી—આ વાળને વિષે જાતિસ્મરણ તથા અવધિ
જ્ઞાનનો વ્યવચેદ જોટલો નાશ થાત્તને વિષે ડહોલ મથી
જોટલો વર્તમાનકાળમાં સત્સંસ્કારને વિષે મનુષ્યોને તથા
તિર્થંજીને જાતિસ્મરણ તથા અવધિજ્ઞાન ન હોય એવું
શાસ્ત્રને વિષે ડહોલ મથી સેનપ્રશ્ન પત્ર ૬૮ મુ

પ્ર૦ શ્રાવિડ—ચૈત્ર માસ તથા આસો માસની જ્યોત્તીમાં અ
દેશવાસી દિવસોમાં જે તપ કરે તે તપ રોહિણી
તથા આલોચણ વિગેરેમાં ગણાય કે નહિ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—સાતમ, આઠમ અને નોમ, આ ત્રણે દિવસને
વિષે કહેલો તપ આલોચણમાં ન ગણાય, પણ રોહિણી
વિગેરે તેવા પ્રકારના સજ ધવાળા તપને વિરે ગણાય
છે, જોટલો રોહિણી પ્રમુખ તપ ગણત્રીમાં આવે છે,
પરંતુ સર્વ ઠેકાણે ગણત્રીમાં આવે નહિ સેનપ્રશ્ન
પત્ર ૬૮ મુ,

પ્ર૦ શ્રાવિડ—સૂતકવાળા ઘરને વિષે સાધુઓ શિક્ષાને માટે
જાય કે ન જાય?

ઉ૦ સાધ્વીજી—જે દેશમાં સૂતકવાળા ઘરને વિષે જોટલા
દિવસ ગ્રાહણે વિગેરે ન જાય તેટલા દિવસ સાધુઓ

પ્ર૦ શ્રાવિકા—સૂક્ષ્મનિગોદ થકી નીકળેલો જીવ ફરીથી સૂક્ષ્મનિગોદમાં જાય કે નહિ ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—સૂક્ષ્મનિગોદ થકી નીકળેલો જીવ ફરીથી પણ સૂક્ષ્મનિગોદમાં જાય છે સેનપ્રેન પત્ર ૭૬ મુ

પ્ર૦ શ્રાવિકા—ફરુગામિ જ્વમામમણો૦ ભગવાન્હ, આચાર્યહ, ઇત્યાદિ ચાર ખમાસમણુમા પહેલા ખમામમણુને વિષે ભગવાન્ શબ્દ વડે શુ સમજવું ? કેટલાએક સુધર્માસ્વામી કહે છે કેટલાએક મહત્ત્વીના સ્વામી ગીતાર્થ કહે છે અને કોઈ તો તીર્થંકર કહે છે પ્રતિક્રમણુહેતુગર્ભ નામના ગ્રન્થના ખાલાવખોધમા “ ચારે ખમાસમણુ અરિહંતાદિક વાદઈ ” એ પ્રમાણે લખેલ છે, વગી લઘુપ્રતિક્રમણુહેતુગર્ભમા ભગવાન્ શબ્દના ચાર અર્થ કહેલા છે, તો અહિ ભગવાન્ શબ્દનો અર્થ શુ સમજવો ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—ભગવાન્ શબ્દનો અર્થ પરપરા વડે ધર્માચાર્ય સંલગાય છે, જે પ્રતિક્રમણુગર્ભહેતુના ખાલાવખોધમા ચારે ખમાસમણુ અરિહંતાદિક દ્વાય છે એ પ્રમાણે કહેલ છે, તે ખાલાવખોવ ઢોણે ડર્યો છે? તે જણાવવું જોઈએ, ત્યાર પછી કહી શકાય સેનપ્રેન પત્ર ૭૭ મુ

આ ઉપરથી સ્ત્રી પુરુષે નિદ્રા સમયે એક શય્યામાં સૂવું નહિ, પણ અલગ અલગ પથારીએ સૂવું જે દેશમાં જે કોમમાં એકજ શય્યામાં જી પુરુષોને સુવાનો રીવાજ છે, તે કોમના પુરુષો અને સ્ત્રીઓનું બુદ્ધિભાગ અને શરીરભાગ ધણે ભાળે નાશ પામેલું જોવામાં આવે છે, અને તેથી તે મની પ્રજા પણ નિર્બળ થાય છે ઠારણુ ઠે, જો માતા પિતા બાળવાનું હોય તો પુત્ર પુત્રીઓ આરોગ્યનાવાળા થાય છે માટે ખરેખર, સમજી પુરુષોએ અને સ્ત્રીઓએ આ ઠઠગો અને ખગળ રીનાજ બધ ડરવો જોઈએ આપણે દર વસ્તે દુષ્પસૂત્રમાં તાલગીએ છીએ કે-ત્રિશલા માતાને ચૈાદ અપ્ત આપ્યા ત્યારે જાગીને જ્યા મિદ્ધાર્થ રાજા સના હતા ત્યા આપ્યા આ ઉપરથી શાસ્ત્રકાર ચોક્કસ સૂચવે છે કે-પૂર્વના સ્ત્રી પુરુષો એક શય્યામાં સુતા નહોતા, અને તેથી તેઓના શરીરભાગ તથા બુદ્ધિભાગ ઉત્તમ પ્રકારના હતા વગી તે ઓની સર્તાત પણ કેવી બાળવાન તથા બુદ્ધિશાળી થતી ? વર્તમાન કાળમાં પણ અમેજોમાં તથા પારસીઓમાં સ્ત્રી પુરુષોને એક શય્યામાં સુવાનો રીવાજ નથી, તેથી તેઓ એક ભવના સુખને માટે પણ બુદ્ધિભાગ તથા શરીરભાગ કેવા મળના લોગવે છે ? અને તેથી તેઓ જોવી એવી કારીગ રીઓ કરે છે કે જેથી આપણે અજાયબ થઈએ છીએ વગી તેઓ પુરુષો તથા સ્ત્રીઓ દુષ્પ-મા વધ્યા, તેથી પ્રાય કોઈ પણ

અતોમુદ્ધુત્ત, ઉક્તોસેણં અણત્ કાલ જાવ અવદ્ધ
 પોગલપરિઅદ્દ ચ દેસૂણ । સુઅનાણિ-ઓહિના
 ણિ મણપજ્જવનાણીણ ઇવ ચેવ, કેવલનાણિસ્સ
 નત્થિ અતર । ” આ ભગવતી સૂત્રના આઠમા ૨૧૦ના
 બીજા દેશાના અક્ષરાનુસારે અવધિસાની તથા મન
 પરિવર્તનાની અનતા ભવે છે એમ સૂચવેલ છે તે
 નપ્રશ્ન ૫૪ ૮૬ મુ

પ્ર૦ શ્રાવિઠા—કોઈ શ્રાવક શ્રાવિકાએ એવું પચ્ચકખાણું
 કર્યું હોય કે, મો યોજનથી વધારે જગુ નહિ પણ
 તે શ્રાવકને અથવા શ્રાવિકાને ધર્મના કાર્યને માટે
 મો યોજનથી વધારે જગુ પડે તેમ હોય તો જગુ
 કે નહિ ? અને જો જાય તો કયું વિધિ વડે ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—પચ્ચકખાણું કરતી વખતે વિવેક રાખવો
 જોઈએ પ્રાચીન ઢરીને પચ્ચકખાણું મુખ્યવૃત્તિએ
 સામારિક આરસનું હોય છે, ધર્મકાર્યનું ન હોય
 જો સામાન્ય પ્રકારે પચ્ચકખાણું કર્યું હોય, અને ધર્મ
 કાર્ય માટે નિયમિત કરેલા ક્ષેત્રથી અધિક ક્ષેત્રમાં
 જગું પડે, તો યતના પૂર્વક જાય, પણ તે સ્થાનમાં
 જઈને ધર્મકાર્યજ કરે, સામારિક એટલે ઘર સંબંધી
 કાંઈ પણ કામ કરે નહિ સેનપ્રશ્ન ૫૪ ૮૦ મુ

૬૦ સામ્વીજી-જિનમદિરમા તથા ઘરદેસસરમા આવિઝા
જિનેદ પ્રભુની પ્રતિમાની ખખાલ કરે, તથા યુવાવ
સ્થામા પૂજા પણ કરે, જેમ જ્ઞાતાધર્મકથાગમા ક-
હેલ છે કે, દ્રૌપદીએ યુવાવસ્થામા જિનપ્રતિમાની
ખખાલ અને પૂજા કરેલી હતી સેનપત્નિ પત્ર ૯૧મુ

આ ઉપરથી આવિકા જહેન ! તમારે પણ જિનપૂજા
કરવાનો અભ્યાસ રાખવાની જરૂર છે, જેવી રીતે પુરૂષોમા
પૂજા કરવાનો રીવાજ છે તેવી રીતે આવિકાઓમા પૂજા
કરવાનો રીવાજ ધણે ભાગે ઓછો દેખાય છે વળી કેટલા-
એક દેશોમા તો સ્ત્રીઓ ખીલકુલ પૂજા કરતી નથી પણ
જેવી રીતે ભાઈઓને પુજા કરવાની છે તેવી રીતે બહેનોને
પણ સ્નાન કરીને હમેશા પુજા કરવાની છે પણ પ્રમાદને
આધીન થઇને કેટલીક બહેનો ખીલકુલ પુજા કરતી નથી
તેઓ એમજ સમજે છે કે, ચોખાની કાચગી લઈ સવારમા
પ્રભુના દર્શન કરીએ એટલે બસ આપણે આપણુ ધાર્મિક
કામ પુરૂ કર્યું વળી તે એક કુલાચાર બાણે હોયની ! તે
કુલાચાર પ્રમાણે હમેશા પ્રભુના દર્શન કરવા જવું જોઈએ
એમ માને છે, પણ પુજા કરતી નથી જો કે ઘણી બહેનો
પોતાના શુદ્ધ ભાવથી દર્શન કરવાને જતી હશે, તેને માટે
મારી ના નથી વળી કેટલીએક બહેનો કહે છે કે-શુ કરી

કારણે જે સાધુ ત્રણ વીજડા ઉપર ચોથું વીજડું દે
તો તે સાધુને પ્રાચિન્ન લાગે, એ પ્રમાણે નિશીથ
સુતના પ્રવચન ઉદ્દેશકમા કહેલ છે તે અનુસારે સા
ધુઓને થીંગડા દેવા કંપે નહિ સેનપ્રશ્ન પત્ર ૬૪ મુ

પ્રશ્ન શ્રાવિકા—હમેશા મોક્ષમા ઘણા જીવો જાય છે, તે
પણ મોક્ષમા સઠકાશ થતી નથી અને સાર જાણી
થતો નથી, તેનું શું દ્રષ્ટાંત ?

ઉત્તર સાધ્વીજી—પૃથ્વીની પૃથ્વી વરસાદ પડવાથી મનુષ્ય મધ્યે
હમેશા જાય છે, તો પણ મનુષ્ય ભરાર્થ જતો નથી
અને પૃથ્વીમા ખારો પડતો નથી, તેવીજ રીતે મો
ક્ષમા પણ સમજવું સેનપ્રશ્ન પત્ર ૬૭ મુ

પ્રશ્ન શ્રાવિકા—શિષ્ય જો ઉત્તમ પ્રકારનું ચારિત્ર ન પાળે તો
શુરને દુષણ લાગે કે નહિ ?

ઉત્તર સાધ્વીજી—જો પાપ સેવતા શિષ્યને શુર મોહને વશ
થઈ ન નિવારે તો શુરને દુષણ લાગે, અન્યથા નહિ
એટલે જો શુર શિષ્યના મોહનો ત્યાગ કરીને તે
શિષ્યને પાપ કરતી વખતે નિવારે, છતાં શિષ્ય ઠરે,
તો તેથી અર્થ શુરને દુષણ લાગે નહિ સેનપ્રશ્ન
પત્ર ૬૮ મુ

તથા માન પોતાને વહાણ છે તેટલું જ બધા જીવોને વહાણ છે, એવું સમજીને પ્રભુ મહાવીર જે મૈત્રીભાવના કા રૂબરૂભાવના માધ્યમથી ભાવના અને પ્રમોદભાવના આ ચાર ભાવનાઓ કહી છે તેઓનું ચિત્તવન કરીને સાધ્વીજીઓએ કાર્યમાં મૂકવું જોઈએ તે ગુરૂજીઓનું હૃદયગગન મનજીવ હોય તોજ આવિકાઓને સુધારી શકે, અને ઉપર કહેલા હુરુરુ આવિકાઓમાંથી કઢાવી શકે, અને સપ વિગેરે ગુણોની પ્રાપ્તિ કરાવી શકે પણ પ્રથમ સપ આપ લોકોની અંદર ટાવો જોઈએ સ્વપરના કંયાણુને માટે છે જીવન જેઓહુ એવા જે સાધ્વીજીઓ, તેઓમાં કુસપ શાનો હોય ? અર્થાત્ તેઓને કુસપ કરવાના કારણ શેના હોય ? નજ હોય તથા તેમને તો બધા જીવો ઉપર સમાન ભાવના હોય, કાચુ કે સાધુજીવનથી કોઈ પણ જીવું જીવન હનિનામ ઉત્તમ નથી ધન્ય છે સાધુજીવનને, બહીષ્કારી છે મુનિ વેદની, જેણે કચન કામનીનો મર્વથા ત્યાગ કર્યો છે એવું શુદ્ધ તો જૈનધર્મમાંજ છે જેને એક કોડીની પણ ઇચ્છા નથી, જેને એક પાઈની પણ પરવા નથી, એવો નિ સ્વાર્થી મુનિઓને તથા સાધ્વીજીઓને મારા હજાર વખત નમસ્કાર થાઓ, આજે મારું હૃદય આપના બુદ્ધિબળથી અને ઉપદેશથી હર્ષિત બન્યું છે

માત દિવસમા માગની પેશી જેવો થાય છે, પછી તે
 પેશી આળાની ગોઠલી જેવી એક માને થાય છે,
 બીજે માસે વિશેષ વૃદ્ધિ પામી મજબુત પેશી થાય
 છે, ત્રીજે માસે તેથી વધારે વૃદ્ધિ પામે છે, અને
 માતાને દોહલા એટલે મનોરથ ઉપજાવે છે જો પુ
 રુષવત ગર્ભ હોય તો સારા ધર્મના કામ કરવાની
 અને સારૂ ખાવાની ઇચ્છા થાય છે, પણ જો પાપિષ્ઠ
 ગર્ભ હોય તો અધર્મની, ઇચ્છા એટલે ખરાશ કામ
 કરવાના વિચારો થાય છે, તથા માઠી વસ્તુ ખાવાની
 ઇચ્છા થાય છે અર્થાત્ બુતકો એટલે એક જાતની
 માદી તથા રૂઝોડી વિગેરે હલકી ખરાબ ચીજો ખાવા-
 ની ઇચ્છા થાય છે આ ઉપરથી માતાઓએ ધ્યાન
 રાખવું કે, જ્યારે કોઈ પુરુષથાળી જીવ ગર્ભમા આવે
 ત્યારે ઉત્તમ ઉત્તમ વિચારો થાય, સારા સારા કામ
 કરવાની સાવનાઓ થાય, ઉત્તમ પ્રકારના ખોરાકની
 ઇચ્છા થાય પણ પાપી જીવ ગર્ભમા હોય ત્યારે
 એની માતાને કલેશ, કકાસ, લઠ્ઠુ, નિદા કરવી, આવા
 પ્રકારના કાર્યો કરવાની ઇચ્છા થાય, અને તુચ્છમા
 તુચ્છ વસ્તુ ખાવાની ઇચ્છા થાય, આ પ્રધેા ગર્ભનો
 પ્રતાપ સમજી લેવો એવે માને ગર્ભ વધવાથી
 માતાના અગોપાગ પણ વૃદ્ધિને પામે છે પાચમે

ગર્ભની રસહરની નાડી ગર્ભની નાસિ આગળ રહે
 છે, તે ગર્ભની નાડીનો મળધ માતાની રસહરની
 નાડી નાથે રહે છે, તેથી માતાની રસહરની નાડીથી
 ગર્ભ આહાર લે, અને સવળા રારીરમા પરિણમે
 એ રીતે અહાર લે ઉત્પત્તિ અનસરે માતાના રૂધિ
 રનો ભાગ વધારે હોય તો પુત્રી થાય, અને પિતાના
 વીર્યનો ભાગ વધારે હોય તો પુત્ર થાય, એ સરખા
 હોય તો નપુસક થય, એ પણ જતાવ્યું છે વગી
 માત્ર લોહી માથામાહેલું લેવું માતાના લોહીથી
 થાય છે, તેથી તે અન માતાના કદ્દા છે વગી
 હાકડા મહેલી ઈજ તથા રામ એ પિતાના વીર્યથી
 થાય છે, માટે એ અન પિતાના કદ્દા છે એ રીતે
 ઘણુ સરૂપ એમા દર્શાવ્યું છે તથા હેમચદ્રાચાર્યે
 યોગશત્રમા તથા મલધારી હેમચદ્રાચાર્યે જવભાવના
 અન્થમા પણ આ વિષય વિસ્તારથી દર્શાવેલ છે, માટે
 ત્રિશાસ્ત્રોએ વધારે વિસ્તાર ત્યાથી જોઈ લેવો આ
 વિષય શેઠ અનોપયદ મહુકચદલાઈએ પ્રશ્નોત્તરરત્ન
 ચિતામણિ જનાવેલ છે તેમાથી લીધેલ છે આ વિષય
 ખાસ ઉપયોગી હોવાથી અહીં જનાવેલ છે કારણ
 કે કેટલીએક અજ્ઞાની જહેનો તો પાયમે મહિને જીવ
 ગર્ભમા આવે છે એમ માનીને બ્રહ્મચર્યનું નેવન

૪ યોથુ નાકની લીટ, ૫ પાંચમુ પરસેવો, ૬ છઠું શરીરનો મેલ, ૭ સાતમુ વમન, ૮ આઠમું પીત, ૯ નવમુ પડ, ૧૦ દસમુ રૂધિર, ૧૧ અગીયારમુ વીર્ય, ૧૨ બારમુ વીર્યના સજીવ પુદ્ગલ, ૧૩ તેરમુ નગરની ખાલ, ૧૪ ચૌદમુ મનુષ્ય સંબંધી અશુચિના સ્થાનો. આ ચૌદ સ્થાનોમા અત્ય ખ્યાતા જીવોની ઉત્પત્તિ થાય છે, તે હે દયાના પાલક બહેન ! આ ચૌદ સ્થાનોમા જીવો ઉત્પન્ન ન થાય તેવી ઝાળી રાખશો.

પ્ર૦ શ્રાવિત—પાચ ઇન્દ્રિયોનો ઉત્કૃષ્ટ વિષય કેટલો છે ?

ઉ૦ સાધીજી—કોત્ર ઇન્દ્રિય ઉત્કૃષ્ટ થમી બાર યોજનથી આવેલો શબ્દ સાંભળે છે, એટલે અહતાદીય ગાઉ ઉપરની આવેલા શબ્દને સાંભળે છે દ્રાણ ઇન્દ્રિય એટલે નાઠ, રસનેન્દ્રિય એટલે જીભ, અને સ્પર્શનેન્દ્રિય, આ ત્રણ ઇન્દ્રિયોનો વિષય નવ યોજન એટલે ઠત્રીય ગાઉ સુધીનો કે છત્રીય ગાઉ દુરની આવેલો ગંધ દ્રાણ ઇન્દ્રિય લઈ શકે કે અને એટલેજ દુરની આવેલા સ્પર્શની એટલે ઉંચુ ટાડુ એ સ્પર્શની સ્પર્શનેન્દ્રિયને ખમર પડે, તથા રસનેન્દ્રિયને રમની માલુમ પડે. ચમુ ઇન્દ્રિયનો વિષય આત્મજાગૃવ વડે

ફગલને વિષે ઔદયિક ભાવ પણ હોય આ પ્રમાણે
ભાવલોક પ્રકાશને વિષે ૧૬૨૨ મા પૃષ્ઠમા કહેલ છે

પ્ર૦ શ્રાવિકા—હે પૂજ્ય ! ઔદયિકભાવને વિષે કેટલા
કર્મ આવે ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—ઔદયિક ભાવમાથી ગતિ લઈએ ત્યારે
આયુષ્ય ૭ર્મ તથા વેદનીય ગોત્ર નામ આ વિગેરે
તેમા સભવે છે અને વેદ લેવાથી હામ્યાદિક પદ્ધતિ
એટલે હામ્ય રતિ અતિ ભય ચોડ અને દુઃખ
સભવે છે

દ્રવ્યલોક પ્રકાશમાથી લીધેલા વિષયો

પ્ર૦ શ્રાવિકા—જીવ કેટલા ઠેકાણાથી નીકળે છે ? એટલે
જીવને નીકળવાના કેટલા સ્થાનો છે ?

ઉ૦ સાધ્વીજી—જીવ પાચ ઠેકાણેથી નીકળે છે, તે માટે
સ્થાનાગ સૂત્રના પાચમા સ્થાનમા કહ્યું છે કે—જીવને
નીકળવાના પાચ માર્ગો છે, ૧ પગ ચક્રી, ૨ ઉરથી
એટલે સાયગથી, ૩ હૃદયથી, ૪ મસ્તકથી, ૫ અને
સર્વ અગ્રોથી નીકળે છે

પ્ર૦ શ્રાવિકા—કયા સ્થાનથી નીકળેલો જીવ કઈ ગતિમા
જાય ? તે કૃપા કરી સમજાવ્યોજી

૭૦ સાધ્વીજી-જે આયુષ્ય ઘણા કાળ સુધી લોગવવાનું હોય, છતાં થોડા કાળમાં અધ્યવસાય વિગેરેના ઉપસર્ગ લોગવાથી જે આયુષ્ય થોડા કાળમાં પૂરૂ થાય, એટલે લોગવી લેવાય તે સોપક્રમી આયુષ્ય કહેવાય અથવા જ્યાં વખતે જે આયુષ્ય ઢીલું હોય, એટલે જેનું અપવર્તન થઈ શકે એવું જે આયુષ્યકર્મ જાણ્યું હોય તે પણ સોપક્રમી આયુષ્ય કહેવાય અને જ્યાં વખતે જે આયુષ્યકર્મ જાદ નિઠારિત જાણ્યું હોય, એટલે અત્યંત મજબૂત જાણ્યું હોય, અને ડોઈ પણ ઉપસર્ગથી એણે થાય નહિ તથા અપવર્તનાદિ વાસ્તુ લાગી શકે નહિ તેને નિરૂપક્રમી આયુષ્ય કહેવાય

૩૦ શ્રાવિકા-આયુષ્ય ઘણા કાળે લોગવવાનું હોય, છતાં તે થોડા કાળમાં લોગવી રહે તેનું દ્રષ્ટાંત શું ?

૭૦ સાધ્વીજી-જેમ એક છેડેથી સળગાવેલી લાખી કચેલી દોરી અનુક્રમે એટલે ધીમે ધીમે બળે છે, પણ જો તેજ દોરીનો દડો કરીને અગ્નિમાં નાખીએ તો જેવી રીતે તરતજ બળી બાય છે, તેવીજ રીતે કોઈ પણ ઉપસર્ગ ન લાગે તો લાખા કાળ સુધી આયુષ્ય લોગવે, અને ઉપસર્ગ લાગે તો ઘણા વર્ષ સુધી લોગવવાનું આયુષ્ય થોડા કાળમાં લોગવી લે છે

પામેલી આલણીને જાણે પોતાની સ્ત્રીને મળવા માટે
 ચાલ્યો હોયની ! તેમ મ્નેહથી મૃત્યુ પામ્યો
 ભયથી-જેમ ગજસુકુમારના મામરા મોમલે જોના
 અગરા ભરીને ગજસુકુમારને મૃત્યુ પમાડ્યા, ત્યાર
 પછી નગમ્મા પ્રવેશ કરતાજ તે સોમલ પ્રાદ્ય શ્રી
 કૃષ્ણને જોવાથી ભયથી મરણ પામ્યો નિમિત્તથી
 જોલે ઝેર તથા શસ્ત્રાદિકથી મૃત્યુ થાય તે જાણવું
 આહારથી જોલે ભૂખ કરતા ઘણું થોડું ખાય,
 ઘણું વધારે ખાય, સિન્ધુ લોજન ખાય, ઘણું હુખ
 ખાય, જેના ખાવાથી વિકાર થાય એવું લોજન ઢરે,
 અહિતકારી જોલે જેના ખાવાથી હિત ન થાય એવું
 લોજન કરે, આવા પ્રકારના આહારથી મરણ થાય છે
 વેદના જોલે શુદ્ધ આવે, છાતીના પાટીયા ભીંસાય,
 વિગેરે વેદનાથી મૃત્યુ થાય છે, તેજાણવું પરાધાતથી
 જોલે ધુનો જોલે એક જાતનું પાણીનું સ્થાન
 વિગેરે આનોમા પડવાથી સ્પર્શથી જોલે આ
 મહી વિષ વિગેરેથી મરણ થાય છે અથવા તે ઝેર
 એવું હોય છે કે જે આમલીને અડવાથી પ્રાણી મૃત્યુ
 પામે છે શ્વાનોચ્છવામથી જોલે ગરીરમા વિકાર
 થવાથી અત્યંત જોરથી ચાલતા એવા શ્વાસોચ્છવામથી
 મૃત્યુ થાય છે અથવા તે શ્વાસોચ્છવામને રોગવાથી

અદર લટકાવે છે ધિક્કાર છે કામની દશાને, અહા !
 પ્રાણીઓનું તે કેટલું બગાડે છે ? જે દશાના વશથી
 પ્રાણીઓને બન્ને ભવમા દુ ખજ અનુભવવું પડે છે
 મોટા મોટાને પણ તે દશાએ પાડી નાખ્યા છે, તો
 પછી પામર પ્રાણીઓનું તો કહેવુંજ શું ? આ બધું
 દ્રવ્યલોક પ્રકાશમા વિસ્તારથી કહેલ છે, માટે
 વધારે જિજ્ઞાસુએ ત્યાથી બાણી લેવું

**ખાસ આવિકાઓને ઉપયોગી અને કાર્યમા મૂકવા
 લાયક વિષયો.**

૫૦ આવિકા—હે કૃપાળુ ગુરૂણીજી ! અમો મોહમા ફસાયેલા
 હોવાથી અમારા પહાલા સબધી એવા મનુષ્યોની
 જ્યારે ઘણી માદગી હોય છે ત્યારે અમે શાંતિ બા
 બવી શક્તા નથી, તથા અમારા પ્રિય જનોની છેલ્લી
 અવસ્થાએ એટલે માને કે મરણનો સમય હોય
 ત્યારે અમારે છેલ્લી ભેટ શું આપવી જોઈએ ? એ
 ટલે ગૃહસ્થોએ શું શું કરજો બળવવી જોઈએ ? તે
 અમોને હયા લાવી બતાવશેજી

૬૦ સાધીજી—હે પાપથી ભીરૂ અને સ્વકર્તવ્યની જિજ્ઞાસુ
 બહેન ! તમારા આવા ઉપયોગી પ્રશ્નોથી મને ઘણુંજ

બોલવા નહિ, તેમજ બીજા કોઈને બોલવા દેવા નહિ. દરદીની પાસે નાહિઅત માણસોને વધારે આવવા દેવા નહિ, કારણ કે તેથી દરદીના હૃદયમા વધારે આઘાત થાય છે, અને દરદીને ચિંતા વધે છે, અને તેથી દરદીની હિંમત ચાલી જાય તો દરદ વૃદ્ધિને પામે છે હવે કદાચ આપણને એમ બાણવામા આવે કે, આ કેમ સુધરે તેમ નથી, તો ઠાકતરો તથા વંધોને બોલાવી સાચી સલાહ પૂછવી કે, આ કેસ સુધરશે કે કેમ ? અને ઠાકતર વંધ ત્યાં એમ કહે કે, આ કેસ સુધરશે નહિ, અને ભયકર નિયતિ છે, તો તે વખતે દવા બધ કરીને તે દરદીને છેલી ભેટ તરીકે તેનો પાછલો ભવ સુધરે તેણે ધર્મરૂપી ભાતુ આપવું, અને પોતાના સ્વાર્થનો ત્યાગ કરવો કેટલીક વખતે દરદી મરવાની તૈયારીમા હોય ત્યારે આ માતા પિતા ભાઈ બહેન છોકરા છોકરી વિગેરે આવીને કહે છે કે—અમારૂં કાંઈ કર્યું ? અમને કોને આધાર મૂકીને જાઓ છો ? અમારૂં શું થયે ? આ વિગેરે ઘર સખધી તથા પોતાના સ્વાર્થને રહે છે પેલો દરદી તો અંતઃક હુ ખમા પેરાયેલો હોય છે, તેના જીવને જરા પણ શાંતિ હોતી નથી, મગ્જુના મહાન કષ્ટમા પડયો હોય છે, વ્યાધિની ત્રીયા હોતી નથી, છતાં આખી જીવગી સુધી જેઓનું દેવ દીધેલું છે એવા કુટુંબીઓને દવા આવતી નથી ! આ વખતે તો ખરખર તે દરદીને ધર્મ પમાડવો જોઈએ, પણ કુટુંબીઓ તો ઉલટા તેને મોહમા

અથવા માયા ખદાડો, તો પ્રભુ તેને તમે દેખવાના નથી;
 કેમકે જે શરીરની ઓળખાણ હોતી તે શરીરને તમોએ
 ણાળીને ભસ્મબૂત કરેલ છે, એટલે તમોએ પોતાની હાથે
 તે શરીરની રાખોડી બનાવી દીવેલી છે અને હવે તો
 અરૂપી છે, તેને તમે જ્યાંથી દેખો? માટે જે રહવાનો
 રીવાજ છે તે ડાકરને માટે છે, જેને કૃત્યાદૃત્યનું ભાન
 નથી, જેને પ્રભુ મહાવીરના વૈરાગ્યમય વચનો, કૃષ્ણ
 નથી, જેને મોહનીયનો પ્રભાવ ઉદય છે, તેજ પ્રાપ્તિ
 રહવા કુટવામા મથાણું અને તલાલીન બને છે જેઓ
 તત્ત્વજ્ઞાની છે, સમગ્રી હૃદયવાળા છે, જેમનું મનોબળ
 વજ્ર જેવું મજબૂત છે, તેવા હોય તો રહવા કુટવાનો
 ત્યાગ કરે છે અરે! કેટલી અકસોસની દશા? કે બાર બાર
 મહીના સુધી રહુ-કુટુ ચલાવે છે વળી જેનું પતિ
 મરી ગયો હોય તે સ્ત્રીને સારા ઘરની હોય તો ત્રણ
 , વરમ, બે વરસ, એક વરસ, નવ માસ, સાત પાસ સુધી
 ખુશામા રહે છે અને તે ભરનારના નિગિતે, આટલી
 લાગી મુઠત સુધી તીર્થમા લાય નહિ, દેર નર પ્રભુને
 વહેલુ ઉઘટે તોજ દર્શન કરે, નહિતર ઈષ્ટદેવના દર્શન
 કર્યા વિનાજ સાઝીયું અનાજ ખાંચ, સુરતુ, સુખ તો
 જોવા શેની લાય? વ્યાખ્યાનારા પ્રભુ લાય નહિ, આહાહા!
 જ્યાં જેવો રીવાજ દે આવે ત્યાં તે તો વધારે વૈરાગ્ય લાવીને
 વધારે તીર્થમા જાયુ બોધિએ, દેવદર્શન કરવા સુર મ
 હારાજને ઉપદેશ સંભળીને શો કાળીસરી સ્વયં દોષ

હૃદય હાથમાં રહી શકે નહિ. ઘણી બહેનો સમજી શાળી
 અને હું બંધ વખતે ધૈર્યને ધારણ કરવાવાળી હોય છે, પણ
 તેમનું ધૈર્ય પેલા આવનારા જેવું તોડાવી નાખે છે વળી
 કોઈ બહેન બહુ બગવાન હૃદયની હોય, બોલનારના
 વચન તેને અમર ન કરે તેવી ધીરજવાળી હોય, પોતે
 મનમાં માને કે આ બધા શબ્દો અજ્ઞાન ભરેલા છે, બગ-
 ળ્યુ તે કોઈ ઉપાયે સુધરે તેમ નથી, ગમે તેટલું રડીશ
 કુટીશ તો પણ મળનારનો મેળાપ થવાનો નથી, એમ
 સમજીને બિચારી શાતપણે બેસી રહે, ત્યારે પેલી પાર
 ઠાના તમાસા જોનારીઓ, બીબાના હું ખમા વધારે હું બ
 જોવાને હમ્મનારીઓ, અને જેમને ધર્મનું કાંઈ પણ જ્ઞાન
 નથી એવી અજ્ઞાની સ્ત્રીઓ તે ધૈર્યવાન સ્ત્રીની નિંદા
 કરે છે કે, એલી જોયું કે? આના હૃદયમાં જરાએ
 હું બંધ છે? આવા મરણમાં એને જરાએ રહ્યું
 આવે છે? શરીરની રક્ષા કરીને જરાએ કુટલી પણ
 નથી! વળી બીજી બોલે કે, કુટલા આવડે ત્યારે કુટેને?
 વળી ત્રીજી બોલે કે, સુધરેલીઓ થઈ ગઈ છે, એને
 રહ્યું-કુટ્યું શેનું ગમે? આવી અનેક પ્રકારે તેની નિંદા
 કરે, અને કોઈ પણ રીતે તે ધૈર્યવાળી સ્ત્રીના હિમ્મત
 તોડાવી નાખે છે પણ હું સુશીલ બહેન! આવું આચરણ
 કોઈ પણ રીતે તમારી જેવી સુશીલ બહેનોએ કરવા
 યોગ્ય નથી, માટે કોઈ એ જુ રહે કે કુટે, તો તેની નિંદા
 કરવી નહિ જ્યાં મરણ થયું હોય ત્યાં જવું ખડ, પણ

કરે તો તમારે તેની નિદા કરવી નહિ; જીજી કોઈ સોજી
મહેનો નિદા કરતી હોય તો તેમને શાંતિથી સમજાવી, નિદા
કરતા અટકાવવી. ઇહેન ! મરણની પાછળ જે જમણનો રીવાજ
છે તે તમે ત્યારેજ દુર કરશો કે જ્યારે તમારા હૃદયમાં ધૈર્ય
પ્રશ્નો અને સમતાને ધારણ કરશો, માટે ધૈર્ય તથા સમતાને
ધરણ કરવા અભ્યાસ રાખશો.

૫૦ શ્રાવિકા—હે દુપાણુ ગુરૂજી ! ઋતુ એટલે અટકાવની
અદૃશ આજઠાલ કેટલીએક જાહેનો ધર્મ સિવાયના નો
વેલ વિગેરે પુસ્તકો વાચેછે, તો તે વચ્ચાં કે કેમ ?

૬૦ સાધ્વીજી—નહિ, ઋતુની અદર કોઈ પણ પુસ્તક વચ્ચા-
યજ નહિ કાગળ કે, ફરેક ચોપડીની અદર એટલે ધર્મની
અથવા નોવેલની અદર અક્ષરો તેજ જત્રીશ હોય છે,
એટલે ધર્મના પુસ્તકોની અદર તથા નોવેલોની અદર
અક્ષરો સરખાજ આવે છે, પણ ધર્મના પુસ્તકોની અ-
દર તથા નોવેલોની અદર જુદા જુદા અક્ષરો હોતા
નથી જે કે જા વિગેરે અક્ષરો સિદ્ધાંતમાં આવે છે, તેજ
અક્ષરો જીજ્ઞા પુસ્તકોમાં પણ આવે છે માટે ઋતુ
અદર કોઈ પણ પુસ્તક વાચવાથી જ્ઞાનાવગ્તીય ક્રમ
જાધાય છે, અને તેથી નિર્મલ જુદિને મલીનપણ આવે
છે, જ્યારે જુદિમાં મલીનતા આવે ત્યારે વિચારો પણ
હલકા આવે, અને જ્યારે વિચારો હલકા હોય ત્યારે
આચરણ પણ તેવાજ પ્રકારનું થય માટે વમાગ જેની

પ્રેમવુ, તેમજ ચોવીશ પહોર સુધી અનાજ દુધ વિગેરે
 અડકવુ નહિ કેટલીક ગહેનોની અદર ઋતુને માટે કામ
 દગાછાજ નથી, પણ તે વિચારજ હલકા છે, કારણ કે
 બ્યારે સ્થાનાગ જેવા મહાન મુત્રને વિષે તેને માટે
 કહેલ છે તે પત્રી હે વહાલી ગહેનો ! બ્યારે તમારા હૃદ
 વમા પવિત્ર નૈનધર્મ વસેલો છે ત્યારે ત્રણ દિવસે નાહીને
 અડખુ તે કામ પણ રીતે બ્યાજખી નથી કારણ કે
 પારસી જેવી દોમની અદર પણ ઋતુ ઘણીજ મારી
 રીતે પાળવામા આવે છે, તે લોકો તો આપણા કન્ટા
 એટલે સુધી પાળે છે કે બ્યા સુધી ઋતુ દેખાય ત્યા
 સુધી, અડકતા નથી તો હે શાવિકા ગહેન ! તે લોકો
 કેવા મુખી છે ? જે દેશમા ઋતુ બગાળર પાળવામા આ
 વવી નથી તે દેશની અદર નિર્ધનતા નજરે માલુમ પડે
 છે માટે ગૃહસ્થોએ પોતાની લક્ષ્મીની વૃદ્ધિને માટે પણ
 ઋતુને ચોવીશ પહોર પાળવી જોઈએ વળી મારે અહીં
 કહેવુ જોઈએ કે, આ કાળની અદર ઘણા શહેરોમા
 કન્યાઓ મોટી થાય છે, અને બ્યારે કન્યા ઉમ્મર લાયક
 થાય ત્યારે તો ઋતુ આવે એ સ્વાભાવિક છે, આવે વ
 ખતે કેટલાએક શગમને લઈને તે કુવારી કન્યાને બગાળર
 ચાર દિવસ ઋતુ પાળવા દેતા નથી અને જાતિ અનુભવ
 થયેલ છે કે, એક કુવારી કન્યાના બાપના ઘરમા લગ
 ભગ ચાલીશથી પચાસ હજાર રૂપિયાની મુડી હતી,
 તથા તે આબરૂદાર માણસ હતો, વેપાર ઘણા મારો

૩૦ શ્રાવિકા-હે પરમ વિદુષી ગુરુણીજી ! આપે કહ્યું તે અક્ષરે અક્ષર સત્ય છે, હવે હું કન્યાને માટે બિલકુલ શરમ નહિ રાખું, તેમજ બીજી જહેનોને પણ સમઢાવી શરમ ન રાખવા નહિ દઉં આટલા દિવસ શરમની ખાતર મેં કન્યાને બરાબર ચોવીસ પહોર 'પજાવેલ નથી, પણ આપના અમૃતમય ઉપદેશથી મારા સમજવામાં આવ્યું કે, ઉમ્મર લાયક થાય અને કન્યા ઋતુમાં આવે તેમ જ શરીર શરમ શી ? પણ આપે જે કહ્યું કે, ઋતુની અવગણના ન કરવા નહિ, ત્યારે શું ગુરુણીજી ! ત્રણ દિવસ અમે નવરા જોમી નહીએ ? અને ખાતી વાતોમાં ટાઇમ ગાવીએ ? તેના કન્ટા તો ત્રણ દિવસ દેઈ પણ પ્રગટ નોવેલ વાંચીએ તો શું ખાદ છે ? જરૂર કે તેમાંથી પણ ઘણું જાણવાનું મળે છે તો ત્રણ દિવસમાં ધર્મિક પુસ્તક સિવાય નોવેલ વાંચવું કે નહિ ? તેનો ખુલાસો 'કેરવ' કૃપા કરશેજી

૩૧ મુ.ધીજી-હે વિચક્ષણ શ્રાવિકા ! સર્વેજ પ્રભુ શ્રી મહાવીર પિતાએ એક તરફ એટલે ગુપ્તી કહેલું છે કે, હે ગોતમાં એક સમય પણ પ્રમાદ કરીશ નહિ વળી શ્રીચોવિજયજી ઉપાધ્યાયજીએ દ્રવ્યગુણપર્યાયના રાસની પહેલી ઢાળમાં કહેલું છે કે, સમયસમયને યોગે લીન એટલે પ્રભુએ કહ્યું કે એક સમય પણ પ્રમાદ કર્યો નહિ, સમયે સમયે દ્રવ્યગુણોની નદર લીન રહેન્તે બીજી ખાતુથી પ્રભુ

એજ હાથે છે કે, ઋતુની અદર પુનઃ વાળીને તથા ડાંગ ન પહોંચ એટલે ચોવીશ પહોંચ પુરા ન થાય તે પહેલાં નાહીને આબડછેટ લગાડીએ છીએ, તેનું જ આ કૃપા ભોગવીએ છીએ. પણ હે દયાળુ ગુરૂણી ! હવેથી ઋતુની અદર હું પોતે ચોવીશ પહોંચ પૂરા થયા પછીજ નાહીશ અને કન્યાને નવરાવીશ. ઋતુવતી કોઈને પણ ઘરમા પુસ્તકો તથા કાગળોને અટકવા હર્ષ થ નહિ

સાધ્વીજી-હે શ્રમણોપાસિકા ! ધન્ય છે તમોને, ખરેખર હું જે ઉપદેશ તમોને આપુ છું તે દરેક ઉપદેશ મારો સફળ થયો છે તેથી હું મારા આત્માને પણ પુણ્યશાળી માનું છું. જો શ્રાવિકનો સંયોગ થાય તો તમારા જેવીજ મળજો, પણ ધન્ય રોહડા રોવે તેવી ન મળશે. કારણ કે શ્રાવિકના ઘરના વાતો સામગ્રી તે અમારો બિલકુલ ધર્મ નથી અને તો જે વાતોથી નિવૃત્ત થઈને અમારા આત્માનું કલ્યાણ કરવા દીકરીથી છે, અને અમારું કર્તવ્ય પ્રભુ શ્રી મહાવીરના શામન ઉત્પત્તિ કરવાનું છે માટે તમારા જેવી શ્રાવિકાઓ કે જેઓ જાણવાને માટે ટાઈમ ન મળતો હોય તેમને સમજાવવાને માટે આ અમારું સાધુ જીવન છે ઋતુને નિયમસર ન પાળવા સ્થાનકવાસીનો પાસ આપણને લાગ્યો છે સ્થાનવાસીઓ મારા સૂત્રોને મળે છે, છતાં તેઓએ સ્થાનાગ જેવા મહાન્ સુત્ર અર્થ ગ્રાપ્યો છે અને ક્રિયામા મૂકતા નથી તેવાઓની બાંધી દુર રહીને ઋતુધર્મ જરાજરા પાળતો એવી મારી છે પણ ઉપયોગી સલામત છે.

લાડુ જલેખી વિગેરે પકવાન ખવગવીને તેનું શરીર શ
કિતથી દુર્બળ કરે છે, શક્તિ ઘટવાથી તાવ પણ આવે
છે, માટે એવી ગળી ઝીંજે બાળકને તથા પોતાને પણ
ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે

૫ જમતી વખતે કદી પણ ઉતાવળ કરો નહિ, દરેક ટોળી-
યાને ચાવી ચાવીને રસ બનાવ્યા પછીજ ગળે ઉતારો.

૬ ઢોઇ પણ ઝીંજતું વ્યસન એટલે ટેવ રાખો નહિ, એટલે
મારે તો આ ઝીંજ હોય તોજ ચાલે એવી ટેવ રાખવી
નહિ, દાખલા તરીકે જેમ હું આ ન પીઉં તો માથું
ચડે, આવી રીતે દરેક પ્રકારની જે ઝીંજોની ટેવ હોય તે
વ્યસન ઠહેવાય, તે વ્યસન રાખવું નહિ

૭ આ ઢોશી જેવા કેશી પદાર્થો તેમજ અળગણ અને ગદદી
વાળું એટલે ગધાતું પાણી ઠી પણ પીશો નહિ

૮ શુદ્ધ પાણીનો પીવામાં છુટથી ઉપયોગ કરો, એટલે
તરસને દબાવો નહિ, કારણ કે પાણીની જરૂરીયાત
હોય તેવી જોણું પીએ તો શરીર બગડે છે

૯ 'આતોઆસ' વાટે અશુદ્ધ હવાને કદી પણ શરીરમાં જવા
ન દો

૧૦ ઘણી હવા આવતી હોય, અજવાળું 'સારી રીતે પહોંતું'
હોય, તેવીજ જગ્યામાં સૂવું પણ ગમે તેવી ઠંડી વાતી
હોય તો પણ તમામ બારી બારણા બંધ કરીને સૂવું

ખાર મતનો ગરબો.

નમ દિર આવો રે, મહુ એક વારાવડી, (એ રોગ)

વીર વાણી વિવેકિરે, ધરો મન મંદિરમાં,
મહુ વાણી રમાલી રે, ઉતારો અતરમાં,
મત ખાર આચરતા રે, આ ભવસિંધુ બિલ્ડુ બને,
મુલો ખેડેની ગણોવ રે, કે મત મહુ વીર વચને.

પચગણે મત પહેલા રે, સદા ખેડેની સાચવજો,
શુભમત ત્રણ તારણ રે, શુભી બુનવા ધરજો,
ચર શિશો મત છે રે, શિખામુલનો નિધિ,
મત ભારથી ધારો રે, સંકલ્પ સુખની મિદિ.

સ્વલ્પ-સ્વલ્પ સંધાને રે, ત્રિવિધથી દૂર હરો,
વાણી બોલો વિદળ રે, ને શત્રુ બોલન કરો,
દસ સ્થાને બધાવો રે, ચંદ્રના દશ લાખે,
જાની વાત ન કરીએ રે, કે કોઈની જટ જાખે.

વધુ પડી કે માનવ રે, ન હણીએ કેમે કેરી,
નવી બધન ધરીએ રે, કે અગન પડે નગી,
જાતે ભીર ન લાદો રે, લે ખેડેની ગમે તમેને,
નવી બુધ કે નુપા રે, વેગવો કો અર્ધને.

શાળી શીયલવતી રે, સતી શીરદાર ગણી,
મત પાલન કરતા રે, જવાશે સુકિત બાળી.

૧૦

સ્વામી રજન યાશે રે, શિયલ ગુણ જો ધરશે,
ભુડી કામની કીડારે, જરા પણ નવ કરશે,
ખીજા નરની સગેરે, ન હાસી કહી કરીએ,
ભુડી દાલચ છોડી રે, સદા ખેંચી સચરીએ.

૧૧

નવ વિધ પરિશ્રદરે, પરિમાણે કરીએ,
પરિમાણથી અધિકુ રે, લવ લેય ન કર ધરીએ,
ધન ધાન્યાદિકની રે, કે મમતા દૂર કરે,
તૃપ્તિ સહુ ટાળી રે, પ્રભુનુ ધ્યાન પ્રેરે.

૧૨

લોકી જન જગમા રે, ચારે ગતિ રહવડીયા,
તિર્યચત્વ પામી રે, મમત્વે તે પડીયા,
તૃપ્તિ તરૂં છાયારે, કહી નવ ખેંચી લહો,
એ છે કુડી માયારે, ત્યજી લવ પાપ દહો.
સમવસરણુ સુરવર રચે રે, પૂજા કુલ અરોપ;
સાહેબ શિવ વસીયા, એ રાંગ.

૧૩

દિશા તણા પરિમાણથી રે, વીમલતા નિજ યાય,
નિયમ દિશા હસ તણા રે, ધરતા હુ ખ પંજાય,
સહીયર સાજાજો

અમિ દહન જલ શોષના રે, અમતિ પોષણુરે, " "
પદર કર્માદાનનો રે, એ કીધો અધિગર, " "
એ સહુ ત્યજવા ખેનડી રે, કલેશકરા વ્યાપાર " "

૧૮

હેતુ વિણુ જેના ચક્રિયે, નિજ ચેતન દહાય
મહીયર સામગ્રીને " "

અનર્થ દહ દુઝે કરો રે, હુ ખ નહુ દુર પતાય " "
આર્ત ને ગૌર ધ્યાનને રે, પન્ડિતવાનુ રાખ, " "
પાપોપદેશ ન દાખીયેઝે, જુઠ ન જાવી શાખ, " "

૧૯

રથ મુશલ કે યત્રનેરે, માખ્યા નાપો ખેન
સહીયર સામગ્રીને " "

વિકથા ચાગને પરિહારે મુખની ચહો શ્રેણ, " "
વાદે વૃપલ દોડાવતારે, દયા દિલેથી જાય, " "
શુભ્રત ત્રીણુ એ સખી રે, આદરતા મુખ યાય " "

૨૦

સામાયિક મત ધારીએ રે, નવમુ મત નિધર,
સહીયર સામગ્રીને " "

ચેતન ઉજવલતા લહે રે, સમતા શુભ શુભારે, " "
નિજ આતમ નિહાવવા રે, કણુ લાખેલો થાય " "
મન વચ કયા ઘિર કરી રે, સમતા રમ ઝીલ'ય " "

૨૧

પડાય જીવ રક્ષા અને રે, જનમ મકલ મુખ થય,

૨૫

કાર્તિકચેઠ મત પાલતારે, જે ન ડગ્યા નિરધાર,
સહીયર સામગળે.

ધંધ થયા જઈ સ્વાર્ગમા રે, જ્યા છે મુખ અપાર,
એકાચન ઉપવાસને રે, એ મતમા છે સ્થાન,   "
કરે કરાવે જે ધણી રે, પામે અમર વિમાન.   "

૨૬

અતિથિ સવિભાગનુ રે, ખારમુ મત ચિત્ત ધાર,
સહીયર સામગળે.

સોજન વેળા ભાવથી રે, દાન કરે નિરધાર,   "
મુનિવર લાવે માનથી રે, શ્રાવિકા રીરદાર,   "
અડતે ભાવે રસવધી રે, વહોરાવે મુખકાર.   "

૨૭

પચ ત્યજી અતિચારને રે, મત સાચવવુ એક,
સહીયર સામગળે.

વહોરાવી દસ ડા પૂઠે રે, જાવુ આણી સેક,   "
દીન ક્ષીણને પણ આપવુ રે, અનક પાએ દાન,   "
સ્વાનીવત્સલ કીજીએ રે, વાધે ચાતન માન.   "

૨૮

દાદય મતના કુલની રે, મોહન ધરને માલ,
સહીયર સામગળે.

હરગમતાથી ગામ છે રે, હરકુવર દિનમાલ,   "

૭

ને જે મહેા પ્રતિજ્ઞા, તે શિર સાટે પાળે,
અભિમાન નિજ કી, નૈનત્વ પાણુ વાળે

૮

સુલભા સતી ને મીતા, દમયતી ને ઉચીતા,
રાણમતી મૃગા સમ, બહુ દેવીઓ ગણાતી

૯

આ હિંદુ સૌ સતીથી, પાવન બહુ ગણાતો,
એ હિંદુ આર્યતામા, પાછો કરે જણાતો

૧૦

પતિ સગ નાવ માહી, જેમી તરે ને ઝડેની,
તો સ્વર્ગ સુખ મીઠા, મો પામવા છે સ્કંધે

૧૧

ગૃહરાત્નને ચલાવા, પૂરા ગૃહિણી ધારો,
પતિ પ્રેમ છતવાને, સન્માર્ગમાહી જારો

૧૨

હવે દાનના જે ઝરણા, અવળા નહિ વહાવે,
છે જ્ઞાન દાન મોહાદુ, એવું બધે સુધાવે,

૧૩

દાન ગેવ જેવી ધારે, નરસાષી સેવે લહાવે,
સ્વધર્મ જન્મુ હિતે, એ દાનને મુકાવે

૧૦ શા બુળબુદાસ અનુપચ દ	કમણ
૧૦ શા શુલાળચ દ કપુરચ દ	ખ બાત
૧૦ શા છોટાલાલ કપુરચ દ	ખ બાત
૧૦ શા પોપટલાલ હીરાચ દ	ખ બાત
૧૦ જેન મુળી દયાચ દ	મુળઈ
૧૦ જેન મ ચુ	ઉઝા
૧૦ જેન છળલ	વઢવાણ કાપ.
૧૦ શા નાનચ દ ગાડાવાઈ	લાવનગર
૧૦ શા છોટાલાલ શુલાળચ દ	ડોલોઈ
૧૦ શેઠ હીમતલાલ પુલચ દ	ડોલોઈ
૧૦ શા, પોપટલાલ મનસુખભાઈ	અમલાવાઈ
૧૦ શા કાકોરલાલ પોપટલાલ	ખ બાત
૧૦ સઘવી કાળીદાસ રવચ દ	પાલણપુર
૨૦ કોઠારી પુનમચ દ સુરજમલ	પાલણપુર
૨૬ શા ખાતે	
૮૧ જ્ઞાનખાતના	લાવનગર.
૭ શા ખાતે	
૭ શા તલઠચ દ ગોળરદાસ હુ	
જેન અજવાલી	શીહોર
૬ મોદી ત્રીલોવન નાગજી	પાલીતાણા
૫ જેન ચ પા, હરકોરજેનની ભાણેજ	પાલીતાણા

श्री चरापथ विद्यार मठ
श्री ज्ञानेश्वर

जैन दर्शन में
तत्त्व-मीमांसा

—मुनि :